Odia Spiritual Books #1005_1

ଭାଗବତ

bhAgabata - 1

୧

www.odia.org

ଭାଗବତ - ୧

Odia Spiritual Books ***#1005_1***

Version:- 1.0_010108

Publisher:- www.odia.org

Price:- Priceless

Not for any business use

ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତ

ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧ

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଓଁ ନମୋ ଭଗବତେ ବାସୁଦେବାୟ ।

ବାଗୀଶା ଯସ୍ୟ ବଦନେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର୍ଯସ୍ୟ ଚ ବକ୍ଷସି ।
ଯସ୍ୟାସ୍ତେ ହୃଦୟେ ସମ୍ବିତ୍ ତଂ ନୃସିଂହମହଂ ଭଜେ ।। ୧
ବିଶ୍ୱସର୍ଗବିସର୍ଗାଦିନବଲକ୍ଷଣଲକ୍ଷିତମ୍
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାଖ୍ୟଂ ପରଂଧାମ ଜଗଦ୍ଧାମ ନମାମି ତତ୍ ।। ୨
ମାଧବୋ ମାଧବାବୀଶୌ ସର୍ବସିଦ୍ଧିବିଧାୟିନୌ ।
ବନ୍ଦେ ପରସ୍ପରାତ୍ମାନୌ ପରସ୍ପରନତିପ୍ରିୟୌ ।। ୩
ମୂକଂ କରୋତି ବାଚାଲଂ ପଙ୍ଗୁଂ ଲଙ୍ଘୟତେ ଗିରିମ୍ ।
ଯତ୍ କୃପା ତମହଂ ବନ୍ଦେ ପରମାନନ୍ଦମାଧବମ୍ ।। ୪
ଯଂ ବ୍ରହ୍ମାବରୁଣେନ୍ଦ୍ରରୁଦ୍ରମରୁତଃ ସ୍ତୁନ୍ୱନ୍ତି ଦିବ୍ୟୈଃ ସ୍ତବୈ ।
ର୍ବେଦୈଃ ସାଙ୍ଗପଦକ୍ରମୋପନିଷଦୈ ର୍ଗାୟନ୍ତି ଯଂ ସାମଗାଃ ।
ଧ୍ୟାନାବସ୍ଥିତତଦ୍‌ଗତେନ ମନସା ପଶ୍ୟନ୍ତି ଯଂ ଯୋଗିନୋ
ଯସ୍ୟାନ୍ତଂ ନ ବିଦୁଃ ସୁରାସୁରଗଣା ଦେବାୟ ତସ୍ମୈ ନମଃ ।। ୫
ନାରାୟଣଂ ନମସ୍କୃତ୍ୟ ନରଂ ଚୈବ ନରୋତ୍ତମମ୍ ।
ଦେବୀଂ ସରସ୍ୱତୀଂ ବ୍ୟାସଂ ତତୋ ଜୟମୁଦୀରୟେତ୍ ।। ୬
ଜନ୍ମାଦ୍ୟସ୍ୟ ଯତୋଽନ୍ୱୟାଦିତରତଶ୍ଚାର୍ଥେଷ୍ୱଭିଜ୍ଞଃ ସ୍ୱରାଟ୍
ତେନେ ବ୍ରହ୍ମହୃଦା ଯ ଆଦିକବୟେ ମୁହ୍ୟନ୍ତି ଯତ୍ ସୁରୟଃ ।
ତେଜୋ ବାରିମୃଦାଂ ଯଥା ବିନିମୟୋ ଯତ୍ର ତ୍ରିସର୍ଗୋଽମୃଷା
ଧାମ୍ନା ସ୍ୱେନ ସଦା ନିରସ୍ତକୁହକଂ ସତ୍ୟଂ ପରଂ ଧୀମହି ।। ୭

ଧର୍ମଃ ପ୍ରୋଜ୍‌ଝିତକୈତବୋଽତ୍ର ପରମୋ
ନିର୍ମତ୍ସରାଣାଂ ସତାଂ
ବେଦ୍ୟଂ ବାସ୍ତବମତ୍ର ବସ୍ତୁ ଶିବଦଂ
ତାପତ୍ରୟୋନ୍ମୂଳନମ୍ ।
ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାମୁନିକୃତେ
କିମ୍ବା ପରୈରୀଶ୍ୱରଃ
ସଦ୍ୟୋ ହୃଦ୍ୟବରୁଧ୍ୟତେଽତ୍ର କୃତିଭିଃ
ଶୁଶ୍ରୂଷୁଭିସ୍ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ।। ୮
ନିଗମକଳ୍ପତରୋର୍ଗଳିତଂ ଫଳଂ
ଶୁକମୁଖାଦମୃତଦ୍ରବସଂଯୁତମ୍ ।
ପିବତ ଭାଗବତଂ ରସମାଳୟଂ
ମୁହୁରହୋ ରସିକା ଭୁବି ଭାବୁକାଃ ।। ୯

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ନମଇଁ ନୃସିଂହ ଚରଣ । ଅନାଦି ପରମକାରଣ ।। ୧
ଯା ବିନୁ ଆଦି ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତ । ବିଚାରେ ନ ଘଟେ ଜଗତ ।। ୨
ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅର୍ଥ ଯେ ଜାଣଇ । ସ୍ୱତେଜେ ନିତ୍ୟ ପ୍ରକାଶଇ ।। ୩
ଆନନ୍ଦମନେ ବେଦସାର । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ଯେ କଲା ବିସ୍ତାର ।। ୪
ଯାର ସ୍ୱରୂପ ହୃଦେ ଚିନ୍ତି । ବେଦପୁରୁଷେ ନ ଜାଣନ୍ତି ।। ୫
ମୃତ୍ତିକା ବିକାର ଯେମନ୍ତ । ଜଳରେ ହୁଅଇ କଳ୍ପିତ ।। ୬
ଜଳେ ଉପଳ ବୁଦ୍ଧି କରି । ମୃଗତୃଷ୍ଣାରେ ଯେହ୍ନେ ବାରି ।। ୭
ରୂପ ଅରୂପ ସ୍ଥିତି ତିନି । ଯାର ଗୋଚରେ ଅନୁମାନି ।। ୮
ସ୍ୱଭାବେ ନୋହେ ସେ ଏମନ୍ତ । ଏ ସାଂଖ୍ୟଯୋଗୀଙ୍କର ମତ ।। ୯
ଆତ୍ମପ୍ରକାଶେ ସଦା ଥାଇ । ନିରସ୍ତ କୁହୁକ ବୋଲାଇ ।। ୧୦
ସତ୍ୟପରମାନନ୍ଦ ହରି । ଯାହାର ଭାବେ ଭବୁ ତରି ।। ୧୧
ଏମନ୍ତେ ସତ୍ୟ ରୂପ ଯାର । ତା ପାଦେ ମୋର ନମସ୍କାର ।। ୧୨
ତାର ଚରଣେ ନିତ୍ୟେ ଧ୍ୟାନ । କରି ତରନ୍ତି ସର୍ବଜନ ।। ୧୩
ସେ କୃଷ୍ଣପାଦ ହୃଦେ ଧରି । ପ୍ରବନ୍ଧେ ଗୀତନାଦ କରି ।। ୧୪

ଅଶେଷ ଜଗତର ହିତେ । ବର୍ଣ୍ଣଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥେ ।। ୧୫
ନିର୍ମଳ ମୁନିଙ୍କର ମତେ । ହରି-ଚରିତ ଭାଗବତେ ।। ୧୬
କହିବି ଅଛି ଯେତେ ଗୁଣ । ସୁଜନେ ସାବଧାନେ ଶୁଣ ।। ୧୭
ନାହିଁ ତାହାଙ୍କ ଅହଙ୍କାର । ସହିଷ୍ଣୁ ଭୂତେ ଦୟାପର ।। ୧୮
କପଟ ଧର୍ମ ଯାର ନାହିଁ । ସ୍ୱଭାବେ ସନ୍ଥ ସେ ବୋଲାଇ ।। ୧୯
ସେ ସାଧୁଜନଙ୍କର ଧର୍ମ । ମାୟାବର୍ଜିତ ଶୁଦ୍ଧକର୍ମ ।। ୨୦
ତାଙ୍କ ବିଚାରେ ଧର୍ମ ଯେତେ । ଶୁଣ କହିବା ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତେ ।। ୨୧
ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ଯେତେ ପ୍ରାଣୀ । ବୋଧ ବିଚାରେ ପରିମାଣି ।। ୨୨
ସେ ଧର୍ମ ଯହିଁ ଅନୁମାନି । ଏଣେ ସଂସାରେ ଯେତେ ଜ୍ଞାନୀ ।। ୨୩
ସେ ବସ୍ତୁ ଅଛି ଯହିଁ ପୂରି । ଯାହା ଚିନ୍ତନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ।। ୨୪
ଶ୍ରବଣ ମାତ୍ରେ ମୋକ୍ଷ ପାଇ । ତାପତ୍ରିତୟ କ୍ଷୟ ଯାଇ ।। ୨୫
ହୃଦୟେ ବସଇ ତକ୍ଷଣ । ଅନାଦି ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ ।। ୨୬
ଏଣୁ ଅଧିକ ଅନ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥେ । କି ପ୍ରୟୋଜନ ଏ ଜଗତେ ।। ୨୭
ଏଣୁ ଏ ଭାଗବତ ଯେହି । ଶ୍ରବଣମାତ୍ରେ ଭକ୍ତି ହୋଇ ।। ୨୮
ଏ ଭାଗବତର ମହିମା । କେ ଚିନ୍ତିପାରେ ଗୁଣସୀମା ।। ୨୯
ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରଫଳ ଏହି । ଶ୍ରୀଭାଗବତ ନାମ ଯେହି ।। ୩୦
ସକଳ ବେଦ ହୋଇ ବୃକ୍ଷେ । ଫଳ ଫଳିଲେ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷେ ।। ୩୧
କେତେହେଁ ଦିନେ ପାଚି ତଳେ । ବୃକ୍ଷୁ ପଡ଼ିଲେ ବାୟୁବଳେ ।। ୩୨
ଶୁକ ଧାଇଁଲେ ତାହା ଦେଖି । ପକ୍ଷୀଙ୍କ ସଙ୍ଗତ ଉପେକ୍ଷି ।। ୩୩
ତୋଷେ ଅଧର କ୍ଷତ କଲା । ଭିତରେ ସୁରଙ୍ଗ ଦିଶିଲା ।। ୩୪
ତହୁଁ ଗଳିଲା ରସସାର । କି ଅବା ଦେବା ପଟାନ୍ତର ।। ୩୫
ଅମୃତ ନିନ୍ଦେ ସ୍ୱାଦୁ ପଣେ । ସୁଜନେ ପିବ ଅନୁକ୍ଷଣେ ।। ୩୬
ଆନନ୍ଦେ କର ସୁଧାପାନ । ଯେଣେ ପାଇବ ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନ ।। ୩୭
ଏ ଚାରିବେଦଙ୍କର ମୂଳ । ନିଗମବୃକ୍ଷର ଏ ଫଳ ।। ୩୮
ପିବ ଜୀବନ ଅନ୍ତଯାଏ । ଯେବେ ବଞ୍ଚିବ ମାୟାମୋହେ ।। ୩୯
ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ସାଧୁଜନେ । ହରିଚରିତ ଶୁଦ୍ଧମନେ ।। ୪୦
ସର୍ବଦେବଙ୍କ ରମ୍ୟସ୍ଥାନ । ନାମ ଯେ ନୈମିଷଅରଣ୍ୟ ।। ୪୧
କଳିର ଆଗମନ ଦେଖି । ମୁନିଏ ସ୍ଥାନ ଉପଲକ୍ଷି ।। ୪୨

ଶୌନକ ଆଦି ମୁନିଗଣେ । ମିଳିଲେ ନୈମିଷଅରଣ୍ୟେ ।। ୪୩
କଳି-କଳୁଷ ଭୟ କରି । ମୁନିଏ ଏକାନ୍ତେ ବିଚାରି ।। ୪୪
ସଂକଳ୍ପ କରି ଏତ ତୁଳେ । ସହସ୍ର-ଯଜ୍ଞ ଆରମ୍ଭିଲେ ।। ୪୫
ଜାଣନ୍ତି ଶୁଭପ୍ରଦ ବାଞ୍ଛା । ସ୍ୱର୍ଗାଦିଲୋକେ କଲେ ଇଚ୍ଛା ।। ୪୬
ସକଳେ ମିଳି ପ୍ରାତଃକାଳେ । କର୍ମ ସମ୍ପାଦିଲେ ଅନଳେ ।। ୪୭
ସୂତମୁନିଙ୍କି ପୂଜା କରି । ବସିଲେ ସକଳେ ଆବୋରି ।। ୪୮
ସକଳମୁନି ଶୁଦ୍ଧମନେ । ପୁଚ୍ଛିଲେ ଅମୃତ-ବଚନେ ।। ୪୯

ରଷିଗଣ ଉବାଚ

ହେ ସୂତ ଶୁଣ ସାବଧାନେ । ତୁମ୍ଭ ମହିମା ଅନୁମାନେ ।। ୫୦
ସର୍ବ-ପୁରାଣ ଇତିହାସ । ଶୁଣିଲୁ ତୁମ୍ଭର ସକାଶ ।। ୫୧
ସଂସାରେ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଯେତେ । ସର୍ବ ଗୋଚର ତୁମ୍ଭମତେ ।। ୫୨
ବେଦବିଦଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଯେ ବ୍ୟାସମୁନି ତପୋନିଷ୍ଠ ।। ୫୩
ତାହାଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ଅଟ ତୁମ୍ଭେ । ଏ କଥା ଭଲେ ଜାଣୁ ଆମ୍ଭେ ।। ୫୪
ପୂର୍ବେ ଯେ ଥିଲେ ବ୍ରହ୍ମମୁନି । ତାଙ୍କ ବଚନ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣି ।। ୫୫
ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ର ତୁମ୍ଭ ତହିଁ । ବେଦପୁରାଣେ ଯେତେ କହି ।। ୫୬
ବ୍ୟାସଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହ ଘେନି । ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରେ ତୁମ୍ଭେ ଜ୍ଞାନୀ ।। ୫୭
ଦଇବେ ଅଛି ଏହି ମତ । ଯେ ଶିଷ୍ୟ ଗୁରୁରେ ଭକତ ।। ୫୮
ଶିଷ୍ୟ ଭକ୍ତିରେ ଦୟା ବହେ । ସକଳ ଗୂଢ଼ତତ୍ତ୍ୱ କହେ ।। ୫୯
ଏଣୁ ବ୍ୟାସଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ଯେତେ । ପ୍ରକାଶ ଆମ୍ଭର ଅଗ୍ରତେ ।। ୬୦
ନିଶ୍ଚେ ଏକାନ୍ତ ଶ୍ରେୟ ଯେତେ । ଏ ଜୀବ ତରିବ ଯେମନ୍ତେ ।। ୬୧
ଯେଣେ ତୁଟଇ ବିଷ୍ଣୁ ମାୟା । କହ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଯେବେ ଦୟା ।। ୬୨
ଏ କଳିଯୁଗେ ଯେତେ ପ୍ରାଣୀ । ଅଳ୍ପ ଆୟୁଷ ପରିମାଣି ।। ୬୩
ସ୍ୱଭାବେ ମନ୍ଦମତି ହୋନ୍ତି । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଉପଦ୍ରବ ଚିନ୍ତି ।। ୬୪
ଯୁଗ ବେଭାରେ ପରିମାଣି । ସକଳ ଧର୍ମ ତୁମ୍ଭେ ଜାଣି ।। ୬୫
ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଭ ଆମ୍ଭମତେ । ସାର ଉଦ୍ଧାରି ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତେ ।। ୬୬
କହ ସଂସାରେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର । ଯେମନ୍ତେ ମାୟାରୁ ନିସ୍ତାର ।। ୬୭

ଯେଣେ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ହରି । ଏ ଜୀବ ଆତ୍ମାକୁ ଉଦ୍ଧାରି ।। ୬୮
କର ଏ ମାୟାରୁ ନିସ୍ତାର । ଏ ଜୀବମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର ।। ୬୯
ତୁମ୍ଭ ପ୍ରସନ୍ନେ ଯୋଗବଳେ । ପ୍ରକାଶ କର ମହୀତଳେ ।। ୭୦
କି ପ୍ରୟୋଜନ ଜଗନ୍ନାଥ । ଦେବକୀ ଉଦରେ ସମ୍ଭୂତ ।। ୭୧
ସେ ହେତୁ କହ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ଆମ୍ଭେ ପଚାରୁ ଜନହିତେ ।। ୭୨
ସଂସାରେ ଯାର ଅବତାର । ପ୍ରାଣୀ-ମଙ୍ଗଳ-ବୃଦ୍ଧିକର ।। ୭୩
ଜଗତ ପାର ସେ ଚରିତ । ତୁମ୍ଭେ ତା ବର୍ଣ୍ଣନେ ସମର୍ଥ ।। ୭୪
ଘୋର-ସଂସାରେ ପ୍ରାଣୀ ପଡ଼ି । ଆତ୍ମା-ନିସ୍ତାର-ପଥ ହୁଡ଼ି ।। ୭୫
ଯାହାର ନାମ ଉଚ୍ଚାରିଲେ । ସଙ୍କଟୁ ତରିଯାନ୍ତି ଭଲେ ।। ୭୬
ଯେ ଭୟ ଜୀବ ତେଜ ହରେ । ସେ ହରି ନାମ ଶୁଣି ଡରେ ।। ୭୭
ଯାର ଚରଣେ ଆଶ୍ରେ କରି । ପବିତ୍ର ହୋନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ।। ୭୮
ଶୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି ସର୍ବଜନେ । ଗଙ୍ଗା ଯେସନେ ସ୍ନାନପାନେ ।। ୭୯
ଯାହାର ଯଶ ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକେ । ସୁଖେ ଗୁଣନ୍ତି ଜ୍ଞାନୀଲୋକେ ।। ୮୦
କଳିକଳୁଷ ନ ଲାଗଇ । କେବା ନ ତରେ ଏହା ଗାଇ ।। ୮୧
ଯା ଯଶ ଗାଇ ମୁନିଗଣେ । ସୁଖେ ତରନ୍ତି ଭବବଣେ ।। ୮୨
ଯେ ହରି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଭିତରେ । ଲୀଳା ସରାଗେ ଅବତରେ ।। ୮୩
ବିଶ୍ୱ-ଉତ୍ପତ୍ତି-ସ୍ଥିତି-ନାଶ । କି ରୂପେ କର ତା ପ୍ରକାଶ ।। ୮୪
ମତ୍ସ୍ୟାଦି ଅବତାରମାନ । ଧରିଣ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ।। ୮୫
ଆତ୍ମାର ଯୋଗମାୟା ବଳେ । ବିହରେ ଅବନୀ-ମଣ୍ଡଳେ ।। ୮୬
ସେ ହରି ସ୍ୱଚ୍ଛ ଶୁଭ କଥା । କହ ହେ ସୂତ ଧର୍ମଜ୍ଞାତା ।। ୮୭
ତାର ମହିମା ଶୁଣି ନିତ୍ୟେ । ତୋଷ ନଲଭୁ ଆମ୍ଭଚିତ୍ତେ ।। ୮୮
ଜିହ୍ୱା ଯେସନ ସୁଧାରସ । ପିବନ୍ତେ ନୁହଇ ସନ୍ତୋଷ ।। ୮୯
ଅନନ୍ତ ସଙ୍ଗେ ଥାଇ ହରି । ଜଗତେ ଯେତେ କର୍ମ କରି ।। ୯୦
କପଟେ ନରରୂପ ଧରି । ଅତିମାନୁଷ କର୍ମ କରି ।। ୯୧
କଳି ଆଗମ ଆମ୍ଭେ ଦେଖି । ସକଳ ସମ୍ପଦ ଉପେକ୍ଷି ।। ୯୨
ଏ ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରେ ଶୁଭକ୍ଷଣେ । କୃଷ୍ଣର କଥା ଅନୁକ୍ଷଣେ ।। ୯୩
କରି ତରିବୁ ବିଷ୍ଣୁ ମାୟା । ଭୋ ମୁନି ତୁମ୍ଭେ କର ଦୟା ।। ୯୪
ଆମ୍ଭର ପୂର୍ବ ପୁଣ୍ୟଫଳେ । ସଙ୍ଗ ହୋଇଲୁ ତୁମ୍ଭ ମେଳେ ।। ୯୫

ଏ ଭୟଙ୍କର କଳିକାଳେ । ଆମ୍ଭେ ଯେ ଅଛୁ ଭବଜଳେ ।। ୯୬
ଏ ଜଳୁ ତୁମ୍ଭେ କର ପାର । ବୋଇତେ ଯେହ୍ନେ କର୍ଣ୍ଣଧାର ।। ୯୭
ଯେ ହରି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ-ବତ୍ସଳ । ସର୍ବଦେବଙ୍କ ଆଦିମୂଳ ।। ୯୮
ଧର୍ମ-କବଚ ଯାର ଅଙ୍ଗେ । ସୁଖେ ବିହରେ ନାନାରଙ୍ଗେ ।। ୯୯
କଳି ଆଗମେ ଭଗବାନ । ଗମିଲେ ଆପଣା ଭୁବନ ।। ୧୦୦
ଯେ ଧର୍ମ ସଂସାର ରଖିବ । ସେ କାହିଁ ଶରଣ ପଶିବ ।। ୧୦୧
ଏ କଥା କହ ମୁନିବର । ଆମ୍ଭ ସଂଶୟ ଯାଉ ଦୂର ।। ୧୦୨
ଏମନ୍ତେ ନଇମିଷ ବନେ । ସର୍ବମୁନିଙ୍କ ସନ୍ନିଧାନେ ।। ୧୦୩
ଶୌନକ ଆଦି ମୁନିଗଣେ । ଯେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ଜଣେ ଜଣେ ।। ୧୦୪
ନିର୍ମଳ ବିଷ୍ଣୁର ଚରିତ । କୃଷ୍ଣ-ବିଷୟ ଭାଗବତ ।। ୧୦୫
ସୁଜନଜନଙ୍କର ହିତେ । କହଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥେ ।। ୧୦୬

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ନୈମିଷୀୟୋପାଖ୍ୟାନେ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

●

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ଉବାଚ

ମୁନିଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନ କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି । ହରଷମନେ ମନେ ଗୁଣି ।। ୧
ଗୁରୁଙ୍କୁ ମନେ ମନେ ଧ୍ୟାୟି । ପରମ-ପ୍ରୀତି-ବାକ୍ୟେ ଗାଇ ।। ୨
ଜୀବର ହିତେ କୃତକୃତ୍ୟ । ହସି କହନ୍ତି ମୁନି ସୂତ ।। ୩
ଯେ ଶୁକ ଏକାନ୍ତ ଗମନ । କରିଣ ଦେହ କଲେ ଶୂନ୍ୟ ।। ୪
ପୁତ୍ରର ସ୍ନେହ ମନେ ଧରି । ବ୍ୟାସ ଡାକନ୍ତି ଉଚ୍ଚକରି ।। ୫
ପିତାର ସ୍ନେହ ରକ୍ଷା ଅର୍ଥେ । ଉତ୍ତର ଦେଲେ ବୃକ୍ଷ ପଥେ ।। ୬
ତାହାଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର । ଯେ ହୃଦ ସର୍ବପ୍ରାଣୀଙ୍କର ।। ୭
ଜୀବର ପରିତ୍ରାଣ ଅର୍ଥେ । କରୁଣା ବହି ଯେହୁ ଚିତ୍ତେ ।। ୮
ଅଖିଳ-ବେଦର ଯେ ସାର । ଯେ ଅନୁଭବ ଆପଣାର ।। ୯
କହିଲେ ପୁରାଣର ସାର । ତାହାଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ।।୧୦
ବାଣୀ ନର ଯେ ନାରାୟଣ । ଯେ ଗ୍ରନ୍ଥ ସଂସାର-ତାରଣ ।।୧୧
ଉଦିତ କଲେ ଏ ସଂସାରେ । ନମଇଁ ତାହାଙ୍କ ପୟରେ ।।୧୨
ଏମନ୍ତେ ନମସ୍କାର କରି । କହନ୍ତି ମନେ ମୋଦ ଭରି ।।୧୩
ଶୁଣ ସକଳ ମୁନିଜନ । ସାଧୁ ଏ ତୁମ୍ଭର ବଚନ ।।୧୪
ପରମ-ମଙ୍ଗଳ ଏ ବାଣୀ । ଜୀବ ନିସ୍ତରେ ଯାହା ଶୁଣି ।।୧୫
ପରମଧର୍ମ ଏ ଜଗତେ । କୃଷ୍ଣ ଭକତି ଯେଉଁ ମତେ ।।୧୬
ଫଳର ଆଶା ଯହିଁ ନାହିଁ । ବିଘ୍ନ ପଶିବ ଅବା କାହିଁ ।।୧୭
ଯେ ଭକ୍ତିବଳେ ଏ ସଂସାର । ନୁହଇ ପୁଣ ଏ ଜୀବର ।।୧୮
ଭକତି କଲେ ଜ୍ଞାନ ହୋଏ । ଜୀବ ନ ପଡ଼େ ମାୟାମୋହେ ।।୧୯
କୃଷ୍ଣଚରିତ ଶୁଣି ଯେବେ । ଭକ୍ତି ନ ଜନ୍ମେ ମୂଢ଼ଭାବେ ।।୨୦
କେବଳ ଶ୍ରମ ତାହାଙ୍କର । କାହୁଁ ତରିବେ ତମଘୋର ।।୨୧
ଅର୍ଥସଞ୍ଚିତ ଯେତେ ନର । କେବଳ ଦୁଃଖ ତାହାଙ୍କର ।।୨୨
ଅର୍ଥେ ନ ପାଇ ଧର୍ମ ମୋକ୍ଷ । ସେ କାମ ଲୋଭଟି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ।।୨୩
ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅର୍ଥେ ପ୍ରିୟ ଯେତେ । ଲୋଭେ ଭ୍ରମର କାମ ଅର୍ଥେ ।।୨୪
ଯାବତ ଜୀବନ ଧରଇ । କାମ ଲୋଭରେ ସୁଖ କାହିଁ ।।୨୫
ଜୀବର ତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣିବାରେ । କେ ଜ୍ଞାନୀ ଅଛି ଏ ସଂସାରେ ।।୨୬
ତତ୍ତ୍ୱ ବିଚାରି ଜ୍ଞାନୀ ଯେତେ । ଜ୍ଞାନ କହନ୍ତି ଏ ଜଗତେ ।।୨୭

କେହୁ କହନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱ । କେ ଅବା ବୋଲେ ପରମାର୍ଥ ।।୨୮
କେହୁ ବୋଲନ୍ତି ଭଗବାନ । ନିର୍ମଳରସ ଗୋପ୍ୟ-ଜ୍ଞାନ ।।୨୯
ସେବୋଲେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଯେ କରନ୍ତି । ଜ୍ଞାନବୈରାଗ୍ୟ ଆଚରନ୍ତି ।।୩୦
କରନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁରେ ଭକତି । ଆତ୍ମାରେ ଆତ୍ମାକୁ ଦେଖନ୍ତି ।।୩୧
ହରି ଚରଣେ ଭକ୍ତିଜାତ । ଅଜ୍ଞାନେ ନ ଜାଣେ ଜଗତ ।।୩୨
ଏଣୁ ଏ ଅଖିଳ ଜଗତେ । ଅଛନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମୀ ଯେତେ ।।୩୩
ସ୍ୱଭାବ ଧର୍ମ ଆଚରଣେ । ଭକ୍ତି ଉପୁଜେ ନାରାୟଣେ ।।୩୪
ତେଣୁ ସନ୍ତୋଷ କୃଷ୍ଣ ହୋଇ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ଚଉବର୍ଗ ଦେଇ ।।୩୫
ଏ ଘେନି ହୋଇ ଏକମନ । ଭାବେ ତୋଷିବ ଭଗବାନ ।।୩୬
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମ କର୍ମ ଯେତେ । ନିତ୍ୟେ ଶୁଣିବ କର୍ଣ୍ଣପଥେ ।।୩୭
ନିର୍ମଳ କରି ଦୃଢ଼ମନ । ନିରତେ କରିବ କୀର୍ତ୍ତନ ।।୩୮
ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତିବ କୃଷ୍ଣରୂପେ । ପୂଜା କରିବ ସୂକ୍ଷ୍ମକଳ୍ପେ ।।୩୯
ଏ ଭାବେ ଭକ୍ତିଯୋଗ ବଢ଼େ । କର୍ମ-ବନ୍ଧନ-ଗ୍ରନ୍ଥି ଛିଡ଼େ ।।୪୦
ଏଣୁ ଜଗତେ ଜ୍ଞାନୀ ଯେତେ । କୃଷ୍ଣ ନ ଭଜିବେ କେମନ୍ତେ ।।୪୧
କୃଷ୍ଣକଥାରେ ରତି ଯାର । ସେ ପ୍ରାଣୀ ଭବ ମଧ୍ୟେ ସାର ।।୪୨
ହରିଚରଣେ ଯାର ଶ୍ରଦ୍ଧା । ତାକୁ ନ ଲାଗେ ଭବବାଧା ।।୪୩
ସେପୁଣ୍ୟେ ସାଧୁସଙ୍ଗ ମିଳେ । ପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥକୁ ଆଶ୍ରେ କଲେ ।।୪୪
ଭକତ ସଙ୍ଗେ ଯେବେ ମିଶେ । ତେବେ ସେ ହରିରସେ ରସେ ।।୪୫
କୃଷ୍ଣର କଥା ଯେ ଶୁଣନ୍ତି । ବଦନେ ମହିମା ଗୁଣନ୍ତି ।।୪୬
ତାହାଙ୍କ ହୃଦେ ହରି ବସେ । ସକଳ କଲ୍ମଷ ବିନାଶେ ।।୪୭
ସେ ପୁଣ୍ୟ-ଶ୍ରବଣ-କୀର୍ତ୍ତନ । ବେଦେ କହନ୍ତି ମୁନିଜନ ।।୪୮
ସାଧୁଜନଙ୍କ ମିତ୍ର ହରି । ଏଣୁ ଭକତକୁ ଆବୋରି ।।୪୯
ହେଲେ ତାରଇ ଭବସିନ୍ଧୁ । ଯେଣୁ ଭକତଜନବନ୍ଧୁ ।।୫୦
ଭକତଜନ ସେବା ଫଳେ । ଦହନ ହୋନ୍ତି ଅମଙ୍ଗଳେ ।।୫୧
ତେଣୁ ସେ ଗୋବିନ୍ଦ ବିଷୟେ । ଭକ୍ତି ଉପୁଜେ ନରଦେହେ ।।୫୨
ସ୍ୱଭାବେ ରଜ ତମ ଦୁଇ । କାମାଦି ଯେତେ ରିପୁ ଥାଇ ।।୫୩
ଚିତ୍ତୁ ବାହାର ହୋଇଯାନ୍ତି । ସାତ୍ତ୍ୱିକଗୁଣ ଆବୋରନ୍ତି ।।୫୪
ଏହି ପ୍ରକାରେ ଯେବେ ମନ । ହୋଇବ ନିର୍ମଳ ପ୍ରସନ୍ନ ।।୫୫

ତେବେ ସେ ଭକ୍ତିଯୋଗ ବଳେ । କୃଷ୍ଣଭକତ ସଙ୍ଗମେଳେ ।।୫୬
ନିର୍ମଳ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରକାଶଇ । ଜନ୍ମ ମରଣ ଆଉ କାହିଁ ।।୫୭
ଅଶେଷ-କର୍ମ-ଗଣ୍ଠି-ଛନ୍ଦ । ଏଣେ ଛିଡ଼ଇ ସର୍ବଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ।।୫୮
ସର୍ବ ସଂଶୟ ତୁଟଲେ କର୍ମ । ତୁଟଇ ବିଶ୍ୱମାୟାଭ୍ରମ ।।୫୯
ଆତ୍ମାରେ ଆତ୍ମାକୁ ଦେଖନ୍ତି । ଜନ୍ମ ମରଣେ ନାହିଁ ଭ୍ରାନ୍ତି ।।୬୦
ଏଣୁ ପଣ୍ଡିତଜନ ଯେତେ । ଆନନ୍ଦେ ଭକ୍ତିଯୋଗ ମତେ ।।୬୧
ହରି ବିଷୟ ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତେ । ନିତ୍ୟେ ଭଜନ୍ତି ଆତ୍ମା ହିତେ ।।୬୨
ବିଷ୍ଣୁର ମାୟାରୁ ସମ୍ଭୂତ । ଆଦି ପ୍ରକୃତି ଜନମାତ ।।୬୩
ଯେ ସତ୍ତ୍ୱ-ରଜ-ତମ ଗୁଣ । ସୃଷ୍ଟି ପାଳନ ସଂହାରଣ ।।୬୪
ଅନାଦି-ପରମ-ପୁରୁଷ । ଏ ତିନିଗୁଣେ ସେ ପ୍ରକାଶ ।।୬୫
ସୃଷ୍ଟି ଉଦୟେ ବ୍ରହ୍ମା ହୋଇ । ପାଳନେ ବିଷ୍ଣୁ ସେ ବୋଲାଇ ।।୬୬
ସଂହାର କାଳେ ରୁଦ୍ର ରୂପେ । ସୁଖେ ବିହରେ ମୋହକଳ୍ପେ ।।୬୭
ସେ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ ବିଷ୍ଣୁଦେହେ । ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଶ୍ରେୟ ଗୁଣ ବହେ ।।୬୮
କାଷ୍ଠ ସଂଯୋଗେ ଧୂମ ଜାତ । ଧୂମରୁ ଅନଳ ସମ୍ଭୂତ ।।୬୯
ତୃତୀୟ ଅଙ୍ଗାର ପ୍ରମାଣ । ତାମସ ରଜ ସତ୍ତ୍ୱ ଗୁଣ ।।୭୦
ଏ ଭାବେ ବ୍ରହ୍ମ ପରିମାଣି । ଭବସାଗର ତରେ ପ୍ରାଣୀ ।।୭୧
ନିର୍ମଳଚେତା ମୁନି ଯେତେ । ବିଚାର କରି ଆତ୍ମହିତେ ।।୭୨
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣେ ଜାଣି । ଭଜିଲେ ମୋକ୍ଷ ପରିମାଣି ।।୭୩
ତାମସ ରଜଗୁଣେ ଯେତେ । ଯେ ଭୂତପତି ଏ ଜଗତେ ।।୭୪
ସ୍ୱଭାବେ ଘୋର ଭୟଙ୍କର । ଏଣୁ ନ ଭଜେ ସାଧୁନର ।।୭୫
ଅହିଂସା ଶାନ୍ତିଗୁଣେ ଥାନ୍ତି । ହରି ଚରିତ ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତି ।।୭୬
ଧନ ସମ୍ପଦେ ଯାର ଇଚ୍ଛା । ସେ କରେ ଭୂତପ୍ରେତ ଦୀକ୍ଷା ।।୭୭
ସଂସାରେ ଦେବଯଜ୍ଞ ଯେତେ । ଯୋଗସାଧନ କ୍ରିୟାମତେ ।।୭୮
ପରମଜ୍ଞାନ ତପ ଆଦି । କଠୋର ଯେତେ ଧର୍ମ ସାଧି ।।୭୯
ଏ ସର୍ବଗତି ନାରାୟଣ । ଏବେ ହୋ ମୁନିଗଣେ ଶୁଣ ।।୮୦
ଏ ସର୍ବବିଧି ଧର୍ମ ଯେତେ । କରିବ ବିଷ୍ଣୁପ୍ରୀତି ଅର୍ଥେ ।।୮୧
ଏ ତିନିଗୁଣେ ନାରାୟଣ । ସୃଷ୍ଟି ପାଳନ ସଂହାରଣ ।।୮୨
ଏମନ୍ତେ ବିଶ୍ୱରୂପ ଧରେ । ମାୟାସଂସାରେ ସେ ବିହରେ ।।୮୩

ସ୍ୱଭାବେ ନିର୍ଗୁଣ ମୁରାରି । ଖେଳଇ ତ୍ରିଗୁଣ ଆବୋରି ॥୮୪
ସକଳ ଜୀବ ମଧ୍ୟେ ଥାଇ । ଅଜ୍ଞାନେ ଜୀବ ନ ଜାଣଇ ॥୮୫
ଅଶେଷ ମହିମା ଯେ ଧରେ । କିବା ଉପମା ଦେବା ତାରେ ॥୮୬
ସେ ହରି-ଚରଣ-ପଙ୍କଜ । ସୁଜନଜନ ନିତ୍ୟେ ଭଜ ॥୮୭
କହଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ । ଗୀତ-ପ୍ରବନ୍ଧେ ଭାଗବତ ॥୮୮

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ନୈମିଷୀୟୋପାଖ୍ୟାନେ ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ଉବାଚ

ସୂତ କହନ୍ତି ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତେ । ହରଷେ ମୁନିଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ॥୧
ଶୁଣ ସକଳ ମୁନିଜନେ । ହରିଚରିତ ସାବଧାନେ ॥୨
ସୃଷ୍ଟିର କାଳେ ସେ ମୁରାରି । ମହାପୁରୁଷ ରୂପ ଧରି ॥୩
ମହତ ଆଦି ଅଙ୍ଗେ ମିଶି । ବିରାଟ ରୂପେ ବ୍ରହ୍ମରାଶି ॥୪
କଳା ବହଇ ଷଡ଼ଦଶ । ଅନାଦି-ପରମ-ପୁରୁଷ ॥୫
ବୁଦ୍ଧି ଚେତନା ଅହଙ୍କାର । ମନ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ସମୀର ॥୬
ଅନଳ ଜଳ ବସୁମତୀ । ବୁଦ୍ଧି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଯାହା ଚିନ୍ତି ॥୭
ଜୀବ ପରମ ଏ ଷୋଡ଼ଶ । ଏ ଆଦି ସୃଷ୍ଟି ଉପଦେଶ ॥୮
ସେ ସୃଷ୍ଟିସର୍ଗ ଇଚ୍ଛା କରି । ଜଳେ ଯୋଗନିଦ୍ରା ବିସ୍ତାରି ॥୯
ତା ନାଭିକମଳୁ କମଳ । ପ୍ରକାଶି ଆଚ୍ଛାଦିଲା ଜଳ ॥୧୦
ବ୍ରହ୍ମା ହୋଇଲା ତହୁଁ ଜାତ । ଯେ ପ୍ରଜାପତିଙ୍କର ନାଥ ॥୧୧
ତାର ଶରୀରୁ ସୃଷ୍ଟ ଲୋକ । ବିସ୍ତାର ହୋଇଲା ଅନେକ ॥୧୨
ସେ ଶୁଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱ ବିଷ୍ଣୁ ରୂପ । ଯାହା ଭିଆଣ ମାୟାକଳ୍ପ ॥୧୩
ଜ୍ଞାନଚକ୍ଷୁର ଦ୍ୱାରେ ଭରି । ଯେ ରୂପ ଦେଖେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ॥୧୪

ସହସ୍ରପାଦ ଉରୁ ଭୁଜ । ଶିର ବଦନ ନାସା ତେଜ ॥୧୫
ସହସ୍ର ଲୋଚନ ଶ୍ରବଣ । ବସନ କୁଣ୍ଡଳ ଭୂଷଣ ॥୧୬
ମଣି କଙ୍କଣ ଝଟକନ୍ତି । ଦିଶଇ ଅତି ରୂପକାନ୍ତି ॥୧୭
ଏ ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟେ ମାୟାଧର । କରଇ ଯେତେ ଅବତାର ॥୧୮
ତାହାଙ୍କ ମୂଳବୀଜ ଏହି । ଜଗତେ ବ୍ରହ୍ମା ସେ ବୋଲାଇ ॥୧୯
ଯାହାର ଅଂଶାଅଂଶ ବଳେ । ଗଗନ ପୃଥିବୀ ପାତାଳେ ॥୨୦
ଦେବ ମନୁଷ୍ୟ ପଶୁ ଆଦି । ନିଗମ ଗୋଚରେ ସମ୍ପାଦି ॥୨୧
ପ୍ରଥମେ କୁମାର ରୂପେ ସେ । ସୃଷ୍ଟି ଉଦୟ ଉପଦେଶେ ॥୨୨
ଦୁସ୍ତର ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟବ୍ରତେ । ତପ ସାଧିଲା ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତେ ॥୨୩
ଦ୍ୱିତୀୟେ ସୃଷ୍ଟିର ଆଗମେ । ସାଧିଲା ଯଜ୍ଞେଶ୍ୱର ନାମେ ॥୨୪
ପୂର୍ବ ପ୍ରଳୟକାଳ ବେଳେ । ମହୀ ଯେ ଥିଲା ରସାତଳେ ॥୨୫
ତାର ଉଦ୍ଧାରେ ନରହରି । ତକ୍ଷଣେ କୋଳରୂପ ଧରି ॥୨୬
ଉଦ୍ଧରି ଜଳେ ବସାଇଲା । ବରାହକଳ୍ପ ବୋଲାଇଲା ॥୨୭
ତୃତୀୟେ ଋଷିସର୍ଗେ ହରି । ନାରଦ ମୁନି ରୂପଧରି ॥୨୮
କୃଷ୍ଣଭକତ ଜନହିତ । ନିଷ୍କାମ ଶାସ୍ତ୍ର କଲେ ଉକ୍ତ ॥୨୯
ଚତୁର୍ଥେ ଜନ୍ମ ଧର୍ମକଳା । ଦେବ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟେ କର୍ମ କଲା ॥୩୦
ସେ ରୂପ ନର ନାରାୟଣ । ସୃଜିଲେ ଧର୍ମ ଆଚରଣ ॥୩୧
ତପ ସାଧିଲେ ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତେ । ସୃଷ୍ଟିକଳ୍ପନା ଅଭିମତେ ॥୩୨
ପଞ୍ଚମେ ସିଦ୍ଧ ଅବତାରେ । ଜନ୍ମିଲେ କର୍ଦ୍ଦମର ଘରେ ॥୩୩
ନାମେ ସେ କପିଳ ବୋଲାଇ । ପିତାମାତାଙ୍କୁ ଜ୍ଞାନ କହି ॥୩୪
ଷଷ୍ଠେ ସେ ଅତ୍ରିପୁତ୍ର ହୋଇ । ଅନସୂୟାଙ୍କ ମାତା ପାଇ ॥୩୫
ପ୍ରହ୍ଲାଦ ଆଦି ଦୈତ୍ୟଗଣେ । ଜ୍ଞାନ କହିଲେ ଜଣେ ଜଣେ ॥୩୬
ସପ୍ତମସର୍ଗେ ନରହରି । ଆକୂତି ଗର୍ଭେ ଅବତରି ॥୩୭
ଅନେକ ଜ୍ଞାନଶାସ୍ତ୍ର କଲେ । ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁ ମନ୍ୱନ୍ତ୍ର ପାଳିଲେ ॥୩୮
ଅଷ୍ଟମେ ନାଭିଗୃହେ ଜାତ । ଋଷଭ ମେରୁଦେବୀ ସୁତ ॥୩୯
ଅତି କଠୋର ତପ କଲେ । ଜ୍ଞାନୀଙ୍କି ପଥ ଦେଖାଇଲେ ॥୪୦
ନବମେ ପୃଥୁ ରୂପ ଧରି । ବଳେ ଦୁହିଁଲେ ବସୁନ୍ଧରୀ ॥୪୧
କ୍ଷୀରେ ଧରଣୀ କଲେ ସମ । ନାମ ବହିଲେ ଉଶତ୍ତମ ॥୪୨

ଦଶମେ ମତ୍ସ୍ୟରୂପ ହୋଇ । ନାବ ପ୍ରଳୟ ଜଳେ ବାହି ।।୪୩
ପ୍ରଳୟ ଜଳେ ବିହରିଲେ । ରବିର ବଂଶକୁ ରଖିଲେ ।।୪୪
ଏକାଦଶରେ ଚକ୍ରଧର । ଯେ ରୂପେ ଜନ ଉପକାର ।।୪୫
ଇନ୍ଦ୍ରର ଅର୍ଥେ ଦେବାସୁରେ । କ୍ଷୀରସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥିବାରେ ।।୪୬
କପଟେ କୂର୍ମ ରୂପ ହୋଇ । ମନ୍ଦରଗିରି ପୃଷ୍ଠେ ବହି ।।୪୭
ଦ୍ୱାଦଶସର୍ଗେ ବିଶ୍ୱକଣ୍ଟେ । ଜନ୍ମିଲେ ଧନ୍ୱନ୍ତରୀ ରୂପେ ।।୪୮
ଅମୃତ କ୍ଷୀରାର୍ଣ୍ଣବୁ ଆଣି । ଦେବଙ୍କୁ ପିଆଇଲେ ପୁଣି ।।୪୯
ମୋହିନୀ ରୂପେ ତ୍ରୟୋଦଶେ । ଶଙ୍କର ମୋହେ କାମବଶେ ।।୫୦
ଚତୁରଦଶେ ସିଂହବପୁ । ବିଦାରେ ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ ।।୫୧
ବାମନ ରୂପେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶେ । ବଳିକି ଛଳିଲେ ବିଶ୍ୱାସେ ।।୫୨
ଷୋଡ଼ଶ ଅବତାରେ ହରି । ପରଶୁରାମ ରୂପ ଧରି ।।୫୩
ପିତାବଧରେ ଅହଙ୍କାରେ । ଧରଣୀ ଏକବିଂଶ ବାରେ ।।୫୪
ଭ୍ରମିଲେ ମହାକୋପାନଳେ । ରାଜାଙ୍କୁ ଧରି ବାହୁବଳେ ।।୫୫
ଦୁଷ୍ଟକ୍ଷତ୍ରିୟ କାଟି ମୁଣ୍ଡ । ରୁଧିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣକରି କୁଣ୍ଡ ।।୫୬
ତର୍ପଣ କଲେ ପିତୃଗଣେ । ତପେ ରହିଲେ ଘୋରବନେ ।।୫୭
ସପତଦଶେ ଦେବ କାର୍ଯ୍ୟେ । ଜନ୍ମିଲେ ପରାଶର ବୀର୍ଯ୍ୟେ ।।୫୮
ନିଗମ ବୃକ୍ଷ ଥିଲା ଏକା । ବିଚାରି କଲେ ଶତେଶାଖା ।।୫୯
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଦେଖି ଅଳ୍ପବୁଦ୍ଧି । ଯେ ଧର୍ମ ସଂସାରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ।।୬୦
ସେ ପୁଣି ଦିବାକର-ବଂଶେ । ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅଷ୍ଟାଦଶେ ।।୬୧
ଜଳଧି ବାନ୍ଧି ସୀତା ଛଳେ । ଲଙ୍କା ଧ୍ୱଂସିଲେ ଭୁଜବଳେ ।।୬୨
ରାବଣ ମାରି ଦେବରାଜ । ଭଲେ ସମ୍ପାଦି ଦେବ କାର୍ଯ୍ୟ ।।୬୩
ଊନବିଂଶତି ରୂପେ ହରି । ଯାଦବବଂଶେ ଅବତରି ।।୬୪
କୃଷ୍ଣ ସ୍ୱରୂପେ ରାମ ତୁଲେ । ଅବନୀ ଭାରା ଉଶ୍ୱାସିଲେ ।।୬୫
କଳି ଆଗମେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ପାଷାଣ୍ଡ-ଜନ-ମନ ମୋହି ।।୬୬
ବୁଦ୍ଧ ସ୍ୱରୂପ ଅବତାରେ । ଜନ୍ମିବେ କୀକଟ ନଗରେ ।।୬୭
ଜ୍ଞାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟେ ଭଗବାନ । ମୋହିବେ ଅସୁରଙ୍କ ମନ ।।୬୮
ଏମନ୍ତେ ଜନ୍ମ ଏକବିଂଶ । ସୁଜନ ହିତେ ହୃଷୀକେଶ ।।୬୯
ସେ ପୁଣି କଳିଯୁଗ ଅନ୍ତେ । ରାଜାଙ୍କୁ ଦେଖିବେ ଜଗତେ ।।୭୦

ନିର୍ଦ୍ଦୟ-ହୃଦେ ପ୍ରଜାମାରି । ଧନ ଜୀବନ ନ୍ୟନ୍ତି ହରି ।।୭୧
ସେ କାଳେ ବିଷ୍ଣୁଯଶା ଘରେ । ଜନ୍ମିବେ କଳ୍କି-ଅବତାରେ ।।୭୨
ମନହୁଁ ବେଗ ବଳବନ୍ତ । ଅଶ୍ୱ ଆରୋହି ଜଗନ୍ନାଥ ।।୭୩
ସୁନନ୍ଦ-ଖଡ୍ଗ କରେ ଧରି । ଦୁଷ୍ଟରାଜାଙ୍କୁ ବେଗେ ମାରି ।।୭୪
ଅଳପ ରାଜା-ଜନ-ଦେଶ । ଦୟାରେ କରିଣ ଆଶ୍ୱାସ ।।୭୫
ସେ ସତ୍ୟନିଧି ମାୟାଧର । ଅଶେଷ କରେ ଅବତାର ।।୭୬
ଯଥା ଜୀମୂତ ବୃଷ୍ଟି ଜଳେ । ସହସ୍ର ନଦୀ ମହୀତଳେ ।।୭୭
ଋଷି ଦେବତା ମନୁରାଜା । ଯେ ମନୁ ପୁତ୍ରେ ମହାତେଜା ।।୭୮
ଏ ଆଦି ଯେତେ ପ୍ରଜାପତି । କୃଷ୍ଣର ଅଂଶେ ଜାତ ହୋନ୍ତି ।।୭୯
କେ ଅଂଶ କେବା କଳା ହୋଇ । ବିଭୂତି ଗୁଣେ କେ ଜନ୍ମଇ ।।୮୦
ସକଳ ଅବତାର ସାର । କି ଅବା ଦେବା ପଟାନ୍ତର ।।୮୧
ନୀଳ ଜୀମୂତ ଚକ୍ରଧର । ସ୍ୱୟଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅବତାର ।।୮୨
ଏମନ୍ତେ ନାନାରୂପ ଧରି । ସଂସାରେ ରମେ ନରହରି ।।୮୩
ଦୁଷ୍ଟର ତେଜ ତେଜେ ହରି । ସଂସାରେ ଖେଳଇ ମୁରାରି ।।୮୪
କୃଷ୍ଣର ଜନ୍ମ-କର୍ମ ବାଣୀ । ଯେ ଏହା କର୍ଣ୍ଣପଥେ ଶୁଣି ।।୮୫
ରାତ୍ର ଦିବସ ମଧ୍ୟେ ଯେବେ । କାଳ ବଞ୍ଚଇ କୃଷ୍ଣଭାବେ ।।୮୬
ସେ ଦୁଃଖ-ସଙ୍କଟୁ ତରନ୍ତି । ଜନ୍ମ ମରଣେ ନାହିଁ ଭ୍ରାନ୍ତି ।।୮୭
ଏମନ୍ତେ ନାନାରୂପ ଯେତେ । ବିଷ୍ଣୁ ଧରନ୍ତି ଏ ଜଗତେ ।।୮୮
ସ୍ୱଭାବେ ରୂପ ଯାର ନାହିଁ । ନିର୍ଲେପ ନିରଞ୍ଜନ ସେହି ।।୮୯
ମାୟାର ଗୁଣେ ବିରଚିତ । ମହତ ଆଦିରୁ ସମ୍ଭୂତ ।।୯୦
ଯେମନ୍ତେ ମେଘ ଶୂନ୍ୟେ ଥାନ୍ତି । ପବନ ବଳେ ସେ ଉଡ଼ନ୍ତି ।।୯୧
ପାର୍ଥିବ ରେଣୁଏ ଯେମନ୍ତେ । ଉଡ଼ନ୍ତି ପବନ ବିଘାତେ ।।୯୨
ଆକାଶ ଧୂସର ଦିଶଇ । ନାନା ବର୍ଣ୍ଣରେ ଆଭାସଇ ।।୯୩
ତାହାକୁ ଦୃଷ୍ଟିଭେଦେ ଦେଖି । ଯେ ସତ୍ୟ ପ୍ରାୟେ ଉପଲକ୍ଷି ।।୯୪
ସେ ରୂପେ ଆତ୍ମାରେ ଶରୀର । କଳ୍ପନା କରନ୍ତି ଯେ ନର ।।୯୫
ତାହାଙ୍କୁ ବୋଲି ଜ୍ଞାନହୀନ । ଏବେ ହୋ ମୁନିଗଣେ ଶୁଣ ।।୯୬
ସ୍ୱଭାବେ ଦୃଶ୍ୟବସ୍ତୁ ନୋହେ । ଗୁଣ ଆବୋରି ଦେହ ବହେ ।।୯୭
ଏଣୁ ସେ ଜୀବ ରୂପ ବହି । ଜନ୍ମ-ମରଣ ପଥେ ଥାଇ ।।୯୮

ସମ ଅସମ ରୂପ ଯେତେ । ସମ୍ଭବେ ବିଷ୍ଣୁ-ମାୟା-ଗ୍ରସ୍ତେ ॥ ୯୯
ଆତ୍ମାରେ କଳ୍ପିତ ଈଶ୍ୱର । ଏ ତତ୍ତ୍ୱେ ବ୍ରହ୍ମର ବିଚାର ॥୧୦୦
ମାୟା ମିଶ୍ରିତ ମତି ଯେବେ । ନିରସ୍ତ ହୋଇ ଜ୍ଞାନ ଭାବେ ॥୧୦୧
ତେବେ ଆତ୍ମାରେ ଆତ୍ମା ଦେଖି । ନିର୍ମଳ ମହିମା ନିରେଖି ॥୧୦୨
ଏ ମାୟା ଈଶ୍ୱରୁ ପ୍ରକାଶ । ଯେବେ ସେ ହୁଅଇ ବିନାଶ ॥୧୦୩
ପରମାନନ୍ଦ ରୂପେ ଚିତ୍ତ । ତେବେ ସେ ହୁଅଇ ଭାବିତ ॥୧୦୪
ତହୁଁ ସମ୍ପନ୍ନ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ । ଜାଣଇ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନୀଜନ ॥୧୦୫
ଏମନ୍ତେ ଜନ୍ମକର୍ମ ଯେତେ । ବିଚାର କରି ବେଦପଥେ ॥୧୦୬
ବୋଲନ୍ତି ଯେତେ ମୁନିଜନେ । ଏ ତ ନ ଘଟେ ଅନୁମାନେ ॥୧୦୭
ସ୍ୱଭାବେ ଯାର ଜନ୍ମ ନାହିଁ । ବିଚାର କରିବ ତା କେହି ॥୧୦୮
ଅମୋଘ-ଲୀଳା ନରହରି । ଆତ୍ମାରେ ବିଶ୍ୱମାୟା କରି ॥୧୦୯
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସୃଜଇ ପାଳଇ । ଅନ୍ତେ ଆପଣେ ସଂହାରଇ ॥୧୧୦
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଆତ୍ମତନ୍ତ୍ରେ । ଷଡ଼୍‌ବର୍ଗେ ଭୋଗ କରେ ନିତ୍ୟେ ॥୧୧୧
ଏଣୁ ଈଶ୍ୱର ସେ ବୋଲାଇ । କିବା ଉପମା ଦେବି ମୁହିଁ ॥୧୧୨
ଈଶ୍ୱର-ଲୀଳା-କର୍ମ ଯେତେ । କେ ଜାଣିପାରେ ତର୍କମତେ ॥୧୧୩
ଏହାର ଅଛି ଯେତେ ନାମ । ସ୍ୱଭାବେ ଯେତେ ଗୁଣଗ୍ରାମ ॥୧୧୪
ଅଜ୍ଞାନେ କେ ଜାଣିବ ତାହା । ଦୁରଧିଗମ୍ୟ ବିଷ୍ଣୁ ମାୟା ॥୧୧୫
ନଟ ଯେସନେ ମାୟା କରି । ମୋହଇ କୁହୁକ ବିସ୍ତାରି ॥୧୧୬
ସେ ଚକ୍ରପାଣିର ଚରିତ । କେ ଜାଣିପାରେ ତ୍ରିଜଗତ ॥୧୧୭
ଏ କାଳଚକ୍ର ଯାର ହସ୍ତେ । କେ ଯାଇ ପାରେ ତାର ପଥେ ॥୧୧୮
ସେ ହରି ପାଦପଦ୍ମଗନ୍ଧ । ଯେ ନିତ୍ୟେ ପିବେ ମକରନ୍ଦ ॥୧୧୯
ଧନ୍ୟ ଜୀବନ ତାହାଙ୍କର । ଯେ ହରିଚରଣେ କିଙ୍କର ॥୧୨୦
ସର୍ବ ଆତ୍ମାକୁ ଆତ୍ମଭାବେ । ଭଜନ୍ତି ନିତ୍ୟେ ବାସୁଦେବେ ॥୧୨୧
ଏମନ୍ତ ଭାବେ ଯେ ଭଜଇ । ଏ ମାୟା ତାକୁ ନ ଲାଗଇ ॥୧୨୨
ଏ ଯେ ପୁରାଣ ଭାଗବତ । ନିର୍ମଳପଦ ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱ ॥୧୨୩
କୃଷ୍ଣଚରିତ ପରଶଂସି । ପ୍ରକାଶ କଲେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି ॥୧୨୪
ଜୀବର ମୋକ୍ଷଫଳ ଅର୍ଥେ । ଧନ୍ୟ ମଙ୍ଗଳ ଏ ଜଗତେ ॥୧୨୫
ସର୍ବ-ନିଗମ ଇତିହାସେ । ସାର ଉଦ୍ଧାରି ମନତୋଷେ ॥୧୨୬

ଆତ୍ମଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ବର । ଯେ ଶୁକରୂପେ ଅବତାର ॥୧୨୭
ତାହାଙ୍କୁ ଭାଗବତ ଦୀକ୍ଷା । ଦେଇ କହିଲେ ଆତ୍ମଶିକ୍ଷା ॥୧୨୮
ସେ ପୁଣି ପରୀକ୍ଷିତ ଆଗେ । କହିଲେ ଆତ୍ମ-ଅନୁରାଗେ ॥୧୨୯
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାପେ ସେ ବିକଳେ । ନିବାସ କରି ଗଙ୍ଗାକୂଳେ ॥୧୩୦
ପରମ-ଋଷି ମେଳେ ଥାଇ । କୃଷ୍ଣଚରଣେ ମନ ଦେଇ ॥୧୩୧
ଏ ଭାଗବତ-ରସ ଶୁଣି । ତରିଲା ଭବ-ତରଙ୍ଗିଣୀ ॥୧୩୨
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗଲେ ନିଜଧାମ । ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ଜ୍ଞାନ ଧର୍ମ ॥୧୩୩
ଏ କଳିଯୁଗେ ଯେତେ ନରେ । ପଡ଼ିବେ ମାୟା ଅନ୍ଧକାରେ ॥୧୩୪
ତାହାଙ୍କୁ ତପନ ଉଦିତ । ହୋଇବ ଭାବେ ଭାଗବତ ॥୧୩୫
ରାଜା ସଙ୍ଗତେ ଗଙ୍ଗାତଟେ । ଅନେକ ଋଷିଙ୍କ ନିକଟେ ॥୧୩୬
ଏ ଭାଗବତ ତତ୍ତ୍ୱବାଣୀ । ଶୁକମୁନିଙ୍କ ମୁଖୁ ଶୁଣି ॥୧୩୭
ଜାଣିଲି ଶୁକ ଅନୁରାଗେ । ଏବେ କହିବା ତୁମ୍ଭ ଆଗେ ॥୧୩୮
ଏ ଭାବେ ଚିନ୍ତି ନରହରି । ଘୋର ସଂସାରୁ ଯିବା ତରି ॥୧୩୯
ବୋଲଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ । ସୁଜନ-ହିତେ ଭାଗବତ ॥୧୪୦

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ନୈମିଷୀୟୋପାଖ୍ୟାନେ ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

ଏମନ୍ତେ ଭାଗବତବାଣୀ । ସୂତମୁନିଙ୍କ ମୁଖୁ ଶୁଣି ॥ ୧
ମୁନିଙ୍କ ମଧ୍ୟେ କର୍ମଶୁଦ୍ଧ । ଶୌନକ ନାମେ କୁଳବୃଦ୍ଧ ॥ ୨
ସର୍ବମୁନିଙ୍କ ଅବଧାନେ । ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ମଧୁର-ବଚନେ ॥ ୩

ଶୌନକ ଉବାଚ

ହେ ସୂତ ତୁମ୍ଭେ ମହାଧୀର । ବକତାଜନ ମଧ୍ୟେ ବର ॥ ୪
ଗଙ୍ଗାର ତୀରେ ରାଜା ଆଗେ । ଶୁକ କହିଲେ ବ୍ରହ୍ମଭାଗେ ॥ ୫
ଏ ଭାଗବତଧର୍ମ କେବେ । ବ୍ୟାସ ରଚିଲେ କେଉଁ ଯୁଗେ ॥ ୬
ସେ କଥା କହ ଆମ୍ଭ ଆଗ । ତୁମ୍ଭେ ସେ ଅଟ ମହାଭାଗ ॥ ୭
କାହାର ବୋଲେ କାହିଁ ବସି । କି ଭାବେ କି ହେତୁ ଉଦ୍ଦେଶି ॥ ୮
ଶୁକ ଯେ ତାହାଙ୍କ କୁମର । ସମଦରଶୀ ନିର୍ବିକାର ॥ ୯
ଏକାନ୍ତ-ମତି ରାତ୍ର ଦିନେ । କୃଷ୍ଣ-ମହିମା ଯାର ମନେ ॥ ୧୦
ନିର୍ମାୟା ମୂଢ଼ତା ପ୍ରତୀତି । ଲକ୍ଷି ନ ପାରେ କେହି ଗତି ॥ ୧୧
ଯାହାର ଆଗମନ କାଳେ । ଦେବକନ୍ୟାଏ ଥିଲେ ଜଳେ ॥ ୧୨
ସ୍ୱଭାବେ ନଗ୍ନ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି । ଧାଇଁଲେ ଲଜ୍ଜାକୁ ଉପେକ୍ଷି ॥ ୧୩
ଦେଖିବା ଅର୍ଥେ ଜଳତଟେ । ମିଳିଲେ ମୁନିଙ୍କ ନିକଟେ ॥ ୧୪
ବ୍ୟାସଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ପଛେ ଚାହିଁ । ଜଳେ ପଶିଲେ ବେଗେ ଯାଇ ॥ ୧୫
ସ୍ୱଭାବେ ସେ ସୁର-ଯୁବତୀ । ଜାଣନ୍ତି ସର୍ବପ୍ରାଣୀ ଗତି ॥ ୧୬
ଦେଖି କନ୍ୟାଙ୍କ ମୂଢ଼ଗତି । ଚଞ୍ଚଳ ବ୍ୟାସଙ୍କର ମତି ॥ ୧୭
ଏମନ୍ତେ କନ୍ୟାଗଣେ ଚାହିଁ । ବ୍ୟାସ କହନ୍ତି ଖେଦ ବହି ॥ ୧୮
ପୁଣି କ୍ଷଣକେ ପାଇ ଶାନ୍ତି । କନ୍ୟାଙ୍କୁ ଚାହିଁ ପଚାରନ୍ତି ॥ ୧୯
ଅଇଲ ମୋର ପୁତ୍ର ଚାହିଁ । କିମ୍ପା ପଶିଲ ଜଳେ ଯାଇ ॥ ୨୦
ଏ କିସ ତୁମ୍ଭର ବେଭାର । ସେ ଶୁକ ମୋହର କୁମର ॥ ୨୧
ତରୁଣ ବୟସ ତାହାର । ଏ ବୃଦ୍ଧ-ଶରୀର ମୋହର ॥ ୨୨
ବ୍ୟାସ-ବଚନେ ନାରୀଗଣେ । ତକ୍ଷଣେ ନମିଲେ ଚରଣେ ॥ ୨୩
ବୋଲନ୍ତି ବ୍ୟାସ ମୁଖ ଚାହିଁ । ସଂସାର ତାଙ୍କ ଦେହେ ନାହିଁ ॥ ୨୪
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ବୋଲ ଆମ୍ଭେ ବୃଦ୍ଧ । ବିଷୟରସେ ଅଛି ସଧ ॥ ୨୫

ଏ ଘେନି ହୋଇଲୁ ଅନ୍ତର । ଆମ୍ଭର ଦୋଷ କ୍ଷମାକର ॥ ୨୬
ଏମନ୍ତେ ଗଲେ ନାରୀଗଣେ । ଶୁକ ରହିଲେ ସେହି ବନେ ॥ ୨୭
ସେ ଶୁକମୁନି କିସ କାର୍ଯ୍ୟେ । ପ୍ରବେଶ କଲେ କୁରୁରାଜ୍ୟେ ॥ ୨୮
ଉନ୍ମତ୍ତ ଜଡ଼ରୂପ ବହି । ତାହାଙ୍କୁ କେହି ନ ଜାଣଇ ॥ ୨୯
କେମନ୍ତେ ପରୀକ୍ଷିତ ମେଳେ । ମିଳିଲେ ଜାହ୍ନବୀର କୂଳେ ॥ ୩୦
ତହିଁ ଅନେକ ମୁନିମଧ୍ୟେ । ଏ ଭାଗବତର ସମ୍ବାଦେ ॥ ୩୧
ପ୍ରଜାଙ୍କ ଦ୍ୱାରେ ସାୟଂକାଳେ । ଯେ ନିତ୍ୟେ ଭିକ୍ଷାଅର୍ଥେ ମିଳେ ॥ ୩୨
ଗୋଦୋହ ମାତ୍ର ଦ୍ୱାରେ ରହି । ଗୃହୀଙ୍କି ତୀର୍ଥଫଳ ଦେଇ ॥ ୩୩
ସେ ମୁନି ପରୀକ୍ଷିତ ମେଳେ । ମିଳିଲେ ପୂର୍ବ-ପୁଣ୍ୟ-ଫଳେ ॥ ୩୪
ସେ ପୁଣି ଭାଗବତ-ଶାସ୍ତ୍ର । କହିଲେ ଏତ ଆଚମ୍ବିତ ॥ ୩୫
ସେ ଭାଗବତ ପରୀକ୍ଷିତ । ସ୍ୱଭାବେ ଅଭିମନ୍ୟୁ-ସୁତ ॥ ୩୬
ତାହାଙ୍କ ଜନ୍ମ-କର୍ମ ଯେତେ । କହିବା ଆମ୍ଭର ଅଗ୍ରତେ ॥ ୩୭
ଅଦ୍ଭୁତ ପ୍ରାୟ ତାହା ଶୁଣି । ତରିବୁ ଭବ-ତରଙ୍ଗିଣୀ ॥ ୩୮
ସେ ସର୍ବ-ରାଜାଙ୍କର ସାର । ପାଣ୍ଡବବଂଶେ କୀର୍ତ୍ତିଧର ॥ ୩୯
ଏଡ଼େ ସମ୍ପଦ କରି ଦୂର । କିମ୍ପା ରହିଲେ ଗଙ୍ଗାତୀର ॥ ୪୦
ଶତ୍ରୁ ରାଜାଏ ଯାର ପାଦ । ନମନ୍ତି ଦେଇଣ ସମ୍ପଦ ॥ ୪୧
ଯୁବାବୟସେ ନରପତି । ତେଜିଣ ଅଚଳ ବିଭୂତି ॥ ୪୨
ଯେହୁ ଶରୀର ଏ ସଂସାରେ । ବହଇ ପର ଉପକାରେ ॥ ୪୩
ହରିଚରଣ ଚିନ୍ତି ଚିତ୍ତେ । ଯେ ରାଜା ବର୍ତ୍ତେ ଜନହିତେ ॥ ୪୪
ସେ କିମ୍ପା ଛାଡ଼ିଲେ ଜୀବନ । ଉପେକ୍ଷି ଗୃହ-ଦାରା-ଧନ ॥ ୪୫
କହ କାରଣ କିବା ଅର୍ଥେ । ସଂଶୟ ଛାଡ଼ିବ ଯେମନ୍ତେ ॥ ୪୬
ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବଜ୍ଞ ନିର୍ବିକାର । କହ ସଂଶୟ ଯାଉ ଦୂର ॥ ୪୭
ଏମନ୍ତେ ଶୌନକ ବଚନେ । ସକଳ ପ୍ରଶ୍ନ ଅନୁମାନେ ॥ ୪୮
କହନ୍ତି ସୂତ ମହାଋଷି । ମୁନିଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନ ପରଶଂସି ॥ ୪୯

ସୂତ ଉବାଚ

ଶୁଣ ସକଳ ମୁନିଜନ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରିତ ବିଧାନ ॥ ୫୦
ତ୍ରେତୟା ଯୁଗ ଭୋଗ ଅନ୍ତେ । ଦ୍ୱାପର ଯୁଗ ଉପଗତେ ॥ ୫୧

ବିଷ୍ଣୁର ଅଂଶେ ବ୍ୟାସମୁନି । ଜନ୍ମିଲେ ନରଦେହ ଘେନି ।।୫୨
ପରାଶରଙ୍କ ବୀର୍ଯ୍ୟେ ଜାତ । ଯୋଜନଗନ୍ଧା ଗର୍ଭଗତ ।।୫୩
ସେ ଏକଦିନେ ପ୍ରାତଃକାଳେ । ସ୍ନାହାନ ସାରି ଗଙ୍ଗାଜଳେ ।।୫୪
ଏକାନ୍ତେ ବଦରିକାଶ୍ରମେ । ବସିଣ ନିଶ୍ଚଳ ଆସନେ ।।୫୫
ପର ଅପର ଜ୍ଞାନ ଜାଣେ । ସକଳ-ଶାସ୍ତ୍ର ପରିମାଣେ ।।୫୬
ଯେ କାଳ ପୁରୁଷର ବଳେ । ଯୁଗେ ଉଡ଼ନ୍ତି ଅନ୍ତରାଳେ ।।୫୭
ତାହାକୁ ନ ଦେଖନ୍ତି କେହି । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେ ଦେହ ବହି ।।୫୮
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ବଳ ନିତ୍ୟେ ହରେ । ଯୁଗ ସ୍ୱଭାବ ଅନୁସାରେ ।।୫୯
କଳି-ଆଗମେ ପ୍ରାଣିଙ୍କର । ଯେମନ୍ତ ହୋଇବ ବେଭାର ।।୬୦
ଶ୍ରଦ୍ଧା ଛାଡ଼ିବେ ଅତି ଦୂରେ । ଦୁର୍ବଳ ହୋଇବେ ଶରୀରେ ।।୬୧
ବୁଦ୍ଧି ହୋଇବ ଲୋଭେ ଗ୍ରାସ । ସ୍ୱଭାବେ ଅଳପ ଆୟୁଷ ।।୬୨
ଦୁର୍ଭଗା ହୋଇବେ ସକଳେ । ଏହା ଜାଣିଲେ ଯୋଗବଳେ ।।୬୩
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଦି ଚାରିବର୍ଣ୍ଣେ । କଳି ବଞ୍ଚିବେ ଯେଉଁ ଧର୍ମେ ।।୬୪
ବେଦ ଉଚିତ ଶୁଦ୍ଧକର୍ମ । ଆଶ୍ରମେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଧର୍ମ ।।୬୫
ଜୀବର ଶୁଦ୍ଧେ ଅର୍ଥ କରି । ଯେମନ୍ତେ ବିଷ୍ଣୁମାୟା ତରି ।।୬୬
ଧର୍ମ ସାଧିବେ ଯଜ୍ଞମତେ । ଏମନ୍ତ ଭାଳି ମୁନି ଚିତ୍ତେ ।।୬୭
ବେଦକୁ କଲେ ଚାରିଖଣ୍ଡ । ମଧ୍ୟେ ଭିଆଇ କର୍ମକାଣ୍ଡ ।।୬୮
ଋକ ଯଜୁ ସାମ ଅଥର୍ବ । ଏ ରୂପେ କରି ଭିନ୍ନଭାବ ।।୬୯
ପଞ୍ଚମ ବେଦ ଇତିହାସ । ବ୍ରହ୍ମପୁରାଣ ଅଷ୍ଟାଦଶ ।।୭୦
ପଇଲ ମୁନିଙ୍କି ଆଣିଲେ । ପ୍ରଥମବେଦ ପଢ଼ାଇଲେ ।।୭୧
ଜଇମିନିଙ୍କି ଦେଲେ ସାମ । ଯଜୁ ଯେ ବଇଶମ୍ପାୟନ ।।୭୨
ଅଙ୍ଗିରାମୁନି ଅଥର୍ବଣେ । ମୋ ପିତା ରୋମହରଷଣେ ।।୭୩
ପୁରାଣ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଦେଲେ । ଏମନ୍ତେ କର୍ମ ସମ୍ପାଦିଲେ ।।୭୪
ସେ ଶିଷ୍ୟେ ବିଚାରି ନିଶ୍ଚଳେ । ବେଦ-ବୃକ୍ଷକୁ ଯୋଗବଳେ ।।୭୫
ଅନେକ ଶାଖା ଭିଆଇଲେ । ଶିଷ୍ୟେ ପ୍ରଶିଷ୍ୟେ ଶିଖାଇଲେ ।।୭୬
ଅଳପ ବୁଦ୍ଧି ନର ଯେତେ । ବେଦ ଧରିବେ ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତେ ।।୭୭
ତେଣୁ ଏ ବେଦ ଭାଗ କଲେ । ଯେ ଯାହା ମତି ଅନୁସାରେ ।।୭୮
ସ୍ତ୍ରୀ-ଶୂଦ୍ରଜନ ଏ ଜଗତେ । ଯୋଗ୍ୟ ନୁହନ୍ତି ବେଦପଥେ ।।୭୯

ତାହାଙ୍କ ନିସ୍ତାରଣ ଅର୍ଥେ । ଉପାୟ ଚିନ୍ତି ଦୟାଚିତ୍ତେ ।।୮୦
ବୁଦ୍ଧି-ମନ୍ଥନେ ବେଦ ମନ୍ଥି । ଭାରତ ପଦବନ୍ଧେ ଗୁନ୍ଥି ।।୮୧
ବେଦୁ ଉଦ୍ଧାରି ସାରଅର୍ଥ । ସୃଜିଲେ ପୁରାଣ ଭାରତ ।।୮୨
ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ନିସ୍ତାରିବା ଅର୍ଥେ । କାନନେ ମିଳିଲେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ।।୮୩
କଲେ ହେଁ ସର୍ବଧର୍ମ ଯେତେ । ତୋଷ ନୋହିଲେ ହୃଦ ଗତେ ।।୮୪
ଆଶ୍ରିତ ସରସ୍ୱତୀ କୂଳେ । ମନ ନ ରହଇ ନିଶ୍ଚଳେ ।।୮୫
ଯୋଗେ ନ ପାରି ଚିତ୍ତ ଧରି । ଚଞ୍ଚଳେ ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ।।୮୬
ଅତି କଠୋରେ ବେଦ ଘେନି । ଗୁରୁ ଅନଳେ ଚିତ୍ତ ମାନି ।।୮୭
ଯେବା ଭାରତ କଳି ସାର । ସ୍ତ୍ରୀ-ଶୂଦ୍ରଜନଙ୍କ ନିସ୍ତାର ।।୮୮
ତେବେ ନିର୍ମଳ ନୋହେ ମନ । ଚିନ୍ତା ଅନଳେ ଛନ ଛନ ।।୮୯
ଏ ମନ ଧରିବି କେମନ୍ତେ । ନିଶ୍ଚଳ କରି ଜ୍ଞାନ ପଥେ ।।୯୦
ଯେତେ ଚିନ୍ତିଲି ବେଦଧର୍ମେ । ବିଚାରେ ଏ ସେ ମାୟାଭ୍ରମ ।।୯୧
ଏ ମାୟା ତୁଟଇ ଯେମନ୍ତେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ-ଭକ୍ତି-ଯୋଗ ପଥେ ।।୯୨
କହିବି ଭାଗବତ ଧର୍ମ । ଯେଣେ ନ ଲାଗେ ମାୟାଭ୍ରମ ।।୯୩
ଏମନ୍ତ ହୃଦୟେ ବିଚାରି । ମନକୁ ନ ପାରନ୍ତି ଧରି ।।୯୪
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ନାରଦ । ଆସନ୍ତେ ଶୁଭେ ବୀଣାନାଦ ।।୯୫
ତକ୍ଷଣେ ସରସ୍ୱତୀ ତଟେ । ମିଳିଲେ ବ୍ୟାସଙ୍କ ନିକଟେ ।।୯୬
ନାରଦ ଆଗମନ ଦେଖି । ତକ୍ଷଣେ ଆସନ ଉପେକ୍ଷି ।।୯୭
କେତେ ହେଁ ଦୂର ଆଗସରି । ନାରଦ କରେ କର ଧରି ।।୯୮
ବସାଇ ଉତ୍ତମ ଆସନେ । ପୂଜିଲେ ଅତିଥି ବିଧାନେ ।।୯୯
ସେ ବ୍ୟାସ-ନାରଦଙ୍କ ପାଦେ । ସୁଜନେ ପ୍ରଣମ ଆନନ୍ଦେ ।।୧୦୦
ଯାର ଚିନ୍ତନେ ପାପନାଶ । ନମଇଁ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ।।୧୦୧

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ନୈମିଷୀୟୋପାଖ୍ୟାନେ ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ଉବାଚ

ସୁତ କହନ୍ତି ଅନୁରାଗେ । ହରଷେ ମୁନିଙ୍କର ଆଗେ ।।୧
ଶୁଣ ସକଳ ମୁନି ଜନେ । ହରିଚରିତ ସାବଧାନେ ।।୨
ବ୍ୟାସ ସମୀପେ ଦେବରଷି । ସୁଖ-ଆସନେ ଦୃଢ଼େ ବସି ।।୩
ବ୍ୟାସ ପୁଚ୍ଛିଲେ ମନ ତୋଷେ । ଯେ ଜାତ ଗୋବିନ୍ଦର ଅଂଶେ ।।୪
ହରଷେ ବୀଣା ହସ୍ତୁ ଥୋଇ । କହନ୍ତି ବ୍ୟାସ ମୁଖ ଚାହିଁ ।।୫

ନାରଦ ଉବାଚ

ହେ ପରାଶର-ଋଷି-ସୁତ । ତୁମ୍ଭେ ସ୍ୱଭାବେ ଭାଗବତ ।।୬
ଚଞ୍ଚଳ ଦିଶୁଛି ବଦନ । ଦେଖି ଜାଣିଲି ତୁମ୍ଭ ମନ ।।୭
ସକଳ ବେଦ ଶିଷ୍ୟେ ଦେଇ । ପୁରାଣ ଭାରତ ଭିଆଇ ।।୮
ବେଦ ବିଚାରି ବ୍ରହ୍ମଚିନ୍ତି । ଚିତ୍ତ ନୋହିଲା ତୁମ୍ଭ ଶାନ୍ତି ।।୯
ଭଲେ ଜାଣିଲି ମୁହିଁ ଏହା । ତୁମ୍ଭେ ସ୍ୱଭାବେ ପୁଣ୍ୟଦେହା ।।୧୦
ନାରଦ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେ । ବ୍ୟାସ କହନ୍ତି ସାବଧାନେ ।।୧୧

ବ୍ୟାସ ଉବାଚ

ତୁମ୍ଭେ କହିଲ ମୁନି ଯେତେ । ମୋର ଅଭ୍ୟାସ ବହୁମତେ ।।୧୨
ବେଦ ପୁରାଣ ଅର୍ଥ ଯେତେ । ମୁଁ ସର୍ବ ସମ୍ପାଦିଲି ଚିତ୍ତେ ।।୧୩
ତଥାପି ଆତ୍ମା ତୋଷ ନୋହେ । ସ୍ଥିର ନ ରହେ ମନ ଦେହେ ।।୧୪
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ନନ୍ଦନ । ଭଲେ ଜାଣିଲ ମୋର ମନ ।।୧୫
ଏ ମନ ସ୍ଥିର କରିବାରେ । ଗୋବିନ୍ଦ ବିନା କେବା ପାରେ ।।୧୬
ସକଳ-ଶାସ୍ତ୍ର ତହୁଁ ସାର । ତାର ମହିମା ଅଗୋଚର ।।୧୭
ତାର ଭକତି ଯେଣୁ ନାହିଁ । ଏଣୁ ମୋ ଚିତ୍ତ ସ୍ଥିର ନୋହି ।।୧୮
ତୁମ୍ଭେ ସକଳ ତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣ । ଯେ କୃଷ୍ଣ-ମହିମା ପ୍ରମାଣ ।।୧୯
ସେ ସର୍ବଜୀବଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ଯାର ମାୟାରେ ଏ ସଂସାର ।।୨୦
ସୃଜଇ ପାଳଇ ସଂହାରେ । ତ୍ରିଗୁଣ-ବ୍ୟାଜେ ସେ ବିହରେ ।।୨୧

ସେ ମାୟା ତାକୁ ନ ଲାଗଇ । ନିତ୍ୟେ ସେ ନିଜ ସୁଖେ ଥାଇ ।।୨୨
ଏ ତିନିଲୋକ ତୁମ୍ଭ ଦେହେ । ନିରତେ ଭ୍ରମେ ରବି ପ୍ରାୟେ ।।୨୩
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ବାହ୍ୟ ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ । ଯେସନେ ସମୀର ସଞ୍ଚରେ ।।୨୪
ଆତ୍ମା ଯେସନେ ସାକ୍ଷୀ ରୂପେ । ନିତ୍ୟେ ବିହରେ ନିଜ ସୁଖେ ।।୨୫
ସେ ବିଷ୍ଣୁ-ପାଦପଦ୍ମ ଜଳେ । ତୁମ୍ଭର ସ୍ନାନ ସୁନିଶ୍ଚଳେ ।।୨୬
ସେ ଜଳ ଶୀତ ଉଷ୍ଣ ଭାବ । ନିତ୍ୟେ ତୁମ୍ଭର ଅନୁଭବ ।।୨୭
ତାଙ୍କ ମହିମା ପରିମାଣି । ତୁମ୍ଭହୁଁ ଅନ୍ୟ କେବା ଜାଣି ।।୨୮
କହ ଆନନ୍ଦେ ମୁନିବର । ଯେମନ୍ତେ ମନ ହୋଏ ସ୍ଥିର ।।୨୯
ଏମନ୍ତ ବ୍ୟାସ ମୁଖୁ ଶୁଣି । ଭାବେ କହନ୍ତି ଦେବମୁନି ।।୩୦

ନାରଦ ଉବାଚ

ଭୋ ମୁନି ସତ୍ୟ ଏ ବଚନ । ଯେଣୁ ସନ୍ତୋଷ ନୋହେ ମନ ।।୩୧
କୃଷ୍ଣ ନିର୍ମଳ ଯଶଗୁଣ । ଯେଣୁ ନକଲ ଉଚ୍ଚାରଣ ।।୩୨
ଯେ ଧର୍ମେ କୃଷ୍ଣ ତୋଷ ନୋହି । ସେ ଧର୍ମ ନିଷ୍ଫଳ ଅଟଇ ।।୩୩
ଧର୍ମ ସମ୍ପଦ କାମ ଅର୍ଥେ । ଯେତେ କହିଲ ବେଦପଥେ ।।୩୪
ଯେବେ ଗୋବିନ୍ଦ ଗୁଣଗ୍ରାମ । ଅଭ୍ୟାସେ ଥାନ୍ତା କିଛି ଶ୍ରମ ।।୩୫
ତେବେ କି ମନ ଅସନ୍ତୋଷ । କହିବି ଶୁଣ ଉପଦେଶ ।।୩୬
ଯେବେ ଏ ଜିହ୍ୱା ବାକ୍ୟ-ଶ୍ରମେ । ନ କରେ କୃଷ୍ଣ-ଗୁଣ-ଗ୍ରାମେ ।।୩୭
ଯେ ବାଣୀ ଅଖିଳ-ତାରିଣୀ । ତା ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ଯେବେ ଭଣି ।।୩୮
ତାହାକୁ ବୋଲି କାକ ବାଣୀ । ଯହିଁ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ ନ ଶୁଣି ।।୩୯
ନିଶ୍ଚୟ କାକତୀର୍ଥ ସେହି । ସେ ଜଳେ କେବା ଅବଗାହି ।।୪୦
ପରମହଂସ ମୁନିମେଳେ । ଯେ ଥାନ୍ତି ପୁଣ୍ୟ-ତୀର୍ଥ-କୂଳେ ।।୪୧
ଯେ ବାକ୍ୟେ କୃଷ୍ଣଗୁଣ ଗାଇ । ନିଶ୍ଚୟେ ପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥ ସେହି ।।୪୨
ସେ ବାକ୍ୟ ଜନ ତାପ ନାଶେ । ତୀର୍ଥ ଯେସନେ ପାପ ଧ୍ୱଂସେ ।।୪୩
କୃଷ୍ଣର ଗୁଣଗାଥା ଯେବେ । ପ୍ରବନ୍ଧେ ଉଚ୍ଚାରଇ ଭାବେ ।।୪୪
ପଦ ଦୂଷିତ ଯେବେ ହୋଏ । ସେ ପ୍ରାଣୀ ସର୍ବପାପ ଦହେ ।।୪୫
ଅନନ୍ତ ନାମ-ଯଶ-ଗୁଣେ । ସାଧୁଙ୍କ ବାକ୍ୟ ନିତ୍ୟେ ଭଣେ ।।୪୬
ସେ ହରି-ଭାବ ଯେବେ ଛାଡ଼ି । ଯେ ଯାନ୍ତି କର୍ମପଥ ମାଡ଼ି ।।୪୭

ଯେ ପୁଣ୍ୟ ବେଦମାର୍ଗେ କରେ । ସକାମ ଚିତ୍ତେ ଫଳ ଧରେ ।।୪୮
ହରିଙ୍କି ନ କରେ ଅର୍ପଣ । ସେ ସର୍ବଫଳ ଅକାରଣ ।।୪୯
ନିଷ୍କାମମତେ ସର୍ବ ନ୍ୟାସି । ତପ ସାଧନ୍ତି ବନେ ପଶି ।।୫୦
ହରି ମହିମା ଛାଡ଼ି ଯେବେ । ଅତି ନିର୍ମଳ ଜ୍ଞାନ ଭାବେ ।।୫୧
ସେ କାହିଁ ଅଶୁଭ ନାଶିବ । ତପ ସାଧିଲା ଫଳ ଦେବ ।।୫୨
ତୁମ୍ଭେ ସ୍ୱଭାବେ ଭାଗବତ । ମହାନୁଭାବ ଶୁଚିମନ୍ତ ।।୫୩
ସତ୍ୟବଚନ ଧୃତିମନ୍ତ । ଏଣୁ ଅମୋଘ ତୁମ୍ଭ ଚିତ୍ତ ।।୫୪
ସମାଧି କରି କୃଷ୍ଣପାଦେ । ତାର ଚରିତ ଅନୁବାଦେ ।।୫୫
ପ୍ରବନ୍ଧ ଭାଗବତ କର । ଅଖିଳ ଜନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧର ।।୫୬
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଅନ୍ୟ ମାର୍ଗେ ଭଜେ । ହରି ଭକତି ଦୂରେ ତେଜେ ।।୫୭
କୃଷ୍ଣ ଭକତି ଲାଭ ଛାଡ଼ି । ତୃତୀୟବର୍ଗେ ଚିତ୍ତ ବଢ଼ି ।।୫୮
ତାହାର ସୁଖ ଲେଶ କାହିଁ । ସମୁଦ୍ରେ ଯେହ୍ନେ ନାବ ଥାଇ ।।୫୯
ଜଳ ପବନ ମେଘ ତେଜେ । କୂଳେ ନ ଲାଗି ଯେହ୍ନେ ଭାଜେ ।।୬୦
ତାହାଙ୍କ ଗତି ସେହି ମତ । ଶୁଣ ହେ ପରାଶର-ସୁତ ।।୬୧
ନିନ୍ଦିତ କର୍ମ ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତି । ଯେ ଅନ୍ୟଜନେ ଶିକ୍ଷା ଦ୍ୟନ୍ତି ।।୬୨
ସ୍ୱଭାବେ ମୂଢ଼ ସେହୁ ଜନ । ବିଅର୍ଥ ତାହାର ଜୀବନ ।।୬୩
ତାର ବଚନେ ସେହୁ ଭ୍ରମେ । ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଆଚରେ ଅଧର୍ମେ ।।୬୪
ସାଧୁ-ନିନ୍ଦନ ଯେ କରନ୍ତି । ଜଗତେ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ସ୍ଥିତି ।।୬୫
ପାପ ଆଚରି ନରଲୋକେ । ଅନ୍ତେ ସେ ପଡ଼ନ୍ତି ନରକେ ।।୬୬
ତୁମ୍ଭେ ସ୍ୱଭାବେ ବିଚକ୍ଷଣ । ଭାବ ଅଭାବ ଭଲେ ଜାଣ ।।୬୭
ଅନନ୍ତ ପାର ବିଷ୍ଣୁକଥା । ତୁମ୍ଭେ ବର୍ଣ୍ଣନେ ସାମରଥା ।।୬୮
ନିବୃତ୍ତି ପ୍ରବୃତ୍ତି ଏ ଭାବେ । ଯେମନ୍ତେ ପ୍ରାଣୀ ନିସ୍ତରିବେ ।।୬୯
ହରି ଚରିତ ଦୀପ କର । ଜନଙ୍କୁ ଅନ୍ଧାରୁ ଉଦ୍ଧର ।।୭୦
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ନିଜ ଧର୍ମ ତେଜି । ହରି-ଚରଣ ଦୃଢ଼େ ଭଜି ।।୭୧
ଭଜୁଁ ମରଇ ଯେବେ ଦୁଃଖେ । କେବେହେଁ ନ ପଡ଼େ ନରକେ ।।୭୨
ସ୍ୱଧର୍ମେ ଭଜନ୍ତି ଯେ ପ୍ରାଣୀ । ହରି ଭକତି ନ ପ୍ରମାଣି ।।୭୩
ଅନ୍ତେ ତାହାଙ୍କ ଗତି ଯେତେ । କେ ଅନୁମାନି ପାରେ ଚିତ୍ତେ ।।୭୪
ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ମୁନିବର । ପଣ୍ଡିତଜନଙ୍କ ବେଭାର ।।୭୫

ଯେ ଲାଭ କେହି ନ ଲଭନ୍ତି । ସେ ଲାଭେ ଯାର ଚିତ୍ତ ଚିନ୍ତି ।।୭୬
ସେ ଅର୍ଥେ ଯତ୍ନ ଯେ କରନ୍ତି । ସଂସାରେ ପଣ୍ଡିତ ବୋଲାନ୍ତି ।।୭୭
କାଳର ବଳେ ପୁଣପୁଣ । ଏ ଭବ ମଧ୍ୟେ ତା ଭ୍ରମଣ ।।୭୮
ପୂର୍ବ ଅର୍ଜିତ କର୍ମବଶେ । ଦୁଃଖ ସଦୃଶ ସୁଖ ଆସେ ।।୭୯
ଏ ଅଧ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବେନି ପଥେ । ପ୍ରାଣୀଏ ଭ୍ରମନ୍ତି ନିରତେ ।।୮୦
ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଜଣେ ଜଣେ । ଲୋଭିଲେ ସେ ଫଳ ଧାରଣେ ।।୮୧
ସେ ଫଳ ପାଇ ସୁଖେ ଖାଇ । ଭ୍ରମଣେ ଶ୍ରମ ନ ଲାଗଇ ।।୮୨
ଭ୍ରମିଣ ପ୍ରାଣୀ ଯେବେ ପାଇ । ପୁଣି ଭ୍ରମନ୍ତି ତାହା ଖାଇ ।।୮୩
ଏଣୁ ମୁକୁନ୍ଦ-ପାଦଗତେ । ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଭଜନ୍ତି ନିରତେ ।।୮୪
ମୁକୁନ୍ଦପାଦ ତାର ଗତି । ଅନ୍ୟର ପ୍ରାୟ ନ ଭ୍ରମନ୍ତି ।।୮୫
କୃଷ୍ଣର ପାଦପଦ୍ମ ରସ । ନିରତେ କରନ୍ତି ଯେ ଗ୍ରାସ ।।୮୬
ସେ ରସ ଛାଡ଼ିବ ସେ କେହ୍ନେ । ରସେ ରସିକଜନ ଯେହ୍ନେ ।।୮୭
ଈଶ୍ୱର ହେତୁ ଏସଂସାର । ସଂସାରୁ ଈଶ୍ୱର ବାହାର ।।୮୮
ଯେଣୁ ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥିତି ନାଶ । ବିଶ୍ୱର ହୁଅଇ ପ୍ରକାଶ ।।୮୯
ଏଣୁ ଲୀଳାକୁ କରିଅଛି । ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ନୋହିବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷି ।।୯୦
ଈଶ୍ୱର ଜୀବ ଏ ସଂସାର । ଏ ସର୍ବ ଏକଇ ପ୍ରକାର ।।୯୧
ଏ ସର୍ବ ବ୍ରହ୍ମଭାବେ ଜାଣି । ବେଦରେ ଅଛି ପରିମାଣି ।।୯୨
ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବଜ୍ଞ ମୁନିବର । କହ କୃଷ୍ଣର ଅବତାର ।।୯୩
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଆତ୍ମାରାମେ ରମି । ଅନ୍ତର ଦୃଷ୍ଟି ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ।।୯୪
ପରମ ପୁରୁଷଙ୍କ କଳା । ସୁମରି ଗୋବିନ୍ଦର ଲୀଳା ।।୯୫
ସଂସାର ନିସ୍ତାରଣ ଅର୍ଥେ । ଶ୍ରୀଭାଗବତ କର ଗ୍ରନ୍ଥେ ।।୯୬
ସ୍ୱଭାବେ ଜନ୍ମ ଯାର ନାହିଁ । ମାୟା ଶୟନେ ରୂପ ବହି ।।୯୭
ତାର ଚରିତରୁ କିଞ୍ଚିତେ । ପ୍ରକାଶ କର ଜନହିତେ ।।୯୮
ଏହୁ ସେ ପୁରୁଷାର୍ଥ ସାର । ଯଜ୍ଞ ତପସ୍ୟା ବେଦସାର ।।୯୯
ଇଷ୍ଟ ପୂଜନ ଯଜ୍ଞ ଦାନ । ଯେବେ ଭାବଇ କୃଷ୍ଣନାମ ।।୧୦୦
ତାହାଙ୍କ ଫଳ ଏ ଅଟଇ । ତା ବିନୁ ନିଷ୍ଫଳ ହୁଅଇ ।।୧୦୧
ପୂର୍ବେ ନିର୍ମଳ ଋଷିଜନେ । ତପ ଆଚରି ଘୋରବନେ ।।୧୦୨
ସଂସାର ସାର କୃଷ୍ଣକଥା । ନିରତେ ଗାଇ ଗୁଣଗାଥା ।।୧୦୩

ଏ ଭାବେ ପାଇଲି ଯେମନ୍ତେ । କହିବି ତୁମ୍ଭର ଅଗ୍ରତେ ॥୧୦୪
ପୂର୍ବେ ମୁଁ ଦକ୍ଷ ଶାପ ପାଇ । ଜନ୍ମିଲି ଦାସୀପୁତ୍ର ହୋଇ ॥୧୦୫
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରେ ଏକାଏକି । ମୋହର ଜନନୀ ସେବକୀ ॥୧୦୬
ବ୍ୟାପାର କରେ ରାତ୍ର ଦିନେ । ଏମନ୍ତେ ବିଧିର ବିଧାନେ ॥୧୦୭
ସେ ବିପ୍ରଗୃହେ ବର୍ଷା କାଳେ । ଅତିଥି ବ୍ରାହ୍ମଣେ ମିଳିଲେ ॥୧୦୮
ତାହାଙ୍କୁ ଅନ୍ନଜଳ ଦେଇ । ବ୍ରାହ୍ମଣ କହେ ଭାବ ବହି ॥୧୦୯
ହେ ବିପ୍ରେ ଶୁଣ ମୋ ବଚନ । ଆଜ ଜୀବନ ମୋର ଧନ୍ୟ ॥୧୧୦
ତୁମ୍ଭର ଦୟା ଯେବେ ମୋତେ । ମୋ ଘରେ ରୁହ ଦିନାକେତେ ॥୧୧୧
ଦୁର୍ଗମ ବର୍ଷାମାସ ଚାରି । ଏ ଋତୁ ମୋର ଘରେ ସାରି ॥୧୧୨
ହେଉ ବୋଇଲେ ବିପ୍ରଜନେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୃହେ ଶୁଦ୍ଧମନେ ॥୧୧୩
ରହିଲେ ମନର ସନ୍ତୋଷେ । ମୁଁ ସେବା କଲି ତାଙ୍କ ପାଶେ ॥୧୧୪
ବାଳୁତ ଚପଳ ମୋ ଚିତ୍ତ । ସେବା କରଇ ଅବିରତ ॥୧୧୫
ସେ ବିପ୍ରଗଣେ ମୋତେ ଚାହିଁ । ଆଶ୍ୱାସ କଲେ ଦୟାବହି ॥୧୧୬
ତାହାଙ୍କ ଭୋଜନର ଅନ୍ତେ । ପତ୍ରେ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଥାଇ ଯେତେ ॥୧୧୭
ତାହା ଭୁଞ୍ଜାଇ ନିତ୍ୟେ ମୁହିଁ । ଅନ୍ୟ ଭୋଜନ ନ ଜାଣଇ ॥୧୧୮
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଭୋଜନ ପ୍ରସାଦେ । ମୋହର ଚିତ୍ତୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥୧୧୯
ସର୍ବ କିଲ୍‌ବିଷ କେଣେ ଗଲା । ତାହାଙ୍କ ଧର୍ମ ଉଦେ ହେଲା ॥୧୨୦
ବିପ୍ରଙ୍କ ମୁଖୁ ହରିବାଣୀ । ଦିନ ବଞ୍ଚଇ ନିତ୍ୟେ ଶୁଣି ॥୧୨୧
ପଦକୁ ପଦ ଗୀତ ସ୍ମରେ । ସେ ବାଣୀ ମୋର ମନ ହରେ ॥୧୨୨
ନିରତେ ଶୁଣି ପଦେ ପଦେ । ମନ ବୁଡ଼ିଲା କୃଷ୍ଣପାଦେ ॥୧୨୩
କୃଷ୍ଣ ହୁଁ ଆନ ନ ଜାଣଇ । ବିଷୟ-ରସ ଆର କାହିଁ ॥୧୨୪
ଯେଣୁ ଏ ସଦସତ ରୂପ । ପ୍ରାଣୀ ଦେଖନ୍ତି ମୋହକଳ୍ପ ॥୧୨୫
ଆପଣା ଅଜ୍ଞାନ ସେ ଅଟେ । କେବେହେଁ ସତ୍ୟ ସେ ନଘଟେ ॥୧୨୬
ମୁହିଁ ଦେଖଇ ବହୁମତେ । ହରିହୁଁ ଆନ କେ ଜଗତେ ॥୧୨୭
ଏମନ୍ତେ ବରଷା ସରିଲା । ଶରଦ ଋତୁ ପ୍ରସରିଲା ॥୧୨୮
ନିରତେ ଶବ୍ଦେ ହରିବାଣୀ । ବିପ୍ରଜନଙ୍କ ମୁଖୁ ଶୁଣି ॥୧୨୯
ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଭକ୍ତି ମୋର ମନେ । ପ୍ରକାଶ ହେଲା ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥୧୩୦
ମୋହର ସେବା ଦିନୁ ଦିନେ । ଦେଖି ସନ୍ତୋଷ ବିପ୍ରଜନେ ॥୧୩୧

ଜାଣିଲେ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ ରୂପେ । ଭକତି ଜାତ ମୋର ଚିତ୍ତେ ॥୧୩୨
ଯିବାର ବେଳେ ମୋତେ ରାଇ । କୃଷ୍ଣମହିମା ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ॥୧୩୩
ଯେ ଗୁହ୍ୟ ଗୁହ୍ୟତମ ଜ୍ଞାନ । ଯେଣେ ଉଦିତ ଭଗବାନ ॥୧୩୪
ସର୍ବ କହିଲେ ମୋର କର୍ଣ୍ଣେ । ଦୀନବତ୍ସଳ ମୁନିଜନେ ॥୧୩୫
ବିଷ୍ଣୁର ମାୟା ଅନୁଭବ । ତେଣୁ ଜାଣିଲି ମୁହିଁ ସର୍ବ ॥୧୩୬
ଯେଭାବେ ଭାବି ଅପ୍ରମାଦେ । ପ୍ରାଣୀ ପଶନ୍ତି କୃଷ୍ଣପାଦେ ॥୧୩୭
ଏଣୁ ଏ କୃଷ୍ଣାର୍ପିତ କର୍ମ । କଲେ ତୁଟଇ ଭବଭ୍ରମ ॥୧୩୮
ଆତ୍ମାରେ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରକାଶଇ । ତ୍ରିତାପମାନ କ୍ଷୟ ଯାଇ ॥୧୩୯
ବ୍ୟାଧି ଉପୁଜେ ଯାର ଭୋଗେ । ସେ ଦ୍ରବ୍ୟେ ଚିକିତ୍ସା ନ ଲଭେ ॥୧୪୦
ଏଣୁ ଗୋବିନ୍ଦ-ରସ ତେଜି । ଯେବେ ବିଷୟ-ରସେ ମଜ୍ଜ ॥୧୪୧
ସେ କାହିଁ ତରିବ ସଂସାରେ । ପଡ଼ଇ ଘୋର ଅନ୍ଧକାରେ ॥୧୪୨
ଏ ଭବ ମଧ୍ୟେ ଦେହ ଧରି । ବିଷ୍ଣୁ ତୋଷଣେ କର୍ମ କରି ॥୧୪୩
ଭକତିଯୋଗ ଜାତ ହୋଇ । ଜ୍ଞାନ ଅଧୀନ ଯା ଅଟଇ ॥୧୪୪
ଯେବେ ସକଳକର୍ମ କରି । କୃଷ୍ଣ ଅର୍ପଣ ମନେ ଧରି ॥୧୪୫
ବିଷ୍ଣୁର ଯେତେ ଗୁଣଗ୍ରାମ । ଜଗତେ ଅଛି ଯେତେ ନାମ ॥୧୪୬
ମୁଖେ ଉଚ୍ଚାରି ମନେ ସ୍ମରି । ସେ ଭକ୍ତିଯୋଗେ ଅଧିକାରୀ ॥୧୪୭
ଅରୂପବ୍ରହ୍ମ ମନେ ସ୍ମରି । ଯେ ଚିନ୍ତେ ତାଙ୍କ ନାମ ଧରି ॥୧୪୮
ଶ୍ରୀବାସୁଦେବ ଯେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ । ଯେ ଅନିରୁଦ୍ଧ ସଙ୍କର୍ଷଣ ॥୧୪୯
ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରି ମୂର୍ତ୍ତି କରି । ପୂଜା କରନ୍ତି ଭକ୍ତି ଭରି ॥୧୫୦
ସେହୁ ନପଡ଼େ ମାୟା ମୋହେ । ଅନ୍ତେ ପଶଇ କୃଷ୍ଣଦେହେ ॥୧୫୧
ଏମନ୍ତେ ସାଧୁସଙ୍ଗ ଫଳେ । କୃଷ୍ଣଭକତି ଯୋଗବଳେ ॥୧୫୨
ଅଶେଷ ଦୁଃଖ ଦୂର ଗଲା । ସେ ହରି ମୋତେ ଜ୍ଞାନଦେଲା ॥୧୫୩
ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ମୁନିବର । ହରିଚରଣେ ମନ ଧର ॥୧୫୪
କୃଷ୍ଣର ନାମଗୁଣ ଯେତେ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କି କହ ଭାଗବତେ ॥୧୫୫
ଯେଣେ ପଣ୍ଡିତଜନଙ୍କର । ଅବୋଧ-କର୍ମ ଯିବ ଦୂର ॥୧୫୬
ବିଷୟ-ବିଷେ ପ୍ରାଣୀ ମରେ । ଆତ୍ମାର ଗତି ନ ବିଚାରେ ॥୧୫୭
ସେ ଏବେ ଭାଗବତ ଶୁଣି । ତରିବେ ଭବ-ତରଙ୍ଗିଣୀ ॥୧୫୮
ଏମନ୍ତ ବ୍ୟାସ ଆଗେ କହି । ବୀଣାଶବଦେ କୃଷ୍ଣ ଗାଇ ॥୧୫୯

ସେ ମୁନିବର ପାଦଯୁଗେ । ସୁଜନେ ନମ ଅନୁରାଗେ ।।୧୬୦
ହୋଇବ ଭବବନ୍ଧ ନାଶ । କହଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ।।୧୬୧

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ବ୍ୟାସ-ନାରଦ ସମ୍ବାଦେ ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

●

ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ଉବାଚ

ଶୌନକ ଆଦି ମୁନି ମଧ୍ୟେ । ସୂତ କହନ୍ତି ଜ୍ଞାନବୋଧେ ।। ୧
ଶୁଣ ସକଳ ମୁନିଜନ । ସେ ବ୍ୟାସ-ନାରଦ ପ୍ରଶନ ।। ୨
ଏମନ୍ତେ ନାରଦଙ୍କ ବାଣୀ । ସେ ସତ୍ୟବତୀ-ସୁତ ଶୁଣି ।।୩
ନାରଦ ଜନ୍ମକର୍ମ ଯେତେ । ହରିଙ୍କି ଭଜିଲେ ଯେମନ୍ତେ ।। ୪
ଏସର୍ବକଥା ଜାଣିମାରେ । ପୁଣି ପୁଛିଲେ ଆରବାରେ ।। ୫

ବ୍ୟାସ ଉବାଚ

ଥିଲେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଯେତେ ଦିନ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କଲେ ମନ୍ତ୍ର ଦାନ ।। ୬
ସନ୍ତୋଷେ ଦେଇ ମନ୍ତ୍ରଦୀକ୍ଷା । ଗମିଲେ ଯେଣେ ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ।। ୭
ତଦଅନ୍ତରେ କଲ କିସ । ତୁମ୍ଭର ପ୍ରଥମ-ବୟସ ।। ୮
ଜନ୍ମ ସଞ୍ଚଇ ପ୍ରଜାପତି । ବାଳୁତକାଳୁ ଯେତେ ଗତି ।। ୯
କରି ବଞ୍ଚନ୍ତି ପ୍ରାଣୀ ସର୍ବେ । ତୁମ୍ଭେ ବଞ୍ଚିଲ କେଉଁ ଭାବେ ।। ୧୦
କାଳ ପ୍ରବେଶେ ମୁନିବର । କେହ୍ନେ ଛାଡ଼ିଲ କଳେବର ।। ୧୧
ପୂର୍ବକଳ୍ପର ଏ ବିଚାର । କିରୂପେ ହେଲ ଜାତିସ୍ମର ।। ୧୨
ତୁମ୍ଭର ଜ୍ଞାନ ଦେହ ଅନ୍ତେ । କାଳ ନ ହରିଲା କେମନ୍ତେ ।। ୧୩
ଏମନ୍ତ ବ୍ୟାସମୁଖୁ ଶୁଣି । ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦନ ବାକ୍ୟ ଭଣି ।। ୧୪

ନାରଦ ଉବାଚ

ଶୁଣ ହେ ମୁନି ଶୁଦ୍ଧଚେତା । ମୋ ଜନ୍ମକର୍ମର ବାରତା ।। ୧୫
ମୋତେ ପରମଜ୍ଞାନ ଦେଇ । ବିପ୍ରେ ଯେ ଗଲେ ପଥଚାହି ।। ୧୬
ମୁଁ ପୁଣି ପ୍ରଥମ-ବୟସେ । ମୁନିଜନଙ୍କ ଉପଦେଶେ ।। ୧୭
ଦିନ ବଞ୍ଚଇ ମାତା କୋଳେ । ମନ ମୋ କୃଷ୍ଣପାଦତଳେ ।। ୧୮
ମୋର ଜନନୀ ବିପ୍ରଘରେ । ସେବକୀ ପଣେ ଦିନ ହରେ ।। ୧୯
ସେବଇ ବିପ୍ରଘରେ ନିତ୍ୟେ । ନ ଥାଇ ଆତ୍ମାର ଆୟତ୍ତେ ।। ୨୦
ଏକଇ ପୁତ୍ର ତାର ମୁହିଁ । ସେ ମୋତେ ଦଣ୍ଡେ ନ ଛାଡ଼ଇ ।। ୨୧
ସ୍ନେହେ ପୋଷଇ ନିତିନିତି । ମୋ ତହୁଁ ନାହିଁ ଅନ୍ୟଗତି ।। ୨୨
ମୋର ନିମିତ୍ତେ ଭିକ୍ଷାଅନ୍ନ । ବହୁତ କଷ୍ଟେ ତାର ମନ ।। ୨୩
ସେ ବା ପାଇବ ଅନ୍ନ କାହିଁ । ବ୍ରାହ୍ମଣଘରେ ଯା ମିଳଇ ।। ୨୪
ମୋତେ ଭୁଞ୍ଜାଇ ଅବଶେଷ । ମୋର ଜନନୀ କରେ ଗ୍ରାସ ।। ୨୫
ସଂସାର ଈଶ୍ୱର-ଆୟତ୍ତେ । ଏମନ୍ତେ ଗଲା ଦିନାକେତେ ।। ୨୬
ମୁଁ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରେ ଥାଇ । ସନ୍ଧ୍ୟା-ସକାଳ ନ ଜାଣଇ ।। ୨୭
ବାଳକ ପଞ୍ଚମ ବୟସେ । ବଞ୍ଚଇ ଜନନୀର ପାଶେ ।। ୨୮
ମୋର ଜନନୀ ଏକଦିନେ । ବ୍ରାହ୍ମଣଘରେ ଗୋଦୋହନେ ।। ୨୯
ଧେନୁ ଦୋହନ୍ତେ ପଥେ ବସି । ସର୍ପେ ମିଳିଲା ପାଶେ ଆସି ।।୩୦
ଦଇବ ଯୋଗେ ସେ ଦଂଶିଲା । ତକ୍ଷଣେ ଜନନୀ ମୋ ମଲା ।।୩୧
ମୁହିଁ ମାତାଙ୍କୁ ଅଗ୍ନି ଦେଇ । ଭାଳଇ ଚଉଦିଗ ଚାହିଁ ।।୩୨
ବିପ୍ରଙ୍କ ତହିଁ ମୋର ମନ । ନିତ୍ୟେ ଭାଳଇ ଛନଛନ ।।୩୩
ତାହାଙ୍କୁ ଭେଟିବାର ଅର୍ଥେ । ଗଲି ଉତ୍ତରଦିଗ ପଥେ ।।୩୪
ଅନେକ ପୁର ନଗ୍ର ଗ୍ରାମେ । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଖୋଜି ପଥଶ୍ରମେ ।।୩୫
ଖେଟ ଖର୍ବଟ ବାଟୀ ବନେ । ଦୁର୍ଗମ ପର୍ବତ କାନନେ ।।୩୬
ପବିତ୍ରଜଳେ ପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥେ । ଦେବେ ସେବନ୍ତି ଯହିଁ ନିତ୍ୟେ ।।୩୭
ଉତ୍ତମ ସରୋବର ବନେ । ହଂସ ସାରସ ଭୃଙ୍ଗସ୍ୱନେ ।।୩୮
ପୁଣି ମିଳିଲି ଘୋରଦେଶେ । ପୂରିତ ନଳ କୁଶ କାଶେ ।।୩୯
ହସ୍ତୀସେବିତ ବନ ଆଦି । ଯେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଚିତ୍ର ପୁଣ୍ୟନଦୀ ।।୪୦

ବୈଷ୍ଣବୀ ଲତା ଗୁଳ୍ମସାର । ଦିଶଇ ଘୋର ଅନ୍ଧକାର ।।୪୧

ସର୍ପ ଉଲୂକ ଶିବାଗୃହେ । ବନେ ଭ୍ରମଇ ଏକାଦେହେ ।।୪୨

ଏମନ୍ତେ ଭ୍ରମୁ ଘୋରପଥେ । ଶ୍ରମେ ପିପାସା ବୁଭୁକ୍ଷିତେ ।।୪୩

ଏମନ୍ତେ ଯାଉଁ ପଦେପଦେ । ଶ୍ରମେ ପଶିଲି ନଦୀହ୍ରଦେ ।।୪୪

ଶୀତଳ ବାରି ସ୍ନାନପାନ । କରନ୍ତେ ଗଲା ମୋର ଶ୍ରମ ।।୪୫

ସେ ନଦୀ ଜଳେ ପ୍ରାଣ ତୋଷି । ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ତରୁତଳେ ବସି ।।୪୬

ଯେରୂପେ ମୁନିଙ୍କ ବଚନେ । ଆତ୍ମାରେ ଆତ୍ମା ଅବଧାନେ ।।୪୭

କୃଷ୍ଣର ପାଦପଦ୍ମ ଯୁଗେ । ଧ୍ୟାନ ମୁଁ କଲି ଅନୁରାଗେ ।।୪୮

ଉତ୍‌କଣ୍ଠା ଗଦ୍‌ଗଦ ବଚନ । ଅଶ୍ରୁଜଳରେ ନେତ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣ ।।୪୯

ତକ୍ଷଣେ ପରମ ଆନନ୍ଦେ । ହରି ବିଜୟେ ମୋର ହୃଦେ ।।୫୦

ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରେମଭରେ ଦେହେ । ଉଦ୍‌ଗମ ହେଲେ ତନୁରୁହେ ।।୫୧

ଆନନ୍ଦ-ସାଗରେ ବୁଡ଼ିଲି । ଉଭୟଲୋକ ନ ଜାଣିଲି ।।୫୨

ରୂପେ କି ଦେବା ପଟାନ୍ତର । ମନ ବଚନ ଆଗୋଚର ।।୫୩

ଦେଖି ଉଠିଲି ତତକ୍ଷଣେ । ବିକଳେ ଚିତ୍ତକରଷଣେ ।।୫୪

ପୁଣି ରହିଲି ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତେ । ସେ ରୂପ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ ।।୫୫

ସେ ହରି ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର । ଦିଶିଲା ଘୋର-ଅନ୍ଧକାର ।।୫୬

ବାହୁଡ଼ି ଚାହିଁଲି ବାହାରେ । ଦିଶ ଆକାଶ ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ ।।୫୭

ଭିତରେ ବାହାରେ ନ ପାଇ । ଆକୁଳେ କମ୍ପେ ମୋର ଦେହୀ ।।୫୮

ଏମନ୍ତେ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ-ବାଣୀ । କିବା ଅମୃତ ତରଙ୍ଗିଣୀ ।।୫୯

ମନ-ବଚନେ ଅଗୋଚର । ସ୍ୱଭାବେ ଗମ୍ଭୀର ସୁସ୍ୱର ।।୬୦

ପ୍ରସନ୍ନ କଲା ମୋର ମନ । ଶୁଣିଲି ଆକାଶ-ବଚନ ।।୬୧

ଏଜନ୍ମେ ଦେଖିବୁ ତୁ କାହିଁ । ମୋହର ଆଦି ଅନ୍ତ ନାହିଁ ।।୬୨

କୁଜନଜନଙ୍କର ଚିତ୍ତ । କର୍ମ-ବାସନାରେ ଜଡ଼ିତ ।।୬୩

ଯାବତ ଶୁଭାଶୁଭ-କର୍ମେ । ଚିତ୍ତ ଆକର୍ଷେ ମତି ଭ୍ରମେ ।।୬୪

ସେ ମୋତେ ପାଇବେ କେମନ୍ତେ । କର୍ମ ଆବୋରି ନାନାମତେ ।।୬୫

ମୋର ସେବକ ସେବା ଫଳେ । ତେଣୁ ଦେଖିଲୁ ମୋତେ ତୋଳେ ।।୬୬

ମୁଁ ଯାର ଚିତ୍ତେ ନିତ୍ୟେ ଥାଇ । ତା ହୃଦେ ଅମଙ୍ଗଳ କାହିଁ ।।୬୭

ଏବେ ସାଧୁଙ୍କ ସେବା କରି । ଦୀର୍ଘଜୀବନ ଦେହେ ଧରି ।।୬୮

ଦୃଢ଼ଭକତି ମୋର ପାଦେ । ଚିତ୍ତେ ପ୍ରସରୁ ଅପ୍ରମାଦେ ।।୬୯

ଏ ଦେହ ଛାଡ଼ି ମୋର ଧ୍ୟାନେ । ଅନ୍ତେ ମିଳିବୁ ମୋ ଭୁବନେ ।।୭୦

ମୋର ବିଷୟେ ତୋର ମତି । କେବେ ହେଁ ନୋହିବ ଦୁର୍ଗତି ।।୭୧

ସୃଷ୍ଟିପ୍ରଳୟ ବାଧା ଯେତେ । କେବେହେଁ ନ ଲାଗିବ ତୋତେ ।।୭୨

ମୋ ଅନୁଗ୍ରହେ ହେଉ ଜ୍ଞାନ । ଏମନ୍ତ ଆକାଶ-ବଚନ ।।୭୩

ସ୍ୱଭାବେ ସ୍ଫୁରେ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷେ । କେ ତାହା ଦେଖିବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ।।୭୪

ସ୍ୱଭାବେ ରୂପ ନାହିଁ ଯାର । ମହାମହିମା ନିର୍ବିକାର ।।୭୫

ସେ ବାଣୀ ଶୁଣି ଚିତ୍ତ ସ୍ଥିରେ । ପ୍ରଣାମ କଲି ତା ପୟରେ ।।୭୬

ମୋର ଜୀବନ କୃତକୃତ୍ୟ । ଶୁଣ ହେ ସତ୍ୟବତୀ-ସୁତ ।।୭୭

ସେ ବିନୁ ନ ଜାଣଇ ଆନ । ମୋ ସର୍ବଗତି ଭଗବାନ ।।୭୮

ଲାଜଭୟକୁ ପରିହରି । ହୃଦେ ଗୋବିନ୍ଦ ନାମ ଧରି ।।୭୯

ଅନନ୍ତ ନାମ ଗୁଣ ଯେତେ । ଚିତ୍ତେ ସୁମରି ଅବିରତେ ।।୮୦

ଭୂମି କରଇ ପର୍ଯ୍ୟଟନ । ବିଗତରାଗ ତୁଷ୍ଟ ମନ ।।୮୧

ମଦମତ୍ସରମାନ ତେଜି । କୃଷ୍ଣ-ଚରଣେ ଦୃଢ଼େ ଭଜି ।।୮୨

ଏମନ୍ତେ ଭ୍ରମୁ ଅନୁଦିନ । ନିର୍ମଳ ହୋଇଲା ମୋ ମନ ।।୮୩

ଏମନ୍ତେ ମରଣ ନିୟତ । କାଳ ହୋଇଲା ଉପଗତ ।।୮୪

ସଂଶୟ ସ୍ଫୁରେ ମୋର ମନେ । ବିଜୁଳି ଯେହ୍ନେ ନୀଳଘନେ ।।୮୫

ଦିବ୍ୟସ୍ୱରୂପ ମୁହିଁ ଦେଖି । ତକ୍ଷଣେ ଶରୀର ଉପେକ୍ଷି ।।୮୬

ଆନନ୍ଦେ କୃଷ୍ଣ ଅନୁଗ୍ରହେ । ଶୂନ୍ୟେ ଗମିଲି ଦିବ୍ୟଦେହେ ।।୮୭

କଳ୍ପାନ୍ତେ ଦିନ ପ୍ରଳୟରେ । ଏ ସୃଷ୍ଟି ଦେଖିଣ ଉଦରେ ।।୮୮

କ୍ଷୀରଜଳଧି ମଧ୍ୟେ ସ୍ଥିତ । ଅନନ୍ତଶୟନେ ଅଚ୍ୟୁତ ।।୮୯

ପଶିଲି ତାର ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ । ନିର୍ଲେପ ନିର୍ମଳ ଶରୀରେ ।।୯୦

ଯେବେ ସହସ୍ରଯୁଗ ଗଲା । ଶୟନୁ ଅନନ୍ତ ଉଠିଲା ।।୯୧

ତକ୍ଷଣେ ବ୍ରହ୍ମ-ରୂପ ଧରି । ଭୂମି ଭିଆଇ ସୃଷ୍ଟିକରି ।।୯୨

ମରୀଚି ଆଦି ସପ୍ତସୁତ । ବ୍ରହ୍ମା ମନରୁ ହେଲେ ଜାତ ।।୯୩

ମୁହିଁ ହୋଇଲି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ । ସମ୍ଭୂତ ବିଧାତାର ଅଙ୍ଗେ ।।୯୪

ନିଶ୍ଚଳ ଚିତ୍ତେ ଦୃଢ଼ବ୍ରତେ । ଏ ତିନିଲୋକେ ଭ୍ରମେ ନିତ୍ୟେ ।।୯୫

କୃଷ୍ଣର ଭାବେ ଭ୍ରମେ ନିତି । ମୋହର ଅବ୍ୟାହତଗତି ।।୯୬

କୃଷ୍ଣଭକତି ଭାବଭୋଳେ । ମୁହିଁ ଗମଇ ଅନ୍ତରାଳେ ॥୯୭
ଦେବଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁହିଁ ଥାଇ । ନୃତ୍ୟ କରଇ କୃଷ୍ଣ ଗାଇ ॥୯୮
ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ମୋର ବାଣୀ । ବୀଣା ଗୋଟିଏ ଦେଲେ ଆଣି ॥୯୯
ସପତସ୍ୱର ବିଭୂଷଣା । ସୁସ୍ୱର ନାଦ ତିନିଗୁଣା ॥୧୦୦
ସ୍ୱର ମୂର୍ଚ୍ଛନା ନାଦ ବାଇ । ଆନନ୍ଦେ କୃଷ୍ଣଗୁଣ ଗାଇ ॥୧୦୧
ନିରତେ ଭ୍ରମେ ତ୍ରିଜଗତେ । ଶୁଣ କହିବା ଆଉ ଯେତେ ॥୧୦୨
ହରିର ଅଭୟଚରଣ । ଅଶେଷତୀର୍ଥଙ୍କର ସ୍ଥାନ ॥୧୦୩
ସେ ପାଦ କଲେ ସୁମରଣ । ଶୀଘ୍ରେ ମୋ ଚିତ୍ତେ ନାରାୟଣ ॥୧୦୪
ଆଦିତ୍ୟ ତେଜ ପ୍ରାୟ ଦିଶେ । ଅଜ୍ଞାନତମ ବେଗେ ନାଶେ ॥୧୦୫
ସେ ହରିଚରିତର ଗୁଣ । ଭୋ ମୁନି ସାବଧାନେ ଶୁଣ ॥୧୦୬
ଭବସାଗରେ ଯେତେ ନରେ । ଆତୁରଚିତ୍ତ ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ ॥୧୦୭
ବିଷୟରସେ ସୁଜଡ଼ିତ । କେବେହେଁ ନୋହେ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତ ॥୧୦୮
ଅଛନ୍ତି ଭବ-ସିନ୍ଧୁ-ଗର୍ଭେ । ସେ ନରେ କେମନ୍ତେ ତରିବେ ॥୧୦୯
କୃଷ୍ଣର ଗୁଣଗାଥା ଘୋଷି । ଆନନ୍ଦେ ସୁଖନାବେ ବସି ॥୧୧୦
ହେଲେ ତରିବେ ହରି ଗାଇ । ଅନ୍ୟଥା ସୁଖ ଲେଶ ନାହିଁ ॥୧୧୧
ଯମ ନିୟମ ଯୋଗପଥେ । ଯେ ନର ସାଧେ ଅବିରତେ ॥୧୧୨
ଏ ନାବ ପାଇବ ସେ କାହିଁ । ଯେବେ ଗୋବିନ୍ଦେ ଚିତ୍ତ ନାହିଁ ॥୧୧୩
ଶୁଣ ହେ ସତ୍ୟବତୀ-ସୁତ । ମୋହର ପୂର୍ବର ଚରିତ ॥୧୧୪
ଜନ୍ମ କର୍ମାଦି ମୋର ଯେତେ । କହିଲି ତୁମ୍ଭର ଅଗ୍ରତେ ॥୧୧୫
ତୁମ୍ଭର ମନ ତୋଷ ଅର୍ଥେ । କହିଲି ଭକ୍ତିଯୋଗ ଯୋଗଯେତେ ॥୧୧୬

ସୂତ ଉବାଚ

ସୂତ କହନ୍ତି ଅନୁରାଗେ । ଯଜ୍ଞେ ସମସ୍ତ ମୁନିଆଗେ ॥୧୧୭
ନାରଦ ଜନ୍ମକର୍ମ କଥା । ବିଷ୍ଣୁ ଭକତିର ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥୧୧୮
ବ୍ୟାସଙ୍କ ଆଗେ ସର୍ବ କହି । ଆନନ୍ଦେ ବୀଣାବାଦ୍ୟ ବାଇ ॥୧୧୯
ଆକାଶମାର୍ଗେ ଗଲେ ଏକେ । ବିଜୁଳି ଯେହ୍ନେ ବଳାହକେ ॥୧୨୦
ଧନ୍ୟ ମହିମା ଦେବରଷି । ନିରତେ କୃଷ୍ଣନାମ ଘୋଷି ॥୧୨୧
ହରି ଗାୟନେ ଭୋଳ ହୋଇ । ବିବିଧଛନ୍ଦେ ବୀଣା ବାଇ ॥୧୨୨

ନିରତେ ଭ୍ରମେ ତିନିପୁରେ । ଜଗତ ସଙ୍କଟୁ ଉଦ୍ଧରେ ॥୧୨୩
ବୋଲଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ । ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ଭାଗବତ ॥୧୨୪

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ବ୍ୟାସ-ନାରଦ-ସମ୍ବାଦେ ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଏମନ୍ତେ ଶୁକ ମୁଖୁ ଶୁଣି । ଶୌନକ ଆଦି ସର୍ବ ମୁନି ॥୧
ସୂତମୁନିଙ୍କ ମୁଖ ଚାହିଁ । ପୁଣି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ଭାବ ବହି ॥୨

ଶୌନକ ଉବାଚ

ବ୍ୟାସଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଗଙ୍ଗାକୂଳେ । ନାରଦ ଗଲେ ଯେତେବେଳେ ॥୩
ଚିତ୍ତେ ସଂଶୟ ଯେତେ ଥିଲା । ନାରଦବାକ୍ୟେ ଦୂର ହେଲା ॥୪
ସେ ସର୍ବଗୁଣେ ଅଧିକାରୀ । ନାରଦବାକ୍ୟ ଚିତ୍ତେ ଧରି ॥୫
ପୁଣି କି କଲେ ପୁଣ୍ୟଦେହା । କହ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଯେବେ ଦୟା ॥୬
ଏମନ୍ତେ ମୁନିଙ୍କ ପ୍ରଶନେ । କୃଷ୍ଣମହିମା ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେ ॥୭
ସୂତ କହନ୍ତି ତୋଷ ଚିତ୍ତେ । ମୁନିଜନଙ୍କର ଅଗ୍ରତେ ॥୮

ସୂତ ଉବାଚ

ସେ ବ୍ରହ୍ମନଦୀର ପଶ୍ଚିମେ । ଆଶ୍ରମ ଶମ୍ୟାପ୍ରାସ ନାମେ ॥୯
ଯହିଁ ଅଶେଷ ମୁନିଜନ । ଏଣୁ ଅନେକ ଯଜ୍ଞସ୍ଥାନ ॥୧୦

ମଧ୍ୟେ ବଦରୀ ନାମେ ବନ । ବ୍ୟାସଙ୍କ ନିୟତ ଆଶ୍ରମ ॥ ୧୧
ସେ ବନେ ସରସ୍ୱତୀଜଳେ । ସ୍ନାହାନ ସାରି ପ୍ରାତଃକାଳେ ॥ ୧୨
କୃଷ୍ଣମହିମା ଚିନ୍ତି ମନେ । ମୁନି ବସିଲେ ଯୋଗଧ୍ୟାନେ ॥ ୧୩
ନିର୍ମଳ ମନେ ଧ୍ୟାନ କରି । ତକ୍ଷଣେ ପ୍ରଭୁ ନରହରି ॥ ୧୪
ମାୟା ସହିତେ ହେଲେ ଦୃଶ୍ୟ । ଯେ ପୂର୍ବପୁରାଣପୁରୁଷ ॥ ୧୫
ଯେ ମାୟା ତ୍ରିଗୁଣେ ଜଡ଼ିତ । ଅଜ୍ଞାନ ପଥେ ମୋହଗ୍ରସ୍ତ ॥ ୧୬
ଅସତ୍ୟ ସତ୍ୟ ପ୍ରାୟେ ମଣେ । ଆତ୍ମାର ଗତି ନ ପ୍ରମାଣେ ॥ ୧୭
ତେଣୁ ସେ ଜନ୍ମାଦି ଅନର୍ଥ । ଜୀବକୁ ହୁଅଇ ପ୍ରାପତ ॥ ୧୮
ତାହାକୁ ଉଦ୍ଧରିବା ଅର୍ଥେ । କୃଷ୍ଣଭକତି ଯୋଗପଥେ ॥ ୧୯
ରଚିଲେ ଭାଗବତବାଣୀ । ଏ ଜୀବ ତରେ ଯାହା ଶୁଣି ॥ ୨୦
ଭକତି ଲଭେ କୃଷ୍ଣପାଦେ । ନ ପଡ଼େ ଶୋକ ମୋହ ବାଦେ ॥ ୨୧
ସଂହିତା ଛଳେ ହରିବାଣୀ । ଶୁକ ମୁନିଙ୍କି ଘରେ ଆଣି ॥ ୨୨
ସ୍ୱଭାବେ ତାଙ୍କ ନିଜ ସୁତ । ହରଷେ ଦେଲେ ଭାଗବତ ॥ ୨୩
ବଶେଷେ ଗୋବିନ୍ଦ ପ୍ରସନ୍ନେ । ମାୟା ନ ଲାଗେ ତାଙ୍କ ମନେ ॥ ୨୪
ଏମନ୍ତେ ସୂତପ୍ରଶ୍ନଶୁଣି । ମୁନି ସକଳେ ମନେ ଗୁଣି ॥ ୨୫
ମନେ ସଂଶୟ ଖେଦ ବହି । କହନ୍ତି ସୂତ ମୁଖ ଚାହିଁ ॥ ୨୬

ଶୌନକ ଉବାଚ

ମାୟା ନ ଲାଗେ ଯାର ଚିତ୍ତେ । କି ପ୍ରୟୋଜନ ତାର ଗ୍ରନ୍ଥେ ॥ ୨୭
ଶୁକ ସ୍ୱଭାବେ ଆତ୍ମାରାମ । ତାହାଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥେ କିବା ଶ୍ରମ ॥ ୨୮
କାହାର ଅର୍ଥେ ବ୍ୟାସସୁତ । ଅଭ୍ୟାସ କଲେ ଭାଗବତ ॥ ୨୯
ନିର୍ଲେପ ଯୋଗୀ ସେ ଯୁଗତେ । ସଂଶୟ ଲାଗେ ଆମ୍ଭ ଚିତ୍ତେ ॥ ୩୦
ଶୁଣି ସଂଶୟ ମୁନିକଥା । କହନ୍ତି ସୂତ ବ୍ରହ୍ମବେତ୍ତା ॥ ୩୧

ସୂତ ଉବାଚ

ସ୍ୱଭାବେ ମୁନିଙ୍କର ଚିତ୍ତ । ଗ୍ରନ୍ଥରେ ନୁହଇ ଗ୍ରନ୍ଥିତ ॥ ୩୨
ତଥାପି ଅକିଞ୍ଚନ ପଣେ । ଭଜନ୍ତି ଗୋବିନ୍ଦଚରଣେ ॥ ୩୩

ଯେଣୁ ସକଳ ଭୂତେ ହରି । ପରମ ଆତ୍ମା ରୂପେ ପୂରି ॥ ୩୪
ତେଣୁ ଭକତି ଅତିରେକେ । କହନ୍ତି ଏକକୁ ଆରେକେ ॥ ୩୫
ସେ ଶୁକମୁନି ଶୁଦ୍ଧଚେତା । ନିତ୍ୟେ ଅଭ୍ୟାସେ କୃଷ୍ଣକଥା ॥ ୩୬
ଭକତଜନ ପ୍ରିୟ ଅର୍ଥେ । ଯାହାର ଜନ୍ମ ଏ ଜଗତେ ॥ ୩୭
ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ବିପ୍ରଜନେ । ହରି ଚରିତ ଅବଧାନେ ॥ ୩୮
ଭକତ ପରୀକ୍ଷିତ କଥା । ପଣ୍ଡୁନନ୍ଦନଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥ ୩୯
କୁରୁ ପାଣ୍ଡବ ଯୁଦ୍ଧ ଅନ୍ତେ । ବୀରେ ଗମିଲେ ବୀରପଥେ ॥ ୪୦
ଭୀମସେନର ଗଦା ବାଜି । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଜାନୁ ଭାଜି ॥ ୪୧
ପଳାଇ ଗଲା ପ୍ରାଣ ଡରେ । ଲୁଚିଲା ବ୍ୟାସ-ସରୋବରେ ॥ ୪୨
ଏମନ୍ତେ ହୋଇଲା ରଜନୀ । ଜଳେ ଭାଳଇ ଭୟ ଘେନି ॥ ୪୩
କାନ୍ଦଇ ଜୀବନ ବିକଳେ । ଦ୍ରୋଣନନ୍ଦନ ଦେଖି କୂଳେ ॥ ୪୪
ବୋଲଇ ରାଜା ମୁଖ ଚାହିଁ । ମୋତେ ଯେ ନ ବରିଲୁ ତୁହି ॥ ୪୫
ଯୁଦ୍ଧେ ସକଳ ବୀର ମାରି । ଏ ଭୂମି ଅପାଣ୍ଡବା କରି ॥ ୪୬
ତୋତେ ବସାନ୍ତି ରାଜକୁଳେ । ଅଖଣ୍ଡ ଅବନୀ ମଣ୍ଡଳେ ॥ ୪୭
ଶୁଣି ବୋଲଇ ନୃପବର । ଏବେ ହୋ ଅପାଣ୍ଡବା କର ॥ ୪୮
ଏବେ ବରିଲି ସେନାପତି । ଫେଡ଼ ତୁ ମୋହର ଦୁର୍ଗତି ॥ ୪୯
ଏମନ୍ତ କହି ଅନ୍ଧବଳା । ତାହାର ହସ୍ତେ ଜଳ ଦେଲା ॥ ୫୦
ଦ୍ରୋଣ କୁମର ବେଗେ ଉଠି । ଧନୁ ଧଇଲା ଦୃଢ଼ମୁଷ୍ଟି ॥ ୫୧
ମନ୍ତ୍ରିଣ ନାରାଚ ପେଷିଲା । ପାଣ୍ଡବ ଶିବିରେ ପଡ଼ିଲା ॥ ୫୨
ଦ୍ରୌପଦୀ ପାଞ୍ଚ ଯେ କୁମରେ । ଶୋଇଣ ଥିଲେ ଅନ୍ତଃପୁରେ ॥ ୫୩
ପଡ଼ି କାଟିଲା ତାଙ୍କ ଶିର । ଶବଦ କଲା ମହାଘୋର ॥ ୫୪
ଶୁଣି କମ୍ପିଲେ ଦିଗପାଳେ । ପୂରିଲା ଭୂମି ଅନ୍ତରାଳେ ॥ ୫୫
ଅତି ନିନ୍ଦିତ କର୍ମ କଲା । ଦଇବ ବଶେ ଦ୍ରୋଣବଳା ॥ ୫୬
ଦ୍ରୌପଦୀ ଶୟନ ଉପେକ୍ଷି । ପୁତ୍ର ମରଣ ଦୁଃଖେ ଦୁଃଖୀ ॥ ୫୭
ବିକଳେ କରଇ ରୋଦନ । ତା ପାଶେ ମିଳିଲେ ଅର୍ଜୁନ ॥ ୫୮
ଅନେକ ଶାନ୍ତି ବାକ୍ୟ କହି । ବୋଲେ ଦ୍ରୌପଦୀ ମୁଖ ଚାହିଁ ॥ ୫୯
ଦ୍ରୋଣ କୁମର ଶିର ବାଣେ । କାଟି ସ୍ଥାପିବି ତୋ ଚରଣେ ॥ ୬୦
ତେବେ ହରିବି ତୋର ଶୋକ । ତୁ ଏବେ ସ୍ଥିର ଚିତ୍ତେ ଦେଖ ॥ ୬୧

ସେ ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁ ଆତତାୟୀ । ତାହାର ବଧେ ଦୋଷ ନାହିଁ ।।୬୨
ଏମନ୍ତେ ମଧୁର ବଚନେ । ଶାନ୍ତି କରାଇ ତାର ମନେ ।।୬୩
ଯାର ସାରଥି ଭଗବାନ । କେ ତାରେ କରେ ଅପମାନ ।।୬୪
ଗାଣ୍ଡୀବ ଧନୁ ଧରି ହସ୍ତେ । ବସିଲା କପିଧ୍ୱଜ ରଥେ ।।୬୫
ବେଗେ ଧାଇଁଲା ସଜହୋଇ । ଦେବେ ଗଗନେ ଛନ୍ତି ଚାହିଁ ।।୬୬
ଅର୍ଜୁନ ଦେଖି ଦ୍ରୋଣ ବଳା । କାତରରେ ହୃଦୟ କମ୍ପିଲା ।।୬୭
ବାଳକ ବଧେ ଛନ୍ନ ମନେ । ପଳାଇ ଜୀବନ ରକ୍ଷଣେ ।।୬୮
ବେଗେ ପଳାଇ ଭୂମିଗତେ । ପଶିଲା ଗହନ ବନସ୍ତେ ।।୬୯
ପୁଣି ପଳାଇ ଘୋର ବନେ । ଅନ୍ଧକ ରୁଦ୍ର ଡରେ ଯେହ୍ନେ ।।୭୦
ତାରେ ରକ୍ଷକ କେହି ନାହିଁ । ଶ୍ରମେଣ ଅଶ୍ୱ ନ ଚଳଇ ।।୭୧
ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷଣେ ଦ୍ରୋଣସୁତ । ମନେ ସୁମରି ବ୍ରହ୍ମଅସ୍ତ୍ର ।।୭୨
ତକ୍ଷଣେ ଜଳେ ସ୍ନାନ କରି । ବ୍ରହ୍ମଶିରାକୁ ହସ୍ତେ ଧରି ।।୭୩
ସଂହାର ନ ଜାଣେ ତାହାରେ । ପେଷିଲା ଅର୍ଜୁନ ଉପରେ ।।୭୪
ସ୍ୱଭାବେ ବ୍ରହ୍ମଶିରା ନାମ । ତେଜେ ବିରାଜେ ରବି ସମ ।।୭୫
ତାର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ତେଜ ଚାହିଁ । କମ୍ପଇ ଅର୍ଜୁନର ଦେହୀ ।।୭୬
ବ୍ରହ୍ମ ଅସ୍ତ୍ରକୁ ଭୟ କଲା । ଗୋବିନ୍ଦ ମୁଖକୁ ଚାହିଁଲା ।।୭୭
ପଡ଼ି ଅଭୟ ପାଦତଳେ । ବୋଲଇ ଜୀବନ ବିକଳେ ।।୭୮

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ

ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ଯୋଗେଶ୍ୱର । ଶରଣଜନଙ୍କ ସୋଦର ।।୭୯
ସଂସାର ଅନଳ ଦହନେ । ଡରେ ସ୍ମରନ୍ତି ତୋତେ ଜନେ ।।୮୦
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଉ ମୋକ୍ଷ ଗତି । ଅଭୟ ବ୍ରହ୍ମେ ସେ ପଶନ୍ତି ।।୮୧
ଆଦିପୁରୁଷ ନିରଞ୍ଜନ । ପ୍ରକୃତି ପରେ ତୋ ବିଶ୍ରାମ ।।୮୨
ସ୍ୱରୂପେ ମାୟାକୁ ସଂହରୁ । କୈବଲ୍ୟ ରୂପେ ତୁ ବିହରୁ ।।୮୩
ଏଣୁ ତୋହର ଗତି ମୁହିଁ । ମାୟାର ବଳେ ନ ଜାଣଇ ।।୮୪
ଏ ଜୀବଲୋକେ ଘୋରମାୟା । ତୁଟଇ ଯାରେ କରୁ ଦୟା ।।୮୫
ଏଯେ ତୋହର ଅବତାର । ଖଣ୍ଡିବ ଅବନୀର ଭାର ।।୮୬
ତୋରେ ଶରଣ ଯେ ପଶଇ । ସଂସାର ତାକୁ ନ ଲାଗଇ ।।୮୭

ଏଣୁ ମୋହର ଗତି ତୁହି । ତୋ ମାୟାବଳ ମୁଁ ଜାଣଇ ।।୮୮
ଏ ଯେ ଆସଇ ବ୍ରହ୍ମଶର । ତେଜେ ଆଚ୍ଛାଦି ତିନିପୁର ।।୮୯
ସ୍ୱଭାବେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଦାରୁଣ । ଦେଖି କମ୍ପଇ ମୋର ପ୍ରାଣ ।।୯୦
କହ କି କରିବି ଗୋସାଇଁ । ତୋ ତହୁଁ ଆନଗତି ନାହିଁ ।।୯୧
ଅର୍ଜୁନ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ହସି । କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମରାଶି ।।୯୨

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉବାଚ

ଜୀବନ ଡରେ ଦ୍ରୋଣ ବଳା । ଅତିମାନୁଷ କର୍ମ କଲା ।।୯୩
ମନ୍ତ୍ର ନ ଜାଣଇ ସଂହାରେ । ବେଗେ ପେଷିଲା ପ୍ରାଣଡରେ ।।୯୪
ଏହା ନିବାରେ ଶସ୍ତ୍ର ନାହିଁ । କେହି ନ ଜାଣେ ଦେହ ବହି ।।୯୫
ତୁ ତ ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ର ଜାଣୁ । ଚଞ୍ଚଳ ଚିତ୍ତେ ନ ପ୍ରମାଣୁ ।।୯୬
ଏ ବ୍ରହ୍ମଶସ୍ତ୍ର ତେଜ ଘୋର । ତୁ ବ୍ରହ୍ମଶସ୍ତ୍ରେଣ ନିବାର ।।୯୭

ସୂତ ଉବାଚ

ଶୁଣି ଗୋବିନ୍ଦ ମୁଖୁ ବାଣୀ । ଅର୍ଜୁନ ମନେ ମନେ ଗୁଣି ।।୯୮
ତକ୍ଷଣେ ଆଚମନ କଲା । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମନେ ସୁମରିଲା ।।୯୯
ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ତହୁଁ ଅଛି ଜାଣି । ଭାବେ କହିଲେ ଚକ୍ରପାଣି ।।୧୦୦
ବ୍ରହ୍ମଶରକୁ ବ୍ରହ୍ମଶର । ମନ୍ତ୍ରି ପେଷିଲା ବୀରବର ।।୧୦୧
ଗଗନ ମଧ୍ୟେ ବେନି ଶରେ । ଭୂମି କମ୍ପଇ ଥରହରେ ।।୧୦୨
ଅର୍କ ଅନଳ ପ୍ରାୟ ଦିଶି । ବେଢ଼ିଲେ ଦଶଦିଗ ଗ୍ରାସି ।।୧୦୩
ସେ ବେନି ଶସ୍ତ୍ର ତେଜରାଶି । ପ୍ରଳୟାନଳ ପ୍ରାୟ ଦିଶି ।।୧୦୪
ଦହିବା ପ୍ରାୟ ତ୍ରିଭୁବନ । ଦେଖି ଡରିଲେ ସର୍ବଜନ ।।୧୦୫
ତେଜେ ତାପିତ ତ୍ରିଭୁବନ । ତା ଦେଖି ତକ୍ଷଣେ ଅର୍ଜୁନ ।।୧୦୬
କୃଷ୍ଣ ବୋଇଲେ ଶୁଣ ବୀର । ଅସ୍ତ୍ରେ ସେ ଅସ୍ତ୍ରକୁ ସଂହାର ।।୧୦୭
ଯହୁଁ କହିଲେ ଚକ୍ରପାଣି । ତକ୍ଷଣେ ସଂହାରିଲା ଆଣି ।।୧୦୮
ରଥୁ ଓହ୍ଲାଇ ମହାରୋଷେ । ଧଇଲା ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା କେଶେ ।।୧୦୯
ପ୍ରଚଣ୍ଡ ରୋଷେ ଶିରଝୁଣି । ଆକର୍ଷି ପାଡ଼ିଲା ଧରଣୀ ।।୧୧୦
କର ଚରଣ ତନୁ ଛନ୍ଦେ । ବେଗେ ବାନ୍ଧିଲା ମାଳ ବନ୍ଧେ ।।୧୧୧

ବରୁଣ ପାଶକୁ ସୁମରି । ପଶୁଙ୍କ ପ୍ରାୟ ବନ୍ଦୀ କରି ॥ ୧୧୨
ଅର୍ଜୁନ ମନେ ଦୟା ବହି । ରାଜସଦନେ ନେବା ପାଇଁ ॥ ୧୧୩
ରଥର ଦଣ୍ଡେ ବାନ୍ଧେ ଆଣି । ଦେଖି ବୋଲନ୍ତି ଚକ୍ରପାଣି ॥ ୧୧୪
ଏ ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁ ବସ୍ତ୍ରଦ୍ରୋହୀ । ଏହାକୁ ଦଣ୍ଡେ ହେଁ ନ ଥୋଇ ॥ ୧୧୫
ମନେ ତୁ ଅନ୍ୟ ନ ବିଚାର । ବେଗେ ଏହାର ପ୍ରାଣ ହର ॥ ୧୧୬
ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବାଳକ ଶୟନେ । ଥିଲେଯେ ନିଦ୍ରିତ ଲୋଚନେ ॥ ୧୧୭
ଏ ନାଶ କଲା ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣ । ଏବେ କହିବା ପାର୍ଥ ଶୁଣ ॥ ୧୧୮
ମତ୍ତ ପ୍ରମତ୍ତ ଉନମତ୍ତ । ବାଳ ବନିତା ନିଦ୍ରାଗତ ॥ ୧୧୯
ଶରଣାଗତ ରଥହୀନ । ସଙ୍କଟେ ଦେଖି ରିପୁଜନ ॥ ୧୨୦
ଏହାଙ୍କୁ ବଧ ଯେ କରନ୍ତି । ଜୀବନ ଥାଉଁ ସେ ମରନ୍ତି ॥ ୧୨୧
ପର ଜୀବନ ମାରି ଆଣି । ଆତ୍ମାକୁ ପୋଷନ୍ତି ଯେ ପ୍ରାଣୀ ॥ ୧୨୨
ତାଙ୍କୁ ମାରନ୍ତେ ବହୁ ପୁଣ୍ୟ । ବେଦେ କହନ୍ତି ବିପ୍ରଜନ ॥ ୧୨୩
ତୁ ଯେ ଦ୍ରୌପଦୀ ଆଗେ ରହି । ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲୁ ଗର୍ବ ବହି ॥ ୧୨୪
ବୋଇଲୁ ନ କାନ୍ଦ ସୁନ୍ଦରି । ତୋର ରିପୁକୁ ମୁହିଁ ଧରି ॥ ୧୨୫
ତାହାର ଶିର କାଟି ବେଗେ । ସ୍ଥାପିବି ତୋର ପାଦଯୁଗେ ॥ ୧୨୬
ମୁହିଁ ଯେ ଶୁଣିଅଛି ଏହା । ଏବେ ରଖିଲୁ କରି ଦୟା ॥ ୧୨୭
ବେଗେ ଏହାର ପ୍ରାଣ ହର । ନିମିଷେ ବିଳମ୍ବ ନ କର ॥ ୧୨୮
ଏ ପାପୀ ଆତତାୟୀ ନର । ବାଳକ ହନ୍ତା ଏ ତୁମ୍ଭର ॥ ୧୨୯
ଯାହାର ଆଶ୍ରେ ଭୋଗ କଲା । ତାର ଅପ୍ରିୟ ଏ ଚିନ୍ତିଲା ॥ ୧୩୦
ଏଣୁ ଏ କୁଳପାଂଶୁ ପଣେ । ନିତ୍ୟେ ବଞ୍ଚଇ ଘୋର ବନେ ॥ ୧୩୧

ସୂତ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତେ ଧର୍ମ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥେ । କୃଷ୍ଣ କହିଲେ ନାନା ମତେ ॥ ୧୩୨
ଅର୍ଜୁନ ନ ଶୁଣଇ ତାହା । ଗୁରୁପୁତ୍ରକୁ କରି ଦୟା ॥ ୧୩୩
ଯଦ୍ୟପି ଅଟେ ପୁତ୍ରଦ୍ରୋହୀ । ତଥାପି ବଧେ ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ ॥ ୧୩୪
ତକ୍ଷଣେ ଉଠି ବୀର ପାର୍ଥ । ବନ୍ଧନ କରି ଗୁରୁସୁତ ॥ ୧୩୫
ଦ୍ରୌପଦୀ ଆଗେ ନେଇ ଦେଲା । ତୋ ରିପୁ ସମ୍ଭାଳ ବୋଇଲା ॥ ୧୩୬
ନିନ୍ଦିତ କର୍ମେ ହୀନ ହୋଇ । ବନ୍ଧନ ପଶୁ ପାଶେ ଦେହୀ ॥ ୧୩୭

ଦ୍ରୌପଦୀ ତାର ରୂପ ଚାହିଁ । ତକ୍ଷଣେ ଚିତ୍ତେ ଦୟା ବହି ॥ ୧୩୮
ପୁତ୍ରଙ୍କ ରିପୁ ଏ ନିୟତ । ସ୍ୱଭାବେ ଦ୍ରୋଣ-ଗୁରୁ-ସୁତ ॥ ୧୩୯
ଅନ୍ତରେ ନମସ୍କାର କଲା । ଅର୍ଜୁନ ମୁଖକୁ ଚାହିଁଲା ॥ ୧୪୦
ବୋଲଇ ବେନି କରଯୋଡ଼ି । ବନ୍ଧନ ଦିଅ ବେଗେ ଫେଡ଼ି ॥ ୧୪୧
ସ୍ୱଭାବେ ବିପ୍ର ଗୁରୁଜନ । ବିଶେଷେ ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ନନ୍ଦନ ॥ ୧୪୨
ରହସ୍ୟ ଧନୁର୍ବେଦ ଗ୍ରାମ । ବିସର୍ଗ ସଂହାର ସଂଯମ ॥ ୧୪୩
ସକଳ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର କଳା । ଯେ ଗୁରୁପଣେ ଶିଖାଇଲା ॥ ୧୪୪
ସେହିଟି ପୁତ୍ର ରୂପେ ଜାତ । ଆତ୍ମାରୁ ଆପଣେ ସମ୍ଭୂତ ॥ ୧୪୫
ସ୍ୱାମୀର ତହୁଁ ଅର୍ଦ୍ଧେ ଘେନି । ଯୁକତେ ଏହାର ଜନନୀ ॥ ୧୪୬
ସ୍ୱାମୀର ସଙ୍ଗେ ସେ ନ ମଲା । ଯେଣୁ ଏ ପୁତ୍ର ତାର ଥିଲା ॥ ୧୪୭
ତୁମ୍ଭେ ଧର୍ମଜ୍ଞ ମହାଭାଗ । ଏ ନୋହେ ତୁମ୍ଭ ଦଣ୍ଡଯୋଗ୍ୟ ॥ ୧୪୮
ଏ ତୋର ଧର୍ମ ଗୁରୁକୁଳ । ଏହାକୁ ଭଲେ ପ୍ରତିପାଳ ॥ ୧୪୯
ଏହାର ଗଉତମୀ ମାତା । ସୁପୁଣ୍ୟବତୀ ପତିବ୍ରତା ॥ ୧୫୦
ରୋଦନ ନ କରୁ ସେ ଶୋକେ । ମୋହର ପ୍ରାୟେ ପୁତ୍ର ଦୁଃଖେ ॥ ୧୫୧
କ୍ଷତ୍ରିୟ ଯେବେ ମୂଢ଼ପଣେ । କୋପ ସମ୍ପାଦେ ବିପ୍ରଗଣେ ॥ ୧୫୨
ସେ କୋପେ ନିଜକୁଳ ଦହେ । ଏଣୁ କେ ବିପ୍ର ମନ୍ୟୁ ସହେ ॥ ୧୫୩

ସୂତ ଉବାଚ

ଦ୍ରୌପଦୀ ଧର୍ମ ନ୍ୟାୟ ବାଣୀ । ହରଷେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଶୁଣି ॥ ୧୫୪
ଶୁଣି ନକୁଳ ସହଦେବ । ସାତ୍ୟକି ଅର୍ଜୁନ ପାଣ୍ଡବ ॥ ୧୫୫
ଗୋବିନ୍ଦ ଆଦି ଶୁଣି କରି । କୁନ୍ତୀ ସହିତେ ଯେତେ ନାରୀ ॥ ୧୫୬
ମଉନେ କିଛି ନ ବୋଇଲେ । ସେ ଧର୍ମ ଅନ୍ତରେ ଜାଣିଲେ ॥ ୧୫୭
ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଭୀମସେନ । କଟାକ୍ଷେ ଅରୁଣ ଲୋଚନ ॥ ୧୫୮
କୋପେ ଅନାଇ କୃଷ୍ଣ ମୁଖେ । ବୋଲନ୍ତି ଅତି ମନ ଦୁଃଖେ ॥ ୧୫୯
ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଖଡ଼ଗେ କାଟି ଶିର । ଏହାକୁ ନରକୁ ଉଦ୍ଧର ॥ ୧୬୦
କି ପ୍ରୟୋଜନ କିବା ଅର୍ଥେ । ଏ ପାପୁ ତରିବ କେମନ୍ତେ ॥ ୧୬୧
ଶୟନେ ଶିଶୁବଧ କଲା । ସ୍ୱଭାବେ ଜିଉଁ ଜିଉଁ ମଲା ॥ ୧୬୨

ଦ୍ରୌପଦୀ ତୁଲେ ଚକ୍ରପାଣି । ଏ ଧର୍ମ ଭୀମ ମୁଖୁ ଶୁଣି ॥୧୬୩
ଅଳପ ହାସେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ବୋଲନ୍ତି ଅର୍ଜୁନକୁ ଚାହିଁ ॥୧୬୪

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ

ବ୍ରାହ୍ମଣ ବଧ ଯୋଗ୍ୟ ନୋହି । ଏହା ମୁଁ ଶାସ୍ତ୍ରେ ଅଛି କହି ॥୧୬୫
ଯେ ଆତତାୟୀ କର୍ମ କରେ । ଅଧର୍ମ ମାର୍ଗେ ଶସ୍ତ୍ରଧରେ ॥୧୬୬
ଜୀବନ ଥାଉଁ ସେ ମରନ୍ତି । ଅନ୍ତେ ନରକ ପଥ ଚିନ୍ତି ॥୧୬୭
ମରଣ ଉଚିତ ଏହାର । ଏହାକୁ ରଖ ବୀରବର ॥୧୬୮
ଉଭୟ ବାକ୍ୟ ମୋର କର । ଯେ ଧର୍ମ ଉଚିତ ବେଭାର ॥୧୬୯
ଦ୍ରୌପଦୀ ପୁତ୍ର ଶୋକ ବେଳେ । ତୁ ଯେ ବୋଇଲୁ ଅବହେଳେ ॥୧୭୦
ତୋହର ପୁତ୍ର ଶତ୍ରୁ ମାରି । ଶିର ଚରଣେ ପୂଜା କରି ॥୧୭୧
ଖଣ୍ଡିବ ପୁତ୍ର ଶୋକ ତେବେ । ମୋର ବଚନ କର ଏବେ ॥୧୭୨
ଶସ୍ତ୍ରେ ଏହାର ତେଜ ହର । ଜୀବନ ମୃତ୍ୟୁ ପ୍ରାୟେ କର ॥୧୭୩
ଶାସ୍ତି ଲାଞ୍ଛନେ ଏ ବିହରୁ । ଏ ବିପ୍ର ଜୀବନେ ନ ମରୁ ॥୧୭୪
ଶୋକ ନ ଥାଉ କୃଷ୍ଣା ଚିତ୍ତେ । ଏ କଥା କର ଭୀମ ହିତେ ॥୧୭୫
ଏକଥା ମୋର ସନମତ । ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନ କୃତକୃତ୍ୟ ॥୧୭୬
ତକ୍ଷଣେ ଉଠି କୋପଭରେ । ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଖଡ୍‌ଗ ଧରି କରେ ॥୧୭୭
କେଶ ଧଇଲା ବାମ ହସ୍ତେ । ମଣି ଯେ ଥିଲା ତାମ ମାଥେ ॥୧୭୮
ଖଡ଼ଗ ଧରି ଦୃଢ଼ମୁଷ୍ଟି । ମଣି ସହିତେ ଶିଖା କାଟି ॥୧୭୯
ଆଣି ଥୋଇଲା ବାହୁବଳେ । ଦ୍ରୌପଦୀ ଦେବୀ ପାଦ ତଳେ ॥୧୮୦
ବନ୍ଧନ ତକ୍ଷଣେ ଫେଇଲା । ଦ୍ରୌପଦୀ ତା ମୁଖ ଚାହିଁଲା ॥୧୮୧
ବାଳକ ହତ୍ୟା ଦୋଷେ ହୀନ । ମଳିନ ଦିଶେ ତା ବଦନ ॥୧୮୨
ମଣି ହରଣେ ତେଜ ଗଲା । ନଗରୁ ବେଗେ ପଳାଇଲା ॥୧୮୩
କେଶବପନ ଧନ ହରି । ତାହାକୁ ରାଜ୍ୟୁ ଦୂର କରି ॥୧୮୪
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦଣ୍ଡ ଏହି ମତେ । ମରଣ ଲଭଇ ଜୀବନ୍ତେ ॥୧୮୫
ଦ୍ରୋଣ କୁମରେ ଶାସ୍ତି ଦେଇ । ଜ୍ଞାତି ବାନ୍ଧବେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ ॥୧୮୬
ସର୍ବେ ଆତୁର ପୁତ୍ର ଶୋକେ । ବାଳକ ଘେନି ଏକେ ଏକେ ॥୧୮୭
ଦହନ କଲେ ଦୁଃଖ ମନେ । ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ମୁନିଜନେ ॥୧୮୮

ସୁଜନ ହିତେ ଭାଗବତ । ଭିଆଇ ରସମୟ ଗୀତ ॥୧୮୯
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ହରିବାଣୀ । ଶୁଣି ସଂସାରୁ ତର ପ୍ରାଣୀ ॥୧୯୦
ଅମୃତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରିତ । କହଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ ॥୧୯୧

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ରୌଣିନିଗ୍ରହୋ ନାମ ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ଉବାଚ

ସକଳେ ମିଳି ଦୁଃଖ ଶୋକେ । ମିଳିଲେ ଗଙ୍ଗାର ଉଦକେ ॥୧
ମୃତ୍ୟୁ ଉଦକ ଦାନ ଅର୍ଥେ । ଦ୍ରୌପଦୀ କୁନ୍ତୀର ସହିତେ ॥୨
ଅପରେ ଯେତେ ନାରୀଗଣେ । ସକଳ ଶୋକ ନିବାରଣେ ॥୩
ଗଙ୍ଗାର ତୀରେ ଦୁଃଖମନେ । ମିଳିଲେ ସର୍ବ ବନ୍ଧୁଜନେ ॥୪
ଉଦକ ଦେଇ ଗଙ୍ଗାଜଳେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ନାନ କରି ଗଲେ ॥୫
ଧର୍ମନନ୍ଦନ ଭୀମସେନ । ଅମ୍ବିକାସୁତ ଯେ ଅର୍ଜୁନ ॥୬
ଗାନ୍ଧାରୀ ପୁତ୍ରଶୋକେ କାନ୍ଦି । ଧରଣୀ ଲୋଟଇ ଦ୍ରୌପଦୀ ॥୭
କୁନ୍ତୀ କାନ୍ଦଇ ଅଶ୍ରୁମୁଖେ । ଏମନ୍ତେ ସର୍ବେ ଦୁଃଖ ଶୋକେ ॥୮
ବିକଳେ କରନ୍ତେ ରୋଦନ । ତା ଦେଖି ଦେବକୀନନ୍ଦନ ॥୯
ବ୍ୟାସ ସହିତେ ସର୍ବମୁନି । କୃଷ୍ଣ ବସିଲେ ସଙ୍ଗେ ଘେନି ॥୧୦
ଧର୍ମପୁରାଣ ଇତିହାସ । ମୁନିଏ କରନ୍ତି ପ୍ରକାଶ ॥୧୧

ମୁନିଉବାଚ

ମିଥ୍ୟା ସଂସାର ବିଷ୍ଣୁମାୟା । କେ ସତ୍ୟ କରିପାରେ ଏହା ।।୧୨
କାଳର କ୍ରୀଡ଼ା ଏ ଜଗତ । କାଳକୁ କେବା ସାମରଥ ।।୧୩
ସର୍ଜି ପାଳଇ ପୁଣ ହରେ । କାଳର କ୍ରୀଡ଼ା ଏ ସଂସାରେ ।।୧୪
ତାହାକୁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ନାହିଁ । ଏମନ୍ତେ ବୋଧ ତାଙ୍କୁ ଦେଇ ।।୧୫
ଶୋକ ହରିଲେ ନାରାୟଣ । ଏବେ ହୋ ମନିଗଣେ ଶୁଣ ।।୧୬
ଦୁଷ୍ଟରାଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗ ମେଳେ । କିତବେ ରାଜ୍ୟ ହରିଥିଲେ ।।୧୭
ଦ୍ରୌପଦୀ କେଶ ସ୍ପର୍ଶ ଦୋଷେ । ସ୍ୱଭାବେ ଅଳପ ଆୟୁଷେ ।।୧୮
ତାହାଙ୍କୁ ପ୍ରଭୁ ମାୟା କରି । ଅର୍ଜୁନ ଗାଣ୍ଡୀବେ ସଂହାରି ।।୧୯
ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟ ଦେଲେ । ଅବନୀଭାରା ନିବାରିଲେ ।।୨୦
ଉତ୍ତମ କଳ୍ପେ ସୁସମ୍ପାଦି । କରାଇ ତିନି ଅଶ୍ୱମେଧି ।।୨୧
ରାଜାର ଯଶ ମହୀତଳେ । ଇନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରାୟେ ସମ୍ପାଦିଲେ ।।୨୨
ପାଣ୍ଡୁପୁତ୍ରଙ୍କୁ କରି ଭାବ । ସଙ୍ଗତେ ସାତ୍ୟକି ଉଦ୍ଧବ ।।୨୩
ବ୍ୟାସ ସମେତେ ଯେତେ ମୁନି । କୃଷ୍ଣ ପୂଜିଲେ ଅର୍ଘ୍ୟ ଘେନି ।।୨୪
ସନ୍ତୋଷେ ସର୍ବ ମୁନିଗଣେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ କଲ୍ୟାଣେ ।।୨୫
ତାହାଙ୍କୁ ମାଗି ଅନୁଯାନ । ରଥେ ବସିଲେ ଭଗବାନ ।।୨୬
ଦ୍ୱାରକା ବିଜେ ନରହରି । ବାଜଇ ମଙ୍ଗଳ ମହୁରୀ ।।୨୭
ଏମନ୍ତେ ଶୁଣ ମୁନିଜନେ । ଉତ୍ତରା ରାଜାର ଭୁବନେ ।।୨୮
ଥିଲା ଯେ ଅଭିମନ୍ୟୁ ଅନ୍ତେ । ଅନଳେ ନ ଗଲା ସଙ୍ଗତେ ।।୨୯
ବିଧବା ରୂପେ ଗର୍ଭବାସେ । କୁନ୍ତୀ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ଆଶ୍ୱାସେ ।।୩୦
ତାର ଗର୍ଭକୁ କୋପ କଲା । କାନନେ ଦ୍ରୋଣଗୁରୁବଳା ।।୩୧
ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ହସ୍ତେ ଦଣ୍ଡ ପାଇ । ଲୁଚିଲା ଘୋରବନେ ଯାଇ ।।୩୨
ସହି ନ ପାରି ଅପମାନ । କୋପ ବସିଲା ତାର ମନ ।।୩୩
ସଙ୍କଳ୍ପ କରି ଗଙ୍ଗାଜଳେ । ଧନୁ ଧଇଲା କୋପାନଳେ ।।୩୪
ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରି ବ୍ରହ୍ମଶର । ବୋଲଇ ଦ୍ରୋଣଙ୍କ କୁମର ।।୩୫
ତୁ ଯେ କଠୋର ସାଧ ମୋର । ଅବନୀ-ଅପାଣ୍ଡବ କର ।।୩୬
ଏମନ୍ତେ ବିନ୍ଧିଲା ନାରାଚ । ଗଗନେ ଯେହ୍ନେ ରବିତେଜ ।।୩୭
ଦିଶ ଆକାଶ ଆବୋରିଲା । ତା ତେଜେ ଭୁବନ କମ୍ପିଲା ।।୩୮

ଗଗନେ ଆସୁଅଛି କ୍ଷେପି । ଉତ୍ତରା ଭୟ କଲା ଦେଖି ।।୩୯
ଧାମଇ ଜୀବନ ବିକଳେ । କେଶ ବସନ ଅସମ୍ଭାଳେ ।।୪୦
ବିକଳେ ବେନିକର ତୋଳି । ଡାକଇ ରଖ ବନମାଳୀ ।।୪୧
ହେ ଦେବ ଦେବ ଜଗନ୍ନାଥ । ଭାରା ନିବାରେ ତୋ ସମ୍ଭୂତ ।।୪୨
ହେ ମହାଯୋଗୀ ଯୋଗେଶ୍ୱର । ଜଗତଈଶ୍ୱର ଈଶ୍ୱର ।।୪୩
ଅନାଥ ନାଥ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଘୋର ସଙ୍କଟୁ କର ତ୍ରାହି ।।୪୪
ତୋ ତହୁଁ ନ ଜାଣଇ ଆନ । ଅଭୟ ସଙ୍କଟ ଭଞ୍ଜନ ।।୪୫
ଏ ଯେ ଗଗନ ମାର୍ଗେ ଶର । ଆସଇ ଯେହ୍ନେ ଦିବାକର ।।୪୬
ପାଣ୍ଡବକୁଳ ଏ ହରିବ । ଏହାକୁ କେବା ନିବାରିବ ।।୪୭
ତୋରେ ଶରଣ ଗଲି ମୁହିଁ । ମୋ ଗର୍ଭ ରଖ ଭାବଗ୍ରାହୀ ।।୪୮
ଏ ଗର୍ଭ ରବିତଳେ ଥାଉ । ମୋର ଜୀବନ ବାଣ ଦହୁ ।।୪୯

ସୂତ ଉବାଚ

ଉତ୍ତରା ବାକ୍ୟ କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି । ମନେ ଚିନ୍ତିଲେ ଚକ୍ରପାଣି ।।୫୦
ଦ୍ରୋଣ କୁମର ଅପମାନେ । ଲୁଚି ଯେ ଥିଲା ଘୋରବନେ ।।୫୧
ମନ୍ତ୍ରୀ ନାରାଚ ବ୍ରହ୍ମଶର । ପ୍ରହାର କଲା କୋପଭର ।।୫୨
ମେଦିନୀ-ଅପାଣ୍ଡବ-ଶର । ମୁହିଁ କରିବି ପ୍ରତିକାର ।।୫୩
ଏକଥା କୃଷ୍ଣ ମୁଖୁ ଶୁଣି । ପାଣ୍ଡବେ ନିଜ ଧନୁ ଆଣି ।।୫୪
ସୂର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରାୟ ଏକେ ଏକେ । ପଞ୍ଚ-ନାରାଚ ଅଭିମୁଖେ ।।୫୫
ଯୋଚି ଚାହିଁଲେ କୃଷ୍ଣମୁଖ । ଅନ୍ତେ ବୋଲନ୍ତି ରଖ ରଖ ।।୫୬
ତାହା ଜାଣିଲେ ନରହରି । ତକ୍ଷଣେ ଚକ୍ରକୁ ସୁମରି ।।୫୭
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ସୁଦର୍ଶନ । ରଖ ତୁ ପାଣ୍ଡବ ଜୀବନ ।।୫୮
ତକ୍ଷଣେ କୃଷ୍ଣ ଆଜ୍ଞା ପାଇ । ଯହିଁ ପାଣ୍ଡବ ପାଞ୍ଚଭାଇ ।।୫୯
ମେଘର ପ୍ରାୟେ ଆଚ୍ଛାଦିଲା । କୃଷ୍ଣର କରେ ବିଜେ କଲା ।।୬୦
ସେ ଚକ୍ର ଘେନି କୃଷ୍ଣ ବେଗେ । ପଶିଲେ ଉତ୍ତରାର ଗର୍ଭେ ।।୬୧
ସେ ମାୟାଧର ଚକ୍ରପାଣି । କେବା ପାରିବ ପରିମାଣି ।।୬୨
ସକଳ ଆତ୍ମା ଯୋଗେଶ୍ୱର । ଯାର ମହିମା ଅଗୋଚର ।।୬୩
ପାଣ୍ଡବ ବଂଶ ରକ୍ଷା ଅର୍ଥେ । ଗର୍ଭ ଆବୋରି ଚକ୍ରହସ୍ତେ ।।୬୪

ସ୍ୱଭାବେ ଶସ୍ତ୍ର ବ୍ରହ୍ମଶର | ତାହାକୁ ନାହିଁ ପ୍ରତିକାର ||୬୫
କୃଷ୍ଣର ତେଜ ତା ସଂହାରି | ଗର୍ଭକୁ ରଖିଲେ ମୁରାରି ||୬୬
ଯାହାର ମାୟା ଏ ସଂସାରେ | ସଞ୍ଜଇ ପାଳଇ ସଂହାରେ ||୬୭
ଏକି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ ତାର | ସର୍ବ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଯେ ଈଶ୍ୱର ||୬୮
ସେ ବ୍ରହ୍ମଶସ୍ତ୍ର ଯହୁଁ ଗଲା | ପାଣ୍ଡବେ ଗୋବିନ୍ଦ ରଖିଲା ||୬୯
ତକ୍ଷଣେ ପାଣ୍ଡବ ଜନନୀ | କୃଷ୍ଣା ଉତ୍ତରା ସଙ୍ଗେ ଘେନି ||୭୦
ପାଞ୍ଚପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଘେନି ସଙ୍ଗେ | ନମିଲେ କୃଷ୍ଣ-ପାଦ-ଯୁଗେ ||୭୧
କାତରେ ଯୋଡ଼ି ବେନି ପାଣି | କଣ୍ଠ କୁଣ୍ଠିତେ କହେ ବାଣୀ ||୭୨
ବୋଲଇ କୃଷ୍ଣ ମୁଖ ଚାହିଁ | ଭୋ ନାଥ କର ମୋତେ ତ୍ରାହି ||୭୩

କୁନ୍ତୀଉବାଚ

ଭୋ କୃଷ୍ଣ ମୁଁ ତୋର କିଙ୍କର | ଆଦିପୁରୁଷ ତୁ ଈଶ୍ୱର ||୭୪
ପ୍ରକୃତି ପରେ ତୋର ବାସ | ଏଣୁ ପ୍ରାଣିଙ୍କି ଅପ୍ରକାଶ ||୭୫
ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଅନ୍ତର ବାହାରେ | ତୋ ବିନୁ ଅନ୍ୟ ନାହିଁ ପରେ ||୭୬
ଆଚ୍ଛାଦି ମାୟା ଯବନିକା | ନିର୍ଲେପ ରୂପେ ଥାଉ ଏକା ||୭୭
ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ତୁଳେ ପୂରି | ଅବ୍ୟୟ ଆତ୍ମାରୂପ ଧରି ||୭୮
ତୋହର ମାୟା ଯାର ଚିତ୍ତେ | ସେ ତୋତେ ଜାଣିବେ କେମନ୍ତେ ||୭୯
ନଟଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଯେ ନାୟକ | ସେ ଯେହ୍ନେ ନାଟେ ମୋହେ ଲୋକ ||୮୦
ନାନା କାଛେଣି ସେ ଭିଆଇ | ନୃତ୍ୟକାରକୁ ସେ ନଚାଇ ||୮୧
ଦେଖନ୍ତା ପ୍ରାଣୀ ମନ ମୋହେ | ନିଷ୍ଠେ ବିଚାରେ ସତ୍ୟ ନୋହେ ||୮୨
ପରମହଂସ ଦୀକ୍ଷା ପଣେ | ନିର୍ମଳଚେତା ମୁନିଗଣେ ||୮୩
ଦୃଢ଼-ଭକତି-ଯୋଗ ମତେ | ତୋ ପାଦେ ଧ୍ୟାନ ଅବିରତେ ||୮୪
ସେ ଭକ୍ତିଯୋଗର ବିଧାନ | କାହୁଁ ଦେଖିବେ ସ୍ତ୍ରିରୀଜନ ||୮୫
ତୁ ନାଥ କୃଷ୍ଣ ଅବତାରେ | ପ୍ରକାଶ ବସୁଦେବ ଘରେ ||୮୬
ଦେବକୀ ଉଦରୁ ସମ୍ଭବ | ଏଣୁ ତୋ ନାମ ବାସୁଦେବ ||୮୭
ସକଳ ଜନ୍ତୁ ହୃଦଗତେ | ତୋର ବିଜୟ ଆତ୍ମାମତେ ||୮୮
କୁମାର ରୂପେ ନନ୍ଦ ଘରେ | ତୋର ବିହାର ଗୋପପୁରେ ||୮୯
ଇନ୍ଦ୍ର ବିବାଦେ ବନମାଳୀ | ପର୍ବତ ବାମକରେ ତୋଳି ||୯୦

ରଖିଲୁ ଗୋପର ସମ୍ପଦ | ଏମନ୍ତେ ନାମ ତୋ ଗୋବିନ୍ଦ ||୯୧
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର | ତୋ ବିନୁ ନ ଜାଣଇ ଆର ||୯୨
ପ୍ରଳୟଜଳେ ତୋର ବାସ | ନାଭିରୁ ପଙ୍କଜ ପ୍ରକାଶ ||୯୩
ପଙ୍କଜମାଳା ତୋର ଗଳେ | ବିହରୁ ଭୁବନ ମଣ୍ଡଳେ ||୯୪
ପଙ୍କଜ-ଲୋଚନ ସୁନ୍ଦର | ନମଇ ପଙ୍କଜ-ପୟର ||୯୫
ଦେବକୀ ଦେବୀ କଂସ ଘରେ | ବନ୍ଦୀରେ ଥିଲା ଶୋକ ଭରେ ||୯୬
ମୁଁ ପଞ୍ଚପୁତ୍ର ଘେନି ଏକେ | ବନେ ବଞ୍ଚଇ ଦୁଃଖଶୋକେ ||୯୭
ଦେବକୀ ପ୍ରାୟେ ମୋତେ କରି | ଅଶେଷ ସଙ୍କଟୁ ଉଦ୍ଧରି ||୯୮
ଭୀମକୁ ବିଷଲଡ୍ଡୁ ଦେଲେ | ତହୁଁ ରଖିଲୁ ତେତେବେଳେ ||୯୯
ଜତୁର ଘର ଦହନରୁ | ତୁ ନାଥ ତହୁଁ ଉଦ୍ଧରିଲୁ ||୧୦୦
ଜଳେ କୁମ୍ଭିରୀ ଆଦି ଯେତେ | ରାକ୍ଷସେ ମିଳିଲେ ବନସ୍ତେ ||୧୦୧
ହିଡିମ୍ବକାଦି ଯେ ରାକ୍ଷସ | ତହୁଁ ରଖିଲୁ ପୀତବାସ ||୧୦୨
ପଶା କପଟେ ରାଜ୍ୟ ହରି | ନେଲେ ଦ୍ରୌପଦୀ କେଶ ଧରି ||୧୦୩
ବିବସ୍ତ୍ର କଲେ ସଭାତଳେ | ତହୁଁ ରଖିଲୁ ତେତେବେଳେ ||୧୦୪
ପୁଣି ଅଜ୍ଞାତ ବନବାସେ | ଦିନ ବଞ୍ଚିଲୁ ନାନା ଦେଶେ ||୧୦୫
ଯୁଦ୍ଧେ ଦୁର୍ଜୟ ରିପୁ ତ୍ରାସୁ | ତୁ ନାଥ ମୋ ପୁତ୍ରେ ଆଶ୍ୱାସୁ ||୧୦୬
ଦ୍ରୋଣକୁମର ବ୍ରହ୍ମଶର | ତହୁଁ ରଖିଲୁ ବଂଶ ମୋର ||୧୦୭
ଏଣୁ ବିପଦେ ନ ଡରଇ | ଯେ ଦୁଃଖେ ତୋତେ ମୁଁ ଦେଖଇ ||୧୦୮
ତୋହର ଦରଶନ ଫଳେ | ଏ ଜୀବ ରହଇ ନିଶ୍ଚଳେ ||୧୦୯
ପରମଲୋକେ ଲଭେ ବାସ | ତୁ ନାଥ ଭକତ ବିଶ୍ୱାସ ||୧୧୦
ଉତ୍ତମ କୁଳେ ଜନ୍ମ ହୋଇ | ବିଦ୍ୟା ସମ୍ପଦ ଯେବେ ଥାଇ ||୧୧୧
ବୁଡ଼ଇ ମତ୍ତଗର୍ବ-ଚିତ୍ତେ | ସେ ତୋତେ ପାଇବ କେମନ୍ତେ ||୧୧୨
ତୁ ନାଥ ଜଗତ ଜୀବନ | ତୁ ଅକିଞ୍ଚନ-ଜନ-ଧନ ||୧୧୩
ଦରିଦ୍ର-ଜନ-ଧନ ତୁହି | ପ୍ରକୃତି ତୋତେ ନ ଜାଣଇ ||୧୧୪
ତୁ ନାଥ ଆତ୍ମାରାମ ଶାନ୍ତ | ନମଇଁ କୈବଲ୍ୟର ନାଥ ||୧୧୫
ତୁ ନାଥ କାଳରୂପ ହେଉ | ଅନାଦି-ନିଧନ ବୋଲାଉ ||୧୧୬
ସମେ ତୁ ବସୁ ସର୍ବଦେହେ | ପ୍ରାଣୀ ତୋହର ମାୟାମୋହେ ||୧୧୭
ଭଜନ୍ତି ଅନ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଭାବେ | କଳି ଯେସନେ କଳିଯୁଗେ ||୧୧୮

ତୋହର ଇଚ୍ଛା କେ ଜାଣିବ । ଶରୀର ବହି ବ୍ରହ୍ମା ଶିବ ।।୧୧୯
ତୋର ଚରିତ ଭଗବାନ । ଏ ନରଲୋକେ ବିଡ଼ମ୍ବନ ।।୧୨୦
ଏଣୁ ତୋ ରିପୁ ମିତ୍ର ନାହିଁ । ପ୍ରାଣୀ ଜାଣିବେ ତୋତେ କାହିଁ ।।୧୨୧
ତୋ ଠାରେ ଭେଦବୁଦ୍ଧି କରି । ବଇରି ମିତ୍ର ଅନୁସରି ।।୧୨୨
ତୁ ବିଶ୍ୱଆତ୍ମା ନରହରି । ଲୀଳାବିହାରେ ଦେହ ଧରି ।।୧୨୩
ପଶୁଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ହେଉ ଜାତ । ଋଷିଙ୍କ ଘରେ ଋଷିସୁତ ।।୧୨୪
ଜଳଜନ୍ତୁଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ତୁହି । ବିହରୁ ମୀନ କୂର୍ମ ହୋଇ ।।୧୨୫
ଏ କଥା ତୋତେ ବିଡ଼ମ୍ବନ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମ ଆତ୍ମା ନିରଞ୍ଜନ ।।୧୨୬
ଦଧି ମନ୍ଥନ ବେଳେ ଧରି । ରୋଳେ ବାନ୍ଧିଲା ନନ୍ଦନାରୀ ।।୧୨୭
ପଛେ ଲୁଚାଇ ଛାଟ ଗୋଟି । ତା ଦେଖି ଭୂମିରେ ତୁ ଲୋଟି ।।୧୨୮
ଚକ୍ଷୁ ଅଞ୍ଜନ ଘଷି କରେ । କାନ୍ଦି ପଡ଼ିଲୁ ତା ପୟରେ ।।୧୨୯
ବଦନ ହସ୍ତରେ ଲୁଚାଇ । ଭୟେ କମ୍ପଇ ତୋର ଦେହୀ ।।୧୩୦
ଏ ତୋର ସର୍ବ ସମ୍ପାଦିଲା । ମୋତେ ତ ସନ୍ଦେହ ଲାଗିଲା ।।୧୩୧
ଭୟ ଯାହାର ନାମେ ଡରେ । ସେ କିମ୍ପା ଯଶୋଦାକୁ ଡରେ ।।୧୩୨
ତୁ ନାଥ ଯୋଗମାୟା ଅଂଶେ । ଜନ୍ମିଲୁ ଯଦୁରାଜ ବଂଶେ ।।୧୩୩
ସ୍ୱଭାବେ ଜନ୍ମ ନାହିଁ ତୋର । ଯୁଧିଷ୍ଠି କାର୍ଯ୍ୟେ ଅବତାର ।।୧୩୪
ଏଣୁ କହନ୍ତି ସାଧୁଜନ । ମଳୟେ ଯେସନେ ଚନ୍ଦନ ।।୧୩୫
ଅପରେ ଯେତେ ସାଧୁଜନ । ତୋ ଜନ୍ମ କରି ଅନୁମାନ ।।୧୩୬
ବୋଲନ୍ତି ବାସୁଦେବ ଘରେ । ଜନ୍ମିଲୁ ଭୂମିଭାରା ହରେ ।।୧୩୭
ପୂର୍ବେ କଠୋର ତପ କରି । ବର ମାଗିଲା ପୁତ୍ର କରି ।।୧୩୮
ତେଣୁ ଦେବକୀ ଗର୍ଭେ ଜାତ । ତୁ ଯେଣୁ ଅନାଥର ନାଥ ।।୧୩୯
ଅସୁରଙ୍କର ଭାରେ ମହୀ । ବ୍ରହ୍ମା ସମୀପେ ଦୁଃଖ କହି ।।୧୪୦
ତାହାର ଅର୍ଥେ ଭଗବାନ । ଜଳେ ଯେ ତୋହର ଶୟନ ।।୧୪୧
ସର୍ବଦେବଙ୍କୁ ଘେନିଗଲା । ତୋର ଚରଣେ ସ୍ତୁତି କଲା ।।୧୪୨
କହିଲା ତୋ ଚରଣ ତଳେ । ନାବ ବୁଡ଼ଇ ଯେହ୍ନେ ଜଳେ ।।୧୪୩
ତେମନ୍ତ ବୁଡ଼ଇ ଧରଣୀ । ଏହାକୁ ରଖ ଚକ୍ରପାଣି ।।୧୪୪
ତେଣୁ ତୁ ନର ରୂପ ଧରି । ଭୂମିମଣ୍ଡଳେ ଅବତରି ।।୧୪୫
ଅବିଦ୍ୟା କାମ୍ୟକର୍ମ ବଳେ । ଜନ୍ତୁଏ ଦୁଃଖେ ଭବଜଳେ ।।୧୪୬

ଅତି କ୍ଳେଶିତ ତାଙ୍କ ଦେହୀ । ତାହାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧରିବା ପାଇଁ ।।୧୪୭
ଧ୍ୟାନ ଶ୍ରବଣ ମନ୍ତ୍ରଗୁରୁ । ତେଣୁ ମହିମା କଳ୍ପତରୁ ।।୧୪୮
ତୋର ଚରିତ କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି । ତୋହର ନାମ ମୁଖେ ଭଣି ।।୧୪୯
ମନ ତୋହର ଦେହେ ଦ୍ୟନ୍ତି । ଆନନ୍ଦେ ଦେହ ସମର୍ପନ୍ତି ।।୧୫୦
ଏଣୁ ପଶନ୍ତି ତୋ ଚରଣେ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ଧ୍ୟାନେ ସୁମରଣେ ।।୧୫୧
ତୋର ଚରଣ ତାଙ୍କୁ ରଖେ । ଭବ-ପ୍ରବାହୁ ତରେ ସୁଖେ ।।୧୫୨
ସେ ପାଦେ ପଶିଲି ଶରଣ । ମୋତେ ନ ତେଜ ନାରାୟଣ ।।୧୫୩
ତୁ ଯେ ମୋହର ସୁତ ହିତେ । ଜନ୍ମିଲୁ ଏ ଘୋର ଜଗତେ ।।୧୫୪
ତୋର ସୁହୃଦ ପଣେ ହରି । ତୋର ଚରଣେ ଆଶ୍ରା କରି ।।୧୫୫
ନିତ୍ୟେ କରନ୍ତି ତୋତେ ଧ୍ୟାନ । ତୋ ତହୁଁ ନ ଜାଣନ୍ତି ଆନ ।।୧୫୬
ଅପ୍ରାଧ କରି ରାଜକୁଳେ । ନମନ୍ତି ତୋର ବାହୁ ବଳେ ।।୧୫୭
କେବଳ ନାମ ରୂପ ତୋର । ମୋର ପୁତ୍ରଙ୍କ ସୁଖଘର ।।୧୫୮
ଯଦୁଙ୍କ ତୁଲେ ତାହା ଚିନ୍ତି । ଏ ଭବଭୟ ନ ଡରନ୍ତି ।।୧୫୯
ତୋ ରୂପ ନ ଦେଖି ନୟନେ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଯେହ୍ନେ ଆତ୍ମା ବିନେ ।।୧୬୦
ଏ ମହୀ ତୋର ପାଦ ଲାଗି । ଯେମନ୍ତ ଦିଶଇ ସୌଭାଗୀ ।।୧୬୧
ତୋ ଅବତାର ଯେବେ ଯିବ । ବିଧବା ପ୍ରାୟେକ ଦିଶିବ ।।୧୬୨
ଏହା ଉପରେ ଯେତେ ଜନ । ଗ୍ରାମ ଔଷଧି ଗିରିବନ ।।୧୬୩
ସମୁଦ୍ର ଆଦି ଜଳସ୍ଥାନେ । ବଞ୍ଚନ୍ତି ତୋ ଚରଣ ଧ୍ୟାନେ ।।୧୬୪
ହେ ବିଶ୍ୱ ଆତ୍ମା ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର । ମୁଁ ତୋର ଚରଣେ କିଙ୍କର ।।୧୬୫
ପାଣ୍ଡବ କୁଳେ ବୃଷ୍ଣିବଂଶେ । ମୁଁ ଯେ ବନ୍ଧନ ସ୍ନେହ ପାଶେ ।।୧୬୬
ତୁ ଯେବେ ଶରଣ ସୋଦର । ଏ ସ୍ନେହ ପାଶ ଦୂର କର ।।୧୬୭
ଭୋ ନାଥ ଶ୍ରୀମଧୁସୂଦନ । ତୋର ଚରଣେ ମୋର ମନ ।।୧୬୮
ସର୍ବ ବ୍ୟସନ ଦୂରେ ଚିନ୍ତି । ତୋର ଚରଣେ ହେଉ ମତି ।।୧୬୯
ଗଙ୍ଗାର ସ୍ରୋତ ଯେହ୍ନେ ବହେ । ସେ ପୁଣି ସିନ୍ଧୁଜଳେ ରହେ ।।୧୭୦
ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣସଖା ତୁହି । ହେ ବୃଷ୍ଣିଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାବଗ୍ରାହୀ ।।୧୭୧
ଅଖିଳଗୁରୁ ଯୋଗେଶ୍ୱର । ଦୁଷ୍ଟ କ୍ଷତ୍ରିୟ କୁଳାନଳ ।।୧୭୨
ତୋହର ହେତୁ ଏ ତରନ୍ତି । ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ତୋ ଦେହେ ପଶନ୍ତି ।।୧୭୩
ଗୋବିନ୍ଦ ଶରଣ ସୋଦର । ହେ ଦେବ-ବିପ୍ର-ଦୁଃଖ-ହର ।।୧୭୪

ତୋ ଅବତାର ଏ ଜଗତେ । ଗୋରୁ-ବ୍ରାହ୍ମଣ-ଦେବହିତେ ॥୧୭୫
ଅଖିଳ ଗୁରୁ ଯୋଗେଶ୍ୱର । ତୋ ପାଦେ ମୋର ନମସ୍କାର ॥୧୭୬

ସୂତ ଉବାଚ

ସୂତ କହନ୍ତି ମଞ୍ଜୁବାଣୀ । କୁନ୍ତୀ ବଚନ କୃଷ୍ଣ ଶୁଣି ॥୧୭୭
ଅଳପ ହସି ଦାମୋଦର । କୋମଳ ବଚନ ଗମ୍ଭୀର ॥୧୭୮
କରିବି ସତ୍ୟ ତୋ ବଚନ । କହି ଉଠିଲେ ଭଗବାନ ॥୧୭୯
ହସ୍ତିନାପୁରେ ଯାଇ ପଶି । ଅନ୍ଧ ଗାନ୍ଧାରୀଙ୍କି ଆଶ୍ୱାସି ॥୧୮୦
ବ୍ୟାସ ସହିତେ ମୁନିଗଣ । ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ନାରାୟଣ ॥୧୮୧
ନିକଟେ ବସି ଏକେ ଏକେ । ବୋଧିଲେ ଇତିହାସ ବାକ୍ୟେ ॥୧୮୨
କୃଷ୍ଣମାୟାରେ ମନଛନ୍ନ । ନ ବୁଝେ କୃଷ୍ଣର ବଚନ ॥୧୮୩
ପୁଣି ମାୟାରେ ଛନ୍ନ ହୋଇ । ସୁହୃଦ ବଧ ଚିତ୍ତେ ଧ୍ୟାୟି ॥୧୮୪
ସ୍ନେହ ମୋହରେ ବଶ ହୋଇ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମୁଖକୁ ଅନାଇଁ ॥୧୮୫
କପୋଳେ ଦେଇ ବେନିକର । ବୋଲଇ ରାଜା ଯୁଧିଷ୍ଠିର ॥୧୮୬

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉବାଚ

ଶୁଣ ହେ ପ୍ରଭୁ ଦାମୋଦର । ମୁଁ ରାଜା ଧର୍ମର କୁମର ॥୧୮୭
ମୋହର ପୂର୍ବ କର୍ମ ଦୋଷେ । ପଡ଼ିଲି ସ୍ନେହ ମୋହପାଶେ ॥୧୮୮
ଦେଖ ଅଜ୍ଞାନ ବୁଦ୍ଧି ମୋର । ମୁଁ ମୂଢ଼ ଦୁଷ୍ଟ ଦୁରାଚାର ॥୧୮୯
ଏ ମାୟାଦେହେ ସ୍ନେହ କରି । ଅନେକ ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ମାରି ॥୧୯୦
ବାଳକ ଦ୍ୱିଜ ବନ୍ଧୁ ମିତ । ପିତୃ ଭ୍ରାତର ମୋର ହିତ ॥୧୯୧
ଦ୍ରୋହ ମୁଁ କଲି ଅବିବେକେ । ନିଶ୍ଚୟେ ପଡ଼ିବି ନରକେ ॥୧୯୨
ବରଷ ଅୟୁତୁଁ ଅୟୁତେ । କେବେହେଁ ମୋକ୍ଷ ନାହିଁ ମୋତେ ॥୧୯୩
ଏମନ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ରର ବଚନ । ଯେ ଧର୍ମ କହେ ମୁନିଜନ ॥୧୯୪
ପ୍ରଜାପାଳନେ ଧର୍ମଯୁଦ୍ଧେ । ଦୋଷ ନ ଲାଗେ ଶତ୍ରୁ ବଧେ ॥୧୯୫
ଏ କଥା ମୋତେ ବୋଧ ନୋହେ । ସକଳ ଘଟେ ହରି ରହେ ॥୧୯୬
ପ୍ରାଣୀର ବଧେ କାହିଁ ଧର୍ମ । ଏ ଟି ଅବିଦ୍ୟା ମୋହଭ୍ରମ ॥୧୯୭
ବାନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ନ ପ୍ରମାଣି । ସଂଗ୍ରାମେ ମଲେ ଯେତେ ପ୍ରାଣୀ ॥୧୯୮
ତାଙ୍କ ରମଣୀଜନେ ଗୃହେ । ଦିନ ବଞ୍ଚନ୍ତି ଶୋକ ମୋହେ ॥୧୯୯

ତହୁଁ ଯେ ତାପ ଉପୁଜିବ । କି କର୍ମେ ସେ ତାପ ଖଣ୍ଡିବ ॥୨୦୦
ଦେହେ ଲାଗିଲା ପଙ୍କ ଯେହ୍ନେ । ନ ଯାଇ ପଙ୍କ ପ୍ରକ୍ଷାଳନେ ॥୨୦୧
ମଦ୍ୟକୁ ଆଣି ଦେହେ ବୋଳି । ମଦ୍ୟେ ଯେସନେ ତା ପଖାଳି ॥୨୦୨
ପ୍ରାଣୀର ବଧ ପ୍ରାଣୀ ହିତେ । କାହୁଁ ତାରିବ ଯଜ୍ଞମତେ ॥୨୦୩

ସୂତ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତେ କୃଷ୍ଣର ଅଗ୍ରତେ । ରାଜା କହିଲେ ଦୁଃଖଚିତ୍ତେ ॥୨୦୪
ତକ୍ଷଣେ ପ୍ରଭୁ ନରହରି । ମାୟାରେ ତାଙ୍କ ମନ ହରି ॥୨୦୫
ପଞ୍ଚପାଣ୍ଡବ ସଙ୍ଗେ ଘେନି । କିଛି ନ କହି ହେଲେ ତୁନି ॥୨୦୬
ସେ ମାୟାଧର ପାଦଗତ । ନମଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ ॥୨୦୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ କୁନ୍ତୀସ୍ତୁତି ଯୁଧିଷ୍ଠିରାନୁତାପୋ ନାମାଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

●

ନବମ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତେ ପ୍ରାଣୀ ବଧେ ଭୟ । ନିବେଦି ଧର୍ମର ତନୟ ॥୧
ସକଳ ଧର୍ମ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଥେ । ବିଜୟ କଲେ ନିଜ ରଥେ ॥୨
ଯୁଦ୍ଧଭୂମିକୁ ହୋଇ ସଜ । ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ଦେବରାଜ ॥୩
ମିଳିଲେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରେ ଯାଇ । ଭୀଷ୍ମ ଅଛନ୍ତି ଯହିଁ ଶୋଇ ॥୪
ରାଜା ସଙ୍ଗତେ ଚାରିଭ୍ରାତେ । ସଜ ହୋଇଲେ ଯେଝା ରଥେ ॥୫
ଉତ୍ତମ ନାନା ଅଶ୍ୱଗଣ । ସ୍ୱଭାବେ ରତ୍ନ ବିଭୂଷଣ ॥୬
ତାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବିପ୍ରଜନେ । ଗମନ କଲେ ତୋଷ ମନେ ॥୭

ଗୋବିନ୍ଦ ନନ୍ଦିଘୋଷ ରଥେ । ବସିଲେ ଅର୍ଜୁନ ସଙ୍ଗତେ ।।୮
ପାଣ୍ଡବ ମଧ୍ୟେ ଚକ୍ରଧର । କି ଅବା ଦେବା ପଟାନ୍ତର ।।୯
ଗୁହ୍ୟକଗଣ ମଧ୍ୟଗତେ । କୁବେର ପ୍ରକାଶ ଯେମନ୍ତେ ।।୧୦
ଏମନ୍ତେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଗଲେ । ପାଣ୍ଡବେ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କ ତୁଲେ ।।୧୧
ଶର ଶୟନେ ଗଙ୍ଗାସୁତ । ଦେଖିବା ଅର୍ଥେ ଉପଗତ ।।୧୨
ଅବନୀ ପୃଷ୍ଠେ ମୋହଗତ । କି ବା ଅମର ଭୂମିଗତ ।।୧୩
ପାଣ୍ଡବେ ଗୋବିନ୍ଦର ତୁଲେ । ଭୀଷ୍ମ ଚରଣେ ପ୍ରଣମିଲେ ।।୧୪
ବ୍ରାହ୍ମଣେ ମିଳିଲେ ତକ୍ଷଣେ । ବ୍ୟାସ ସହିତେ ମୁନିଗଣେ ।।୧୫
ଅପରେ ଯେତେ ରାଜରଷି । ମିଳିଲେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରେ ଆସି ।।୧୬
ପର୍ବତ ନାମେ ମହାରଷି । ଧୌମ୍ୟ ନାରଦ ତୁଲେ ମିଶି ।।୧୭
ବାଦରାୟଣ ବୃହଦଶ୍ୱ । ଭରଦ୍ୱାଜଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଶିଷ୍ୟ ।।୧୮
ପରମକ୍ଷତ୍ରୀ ପର୍ଶୁରାମ । ବଶିଷ୍ଠ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରମଦନ ।।୧୯
ତ୍ରିତ ଅସିତ ଗୃସ୍ମଦ । ଗୌତମ କକ୍ଷୀବାନ ସିଦ୍ଧ ।।୨୦
ଅତ୍ରି କୌଶିକ ସୁଦର୍ଶନ । କଶ୍ୟପ ଅଙ୍ଗୀରସ ନାମ ।।୨୧
ନିର୍ମଳଚେତା ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ମିଳିଲେ ଶୁକ ମଧ୍ୟେ କରି ।।୨୨
ଏମନ୍ତେ ସର୍ବ ମୁନିଜନେ । ମିଳିଲେ ଭୀଷ୍ମ ସନ୍ନିଧାନେ ।।୨୩
ମୁନିଙ୍କି ଶାୟନ୍ତନୁସୁତ । ଶୟନେ କଲେ ପ୍ରଣିପାତ ।।୨୪
ଧର୍ମଜ୍ଞ ଗଙ୍ଗାର କୁମର । ଯେ ଦେଶାଚାର ସତକାର ।।୨୫
ତେଣୁ ପୂଜିଲେ ଏକେ ଏକେ । ମୁନିଙ୍କି ଦୃଢ଼ମାନସିକେ ।।୨୬
ଯେ ହରି ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । ଅନାଦି ଧର୍ମ ନିରାକାର ।।୨୭
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହୃଦରେ ବସାଇ । ପୂଜିଲେ ଦୃଢ଼ ଚିତ୍ତ ହୋଇ ।।୨୮
ପ୍ରେମେ ବିନୟଭାବ ହୋଇ । ନିକଟେ ଥିବା ପଞ୍ଚଭାଇ ।।୨୯
ପାଣ୍ଡୁପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଦୟାଚିତ୍ତେ । ଭାବେ ବୋଲନ୍ତି ଅଶ୍ରୁନେତ୍ରେ ।।୩୦
ଭୀଷ୍ମ କହନ୍ତି ଦୟାମନେ । ସକଳ ମୁନି ଅବଧାନେ ।।୩୧

ଭୀଷ୍ମ ଉବାଚ

ଏ ବଡ଼କଷ୍ଟ ମୋର ଚିତ୍ତେ । ଏ ପାଞ୍ଚଭାଇ କୁନ୍ତୀ ସୁତେ ।।୩୨
ବନେ ବଞ୍ଚିଲେ କଷ୍ଟ କର୍ମେ । ଜୀବନ ପୋଷି ବିପ୍ରଧର୍ମେ ।।୩୩

ଯେଣୁ ଗୋବିନ୍ଦ ଆଶ୍ରେ ଥିଲେ । ଅନେକ ସଙ୍କଟୁ ତରିଲେ ।।୩୪
ସ୍ୱାମୀ ମରଣେ କୁନ୍ତୀ ସାଧୁ । ସ୍ୱଭାବେ ବାଳକୁଳବଧୂ ।।୩୫
ପୁତ୍ରଙ୍କ ତୁଲେ ବହୁକ୍ଳେଶେ । ଦୁଃଖେ ବଞ୍ଚିଲେ ବନବାସେ ।।୩୬
କାଳର ବଶ ଏ ଜଗତ । ପ୍ରାଣୀଏ କାଳର ଆୟତ୍ତ ।।୩୭
ସେ କାଳବଶେ ସର୍ବେ ଚଳି । ପବନେ ଯେହ୍ନେ ଘନାବଳୀ ।।୩୮
ଯେ କୁଳେ ରାଜା ଧର୍ମସୁତ । ରକ୍ଷକ ଭୀମ ଗଦାହସ୍ତ ।।୩୯
ଅର୍ଜୁନ ଯହିଁ ଧନୁ ଧରେ । ଯହିଁ ଗୋବିନ୍ଦ ରକ୍ଷାକରେ ।।୪୦
ସେ କୁଳେ ପଡ଼ଇ ବିପତ୍ତି । ଏମନ୍ତ ବିଧାତାର ଗତି ।।୪୧
କେ ଜାଣିପାରେ ଏହା ଚିନ୍ତି । ଯହିଁ ପଣ୍ଡିତେ ଭ୍ରମି ଯାନ୍ତି ।।୪୨
ସଂସାର କର୍ମର ଆୟତ୍ତ । ଏହା ତୁ ଜାଣ କୁନ୍ତୀସୁତ ।।୪୩
ଏଣୁ ତୁ କିଛି ହିଁ ନ ଭାଳ । ଅନାଥ ପ୍ରଜା ଏବେ ପାଳ ।।୪୪
ଦେଖ ଏ ଆଦିନାରାୟଣ । ଜଗତ ପରମ କାରଣ ।।୪୫
ମାୟାରେ ଲୋକ ମନ ହରି । ଯାଦବ ବଂଶେ ଅବତରି ।।୪୬
ଏହାର ଅନୁଭାବ ଗତି । ଅଥବା ଜାଣେ ପଶୁପତି ।।୪୭
ନାରଦ ଜାଣେ ଭାବ ଘେନି । କିବା କପିଳ ମହାମୁନି ।।୪୮
ତୁ କୃଷ୍ଣ ମହିମା ନ ଜାଣି । ମାତୁଳସୁତ ପ୍ରାୟ ମଣି ।।୪୯
ପ୍ରିୟ ସୁହୃଦ ମିତ୍ର ପରି । ସଚିବ ବୁଦ୍ଧି କି ଆଚରି ।।୫୦
ଏହାଙ୍କୁ ଦୌତ୍ୟରେ ନିଯୋଗି । ପେଷିଲୁ ପଞ୍ଚଗ୍ରାମ ମାଗି ।।୫୧
ବାନ୍ଧବପ୍ରାୟେ ସ୍ନେହ କରି । ରଥେ ସାରଥି ପଣେ ବରି ।।୫୨
ଯହୁଁ ଏ ପ୍ରଭୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ସ୍ୱଭାବେ ପରପର ନାହିଁ ।।୫୩
ଏଣୁ ତା ଉଚ୍ଚ ନୀଚ କର୍ମ । ଯୋଗ୍ୟ ଅଯୋଗ୍ୟ ସବୁ ସମ ।।୫୪
ଏ ଥାଇ ଭକତଙ୍କ ହିତେ । ଦେଖ ମୋ ଭାଗ୍ୟର ଆୟତ୍ତେ ।।୫୫
ଜୀବନ ଛାଡ଼ିବାର କାଳେ । ମିଳିଲା ଶରଶଯ୍ୟା ତଳେ ।।୫୬
ଯାର ଚରଣ ଭକ୍ତି ବଳେ । ନିଶ୍ଚଳମନେ ଅନ୍ତଃ କାଳେ ।।୫୭
ତୁଣ୍ଡେ ଯେ ନାମ ଉଚ୍ଚାରନ୍ତି । ପରମପଦେ ସେ ମିଶନ୍ତି ।।୫୮
କର୍ମବାସନା ଯାଇ ଦୂର । ଏମନ୍ତ ମହିମା ଯାହାର ।।୫୯
ସେ ଦେବଦେବ ଭଗବାନ । ଭାବେ ଜାଣିଲେ ମୋର ମନ ।।୬୦
ଚିତ୍ତେ ପ୍ରସନ୍ନ ହେଉ ମୋର । ମୁହିଁ ଛାଡ଼ିବି କଳେବର ।।୬୧

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କମଳ ଲୋଚନ । ସୁନ୍ଦର ହର୍ଷିତ ବଦନ ।।୬୨
ଚକ୍ର ସହିତେ ମହାବାହୁ । ସେ ମୋର ଧ୍ୟାନପଥେ ରହୁ ।।୬୩

ସୂତ ଉବାଚ

ଭୀଷ୍ମ ବଚନ କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି । ଧର୍ମନନ୍ଦନ ମନେ ଗୁଣି ।।୬୪
ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ଶରତଳ୍ପେ ଚାହିଁ । କର ଯୁଗଳ ଶିରେ ଦେଇ ।।୬୫
ବିବିଧ ଧର୍ମ ପଚାରିଲେ । ଅଶେଷ ମୁନିଗଣ ତୁଲେ ।।୬୬
ସ୍ୱଭାବ ଧର୍ମ ଯେ ଜଗତେ । ଚତୁର ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମ ଯେତେ ।।୬୭
ରାଗ ବୈରାଗ୍ୟ ଆଦି କରି । ଯେ ମାର୍ଗେ ସଂସାରୁ ନିସ୍ତରି ।।୬୮
ଯେ ଦାନଧର୍ମ ରାଜଧର୍ମ । ମୋକ୍ଷ ସାଧନେ ଯେତେ କର୍ମ ।।୬୯
ଯଥା ବିଧାନେ ଯେତେ କରି । ଗୃହୀ ବନସ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ।।୭୦
ସ୍ତିରୀ ଜନ୍ମର ଯେବା ଧର୍ମ । ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ଭକତଙ୍କ କର୍ମ ।।୭୧
ଧର୍ମାର୍ଥ କାମ ମୋକ୍ଷ ଆଦି । ଯେତେ ପ୍ରକାରେ ଯାହା ସାଧି ।।୭୨
ସକଳ କହିଲେ ହରଷେ । ନାନା ଆଖ୍ୟାନ ଇତିହାସେ ।।୭୩
ଏମନ୍ତେ କହୁଁ କହୁଁ ଧର୍ମ । ଭୀଷ୍ମର ଚିତ୍ତେ କାଳଭ୍ରମ ।।୭୪
ସିଦ୍ଧ ପୁରୁଷ ଯୋଗବଳେ । ଯାହା ଚିନ୍ତନ୍ତି ଅନ୍ତଃକାଳେ ।।୭୫
ସେ କାଳ ଅତି ପୁଣ୍ୟ ଧର୍ମ । ଉତ୍ତରାୟଣ ଯାର ନାମ ।।୭୬
ସେ କାଳ ଆଗମନ ଦେଖି । ସଙ୍କୋଚ କଲେ ବେନି ଆଖି ।।୭୭
ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବଚନ । ଶୁଣାଇ ହୋଇଲେ ମଉନ ।।୭୮
ତକ୍ଷଣେ ବିଷ୍ଣୁଭାବ ଘେନି । ଗଙ୍ଗାନନ୍ଦନ ହେଲେ ତୁନି ।।୭୯
ସର୍ବୁଁ ସଂହରି ଦୃଷ୍ଟି ମନ । କୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ଅବଧାନ ।।୮୦
ଯେ ହରି ଅଛି ଅଗ୍ରେ ବସି । ଚତୁରଭୁଜ ପରକାଶି ।।୮୧
ପୀତବସନ କଟୀଭାଗେ । ବିଜୁଳି ଯେହ୍ନେ ନୀଳମେଘେ ।।୮୨
ଏମନ୍ତ କୃଷ୍ଣ ରୂପ ହେଜି । ବଚନ ଶ୍ରମେ ଚକ୍ଷୁ ବୁଜି ।।୮୩
ଧାରଣା ଯୋଗେ ଧ୍ୟାନ କରି । ସଂଶୟ ଦୂରେ ପରିହରି ।।୮୪
ଯୁଦ୍ଧର ଶ୍ରମ ଯେତେ ଥିଲା । ତକ୍ଷଣେ ଶରୀରୁ ଛାଡ଼ିଲା ।।୮୫
ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅର୍ଥେ ଯେତେ କର୍ମ । ଚିତ୍ତୁ ଛାଡ଼ିଲା ମାୟାଭ୍ରମ ।।୮୬
ଅନ୍ତରେ ବେନିକର ଯୋଡ଼ି । ବୋଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ପାଦେ ପଡ଼ି ।।୮୭

ଭୀଷ୍ମ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତ ଭାବେ ମନ ମୋର । ତୃଷ୍ଣା ବର୍ଜିତ ନିର୍ବିକାର ।।୮୮
କୃଷ୍ଣ ଶରୀରେ ହେଉ ଲୀନ । ଯେ ହରି ଭକତ ତାରଣ ।।୮୯
ଯାର ମହିମା ଯୋଗୀଜନେ । ଚିନ୍ତି ନ ପାନ୍ତି ଯୋଗଧ୍ୟାନେ ।।୯୦
ସ୍ୱସୁଖେ ଥାଇ ଅବିରତେ । ପ୍ରକୃତି ବଶେ ବିଶ୍ୱ ଅର୍ଥେ ।।୯୧
ପ୍ରକୃତି ତହୁଁ ଏ ଜଗତ । ପ୍ରବାହ ରୂପେ ଆତଯାତ ।।୯୨
ତମାଳପତ୍ର ପ୍ରାୟେ ବର୍ଣ୍ଣ । ଯେ ରୂପେ ମୋହେ ତ୍ରିଭୁବନ ।।୯୩
ପୀତବସନ କଟୀ ଶୋହେ । ପ୍ରକାଶେ ରବିରଶ୍ମି ପ୍ରାୟେ ।।୯୪
ଅଳକା ଆବୃତ କପୋଳ । ବିରାଜେ ବଦନ କମଳ ।।୯୫
ଅର୍ଜୁନ ସଖା ପାଦତଳେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ସୁନିଶ୍ଚଳେ ।।୯୬
ସଂଗ୍ରାମେ ଅଶ୍ୱଧୂଳି କାୟେ । ଶିର ବଦନ ଧୂମ୍ର ପ୍ରାୟେ ।।୯୭
ବିରାଜେ ସ୍ୱେଦ କଣା ଅଙ୍ଗେ । ବିବିଧ ଅଳଙ୍କାର ରଙ୍ଗେ ।।୯୮
ମୋହର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ବାଣପନ୍ତି । ଯାର କବଚେ ଝଲକନ୍ତି ।।୯୯
ସେ ରୂପେ ପଶୁ ମୋର ପ୍ରାଣ । ଏ ଭବଜଳୁ ପରିତ୍ରାଣ ।।୧୦୦
ଯେ ହରି ଅର୍ଜୁନ ବଚନେ । ରଥ ନିବେଶି ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନେ ।।୧୦୧
ଅନାଇଁ କଟାକ୍ଷ ଲୋଚନେ । ଆୟୁଷ ହରେ ପର ସୈନ୍ୟେ ।।୧୦୨
ତାର ଚରଣେ ମନ ଚିନ୍ତି । ନିରତେ ହେଉ ମୋର ପ୍ରୀତି ।।୧୦୩
ଯୁଦ୍ଧର ଅର୍ଥେ କୋପ ଭରି । ସକଳ ବୀରେ ଶସ୍ତ୍ର ଧରି ।।୧୦୪
ସମରେ ଦେଖି ବନ୍ଧୁଜନ । ଦୟାରେ ନ ଯୁଝେ ଅର୍ଜୁନ ।।୧୦୫
ମାୟାରେ ତାର ମନ ମୋହି । ଅନେକ ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା କହି ।।୧୦୬
ତାହାର କୁମତି ହରିଲା । ଛଳେ ସମସ୍ତ ସଂହାରିଲା ।।୧୦୭
ତାର ଚରଣେ ମୋର ମତି । ନିଶ୍ଚଳେ ହେଉ ଆତ୍ମରତି ।।୧୦୮
ମୋହର ତୁଲେ ସତ୍ୟ କଲା । ଶସ୍ତ୍ର ନ ଧରିବି ବୋଇଲା ।।୧୦୯
ମୋହର ତୀକ୍ଷ୍ଣବାଣେ କୋପି । ମୋହ ବଚନେ ସତ୍ୟ ସ୍ଥାପି ।।୧୧୦
ତକ୍ଷଣେ ଚକ୍ର ଘେନି ହସ୍ତେ । ରଥୁ ଧାଇଁଲା ଭୂମିଗତେ ।।୧୧୧
ସ୍ୱଧର୍ମ ସମର ଉପେକ୍ଷି । ସିଂହ ଯେସନେ ଗଜ ଦେଖି ।।୧୧୨
ଧାମନ୍ତେ ଅବନୀ କମ୍ପିଲା । ଉତ୍ତରୀ କାନ୍ଧୁ ଉଡ଼ିଗଲା ।।୧୧୩
ଚକ୍ର ଉଞ୍ଚାଇ ମହାକୋପେ । ମିଳିଲା ମୋହର ସମୀପେ ।।୧୧୪

ମୁଁ ଆତତାୟୀ ପଣେ । ଅନେକ ବାଣ ରୋଷେ ବିନ୍ଧି ।।୧୧୫
ବିଶୀର୍ଣ୍ଣ କଲି ସେହ୍ନୀ ଅଙ୍ଗେ । ଦେଖି ଧାଇଁଲା ଅତି ବେଗେ ।।୧୧୬
ରୁଧିର ଭୂଷଣ ଶରୀରେ । ଭୂମି କମ୍ପଇ ପାଦଭରେ ।।୧୧୭
ହରିବା ପାଇଁ ମୋର ପ୍ରାଣ । ମୁଁ ଏବେ ପଶିଲି ଶରଣ ।।୧୧୮
ବିଜୟ ରଥେ ଯେ ସାରଥି । ରଥ ଆରୋହି ଶୁଭ ଚିନ୍ତି ।।୧୧୯
ହୟଙ୍କ ରଶ୍ମି ଯେହୁ ଧରେ । ସେ ରୂପେ ମନ ରହୁ ସ୍ଥିରେ ।।୧୨୦
ସଂଗ୍ରାମ କରି ଯେତେ ମଲେ । ତା ମୁଖ ଦେଖି ତରିଗଲେ ।।୧୨୧
ଏବେ ମୋହର ଅନ୍ତଃକାଳେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରମୁ ତା ପୟରେ ।।୧୨୨
ଗୋପନଗରେ ବୃନ୍ଦାବନେ । ରାସଉତ୍ସବେ ଗୋପୀଜନେ ।।୧୨୩
ଲଳିତ ଗତି ସୁବିଳାସ । ମନୋଜ୍ଞ ଦୃଷ୍ଟି ମନ୍ଦହାସ ।।୧୨୪
ଯାହାର ସଙ୍ଗେ ଭାବ କରି । ଗୋପୀଏ ଭବୁ ଗଲେ ତରି ।।୧୨୫
ଧର୍ମନନ୍ଦନ ଯଜ୍ଞକାଳେ । ଋଷି ବ୍ରାହ୍ମଣ ରାଜା ମେଳେ ।।୧୨୬
ଯାହାର ପାଦେ ଅର୍ଘ୍ୟ ଦେଇ । ସୁଖେ ସୁନ୍ଦର ମୁଖ ଚାହିଁ ।।୧୨୭
ସକଳେ ଗଲେ ମୋକ୍ଷମାର୍ଗେ । ସେ ଏବେ ଦିଶେ ମୋର ଆଗେ ।।୧୨୮
ନିର୍ମଳ ଆତ୍ମାରୂପ ହୋଇ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ହୃଦେ ଯେ ବସଇ ।।୧୨୯
ଯେ ରୂପେ ଦୃଷ୍ଟିଭେଦେ ରବି । ଅନେକ ବୋଲି ଅନୁଭବି ।।୧୩୦
ସେ ହରି ପାଦଯୁଗେ ଭଜି । ପଶିଲି ଭବମୋହ ତେଜି ।।୧୩୧

ସୂତ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତେ ଗୋବିନ୍ଦ ବିଷୟେ । ମନ ବଚନ ଦୃଷ୍ଟି ଦେହେ ।।୧୩୨
ଆତ୍ମାରେ ଆତ୍ମା ସ୍ଥିର କରି । ପବନେ ପବନ ସଂହରି ।।୧୩୩
ଦେଖନ୍ତି ସୁର ନର ମୁନି । ଗଙ୍ଗାନନ୍ଦନ ହେଲେ ତୁନି ।।୧୩୪
ଶରୀର ତେଜି ଭାବ ମୋହେ । ପଶିଲେ ଗୋବିନ୍ଦର ଦେହେ ।।୧୩୫
ଭୀଷ୍ମ ମରଣ ଦେଖି ଭଲେ । ଯେ ଅବା ଥିଲେ କୃଷ୍ଣ ତୁଲେ ।।୧୩୬
ମଉନେ ବସିଲେ ସମସ୍ତେ । ପକ୍ଷୀଏ ଯେହ୍ନେ ଦିନ ଅନ୍ତେ ।।୧୩୭
ତକ୍ଷଣେ ଦୁନ୍ଦୁଭି ଶବଦ । ଦେବମାନବେ କଲେ ବାଦ୍ୟ ।।୧୩୮
ସାଧୁ ଶବଦ ଶୂନ୍ୟେ ସ୍ଫୁରେ । ପୁଷ୍ପ ବରଷେ ନିରନ୍ତରେ ।।୧୩୯
ତକ୍ଷଣେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଯାଇ । ଅନଳେ ଭୀଷ୍ମ ଦେହ ଦହି ।।୧୪୦

ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ବସି ଦୁଃଖ ମନେ । ଉଠି ସକଳ ମହାଜନେ ।।୧୪୧
ଯେ ଯାହା ମତେ ସ୍ତୁତି କଲେ । ନମିଲେ କୃଷ୍ଣ ପାଦତଳେ ।।୧୪୨
ଉଠି ସକଳେ ଦୁଃଖ ଚିତ୍ତେ । ଗୃହେ ଚଳିଲେ ଯେଝାମତେ ।।୧୪୩
ପାଣ୍ଡବେ କୃଷ୍ଣ ସଙ୍ଗତେ । ହସ୍ତିନା ମିଳିଲେ ତୁରିତେ ।।୧୪୪
ତକ୍ଷଣେ ଅନ୍ତଃପୁରେ ଯାଇ । ଅନ୍ଧଗାନ୍ଧାରୀଙ୍କି ବୁଝାଇ ।।୧୪୫
ଗୋବିନ୍ଦ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବୋଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ରାଜା କଲେ ।।୧୪୬
ସେ ରାଜା ଧର୍ମେ ରାଜ୍ୟ କଲା । ଯା ପିତୃପିତାମହେ ଥିଲା ।।୧୪୭
ଏମନ୍ତେ କରି ରାଜପଣ । ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ନାରାୟଣ ।।୧୪୮
ସେ ନାରାୟଣ ପାଦଗତ । ଶରଣ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ ।।୧୪୯

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରାଜ୍ୟପ୍ରଲମ୍ଭୋ ନାମ ନବମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

●

ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶୌନକ ଉବାଚ

ଭୋ ସୂତ କହ କୃଷ୍ଣବାଣୀ । ସଂସାରୁ ତରି ଯାହା ଶୁଣି ।।୧
ପଣ୍ଡୁରାଜାର ଅନ୍ତଃକାଳେ । ଦୁଷ୍ଟେ ଯେ ରାଜ୍ୟ ନେଲେ ବଳେ ।।୨
ଗୋବିନ୍ଦ ପାଦେ ଆଶ୍ରେ କରି । ସେ ଆତତାୟୀ ଜନେ ମାରି ।।୩
ପଞ୍ଚଭ୍ରାତାଏ ଏକମେଳେ । ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ପାଳି ରାଜ୍ୟ କଲେ ।।୪
ତେବେ କି କଲେ ପଣ୍ଡୁସୁତେ । ସ୍ୱଭାବେ କୃଷ୍ଣ ସଙ୍ଗତେ ।।୫

ସୂତ ଉବାଚ

ପାଣ୍ଡବବଂଶ ରକ୍ଷା କରି । କୁରୁବଂଶକୁ ନରହରି ।।୬
କ୍ରୋଧ ଅନଳେ ଭସ୍ମ କଲେ । ଦାବାଗ୍ନି ଯେହ୍ନେ ବନସ୍ଥଳେ ।।୭
ପାଣ୍ଡବେ ନିଜ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟେ । କୃଷ୍ଣ ସ୍ଥାପିଲେ ରାଜପଦେ ।।୮
ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ତହୁଁ ଧର୍ମବାଣୀ । ଯେବା କହିଲେ ଚକ୍ରପାଣି ।।୯
ସେ ବାକ୍ୟେ ଶୋକମୋହ ଛାଡ଼ି । ପ୍ରଜାପାଳନେ ଚିତ୍ତ ବଢ଼ି ।।୧୦
ଆନନ୍ଦମନେ ଧର୍ମବଳା । ପ୍ରଜାପାଳନେ ମନ ଦେଲା ।।୧୧
କୃଷ୍ଣର ତେଜେ ରାଜାଗଣେ । ସେବନ୍ତି ଯୁଧିଷ୍ଠି ଚରଣେ ।।୧୨
ସମୁଦ୍ର ଅନ୍ତଃ ଯାଏ ମହୀ । ଧର୍ମନନ୍ଦନ ଆଜ୍ଞାବହି ।।୧୩
ପ୍ରଜା ବଚନେ ମେଘମାଳ । ଭୂମିରେ ବରଷନ୍ତି ଜଳ ।।୧୪
କାମଧେନୁର ପ୍ରାୟେ ମହୀ । ପ୍ରଜା କଳ୍ପିତେ ଶସ୍ୟ ଦେଇ ।।୧୫
ଗୋପାଳ ଗୋଷ୍ଠ ମଧ୍ୟେ ଥାଇ । ଅନେକ କ୍ଷୀର ଦ୍ୟନ୍ତି ଗାଇ ।।୧୬
ନଦୀ ବହନ୍ତି ପୂରି ଜଳେ । ସମୁଦ୍ର ରହିଲା ନିଶ୍ଚଳେ ।।୧୭
ପର୍ବତେ ନିଜ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥିର । ଆବୃତ ଲତା ବନ ଘୋର ।।୧୮
ସର୍ବଔଷଧି ଫଳ ଯେତେ । ଫଳନ୍ତି ପ୍ରଜାଙ୍କ ଆୟତ୍ତେ ।।୧୯
ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଆଧି-ବ୍ୟାଧି-କ୍ଳେଶ । ନ ଲାଗେ ତାପ-ତ୍ରୟ-ତ୍ରାସ ।।୨୦
ଧର୍ମନନ୍ଦନ ରାଜ୍ୟେ ଯେତେ । ପ୍ରଜାଏ ବଞ୍ଚନ୍ତି ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ।।୨୧
ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଶୋକ ଶାନ୍ତ କରି । ସୁଭଦ୍ରା ପ୍ରିୟକାମେ ହରି ।।୨୨
ହସ୍ତିନାପୁରେ ହୃଷୀକେଶ । ଭାବେ ବଞ୍ଚିଲେ କେତେ ମାସ ।।୨୩
ଦ୍ୱାରକା ଗମନେ ଉଦ୍‌ଯୋଗୀ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଆଜ୍ଞା ମାଗି ।।୨୪
ଜଣ ଜଣକେ କରି କୋଳ । ସୁହୃଦ-ପ୍ରେମ-ବାକ୍ୟେ ଭୋଳ ।।୨୫
ରଥେ ବସିଲେ ବନମାଳୀ । ତୁଳେ ସକଳ ବନ୍ଧୁ ମିଳି ।।୨୬
କୃଷ୍ଣା ସୁଭଦ୍ରା କୁନ୍ତୀସୁତେ । ରାଜାଏ ଆସିଥିଲେ ଯେତେ ।।୨୭
ଗାନ୍ଧାରୀ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ମେଳେ । ଯୁଯୁତ୍ସୁ ଗଉତମ ତୁଳେ ।।୨୮
ଧୌମ୍ୟ ସଙ୍ଗତେ ଭୀମ ଗଲା । ଉତ୍ତରା ନାରୀ ସଙ୍ଗେ ଥିଲା ।।୨୯
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନମିଲା ଅନ୍ତରେ । ପ୍ରବେଶ କଲା ଅନ୍ତଃପୁରେ ।।୩୦
କୃଷ୍ଣ ବିରହେ ମନଛନ୍ନ । ସହି ନ ପାରି ହତଜ୍ଞାନ ।।୩୧
କୃଷ୍ଣର ଭାବେ ଭାବ ବଢ଼ି । ତା ସଙ୍ଗ କେ ପାରିବ ଛାଡ଼ି ।।୩୨

ଯାହାର ଯଶ ଗୁଣ କର୍ଣ୍ଣେ । ନିରତେ ଭାବୁଥାନ୍ତି ମନେ ।।୩୩
ନ ଦେଖି ତାର ପଦ୍ମମୁଖ । କାହିଁ ଲଭିବେ ଆତ୍ମସୁଖ ।।୩୪
ନିରତେ କରନ୍ତି ଦର୍ଶନ । ସ୍ନେହ ନିର୍ଭରେ ଆଲିଙ୍ଗନ ।।୩୫
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କହନ୍ତି ବଚନ । ଆବୋରି ଶୟନ ଭୋଜନ ।।୩୬
ଏ ରୂପେ ଚିତ୍ତବୃତ୍ତି ଦେଇ । ଚକ୍ଷୁ ପିଞ୍ଜୁଡ଼ା ନ ଚଳଇ ।।୩୭
ତାହାର ସ୍ନେହେ ବଦ୍ଧ ହୋଇ । ତା ତହୁଁ ଅନ୍ୟେ ଚିତ୍ତ ନାହିଁ ।।୩୮
ପୁରୁ ବାହାର ହୋନ୍ତେ ହରି । ବିକଳେ ଯେତେ ପୁରନାରୀ ।।୩୯
ଚକ୍ଷୁ ବୁଜିଲେ ଭାବଭରେ । ରୋମାଞ୍ଚିତତନୁ ଅଶ୍ରୁଝରେ ।।୪୦
କୁଣ୍ଠିତ କଣ୍ଠେ ବାକ୍ୟ କହି । ବୋଲନ୍ତି ଏକୁ ଆରେ ଚାହିଁ ।।୪୧
ଦ୍ୱାରକା ଗଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଆମ୍ଭର ସୁଖଲେଶ କାହିଁ ।।୪୨
ମୃଦଙ୍ଗ ଶଙ୍ଖ ଭେରୀ ବୀଣା । ଘଣ୍ଟ ଦୁନ୍ଦୁଭି ନିଘୋଷଣା ।।୪୩
ସେ କୁରୁରାଜ୍ୟେ ଯେତେ ନାରୀ । କୃଷ୍ଣ ବିଚ୍ଛେଦେ ତନୁ ଘାରି ।।୪୪
ଜଗତୀ ଅଟ୍ଟାଳୀ ଆରୋହୀ । ପୁଷ୍ପବିଞ୍ଚନ୍ତି କୃଷ୍ଣ ଚାହିଁ ।।୪୫
କୃଷ୍ଣର ଶିରେ ଶ୍ୱେତଛତ୍ର । ରତ୍ନ କାଞ୍ଚନେ ସୁଘଟିତ ।।୪୬
ଆନନ୍ଦେ ଘେନି ମନତୋଷେ । ଅର୍ଜୁନ ଗୋବିନ୍ଦର ପାଶେ ।।୪୭
ବାମ ଦକ୍ଷିଣ ପାଶେ ଟେକି । ବ୍ୟଜନ ଉଦ୍ଧବ ସାତ୍ୟକି ।।୪୮
ଚାମର ହସ୍ତେ ପୁଣି ବିଞ୍ଚି । କୃଷ୍ଣେ କର୍ପୂରଧୂଳି ସିଞ୍ଚି ।।୪୯
ଦେବେ କୁସୁମ ବରଷନ୍ତି । ମାର୍ଗେ ବିଜୟ ଯଦୁପତି ।।୫୦
ବ୍ରାହ୍ମଣେ ମିଳି କୃଷ୍ଣ ଆଗେ । ସୁସ୍ୱରେ ସାମଗାନ ରଙ୍ଗେ ।।୫୧
ଆଶିଷ ଅର୍ଥେ ବେଦବାଣୀ । ହୃଦେ ନମନ୍ତି ଚକ୍ରପାଣି ।।୫୨
ନିର୍ଗୁଣ ଗୁଣ ଯାର ଦେହୀ । ଭାବ ଅଭାବ ଯାର ନାହିଁ ।।୫୩
ବିପ୍ର ସମୂହ ଅନ୍ୟେ ଅନ୍ୟେ । ଆଶିଷ ଦେଲେ ତୋଷ ମନେ ।।୫୪
କୌରବପୁର ନାରୀଙ୍କର । ସେ ସର୍ବସୁଖ ମନୋହର ।।୫୫
ଉତ୍ତମ ଶ୍ଳୋକେ ଚିତ୍ତ ଯାର । ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟେ କରନ୍ତି ବିଚାର ।।୫୬
ସେ ହରି ପୁରୁଷ ପୁରାଣ । ଆତ୍ମାକୁ ଆତ୍ମାରେ ନିର୍ମାଣ ।।୫୭
କରି ସକଳ ଦେହେ ବସେ । ରହଇ ଏକ ଅବଶେଷେ ।।୫୮
ଗୁଣତ୍ରିତୟେ ଏ ଜଗତ । ମାୟାରେ କରେ ଆତଯାତ ।।୫୯
ଆତ୍ମାରେ ଆତ୍ମାଭାବ ବହେ । ସକଳଶକ୍ତି ଘେନି ରହେ ।।୬୦
ଦିବସ ଅନ୍ତେ ପ୍ରାଣୀ ଦେହେ । ନିଦ୍ରା ଯେସନେ ସର୍ବ ମୋହେ ।।୬୧

ପୁଣି ଉଠନ୍ତି ରାତ୍ରି ଅନ୍ତେ । ବିଷୟ ଧ୍ୟାନ ଅବିରତେ ।।୬୨
ଯାହାର ନିଜ ବୀର୍ଯ୍ୟବଳେ । ପ୍ରକୃତି ପ୍ରସରେ ଶୟଳେ ।।୬୩
ଜୀବର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ କରି । ବିହରେ ନାନାରୂପ ଧରି ।।୬୪
ଏମନ୍ତେ ସଞ୍ଚରେ ଜଗତ । ଶାସ୍ତ୍ର କରଇ ଆତଯାତ ।।୬୫
ଯାହାର ପାଦ ଆଶ୍ରେ କରି । ଜିତଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ।।୬୬
ନିର୍ମଳ ଆତ୍ମାରେ ନିଶ୍ଚଳେ । ଦେଖନ୍ତି ଭକ୍ତି ଯୋଗବଳେ ।।୬୭
ତାହାଙ୍କ ହୃଦେ ପ୍ରକାଶଇ । ସକଳ କଲୁଷ ନାଶଇ ।।୬୮
ଯାର ମହିମା ମୁନିଗଣେ । ଆଗମ ନିଗମ ପ୍ରମାଣେ ।।୬୯
ଏକୁ ଆରେକ କଥା କହି । ବଞ୍ଚନ୍ତି ଯାର ପାଦ ଧ୍ୟାୟି ।।୭୦
ଯେ ଏକ ଈଶ ଲୀଳା କରି । ପ୍ରକୃତି ସଙ୍ଗତେ ବିହରି ।।୭୧
ସୃଷ୍ଟି କରିଣ ପୁଣି ପାଳେ । ଈଶ୍ୱର ରୂପେ ଅନ୍ତଃ କରେ ।।୭୨
ସେ ଦୋଷ ନ ଲାଗେ ତାହାର । ନଳିନୀ ଦଳେ ଯେହ୍ନେ ନୀର ।।୭୩
ସେହି ଏ ଆମ୍ଭ ଦୃଷ୍ଟିପଥେ । ଦେଖ ଗୋ ସଖି ଅଛି ରଥେ ।।୭୪
ଦୁଷ୍ଟ କ୍ଷତ୍ରିୟେ ଯେତେବେଳେ । ଅଧର୍ମେ ଗ୍ରାସନ୍ତି ଶୟଳେ ।।୭୫
ସେ ହରି ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣ ଧରି । ନାନା ଶରୀରେ ଅବତରି ।।୭୬
ଯଶ ବିସ୍ତାରି ଦୟା ସଙ୍ଗେ । ସୁଖେ ବିହରେ ଯୁଗେଯୁଗେ ।।୭୭
ଯାହାର ଅଂଶ ଅବତାରେ । ଯାଦବକୁଳ ଏ ସଂସାରେ ।।୭୮
ପୁରୁଷଉତ୍ତମ ଶ୍ରୀପତି । ଯେଣୁ ଯାଦବେ ଉତପତ୍ତି ।।୭୯
ରଜନୀ ଅନ୍ତେ ନରଲୋକେ । ନାମ ଧରନ୍ତି ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକେ ।।୮୦
ଯାର ନିବାସ ମଧୁବନ । ତେଣୁ ସ୍ୱଭାବେ ପୁଣ୍ୟତମ ।।୮୧
ଏ ଯେ ଦ୍ୱାରକା ତ୍ରିଅକ୍ଷର । ଅପାର ପୁଣ୍ୟ ଯଶସ୍କର ।।୮୨
ଯହିଁ ସକଳ ପ୍ରଜାଜନ । କୃଷ୍ଣର ହସିତ ବଦନ ।।୮୩
ନିଗମ ବାକ୍ୟ ଯାହା ଘୋଷି । ଦେଖନ୍ତି ନିଜଦ୍ୱାରେ ବସି ।।୮୪
ସାତ୍ତ୍ୱିକଭାବେ ବିପ୍ରଗଣେ । ଯାର ଚରଣ ଅନୁକ୍ଷଣେ ।।୮୫
ଯମ ନିୟମ ବ୍ରତ ସ୍ନାନ । ଯଜ୍ଞ ତପସ୍ୟା ମହାଦାନ ।।୮୬
ସଙ୍କଳ୍ପ କରି ଦକ୍ଷହସ୍ତେ । ତର୍ପଣ କରୁଥାନ୍ତି ନିତ୍ୟେ ।।୮୭
କୃଷ୍ଣର ଯେତେ ପତ୍ନୀଗଣ । ସେ ତ ସ୍ୱଭାବେ ଭାଗ୍ୟବାନ ।।୮୮
ସଙ୍କଳ୍ପ କରି ଜନ୍ମାନ୍ତରେ । ତାହାଙ୍କୁ ଲଭିଛନ୍ତି ବରେ ।।୮୯
ଯାର ଅଧର ମଧୁରସେ । ଗୋକୁଳ ଗୋପୀଏ ହରଷେ ।।୯୦

ନିତ୍ୟେ ପିବନ୍ତି ଚକ୍ଷୁଦ୍ୱାରେ । ତନୁ ଅତନୁ ଶର ଘାରେ ।। ୯୧
ରୁକ୍ମିଣୀ ସ୍ୱୟମ୍ବର କାଳେ । ସଭାର ମଧ୍ୟେ ନୃପମେଳେ ।। ୯୨
କୃଷ୍ଣ ବିଷୟେ ଯେତେ ବାଦୀ । କ୍ଷତ୍ରିୟ ଶିଶୁପାଳ ଆଦି ।। ୯୩
ତାହାଙ୍କ ଦର୍ପ ନାଶ କରି । ନାରକାପୁରୁ କନ୍ୟା ହରି ।। ୯୪
ସେ ବଧୂଜନେ ତାର ସଙ୍ଗେ । ଖଟନ୍ତି ସଉଭାଗ୍ୟ ରଙ୍ଗେ ।। ୯୫
ତାର କଟାକ୍ଷେ ବଶ ହୋଇ । ନିଶ୍ଚଳ ଚିତ୍ତେ ରୂପ ଧ୍ୟାୟି ।। ୯୬
ନିରତେ କୃଷ୍ଣ ଘେନି ଘରେ । ପ୍ରେମେ ସେବନ୍ତି ତା ପୟରେ ।। ୯୭
ପାରିଜାତକ ଆଦି ଦାନ । ଦେଇ ଆନନ୍ଦ ତାଙ୍କ ମନ ।। ୯୮
କରିଣ ପ୍ରଭୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ତାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗ ନ ଛାଡ଼ଇ ।। ୯୯
କୁରୁମଣ୍ଡଳ ବଧୂଜନେ । ଏକାନ୍ତ ବାଣୀ ଅନ୍ୟୁ ଅନ୍ୟେ ।।୧୦୦
ସ୍ମିତ ଇକ୍ଷଣେ ତାହା ଜାଣି । ରଥେ ଚଳିଲେ ଚକ୍ରପାଣି ।।୧୦୧
କୃଷ୍ଣର ସ୍ନେହ ମନେ ଧରି । ପାଣ୍ଡବେ ଘେନି ସୈନ୍ୟ ଚାରି ।। ୧୦୨
ଶତ୍ରୁଙ୍କ ଭୟ ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତି । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଆବୋରି ଚଳନ୍ତି ।।୧୦୩
କେତେ ହେଁ ଦୂରେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ରୁହାଇ ।।୧୦୪
ଉଦ୍ଧବ ଆଦି ପ୍ରିୟ ସଙ୍ଗେ । ଚଳିଲେ ନିଜ ପୁର ମାର୍ଗେ ।।୧୦୫
କୁରୁ ଜାଙ୍ଗଳ ଦେଶ ଜିଣି । ପାଞ୍ଚାଳ ଦେଶ ଶୂରସେନୀ ।।୧୦୬
ଯମୁନା ଦେଶ ବ୍ରହ୍ମାବର୍ତ୍ତ । ମତ୍ସ୍ୟନଗର ସାରସ୍ୱତ ।।୧୦୭
ମରୁଧନ୍ୱନ ସଉବୀର । ଆଭୀରପୁରୀ ଯେ ଅପର ।।୧୦୮
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆଦି ଦେଶ ଯେତେ । ଜିଣି ଗମିଲେ ନିଜ ରଥେ ।।୧୦୯
ସେ ଦେଶେ ଯେତେ ପ୍ରଜାଜନେ । ସଂଭ୍ରମେ କୃଷ୍ଣ ଦରଶନେ ।।୧୧୦
ଅନେକ ଉପାୟନ ହସ୍ତେ । ନିବେଦି କୃଷ୍ଣପାଦଗତେ ।।୧୧୧
ଏମନ୍ତେ ଦ୍ୱାରକା ଅଗ୍ରତେ । ମିଳିଲେ ଦିନକର ଅସ୍ତେ ।।୧୧୨
ସେ ହରି ଚରଣ ପଙ୍କଜେ । କିଙ୍କର ଜଗନ୍ନାଥ ଭଜେ ।।୧୧୩

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ନୈମିଷୀୟୋପାଖ୍ୟାନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦ୍ୱାରକା
ଗମନଂ ନାମ ଦଶମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତେ ନିଜ ରାଜ୍ୟେ ହରି । ମିଳିଲେ ଶଙ୍ଖନାଦ କରି ॥ ୧
ସେ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟର ଶବଦ । ହରିଲା ପ୍ରଜାଙ୍କ ବିଷାଦ ॥ ୨
ସେ ଶଙ୍ଖଧବଳ ଉଦର । ବିରାଜେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର କର ॥ ୩
ଅଧର ରଙ୍ଗେ ରଙ୍ଗ ଦିଶି । ଉଚ୍ଚ ଶବଦ ସେହୁ ଭାଷି ॥ ୪
ରକତ ପଦ୍ମ କୋଳେ ଯେହ୍ନେ । ଶୋଭିତ ରାଜହଂସ ସ୍ୱନେ ॥ ୫
ସେ ନାଦ ଯେତେଦୂର ସ୍ଫୁରେ । ଜନ୍ମ ମରଣ ଭୟ ହରେ ॥ ୬
ସେ ନାଦ ସ୍ଫୁରେ ଘନଘନ । ଶୁଣି ସକଳ ପ୍ରଜାଜନ ॥ ୭
ଧାମନ୍ତି ପରମ ହରଷେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦର୍ଶନ ଲାଳସେ ॥ ୮
ବିବିଧ ଉପାୟନ ହସ୍ତେ । ମିଳିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ଅଗ୍ରତେ ॥ ୯
ରବି ସମୀପେ ଦୀପପନ୍ତି । ଦିବସେ ଯେସନେ ଦିଶନ୍ତି ॥ ୧୦
ଯେ ହରି ନିତ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣକାମ । ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ ଆତ୍ମାରାମ ॥ ୧୧
ତାର ନିକଟେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ । ସକଳେ ଶିରେ କର ଦେଇ ॥ ୧୨
ବାଳକ ପିତା ସନ୍ନିଧାନେ । ଯେମନ୍ତେ ମାନ ଅପମାନେ ॥ ୧୩
ଆନନ୍ଦେ କୃଷ୍ଣ ମୁଖ ଚାହିଁ । ବୋଲନ୍ତି ଗଦଗଦ ହୋଇ ॥ ୧୪
ଭୋନାଥ ପରମ କାରଣ । ତୋହର ଅଭୟ ଚରଣ ॥ ୧୫
ଶିବ ବିରଞ୍ଚି ଆଦି ଦେବେ । ନିତ୍ୟେ ସେବନ୍ତି ଆତ୍ମଭାବେ ॥ ୧୬
ଯେ ଚିନ୍ତେ ଆତ୍ମାର କାରଣ । ତୋ ପାଦପଦ୍ମ ନାରାୟଣ ॥ ୧୭
ଯେ କାଳ ସକଳ ସଂହାରେ । ତୋର ସେବକେ ସେ ନପାରେ ॥ ୧୮
ତୁ ଆମ୍ଭ ପିତାମାତା ପତି । ସର୍ବ ସଙ୍କଳ୍ପ କ୍ଷେମଗତି ॥ ୧୯
ପରମଗୁରୁ ଦଇବତ । ସୁହୃଦ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରିୟମିତ୍ର ॥ ୨୦
ତୋ ବିନୁ ଆମ୍ଭେ ନୋହୁ କିଛି । ତୁ ନାଥ ସର୍ବ-ଆତ୍ମା-ସାକ୍ଷୀ ॥ ୨୧
ଅନାଥ ନାଥ ତୁ ଆମ୍ଭର । ଦେବମାନବେ ଅଗୋଚର ॥ ୨୨
ତୋର ବଦନ ନାରାୟଣ । ପ୍ରେମ ହସିତ ନିରୀକ୍ଷଣ ॥ ୨୩
ସେ ମୁଖ ଦେଖୁ ତୋର ଦେହେ । ସର୍ବସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଯହିଁ ରହେ ॥ ୨୪
ଯେବେ ସୁହୃଦ ଦେଖିବାରେ । କୁରୁନଗର ମଧୁପୁରେ ॥ ୨୫
ଇଚ୍ଛାରେ କରୁ ତୁ ଗମନ । ତୋତେ ନ ଦେଖି ଆମ୍ଭମନ ॥ ୨୬
କ୍ଷଣକ କୋଟିଯୁଗ ମଣେ । ରଜନୀ ଦିବସ ନ ଜାଣେ ॥ ୨୭

କୋଟିନୟନ ପ୍ରାଣୀ ବହି । କି କରେ ରବି ଯେବେ ନାହିଁ ॥ ୨୮
ତୋହର ପ୍ରସନ୍ନ ବଦନ । ଅଖିଳ ତାପ ବିମୋଚନ ॥ ୨୯
ଚିର ପ୍ରବାସେ ତା ନ ଦେଖି । ଆମ୍ଭ ଜୀବନ ବଡ଼ ଦୁଃଖୀ ॥ ୩୦
ଏମନ୍ତ ଜନ ମୁଖୁ ଶୁଣି । ଆନନ୍ଦ ମନେ ଚକ୍ରପାଣି ॥ ୩୧
ଅମୃତ ଲୋଚନେ ଅନାଇ । ପୁରେ ପ୍ରବେଶ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥ ୩୨
ଯାଦବ ସାତବଂଶ ମିଳି । ଶବଦ ଶୁଭେ କୁଶସ୍ଥଳୀ ॥ ୩୩
ରକ୍ଷିତ ନିଜ ତୁଲ୍ୟ ବଳେ । ପାତାଳ ଯେହ୍ନେ ନାଗବଳେ ॥ ୩୪
ମତ୍ତ ମାତଙ୍ଗ ଅଶ୍ୱ ଖର । ରଥ ଶକଟ ବହୁତର ॥ ୩୫
ପଦାତିବଳ ଅପ୍ରମିତ । ଧାମନ୍ତି ବୀରେ ଯୂଥଯୂଥ ॥ ୩୬
ଚଳନ୍ତେ ମୁଖରାବ ଗୋଳ । ପାତାଳେ ଯେହ୍ନେ ନାଗବଳ ॥ ୩୭
ସକଳ ଋତୁ ପୁଷ୍ପଫଳେ । ଆଶ୍ରଇ ଲତା ଦ୍ରୁମ ମେଳେ ॥ ୩୮
ଆରାମ ଭବନେ ଶୋଭନ । ଜଳେ ଜଳଜ ହଂସ ମୀନ ॥ ୩୯
ତୋରଣ ପୁର ଦ୍ୱାର ମାର୍ଗେ । ଉଚ୍ଛେ ବନ୍ଧନ ନବରଙ୍ଗେ ॥ ୪୦
ଧ୍ୱଜ ପତାକା ଚିତ୍ର ଶୋହେ । ସୁନ୍ଦର ପଥ ମନ ମୋହେ ॥ ୪୧
ମାର୍ଜିତ ମାର୍ଗ ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ । ସିଞ୍ଚା କୁସୁମ ଗନ୍ଧନୀରେ ॥ ୪୨
ଗୃହମାନଙ୍କ ପ୍ରତିଦ୍ୱାରେ । ଦଧି ଅକ୍ଷତ ଫଳଭରେ ॥ ୪୩
ପୂର୍ଣ୍ଣ କଳସ ଧୂପଦୀପେ । ଜୟଶବଦ ନାନାରୂପେ ॥ ୪୪
କୃଷ୍ଣର ଆଗମନ ଜାଣି । ସଙ୍ଗତେ ବସୁଦେବ ଘେନି ॥ ୪୫
ରାମ ଅକ୍ରୁର ଉଗ୍ରସେନ । କୃଷ୍ଣର ଯେତେକ ନନ୍ଦନ ॥ ୪୬
ହରଷେ ଉଚ୍ଛୁଳିଲା ମନ । ଉପେକ୍ଷି ଶୟନ ଭୋଜନ ॥ ୪୭
ଉତ୍ତମ ହସ୍ତୀ ସଜ କରି । ମାଗଧେ ମଙ୍ଗଳ ଉଚ୍ଚାରି ॥ ୪୮
ମଙ୍ଗଳ ବେଦନାଦ ସ୍ୱରେ । ଅଗ୍ରେ ଚଳିଲେ ବିପ୍ରବରେ ॥ ୪୯
ଶଙ୍ଖ ମହୁରୀ ଭେରୀ ତୂରୀ । ଯେ ବାଦ୍ୟେ ମଙ୍ଗଳ ଉଚ୍ଚାରି ॥ ୫୦
ଏମନ୍ତେ ପୁରଜନ ପଥେ । ଆନନ୍ଦେ ମିଳିଲେ ସମସ୍ତେ ॥ ୫୧
ଶତ ସହସ୍ର ବାରାଙ୍ଗନା । ଯେ ରୂପେ ଜଗତ ମୋହନା ॥ ୫୨
କୁଣ୍ଡଳ ଲୋଳିତ ଶ୍ରବଣେ । ଲୋଚନ ପୂରିତ ଅଞ୍ଜନେ ॥ ୫୩
ଅଳକା ତିଳକ କୁସୁମ । ଦେବମାନବେ ମନୋରମ ॥ ୫୪
ନଟ ନର୍ତ୍ତକ ବନ୍ଦୀ ସୂତେ । ଅଗ୍ରେ ଚଳନ୍ତି ଯୂଥେଯୂଥେ ॥ ୫୫

କୃଷ୍ଣର ଅଦ୍‌ଭୁତ ଚରିତ । ଗାୟନ କରି ନୃତ୍ୟଗୀତ ।। ୫୬
ମିଳିଲେ ଗୋବିନ୍ଦର ପାଶେ । ସକଳେ ପରମ ହରଷେ ।। ୫୭
ଗୋବିନ୍ଦ ଦେଖି ପୁରଜନ । ତକ୍ଷଣେ ଉପେକ୍ଷି ଆସନ ।। ୫୮
ଯେ ହରି ସର୍ବ ଗୁଣନିଧି । ବନ୍ଧୁ ପୂଜିଲେ ଯଥାବିଧି ।। ୫୯
କାହାକୁ କରି ନମସ୍କାର । ଆନନ୍ଦେ ଧରି କରେ କର ।। ୬୦
କାହାକୁ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ । କା ଶିରେ ଆଘ୍ରାଣ ଚୁମ୍ବନ ।। ୬୧
କାହାକୁ ମନ୍ଦହାସେ ଚାହିଁ । ଭାବେ ତୋଷିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ।। ୬୨
ଆଶ୍ୱାସ କରି ପୁରଜନେ । ତୋଷିଲେ ସର୍ବ ବାକ୍ୟଧନେ ।। ୬୩
ଚାଣ୍ଡାଳୁ ବ୍ରହ୍ମଯାଏଁ ପୂଜା । କରି ତୋଷିଲେ ଦେବରାଜା ।। ୬୪
କୁଳ ପୂଜିତ ଜ୍ଞାନବୃଦ୍ଧ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କଲେ ଆଶୀର୍ବାଦ ।। ୬୫
ପୁରେ ପଶନ୍ତେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ଦ୍ୱାରକାପୁର ବଧୂଜନ ।। ୬୬
ତକ୍ଷଣେ ଲାଜ ଦୂର କରି । ଆରୋହି ଅଟ୍ଟାଳୀ ପାଚେରୀ ।। ୬୭
ଦେଖିଣ କୃଷ୍ଣର ଶରୀର । ମହାଉତ୍ସବେଣ ଅସ୍ଥିର ।। ୬୮
ଯଦ୍ୟପି ନିତ୍ୟେ ନିତ୍ୟେ ପୁରେ । କୃଷ୍ଣ ବଦନ ନିରନ୍ତରେ ।। ୬୯
ଦେଖି ସନ୍ତୋଷ ନୋହେ ମନ । ଯା ଅଙ୍ଗ ସର୍ବ ଶୋଭାବନ ।। ୭୦
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିଳାସ ଯାର ଅଙ୍ଗେ । ଅଦ୍‌ଭୁତ ବିବିଧ ବିଭଙ୍ଗେ ।। ୭୧
ସୁଧା-ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯାର ଗାତ୍ର । ପ୍ରାଣୀ ଲୋଚନ ପାନପାତ୍ର ।। ୭୨
ଯାହାର ଚାରିଭୁଜତଳେ । ବାସବ ଆଦି ଦିଗପାଳେ ।। ୭୩
ଯାହାର ଅଭୟ ଚରଣ । ଭକତଜନଙ୍କ ଶରଣ ।। ୭୪
ଧବଳଛତ୍ର କେବା ଧରେ । କେବା ଚାମର ବିଞ୍ଚେ ଧୀରେ ।। ୭୫
ଜୟଶବଦ କେ କରନ୍ତି । କେ ବା କୁସୁମ ବରଷନ୍ତି ।। ୭୬
ପଥେ ଗୋବିନ୍ଦ ତନୁ ଶୋଭା । କିବା ଉପମା ତାରେ ଦେବା ।। ୭୭
ପୀତବସନ ବନମାଳ । ଶ୍ରବଣେ ମକର କୁଣ୍ଡଳ ।। ୭୮
ପିଶଙ୍ଗ ବସ୍ତ୍ର ମଧଭାଗେ । ଯେହ୍ନେ ବିଜୁଳି ନୀଳମେଘେ ।। ୭୯
ରବି ଶଶାଙ୍କ ଶକ୍ରଚାପ । ସ୍ୱଭାବେ ଘନନୀଳ ରୂପ ।। ୮୦
ପୁରେ ପଶନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମରାଶି । ତକ୍ଷଣେ ମାତୃଗଣେ ଆସି ।। ୮୧
ଆନନ୍ଦେ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରନ୍ତି କଲ୍ୟାଣ ।। ୮୨
ଦେବକୀ ଆଦି ସପ୍ତନାରୀ । ଚରଣେ ନମିଲେ ମୁରାରି ।। ୮୩

ସକଳ ମାତୃଗଣେ ମିଳି । କୋଳେ ବସାଇ ବନମାଳୀ ।। ୮୪
ଅତ୍ୟନ୍ତ ପୁତ୍ର ସ୍ନେହଭରେ । କ୍ଷୀର ସ୍ରବଇ ପୟୋଧରେ ।। ୮୫
ଅତି ଆନନ୍ଦେ ଅଶ୍ରୁଜଳେ । ସିଞ୍ଚନ୍ତି କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଉପରେ ।। ୮୬
ମାତୃଗଣଙ୍କ ସଙ୍ଗୁ ହରି । ନିଜ ଭୁବନେ ବିଜେ କରି ।। ୮୭
ଷୋଳସହସ୍ର ପତ୍ନୀଙ୍କର । ବିରାଜେ ରତ୍ନମୟ ପୁର ।। ୮୮
ସକଳ କାମ ଅର୍ଥ ଧର୍ମ । ଯହିଁ ବିଜୟେ ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମ ।। ୮୯
ମାୟାର ବଳେ ବନମାଳୀ । ପତ୍ନୀ ଭୁବନେ ବେଗେ ମିଳି ।। ୯୦
ଅଷ୍ଟ ଅଧିକ ଶତନାରୀ । ଷୋଳସହସ୍ର ମନୋହାରୀ ।। ୯୧
ପଶିଲେ ଏତେ ରୂପ ହୋଇ । ହାସ୍ୟ କଟାକ୍ଷେ ମନ ମୋହି ।। ୯୨
ଭୁବନେ ଦେଖି ନିଜ ପତି । ସମ୍ଭ୍ରମେ ସକଳ ଯୁବତୀ ।। ୯୩
ଦୂରୁ ଗୋବିନ୍ଦ ମୁଖ ଦେଖି । ଉଠିଲେ ଆସନ ଉପେକ୍ଷି ।। ୯୪
କି ଅବା ଦେବା ପଟାନ୍ତର । ଚକୋରେ ଯେହ୍ନେ ନିଶାକର ।। ୯୫
ତକ୍ଷଣେ ହରିରୂପ ଦେଖି । ନିର୍ମଳ କରି ବେନିଆଖି ।। ୯୬
ଅନ୍ତରେ ସ୍ୱାମୀରୂପ ଧରି । ନିବିଡ଼େ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ।। ୯୭
ପୁଣି କୃଷ୍ଣର ପାଶେ ମିଳି । ପୁତ୍ରାଦି ଦ୍ୱାରା କୋଳ କରି ।। ୯୮
ସ୍ୱଭାବେ ସଲଜ୍ଜ ବଦନ । ଲୋତକେ ପୂରିତ ନୟନ ।। ୯୯
ଯଦ୍ୟପି ପାଇଲେ ଏକାନ୍ତେ । ତଥାପି କୃଷ୍ଣ ପାଦଗତେ ।।୧୦୦
ଅତି ପୀରତି ନବନବ । ସ୍ୱାମୀ ଚରଣେ କଲେ ଭାବ ।।୧୦୧
ପାଦପଦ୍ମରେ ସେବା କଲେ । କେ ତାହା ଛାଡ଼ିପାରେ ଭଲେ ।।୧୦୨
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେ ସ୍ୱଭାବେ ଚଞ୍ଚଳା । ସେ ନ ଛାଡ଼ଇ ଅତିଭୋଳା ।।୧୦୩
ଏହି ପ୍ରକାରେ ନରହରି । ଛଳେ ଧରଣୀ ଭାରା ହରି ।।୧୦୪
ଦଶ ଅୟୁତ ରାଜାଗଣେ । ଉଭାରି ସଂହାରିଲେ ରଣେ ।।୧୦୫
କଳି ଭିଆଇ ନାରାୟଣ । ଅନଳେ ଯେହ୍ନେ ସମୀରଣ ।।୧୦୬
ନାଶିଲେ ଅହଙ୍କାର ବାଦେ । ବିମାନେ ବସି ନିରାୟୁଧେ ।।୧୦୭
ସ୍ୱମାୟାବଳେ ନରହରି । ମନୁଷ୍ୟ ଦେହେ ଅବତରି ।।୧୦୮
ଅଜ୍ଞାନୀ ଯେହ୍ନେ ଗୃହେ ରହି । ବଞ୍ଚଇ ପତ୍ନୀବଶ ହୋଇ ।।୧୦୯
ପତ୍ନୀର ଭାବ ପ୍ରେମରଙ୍ଗେ । ଯନ୍ତ୍ରିତ ମୋହନ ଅନଙ୍ଗେ ।।୧୧୦
କୃଷ୍ଣର ଯେତେ ନାରୀଗଣ । ସୁନ୍ଦରେ ମୋହନ୍ତି ମଦନ ।।୧୧୧

ସ୍ୱଭାବେ ପ୍ରେମଛନ୍ଦେ ରସେ । ନିତ୍ୟେ ସେବନ୍ତି କୃଷ୍ଣପାଶେ ॥୧୧୨
ବିବିଧ ଆଲିଙ୍ଗନ ଦେଇ । ତା ମନ ନ ପାରିଲେ ମୋହି ॥୧୧୩
ଏ ଜୀବଲୋକ କାହୁଁ ଜାଣେ । ଆପଣା ତୁଲ୍ୟ ପ୍ରାୟ ମଣେ ॥୧୧୪
କାହୁଁ ପାରିବେ ବଶ କରି । ନିର୍ଲେପ ପ୍ରଭୁ ନରହରି ॥୧୧୫
ସେ ହରି ଚରଣ କମଳେ । ସୁଜନେ ଚିନ୍ତେ ଧ୍ୟାନବଳେ ॥୧୧୬
କହଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ । ପ୍ରଥମ ସ୍କନ୍ଧେ ଭାଗବତ ॥୧୧୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ନୈମିଷୀୟୋପାଖ୍ୟାନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦ୍ୱାରକାପ୍ରବେଶୋ
ନାମ ଏକାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

●

ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶୌନକ ଉବାଚ

କୋପେ ଯେ ଦ୍ରୋଣଙ୍କ କୁମର । ମନ୍ତ୍ରି ପେଷିଲା ବ୍ରହ୍ମଶର ॥୧
ତାର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ତେଜଜାଳେ । ଭୟେ କମ୍ପିଲେ ଦିଗପାଳେ ॥୨
ଉତ୍ତରା ଗର୍ଭେ ସେ ପଡ଼ିଲା । ତକ୍ଷଣେ ଗୋବିନ୍ଦ ରଖିଲା ॥୩
ସେ ପୁଣି ଗର୍ଭୁ ଜନ୍ମ ହୋଇ । ପାଳିଲା ରାଜାପଣେ ମହୀ ॥୪
ଜଗତେ ଯେତେ କର୍ମ କଲା । ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଯେମନ୍ତେ ପାଳିଲା ॥୫
କେବଣ ହେତୁ ନୃପରାଣ । କାହିଁ ଛାଡ଼ିଲା ନିଜପ୍ରାଣ ॥୬
ଅଳପ ବୟସେ ନୃପତି । ଅନ୍ତେ ଲଭିଲା କେଉଁଗତି ॥୭
ଆନନ୍ଦେ ବ୍ୟାସଙ୍କର ସୁତ । ଯାହାଙ୍କୁ ଦେଲେ ଜ୍ଞାନତତ୍ତ୍ୱ ॥୮
ତାର ସକଳ କର୍ମଦୀକ୍ଷା । ଶ୍ରବଣେ କଲୁ ଆମ୍ଭେ ଇଚ୍ଛା ॥୯
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଯେବେ ଦୟା ବହ । ସଂଶୟ ଯାଉ ମୁନି କହ ॥୧୦

ସୂତ ଉବାଚ

କୁରୁ ନଗରେ ଧର୍ମରାଜା । ପୁତ୍ରଙ୍କ ପ୍ରାୟେ ପାଳେ ପ୍ରଜା ॥୧୧
କୃଷ୍ଣହୁଁ ନ ଜାଣଇ ଆନ । ବିଷୟା ରସେ ନାହିଁ ମନ ॥୧୨
ଧନ ସମ୍ପଦର ରକ୍ଷଣେ । ଯେ ସ୍ନେହ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଭ୍ରାତୃଗଣେ ॥୧୩
ରାଜ୍ୟ ପାଳନେ ଏହିମତେ । ଧର୍ମହୁଁ ଅନ୍ୟ ନାହିଁ ଚିତ୍ତେ ॥୧୪
ଏ ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପେ ଯେତେ ରାଜା । ସର୍ବେ କରନ୍ତି ପାଦପୂଜା ॥୧୫
ଯାର ମହିମା ତିନିଲୋକେ । ଘୋଷନ୍ତି ଏକକୁ ଆରକେ ॥୧୬
ଗୋବିନ୍ଦ ଯାର ହୃଦେ ବସେ । ସେ କି ବିଷୟରସେ ରସେ ॥୧୭
କ୍ଷୁଧିତଜନ ମନ ଯେହ୍ନେ । ଅନ୍ନହୁଁ ନ ଲୋଡ଼ଇ ମନେ ॥୧୮
ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ବିପ୍ରଜନ । କହିବା ପରୀକ୍ଷିତ ଜନ୍ମ ॥୧୯
ମାତାର ଗର୍ଭେ ଯେବେ ଥିଲା । ନୟନେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖିଲା ॥୨୦
ତେଜେ ଯେସନେ ଦିବାକର । ଗର୍ଭେ ପଡ଼ିଲା ବ୍ରହ୍ମଶର ॥୨୧
ଉତ୍ତରା ଡାକେ ତ୍ରାହି ତ୍ରାହି । ତକ୍ଷଣେ ପ୍ରଭୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥୨୨
ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠି ପ୍ରମାଣେ ଶରୀରେ । ସୁଦରଶନ ଧରି କରେ ॥୨୩
କିରୀଟ କୁଣ୍ଡଳ ବିରାଜେ । ପ୍ରଭା ସବିତାତେଜ ଗଞ୍ଜେ ॥୨୪
ଅପୂର୍ବ ରୂପ ଘନଶ୍ୟାମ । ତଡ଼ିତବାସ କଟିଦାମ ॥୨୫
ଆଜାନୁଲମ୍ବେ ଭୁଜ ଚାରି । ଶଙ୍ଖ କମଳ ଗଦା ଧରି ॥୨୬
କୋପେ ଲୋହିତ ବେନି ଦୃଷ୍ଟି । ଗଦା ଭ୍ରମଣେ ଦୃଢ଼ମୁଷ୍ଟି ॥୨୭
ଗଦାର ତେଜ ରବିତ୍ରାସ । ମଣ୍ଡଳେ ପୂରେ ଦଶଦିଶ ॥୨୮
ହରିଲେ ବ୍ରହ୍ମଶର ତେଜ । ନୀହାର ଯେହ୍ନେ ଗ୍ରହରାଜ ॥୨୯
ନିକଟେ ଦେଖି ବିତର୍କିତ । ଏ କେ ମୋ ପାଶେ ଉପଗତ ॥୩୦
ନିର୍ମଳଆତ୍ମା ଭଗବାନ । ଧର୍ମପାଳକ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥୩୧
ତକ୍ଷଣେ ଗର୍ଭ ରକ୍ଷା କରି । ଅନ୍ତର ହୋଇଲେ ମୁରାରି ॥୩୨
ବାଳକ ଦେଖେ ତା ନୟନେ । ଗୋବିନ୍ଦ ଗଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନେ ॥୩୩
ତକ୍ଷଣେ ସର୍ବଶୁଭ ବେଳେ । ଗ୍ରହ ସକଳ ଅନୁକୂଳେ ॥୩୪
ବାଳକ ହୋଇଲା ବାହାର । ଗୁଣେ ପାଣ୍ଡବ ବଂଶଧର ॥୩୫
ଅତି ସୁନ୍ଦର ବିରାଜିଲା । ପୁଣି କି ପାଣ୍ଡୁ ପ୍ରକାଶିଲା ॥୩୬
ଦେଖି ସନ୍ତୋଷ ଧର୍ମସୁତ । ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ପୁରୋହିତ ॥୩୭

ଆନନ୍ଦେ ମିଳି ମହାଜନେ । ସ୍ୱସ୍ତିକ ମଙ୍ଗଳ ବଚନେ ।।୩୮
ଶୁଭଇ ଶଙ୍ଖନାଦ ଭେରୀ । ଶୁଭେଣ ଜାତକର୍ମ କରି ।।୩୯
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମହୀ ଧେନୁ ତୁଲେ । ଅନେକ ଗ୍ରାମଦାନ ଦେଲେ ।।୪୦
ଅଶ୍ୱ କୁଞ୍ଜର ନିଜ ଅନ୍ନ । ସୁମୃତି ମତେ ଦେଲେ ଦାନ ।।୪୧
ସୂତ ମାଗଧ ଆଦି ଲୋକେ । ଯେ ଆସି ମିଳିଲେ ଯାଚକେ ।।୪୨
ଧର୍ମନନ୍ଦନ ସୁଖଚିତ୍ତେ । ଦକ୍ଷିଣା ଦେଲେ ପ୍ରଜାତୀର୍ଥେ ।।୪୩
ସନ୍ତୋଷେ ବସି ବିପ୍ରଗଣ । ବିଚାରି ଜାତକ ଲକ୍ଷଣ ।।୪୪
ଗ୍ରହ ନକ୍ଷତ୍ର ଚିନ୍ତି ଚିତ୍ତେ । କହନ୍ତି ରାଜାଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ।।୪୫
ଏ ଅଭିମନ୍ୟୁର କୁମର । ପାଣ୍ଡବବଂଶେ କୀର୍ତ୍ତିକର ।।୪୬
ଗର୍ଭସଙ୍କଟୁ ଏ ତରିଲା । ଏହାକୁ ବିଷ୍ଣୁ ରକ୍ଷା କଲା ।।୪୭
ସର୍ବ ଲକ୍ଷଣେ ଏ ସମ୍ଭୂତ । ଏହାର ନାମ ବିଷ୍ଣୁରାତ ।।୪୮
କୁରୁପାଣ୍ଡବ ବଂଶଧର । ଏ ଭାଗବତ ମଧ୍ୟେ ବର ।।୪୯
ଏମନ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ବାଣୀ । ଶ୍ରବଣେ ସୁଧାପ୍ରାୟ ମଣି ।।୫୦
ହେ ବିପ୍ରବରେ ତୁମ୍ଭ ବାଣୀ । ବୋଲନ୍ତି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଶୁଣି ।।୫୧
ଆଗମ ନିଗମେ ଯା ସାର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନୋହେ ଅଗୋଚର ।।୫୨
ଗ୍ରହନକ୍ଷତ୍ର ଯୋଗମତେ । ଯାହା କହିଲ ଶାସ୍ତ୍ରତତ୍ତ୍ୱେ ।।୫୩
ଏ ବଂଶଧର ସାଧୁବାଦେ । ସତେ ପାଳିବ ରାଜପଦେ ।।୫୪
ରାଜାବଚନେ ବିପ୍ରଗଣ । କହନ୍ତି ଜାତକ ଲକ୍ଷଣ ।।୫୫
ଶୁଣ ହେ ଧର୍ମର ନନ୍ଦନ । ଆମ୍ଭର ଆଶିଷ ବଚନ ।।୫୬
ପ୍ରଜାପାଳନେ ଏ ନିୟତ । ଯେହ୍ନେ ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁ ମନୁସୁତ ।।୫୭
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜନହିତକର । ସତ୍ୟପ୍ରତିଜ୍ଞ ଗୁଣଧର ।।୫୮
ଏହାର ଯଶ ସର୍ବଦେଶେ । ଯେହ୍ନେ ଶ୍ରୀରାମ ରଘୁବଂଶେ ।।୫୯
ଶିବି ଯେସନେ ଦାତାବର । ଦୟାଳୁ ମଧ୍ୟେ ଏ କୁମର ।।୬୦
ଭରତ ପ୍ରାଏ ଯଜ୍ଞକାରୀ । ଅର୍ଜୁନ ସମ ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ ।।୬୧
ହୁତାଶ ପ୍ରାୟ ତେଜୋମୟ । ଦୁସ୍ତର ସମୁଦ୍ରର ପ୍ରାୟ ।।୬୨
ବିକ୍ରମେ ଯେସନେ କେଶରୀ । ଆଶ୍ରୟେ ଯେହ୍ନେ ହିମଗିରି ।।୬୩
ପୃଥିବୀ ସମ ଧୀରଚେତା । ସହିଷ୍ଣୁ ଯେହ୍ନେ ପିତାମାତା ।।୬୪
ସମ ପାଳନେ କି ବିଧାତା । ଈଶ୍ୱର ପ୍ରାୟ ବରଦାତା ।।୬୫

ଆଶ୍ରୟ ସର୍ବ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର । ଯେହ୍ନେ ସଂସାରେ ରମାବର ।।୬୬
ସର୍ବଲକ୍ଷଣେ କୃଷ୍ଣସମ । ସୁଦୃଢ଼ବ୍ରତ ସତ୍ୟଧାମ ।।୬୭
ଉଦାର ପଣେ ରନ୍ତିଦେବ । ଯଯାତି ପ୍ରାୟେ ଧୀରଭାବ ।।୬୮
ବଳିର ପ୍ରାୟ ଧୀରପଦ । ବୈଷ୍ଣବ ଯେହ୍ନେ ପ୍ରହଲାଦ ।।୬୯
ସଂସ୍କାର ମନ୍ତ୍ର ହବିର୍ଭାଗେ । ଦେବଙ୍କୁ ଅଶ୍ୱମେଧ ଯଜ୍ଞେ ।।୭୦
ପୂଜାରେ କରାଇ ସନ୍ତୋଷ । ବୃଦ୍ଧ ସେବାରେ ସେ ବିଶ୍ୱାସ ।।୭୧
ରାଜରଷିଙ୍କ ଜାତକାରୀ । ଦୁଷ୍ଟଜନଙ୍କ ଦର୍ପହାରୀ ।।୭୨
ଅବନୀ ଧର୍ମ ରକ୍ଷା ଅର୍ଥେ । କଳିକି ବାନ୍ଧିବି ଆୟତ୍ତେ ।।୭୩
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାପ ମହାରୋଷେ । ଲଭିବ ଅଳପ ବୟସେ ।।୭୪
ବ୍ରହ୍ମବଚନ ତୀକ୍ଷ୍ଣବାଣ । ତକ୍ଷକ ହସ୍ତେ ଦେବ ପ୍ରାଣ ।।୭୫
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାପେ ଭୟ ପାଇ । ତକ୍ଷଣେ ସାଧୁସଙ୍ଗୀ ହୋଇ ।।୭୬
ଜାହ୍ନବୀକୂଳେ ଅନ୍ତର୍ଜଳେ । ହରି-ଭକତି ସନ୍ଥମେଳେ ।।୭୭
କୃଷ୍ଣ-ମହିମା ଶୁକ ମୁଖେ । ଶୁଣି ଛାଡ଼ିବ ପ୍ରାଣ ସୁଖେ ।।୭୮
ଗୋବିନ୍ଦ ଅଭୟ ଚରଣ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ପଶିବ ଶରଣ ।।୭୯

ସୂତ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତେ ଜାତକର୍ମ କଲେ । ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ବିପ୍ରମେଳେ ।।୮୦
ରାଜାଙ୍କୁ ମାଗି ଅନୁଯାନ । ବିପ୍ରେ ଚଳିଲେ ନିଜ ସ୍ଥାନ ।।୮୧
ଗର୍ଭେ ଦେଖିଲା ଚକ୍ରପାଣି । ସଂସାରେ ଦେଖେ ଯେତେ ପ୍ରାଣୀ ।।୮୨
ଏ ଅବା ସେହି ଅବା ନୋହି । ଏମନ୍ତ ପରୀକ୍ଷା କରଇ ।।୮୩
ଏ ଘେନି ନାମ ପରୀକ୍ଷିତ । ଲୋକରେ ହୋଇଲା ବିଖ୍ୟାତ ।।୮୪
ଦିନକୁଦିନ ତେଜରାଶି । ଶୁକଳପକ୍ଷେ ଯେହ୍ନେ ଶଶୀ ।।୮୫
ଦିନକୁଦିନ ପିତୃଗଣେ । ସ୍ନେହେ ପାଳନ୍ତି ଅନୁକ୍ଷଣେ ।।୮୬
ବାଳକ ଦେହେ ପରୀକ୍ଷିତ । ସ୍ୱଭାବେ କୃଷ୍ଣ ଭକତ ।।୮୭
ସକଳ ଲୋକେ ପ୍ରୀତିଦାତା । ସାଧୁ-ସୁନ୍ଦର-ଶୁଦ୍ଧଚେତା ।।୮୮
ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ବିପ୍ରଜନେ । ଧର୍ମନନ୍ଦନ ଚିନ୍ତେ ମନେ ।।୮୯
ଜ୍ଞାତି ମାରଣ ଦ୍ରୋହ ଚିତ୍ତେ । ସର୍ବକଳୁଷ ନାଶ ଅର୍ଥେ ।।୯୦
ପ୍ରଜାଙ୍କ ଠହୁଁ ନିଜଧନ । ନକରି ଦଣ୍ଡ କରଷଣ ।।୯୧

କୃଷ୍ଣ ଆଜ୍ଞାରେ ଭ୍ରାତୃଗଣେ । ଗଲେ ଯେ ରାଜାଙ୍କ ଚରଣେ ।। ୯୨
ରାଜାଙ୍କ ତହୁଁ କେତେ ଆଣି । ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ଚକ୍ରପାଣି ।। ୯୩
ପଞ୍ଚଭ୍ରାତାଏ ତୋଷେ ମିଳି । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଘେନି ବନମାଳୀ ।। ୯୪
ଆଗମ ନିଗମ ଯେ ବିଧି । କରାଇ ତିନି ଅଶ୍ୱମେଧି ।। ୯୫
କେତେହେଁ ଦିନ କୃଷ୍ଣ ରହି । ଜ୍ଞାତି ସୁହୃଦ ଭାବ ବହି ।। ୯୬
ଦ୍ରୌପଦୀ କୁନ୍ତୀ ଅନୁମତେ । ବିଚାର କରି ପଞ୍ଚଭ୍ରାତେ ।। ୯୭
ରଥେ ଅର୍ଜୁନ ସଙ୍ଗେ କରି । ନିଜ ଭୁବନେ ଗଲେ ହରି ।। ୯୮
ସେ ହରି-ଚରଣ-ପଙ୍କଜେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜଗନ୍ନାଥ ଭଜେ ।। ୯୯

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ନୈମିଷୀୟୋପାଖ୍ୟାନେ ପରୀକ୍ଷିତ ଜନ୍ମାଦି
ଉତ୍‌କର୍ଷୋ ନାମ ଦ୍ୱାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

●

ତ୍ରୟୋଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ଉବାଚ

ବିଦୁର ତୀର୍ଥଯାତ୍ରା କ୍ରମେ । ମିଳିଲେ ମୈତ୍ରେୟ ଆଶ୍ରମେ ।। ୧
କେତେହେଁ ଦିନ ତହିଁ ଥାଇ । ଆତ୍ମାର ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ପାଇ ।। ୨
ହସ୍ତିନା ନଗରେ ବିଶ୍ୱାସେ । ମିଳିଲେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପାଶେ ।। ୩
ଜାଣିବା ପାଇଁ ତାର ଗତି । ସ୍ୱଭାବେ ସାଧୁ ଧୀରମତି ।। ୪
ମୈତ୍ରେୟ ଆଗେ ଯେବା ପ୍ରଶ୍ନ । କରି ପାଇଲେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ।। ୫
ତେଣୁ ଗୋବିନ୍ଦେ ଭକ୍ତି ଜାତ । କେବଳ ନାହିଁ ଶତ୍ରୁମିତ୍ର ।। ୬
ବିଦୁର ଦେଖି ଧର୍ମସୁତ । ବନ୍ଧୁ ଆଗମେ କୃତକୃତ୍ୟ ।। ୭
ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ଚାରିଭାଇ । ନମିଲେ ଆସନେ ବସାଇ ।। ୮

ଯୁଯୁତ୍ସୁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ସୂତ । ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ଶାରଦ୍‌ବତ ।। ୯
ଗାନ୍ଧାରୀ ଦ୍ରୌପଦୀ ସହିତେ । ସୁଭଦ୍ରା ଉତ୍ତରା ସମେତେ ।। ୧୦
ଆଗେ ଗମନ୍ତି ଦେବୀକୁନ୍ତୀ । ଅନ୍ୟେ ସୁହୃଦ-ବନ୍ଧୁ-ଜ୍ଞାତି ।। ୧୧
ପଣ୍ଡୁର ଯେତେ ବନ୍ଧୁଜନେ । ମିଳିଲେ ହରଷ ବଦନେ ।। ୧୨
ପ୍ରାଣକୁ ପାଇ ତନୁ ଯେହ୍ନେ । ପୁଣି ଉଠଇ ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନେ ।। ୧୩
ସକଳେ ମିଳି ତାର ପାଶେ । ବନ୍ଦିଲେ ଯେ ଯାହା ବିଶ୍ୱାସେ ।। ୧୪
ଅନାଇ ବିଦୁର ବଦନ । ଆନନ୍ଦେ ଅଶ୍ରୁଜଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ।। ୧୫
ସକଳ ପୂଜାବିଧି କରି । ରାଜନ କରେ କର ଧରି ।। ୧୬
ବିଦୁରେ ବସାଇ ଆସନେ । ପାଶେ ଭୁଞ୍ଜାଇ ସୁଖମନେ ।। ୧୭
ତାର ବଦନ ରାଜା ଚାହିଁ । ଆନନ୍ଦେ ଘେନି ଚାରିଭାଇ ।। ୧୮
ଉଚ୍ଚେ ପଚାରି ପ୍ରୀତିବାଣୀ । ଯେମନ୍ତେ ସର୍ବଲୋକେ ଶୁଣି ।। ୧୯

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉବାଚ

ହେ ତାତ କହୁଁ ତୋ ଅଗ୍ରତେ । ଆମ୍ଭ କୁଶଳ ତୋର ଚିତ୍ତେ ।। ୨୦
ସ୍ମରଣ କରୁ ତୀର୍ଥଭ୍ରମେ । ବନଗହନ ବହୁଶ୍ରମେ ।। ୨୧
ତୁମ୍ଭର ଛାୟା ଆଶ୍ରେ କରି । ସକଳ କଷ୍ଟହିଁ ପାଶୋରି ।। ୨୨
ବିପଦ-ଦଶା ଯେତେ ହୋଇ । ବନେ ବଞ୍ଚିଲୁ ପାଞ୍ଚଭାଇ ।। ୨୩
ମାତା ସହିତେ ଜତୁଘରେ । ଅଗ୍ନି ଦହନ ମହାଘୋରେ ।। ୨୪
ବିଷଭକ୍ଷଣ ଆଦି ଯେତେ । ତୋ ଆଗେ କହିବି ମୁଁ କେତେ ।। ୨୫
ଅନେକ ଆପଦ ପ୍ରମାଦୁ । ବଞ୍ଚିଲୁ ତୁମ୍ଭର ପ୍ରସାଦୁ ।। ୨୬
ତୁ ଆମ୍ଭ ସ୍ନେହ ଦୂର କରି । ଭ୍ରମଣ କଲୁ ବସୁନ୍ଧରୀ ।। ୨୭
ଉଦାସୀ ପଥିକ ଲକ୍ଷଣେ । ଏକା ତୁ ବୁଲୁ ବନେ-ବନେ ।। ୨୮
କିପରି ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷା କରୁ । ଏ ପଥଶ୍ରମ କେହ୍ନେ ହରୁ ।। ୨୯
ଭ୍ରମିଲୁ ଅବନୀ ମଣ୍ଡଳେ । ତୀର୍ଥ-ଆଶ୍ରମ ପୁଣ୍ୟସ୍ଥଳେ ।।୩୦
ତୋହର ପ୍ରାୟେ ସାଧୁ ଯେତେ । ପବିତ୍ର ଦେହେ ସର୍ବତୀର୍ଥେ ।।୩୧
ଭ୍ରମି କରନ୍ତି ପୁଣ୍ୟତର । ଯାହାଙ୍କ ଚିତ୍ତେ ଚକ୍ରଧର ।।୩୨
ତୁ ଯେ ସ୍ୱଭାବେ ପୁଣ୍ୟଦେହ । ପ୍ରସନ୍ନ ଚିତ୍ତେ ତାତ କହ ।।୩୩
ଯାଦବ ସଙ୍ଗେ ବନମାଳୀ । ସୁଖେ କି ଛନ୍ତି କୁଶସ୍ଥଳୀ ।।୩୪

ତାହାର ଭଲେ ଭଲ ମୋର । ସେ ହରି ଶରଣ-ସୋଦର ॥୩୫
ସୁଖେ ଅଛନ୍ତି କି ଯାଦବେ । ଭୋ ତାତ ପଚାରୁ ପ୍ରସ୍ତାବେ ॥୩୬
ଏମନ୍ତେ ରାଜା ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । ବିଦୁର ମନେମନେ ଗୁଣି ॥୩୭
ସୁହୃଦ ଭାବେ ଭୟ କଲା । ଯାଦବ କ୍ଷୟ ନ କହିଲା ॥୩୮
ବିଚାରେ କହିବି ମୁଁ ଯେବେ । ଜୀବନ ଛାଡ଼ିବେ ପାଣ୍ଡବେ ॥୩୯
କେମନ୍ତେ ଦେଖିବି ମୁଁ ଏହା । ଏତେ ବିଚାରି କଲା ମାୟା ॥୪୦
ନ କହେ ଯଦୁବଂଶ ନାଶ । ନିର୍ଘାତେ ଛାଡ଼ିଲା ନିଃଶ୍ୱାସ ॥୪୧
ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ-ବଦନେ ସେ ବିଦୁର । କପଟେ କହଇ ମଧୁର ॥୪୨
ସର୍ବ-କୁଶଳ ଯା ପ୍ରସାଦେ । କୃଷ୍ଣ ଅଛନ୍ତି ଅପ୍ରମାଦେ ॥୪୩
ଏମନ୍ତେ ରାଜା ଆଗେ କହି । କେତେହେଁ ଦିନ ପୁରେ ରହି ॥୪୪
ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତାର ଶ୍ରେୟ ଅର୍ଥେ । ସର୍ବଜନଙ୍କ ପ୍ରୀତିମତେ ॥୪୫
ନିତ୍ୟେ ଆନନ୍ଦ ଧର୍ମରାଜା । ବିଦୁର-ପାଦେ କରେ ପୂଜା ॥୪୬
ରାତ୍ର-ଦିବସ ତାର ସଙ୍ଗେ । ଧର୍ମନନ୍ଦନ ଅନୁରାଗେ ॥୪୭
ଅଶେଷ ତୀର୍ଥଙ୍କ ମହିମା । କେ କହିପାରେ ଗୁଣସୀମା ॥୪୮
ସର୍ବ କହିଲା ସୁଖ ମନେ । ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ବିପ୍ରଜନେ ॥୪୯
ମାଣ୍ଡବ୍ୟ ଠାରୁ ଶାପ ପାଇ । ଯମ ବିଦୁର ଦେହ ବହି ॥୫୦
ଶତେ ବରଷ ଶୂଦ୍ର ଦେହେ । ବଞ୍ଚିଲା ବିଷ୍ଣୁ-ମାୟା-ମୋହେ ॥୫୧
ପାପୀଙ୍କ ଦଣ୍ଡେ ଅଧିକାର । କରନ୍ତି ଦେବ ଦିନକର ॥୫୨
କୁଳରକ୍ଷକ ପରୀକ୍ଷିତ । ଜାଣି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଧର୍ମସୁତ ॥୫୩
ଏବେ ପାଣ୍ଡବ ପାଞ୍ଚଭାଇ । ରିପୁ ସଂହାରି ରାଜ୍ୟ ପାଇ ॥୫୪
ଗୃହ କରଣେ ଚିତ୍ତ ଜଡ଼ି । ବିଷ୍ଣୁର ମାୟାମୋହେ ପଡ଼ି ॥୫୫
ରାଜ୍ୟ କରନ୍ତେ ଧର୍ମସୁତ । ମିଳିଲା କାଳ ବିପରୀତ ॥୫୬
କେହି ନ ଜାଣେ ଗତି ତାର । ସ୍ୱଭାବେ ଅବ୍ୟକ୍ତ ଈଶ୍ୱର ॥୫୭
ଧୂମ ପୂରିଲା ଦଶଦିଶେ । ବିଦୁର ଦେଖି ମହାତ୍ରାସେ ॥୫୮
ବସିଲା ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ମେଳେ । ବିଶ୍ୱାସେ କହେ କର୍ଣ୍ଣମୂଳେ ॥୫୯
ହେ ଭ୍ରାତ ଶୁଣ ମୋ ଉତ୍ତର । ଚଳ ତୁ ବେଗେ ତେଜି ପୁର ॥୬୦
କାଳ ମିଳିଲା ଭୟଙ୍କର । ଦିଶ-ଆକାଶ ଅନ୍ଧକାର ॥୬୧
ଏଥକୁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ନାହିଁ । ଅବ୍ୟକ୍ତ ରୂପ ଯାରଦେହୀ ॥୬୨

ଦ୍ୱାପର ଯୁଗ ଶେଷ ହେଲା । ଏ କଳିକାଳ ପ୍ରକାଶିଲା ॥୬୩
ଆମ୍ଭର ପ୍ରାଣ ଏ ହରିବ । ଏହାକୁ କେବା ନିବାରିବ ॥୬୪
ଜନ ସମ୍ପଦ ମହୀତଳେ । ସଂହାର କରିବ ଏ ବଳେ ॥୬୫
ଦେବ ଦାନବ ମହାବଳ । ବୃଦ୍ଧ ପ୍ରତାପୀ ଯୁବା ବାଳ ॥୬୬
ଯାହାର ଦରଶନ ମାତ୍ରେ । କଦଳୀବନ ଯେହ୍ନେ ବାତେ ॥୬୭
ଭୟେ କମ୍ପନ୍ତି ଥରହର । କାତରେ ନେତ୍ରୁ ବହେ ନୀର ॥୬୮
ଅନିତ୍ୟ ଏ ମନୁଷ୍ୟ ଦେହୀ । ସାର ଏହାର କିଛି ନାହିଁ ॥୬୯
ଏ ଦେହେ ଯେ ମୁକ୍ତ-ବନ୍ଧନ । ତାହାକୁ ବୋଲି ମହାଜନ ॥୭୦
ଦେଖ ତୋହର କର୍ମଫଳ । ନାଶିଲେ ଭ୍ରାତୃପୁତ୍ର ବଳ ॥୭୧
ଆୟୁଷ ତୋର ଶେଷ ହେଲା । ମରଣ ନିକଟ ହୋଇଲା ॥୭୨
ଅତି ଦୁଃଖିତ ବୃଦ୍ଧଦେହେ । ତୋର ନିବାସ ପର ଗୃହେ ॥୭୩
ବିଶେଷେ ଚକ୍ଷୁହୀନ ତୁହି । ବଧିର ବୁଦ୍ଧି ଆଉ କାହିଁ ॥୭୪
ବିଶୀର୍ଣ୍ଣ ଦନ୍ତ ତୋ ଅଧର । କଫେ ଜଡ଼ିତ କଣ୍ଠସ୍ୱର ॥୭୫
ଅନ୍ତରେ ଅଗ୍ନି ମନ୍ଦ ହୋଇ । ଅନ୍ନ-ଭୋଜନ ନ ଜୀରଇ ॥୭୬
ପ୍ରାଣୀ ଜୀବିତ ଆଶା ଯେତେ । କେ ତାକୁ କରିବ ଆୟତ୍ତେ ॥୭୭
ଯେଉଁ ଭୀମର ଗଦାଘାତେ । ସମରେ ନଶିଲେ ତୋ ସୁତେ ॥୭୮
ତାର ବର୍ଜିତ ପିଣ୍ଡେ ଆଶା । ଶ୍ୱାନର ପ୍ରାୟେ ତୋ ଭରସା ॥୭୯
କୁମନ୍ତ୍ରୀଜନ ସଙ୍ଗେ ଭାଳି । ତୋର କୁମରେ କଲେ କଳି ॥୮୦
ପଣ୍ଡୁର ପଞ୍ଚପୁତ୍ର ମାରି । ସୁଖେ ଭୁଞ୍ଜିବା ରାଜ୍ୟଶିରୀ ॥୮୧
ଦୁଷ୍ଟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବିଚାରିଲେ । ଭୀମକୁ ବିଷଲଡୁ ଦେଲେ ॥୮୨
ସେ ଭୀମ କେବେହେଁ ନମଲା । ତାହାକୁ ଗୋବିନ୍ଦ ରଖିଲା ॥୮୩
ଜତୁର ଘରେ ଅଗ୍ନି ଦେଲେ । ସେ ବେଳେ ପାଣ୍ଡବେ ନ ମଲେ ॥୮୪
ପୁଣି କପଟପଶା କରି । ଧନ ସମ୍ପଦ ଅପହରି ॥୮୫
ଦ୍ରୌପଦୀ କେଶ ଧରି ବଳେ । ବିବସ୍ତ୍ର କଲେ ସଭା ତଳେ ॥୮୬
ଏ ଆଦି ଯେତେ କର୍ମ କଲେ । ତୁ ତାହା ଶୁଣିଅଛୁ ଭଲେ ॥୮୭
ସେ କିମ୍ପା ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତୁ ଯିବ । ମନୁଷ୍ୟ ଜନ୍ମର ସ୍ୱଭାବ ॥୮୮
ତାହାଙ୍କ ଦତ୍ତ ପିଣ୍ଡ ଖାଇ । ସେବକ ପ୍ରାୟ ଗୃହେ ଥାଇ ॥୮୯
ତୋର ବୟସ ଆଉ କାହିଁ । ଅତି ପୀଡ଼ିତ ବୃଦ୍ଧଦେହୀ ॥୯୦

ଦିନକୁ ଦିନ ତନୁ କ୍ଷୀଣ । ଯେସନେ ପୁରୁଣା ବସନ ॥୯୧
ଏ ଦେହେ ବିରକ୍ତ ଯେ ଜନ । ସେ ପ୍ରାଣୀ ବିମୁକ୍ତ-ବନ୍ଧନ ॥୯୨
ଅନିତ୍ୟ ନର-କଳେବର । ଭିତରେ କିଛି ନାହିଁ ସାର ॥୯୩
ଏହା ବିଚାରି ଯୋଗବଳେ । ହରି ଭକତ ସଙ୍ଗ ମେଳେ ॥୯୪
ନିର୍ବେଦ ହୋଇ ଚଳେ ବନ । ସେ ପ୍ରାଣୀ ପୁରୁଷ ଉତ୍ତମ ॥୯୫
ତୁ ବୁଧଜନଙ୍କ ଉତ୍ତମ । ଏବେ ତୁ ଛାଡ଼ ମତିଭ୍ରମ ॥୯୬
ଉତ୍ତର-ପଥେ ଚଳ ବେଗେ । ପତ୍ନୀ ସମେତେ ମୋର ସଙ୍ଗେ ॥୯୭
ମୁହିଁ ଉଦାସୀପଣେ ବନେ । ସେବିବି ତୋତେ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥୯୮
ଦେଖ ଏ କାଳ ଭୟଙ୍କର । ଶିରୀ ହରିବ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ॥୯୯
ଏମନ୍ତେ ବିଦୁରର ବାଣୀ । ସେ ଅନ୍ଧ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଶୁଣି ॥୧୦୦
ତକ୍ଷଣେ ମୋହ ଜଡ଼ ଛାଡ଼ି । ବନ ଗମନେ ଚିତ୍ତ ବଢ଼ି ॥୧୦୧
ବିଷ୍ଣୁର ମାୟା କରି ଦୂର । ନବରୁ ହୋଇଲା ବାହାର ॥୧୦୨
ପତିର ବନବାସ କଥା । ଶୁଣି ସାନନ୍ଦେ ପତିବ୍ରତା ॥୧୦୩
ବିଦୁର କନ୍ଧେ ଦେଇ କର । ନଗରୁ ହୋଇଲେ ବାହାର ॥୧୦୪
ମନ ଆନନ୍ଦେ ବେନିଜନେ । ପଶିଲେ ହିମାଳୟ-ବନେ ॥୧୦୫
କ୍ଷତ୍ରିୟ ଯେହ୍ନେ ମହାଯୁଦ୍ଧେ । ପଶଇ ମନର ସାନନ୍ଦେ ॥୧୦୬
ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ମୁନିବରେ । ଧର୍ମନନ୍ଦନ ନିଜ ଘରେ ॥୧୦୭
ସନ୍ଧ୍ୟାଦି ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି । ଅଗ୍ନି ପୂଜନ ଦାନ କରି ॥୧୦୮
ଗୁରୁ-ବନ୍ଦନ ପୂଜା ଅର୍ଥେ । ଗୃହେ ପଶିଲେ କୃତକୃତ୍ୟେ ॥୧୦୯
ଗୁରୁ-ଭୁବନେ ଯାଇ ମିଳି । ହସ୍ତରେ ଘେନି ଅର୍ଘ୍ୟସ୍ଥାଳୀ ॥୧୧୦
ତକ୍ଷଣେ ଦେଖି ଶୂନ୍ୟଘର । କାତର ମନେ ନୃପବର ॥୧୧୧
ପୁଚ୍ଛିଲେ ସଞ୍ଜୟକୁ ଚାହିଁ । ମୋ ଗୁରୁଜନେ ଗଲେ କାହିଁ ॥୧୧୨
କେହି ନ ଶୁଣନ୍ତି ବଚନ । ଭୟେ ଚାହାନ୍ତି ଛନ୍ନଛନ୍ନ ॥୧୧୩
ପୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଜନେ ଚାହିଁ । ତାତ ଜନନୀ ଗଲେ କାହିଁ ॥୧୧୪
ବିଦୁର ନାହିଁ ମୋର ପାଶେ । ତାତ ଜନନୀ ମୋ ନ ଦିଶେ ॥୧୧୫
ଲୋଚନେ ନ ଦିଶଇ ପଥ । ଦଇବେ ବୟସେ ବୃଦ୍ଧତ୍ୱ ॥୧୧୬
ପୁତ୍ରଙ୍କ ମରଣେ ଦୁଃଖିତ । କେବଣ ଦେଶେ ଉପଗତ ॥୧୧୭
ନ ପୁଣ ପୁତ୍ର-ଶୋକ-ଜାଳେ । ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଲେ ଗଙ୍ଗାଜଳେ ॥୧୧୮

ବନ୍ଧୁ ସୁହୃଦ ପୁତ୍ର ନାଶେ । ମୋର ଜନନୀ ତାତ ତ୍ରାସେ ॥୧୧୯
ଦୁଃଖସାଗରେ ନିମଜ୍ଜିଲେ । ମୋର ଦୁଷ୍କୃତ-କର୍ମ ଫଳେ ॥୧୨୦

ସୂତ ଉବାଚ

ଧର୍ମନନ୍ଦନ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । ସାରଥି ନ କହିଲା ବାଣୀ ॥୧୨୧
ନ ଦେଖି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ପାଶେ । ଅତି ପୀଡ଼ିତ ସ୍ନେହ ବଶେ ॥୧୨୨
ବିରହ ଦୁଃଖରେ ବିକଳ । ନୟନୁ ବହେ ଅଶ୍ରୁଜଳ ॥୧୨୩
ପୁଣି ସେ ମନେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି । ହସ୍ତେ ପୋଛିଲା ନେହୁ ବାରି ॥୧୨୪
ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରର ଯେ ବିୟୋଗ । କହଇ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଆଗ ॥୧୨୫

ସଞ୍ଜୟ ଉବାଚ

ଶୁଣ ହେ ନୃପ-ଚୂଡ଼ାମଣି । ତୋହର ପିଅର ଜନନୀ ॥୧୨୬
ରଜନୀ କାଳେ ଗଲେ କାହିଁ । ସର୍ବଥା ନ ଜାଣଇ ମୁହିଁ ॥୧୨୭
ମୋର ଜୀବନ ଦୁଃଖ ଭରେ । ମଜ୍ଜିଲା ବୃଜିନ-ସାଗରେ ॥୧୨୮
ଏମନ୍ତେ କହୁଁ ମନ ଖେଦ । ଗଗନେ ଶୁଭେ ବୀଣାନାଦ ॥୧୨୯
ଶୁଣି ଚାହିଁଲେ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷେ । ନାରଦ ଦିଶିଲେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ॥୧୩୦
ତୁମ୍ବୁରୁ ଅଛି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ । ବୀଣା-ବିନୋଦ ବାଦ୍ୟରଙ୍ଗେ ॥୧୩୧
ନାଦେ ଗୋବିନ୍ଦ ଗୁଣ ଗାଇ । ପୁଲକ ରୋମପନ୍ତି ବହି ॥୧୩୨
ଆନନ୍ଦେ ଅଶ୍ରୁଜଳ ପୂରେ । ମିଳିଲେ ରାଜାର ଛାମୁରେ ॥୧୩୩
ଦେଖି ସମ୍ଭ୍ରମେ ନୃପମଣି । ଅନୁଜ ସଙ୍ଗେ ପାଦେ ନମି ॥୧୩୪
ମୁନିଙ୍କି ଆସନେ ବସାଇ । ବେନି ଚରଣ କରେ ଧୋଇ ॥୧୩୫
ଚରଣ ପୂଜି ବିଧିମତେ । କହନ୍ତି ନାରଦ ଅଗ୍ରତେ ॥୧୩୬

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉବାଚ

ଭୋ ବ୍ରହ୍ମମୁନି ଶୁଣ ଭଲେ । ମୋ ତାତମାତ କେଣେ ଗଲେ ॥୧୩୭
ମୋର କରମ ଦୁଃଖ ଶୁଣ । ଭୋ ମୁନି ତୁମ୍ଭେ ଭଲେ ଜାଣ ॥୧୩୮
ଚକ୍ଷୁ ବିହୀନେ ଘୋରବନେ । ଜୀବନ ଧରିବେ କେସନେ ॥୧୩୯
ଗଭୀର-ଜଳେ ନାବ ଥୋଇ । ନାବିକ ଯେସନେ ପଳାଇ ॥୧୪୦
ତେମନ୍ତେ କରିଗଲେ ମୋତେ । ଅଧିକ କହିବି ମୁଁ କେତେ ॥୧୪୧

ଏ ଶୋକ-ସାଗର ଅପାର । ପାରକ ତୁମ୍ଭେ କର୍ଣ୍ଣଧାର ॥୧୪୨
ରାଜନ ଶୋକବାଣୀ ଶୁଣି । ମୁନି କହନ୍ତି ଯୋଗବାଣୀ ॥୧୪୩

ନାରଦ ଉବାଚ

ଭୋ ନୃପ ଶୋକ ତୁ ନକର । ଈଶ୍ୱର ମାୟା ଏ ସଂସାର ॥୧୪୪
ପ୍ରାଣୀ ଭିଆଇ ମାୟାଯୋଗେ । ଖେଳଇ ସଂଯୋଗ-ବିଯୋଗେ ॥୧୪୬
ଗୋରୁ ନାସିକା ଯେହ୍ନେ ବିନ୍ଧି । ଆକର୍ଷି ଚର୍ମରଜ୍ଜୁ ବାନ୍ଧି ॥୧୪୭
ସେ ପ୍ରାଣୀ ଯେହ୍ନେ ଭାରା ବହେ । ଅନ୍ତରେ ଦୁଃଖ ଖେଦ ସହେ ॥୧୪୮
କ୍ରୀଡ଼ା-କନ୍ଦୁକ କ୍ରୀଡ଼ାରଙ୍ଗେ । ଭ୍ରମଇ ସଂଯୋଗେ ବିଯୋଗେ ॥୧୪୯
ଯେ ଦାନ ପଡ଼ଇ ଯେମନ୍ତେ । କନ୍ଦୁକ ଚଳେ ସେହିମତେ ॥୧୫୦
ସଂସାର ଈଶ୍ୱରର ଇଚ୍ଛା । ଏ ଭବପଥ ଗୁରୁଦୀକ୍ଷା ॥୧୫୧
ତୁ ରାଜା ତୋତେ ହେଁ ନ ଜାଣୁ । ସଂସାର ସତ୍ୟ ପ୍ରାୟ ମଣୁ ॥୧୫୨
ସତ୍ୟ କି ମିଥ୍ୟା ବେନିପଥେ । ଶୋକ ନ କରି ପାରୁ ଚିତ୍ତେ ॥୧୫୩
ଯଦି ତୁ ଜୀବ ସତ୍ୟ ମଣୁ । ଦେହ ଅନିତ୍ୟ ପରିମାଣୁ ॥୧୫୪
ଅଥବା ବ୍ରହ୍ମଭାବ ବହୁ । ସ୍ନେହ ଛାଡ଼ିଲେ ଶୋକ କାହୁଁ ॥୧୫୫
ଏଣୁ ଅଜ୍ଞାନ ଜଡ଼ମତି । ବ୍ୟାକୁଳ ଛାଡ଼ ହେ ନୃପତି ॥୧୫୬
ତୁ ଯେ ବିଚାରୁ ସ୍ନେହଭାବେ । ମୋ ବିନେ କେମନ୍ତେ ବଞ୍ଚିବେ ॥୧୫୭
ଏ ଦେହ ପଞ୍ଚଭୂତେ ଜଡ଼ି । ଅବିଦ୍ୟା କାଳକର୍ମେ ପଡ଼ି ॥୧୫୮
ଆପଣା ଦୁଃଖେ ନିତ୍ୟ ଦୁଃଖୀ । ଏ କାହିଁ ପରପ୍ରାଣ ରଖି ॥୧୫୯
ଉରଗ ଗିଳିଛି ଯାହାକୁ । ସେ କାହିଁ ରଖିବ ଆନକୁ ॥୧୬୦
ଦେଖ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ନୃପବର । ବିଷ୍ଣୁର ମାୟା-ଖେଳଘର ॥୧୬୧
ସ୍ୱଭାବେ ନାହିଁ ଯାର ହସ୍ତ । ହସ୍ତ ଥିଲାର ସେ ଆୟତ୍ତ ॥୧୬୨
ଦ୍ୱିପଦ ଚତୁଷ୍ପଦ ଯେତେ । ନିପଦେ ତାହାଙ୍କ ଆୟତ୍ତେ ॥୧୬୩
ବଡ଼ଙ୍କ ଭକ୍ଷ୍ୟ ହୋନ୍ତି ସାନେ । ସେ ନାଶ ଯାନ୍ତି ଅନ୍ୟେ ଅନ୍ୟେ ॥୧୬୪
ଏ ଜୀବ ଜୀବଙ୍କ ଆହାର । କେବଳ ନିର୍ବଳ ବିଚାର ॥୧୬୫
ସେ ହରି ନିତ୍ୟ ବିଶ୍ୱରୂପେ । ନର ଶରୀରେ ମୋହକଳ୍ପେ ॥୧୬୬
ଏକଇ ଆତ୍ମା ନରହରି । ଭାବେ ଅଶେଷ ଦେହେ ପୂରି ॥୧୬୭
ଅନ୍ତର ବାହାରେ ପ୍ରକାଶ । ସେ ଭୋଗ୍ୟ ଭୋକ୍ତା ହୃଷୀକେଶ ॥୧୬୮
ଏ ମାୟା ଦୁରନ୍ତ ତାହାର । କେ କରି ପାରିବ ଗୋଚର ॥୧୬୯

ଭାରା ନିବାରେ ତନୁ ଧରି । ଦୁର୍ଜନ ସମୂହ ସଂହାରି ॥୧୭୦
ନିଜ ଜନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରେ । ଏମନ୍ତେ ସଂସାରେ ବିହରେ ॥୧୭୧
ଦେବଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ତୋଷେ । ଏବେ ବର୍ତ୍ତଇ ଅବଶେଷେ ॥୧୭୨
ଯାବତ ଥିବ ଚକ୍ରଧର । ତାବତ ତୁମ୍ଭ ଅଧିକାର ॥୧୭୩
ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ମହାରଥା । ତୋ ତାତ-ଜନନୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥୧୭୪
ବିଦୁର ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବେନି । ସଙ୍ଗତେ ପତିବ୍ରତା ଘେନି ॥୧୭୫
ସେ ହିମବନ୍ତର ଦକ୍ଷିଣେ । ଋଷି ଆଶ୍ରମ ଘୋରବନେ ॥୧୭୬
ଯେ ସପ୍ତସ୍ରୋତ ସୁରନଦୀ । ଭରତଖଣ୍ଡେ ଯେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥୧୭୭
ସେ ଜଳେ ନିତ୍ୟେ କରି ସ୍ନାନ । ଅନଳେ କରି ହୋମଦାନ ॥୧୭୮
କେବଳ ଜଳ-ଗ୍ରାସ ଭକ୍ଷି । ଶରୀରେ ଜୀବଆତ୍ମା ରଖି ॥୧୭୯
ବିଗତରାଗ ଇନ୍ଦ୍ରିଗଣେ । ପ୍ରଣବେ ନିଃଶ୍ୱାସ ଧାରଣେ ॥୧୮୦
ଦୃଢ଼ ଆସନେ ବସି ଧୀରେ । ଷଡ଼ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପରିହରେ ॥୧୮୧
ସର୍ବ ବିଷୟ ରସ ତେଜି । ହରି ଚରଣ ଭାବେ ଭଜି ॥୧୮୨
ମନ ଛଡ଼ାଇ ତିନିଗୁଣେ । ସମାଧି ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣେ ॥୧୮୩
ବିଜ୍ଞାନ ଆତ୍ମା ଜ୍ଞାନେ ଭରି । ଜୀବ ପରମ ଏକ କରି ॥୧୮୪
ପ୍ରବେଶି ଅନାହତ ପୁରେ । ଗୋବିନ୍ଦ ନାମ ଧରି ଧୀରେ ॥୧୮୫
ଗଗନେ ଗମନ ପ୍ରବେଶ । କି ଅବା ରହେ ଅବଶେଷ ॥୧୮୬
ତ୍ରିଗୁଣ ମାୟା ନାଶ କରି । ବସଇ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସଂହରି ॥୧୮୭
ସର୍ବବିଷୟ ଯୋଗବଳେ । ନିବାରି ଆସନ ନିଶ୍ଚଳେ ॥୧୮୮
ନିଶ୍ଚଳ ସ୍ଥାଣୁ ପ୍ରାୟ ଲକ୍ଷି । କେ ଅବା ତାରେ ବିଘ୍ନ ଇଚ୍ଛି ॥୧୮୯
ଆଜହୁଁ ପଞ୍ଚଦିନ ଅନ୍ତେ । ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିବେ ଯୋଗପଥେ ॥୧୯୦
ରଜନୀ କାଳେ ବୃକ୍ଷମୂଳେ । ପବନ ଯୋଗେ ଦାବାନଳେ ॥୧୯୧
ଦହନ ହୋଇବ ଶରୀର । ତା ପତ୍ନୀ ଥିବ ଯେ ବାହାର ॥୧୯୨
ତକ୍ଷଣେ ସ୍ୱାମୀ ଧରି କୋଳେ । ଦହନ ହୋଇବ ଅନଳେ ॥୧୯୩
ତା ଦେଖି ବିଦୁର ଶରୀର । ହରଷ ଶୋକରେ କାତର ॥୧୯୪
ହୃଦେ ସୁମରି ନରହରି । ବେଗେ ସେ ବନୁ ଅପସରି ॥୧୯୫
ତୀର୍ଥ ସେବନେ ଆଗମନ । କରିବ ଶୁଣ ହେ ରାଜନ ॥୧୯୬
ଏମନ୍ତେ ରାଜା ଆଗେ କହି । ତୁମ୍ବୁରୁ ତୁଳେ ବୀଣା ବାଇ ॥୧୯୭

ଆକାଶ ମାର୍ଗେ ଗଲେ ମୁନି । ଧର୍ମନନ୍ଦନ ତାହା ଶୁଣି ॥୧୯୮
ତତ୍ତ୍ୱବଚନ ହୃଦେ ଧରି । ସର୍ବ ସଂଶୟ ଦୂର କରି ॥୧୯୯
ରାଜ୍ୟ ପାଳନେ ଦୃଢ଼ ଚିତ୍ତ । କହଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ ॥୨୦୦

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ନୈମିଷୀୟୋପାଖ୍ୟାନେ
ନାମ ତ୍ରୟୋଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ଉବାଚ

ଅର୍ଜୁନ ରାଜାର ବଚନେ । ଗଲା ଯେ ଦ୍ୱାରକା ଭୁବନେ ॥୧
ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଦୃଷ୍ଟି ଆଶେ । ସ୍ନେହ ଜଡ଼ିତ ମୋହପାଶେ ॥୨
ମାୟା ମନୁଷ୍ୟ ରୂପେ ହରି । ଛଦ୍ରମେ ଗୃହବାସ କରି ॥୩
ସଂସାର ଯାର ଖେଳଘର । ବ୍ରହ୍ମାଶଙ୍କରେ ଅଗୋଚର ॥୪
ବିଚାର ତାର ଜାଣିବାରେ । ମିଳିଲେ ଦ୍ୱାରକା ନଗରେ ॥୫
କେତେହେଁ ଦିନ ତହିଁ ରହି । କୃଷ୍ଣର ପଦେ ଚିତ୍ତ ଦେଇ ॥୬
ଏମନ୍ତେ ଗଲା ମାସ କେତେ । ଚଞ୍ଚଳ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଚିତ୍ତେ ॥୭
ଅର୍ଜୁନ ନ ମିଳିଲା ପାଶେ । ଘୋର ଅଦ୍‌ଭୁତ ଦେଖି ତ୍ରାସେ ॥୮
କାଳର ଗତି ବିପରୀତ । ଅଧର୍ମେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଚିତ୍ତ ॥୯
ପାପ ଆଚାର କଲେ ଦମ୍ଭେ । ଯନ୍ତ୍ରିତ କାମ କ୍ରୋଧ ଲୋଭେ ॥୧୦
ମିତ୍ର ସୁହୃଦ ଶଠମତି । ପିତାମାତା ଯେ ଭ୍ରାତା ଜ୍ଞାତି ॥୧୧
ସ୍ୱାମୀ ଭାରିଯା ପୁତ୍ର ମେଳେ । ଧ୍ୱନି ସେ ଉଠଇ କନ୍ଦଳେ ॥୧୨
ନିରତେ ଅରିଷ୍ଟ-ସୂଚକ । ପ୍ରକାଶ ହୋଇଲା ଅନେକ ॥୧୩

ପାପ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରାଣୀଙ୍କର । ଦେଖି ଚକିତ ନୃପବର ॥୧୪
ଭୀମସେନକୁ ରାଇ ପାଶେ । କହନ୍ତି ଆତ୍ମାର ବିଶ୍ୱାସେ ॥୧୫

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉବାଚ

ଅର୍ଜୁନ ଦ୍ୱାରକା ଭୁବନେ । ଗଲା ବାନ୍ଧବ ଦରଶନେ ॥୧୬
କୃଷ୍ଣ ମହିମା କୃଷ୍ଣସଙ୍ଗେ । ଜାଣିବା ପାଇଁ ମନରଙ୍ଗେ ॥୧୭
ଏବେ ସପତ ମାସ ଗଲା । ତେବେ ହେଁ ଅର୍ଜୁନ ନଇଲା ॥୧୮
କିବା କେବଣ ବିପରୀତ । ତେଣୁ ଚଞ୍ଚଳ ମୋର ଚିତ୍ତ ॥୧୯
କି ହେତୁ ମୋର ପାଶ ଛାଡ଼ି । ଅର୍ଜୁନ ରହେ ଲୋଭବଢ଼ି ॥୨୦
ଏହାତ ଜାଣି ନ ପାରଇ । ଭୟେ ବ୍ୟାକୁଳ ମୋର ଦେହୀ ॥୨୧
ନାରଦ କହିଗଲେ ମୋତେ । ସେ କାଳ ହେଲା ବା ପ୍ରାପତେ ॥୨୨
କ୍ରୀଡ଼ା ଶରୀରର ଉଚ୍ଛନ୍ନ । କି ବା ଇଚ୍ଛିଲେ ଭଗବାନ ॥୨୩
ହରି ସେନେହ ଅପ୍ରମାଦେ । ମୁଁ ଯେ ବସିଲି ରାଜପଦେ ॥୨୪
ଦାରା ସମ୍ପଦ ପ୍ରାଣ ମୋର । ସର୍ବ ମଙ୍ଗଳ ଦାମୋଦର ॥୨୫
ସକଳ-ରାଜା ମୋର ପାଦେ । ଖଟନ୍ତି ଯାହାର ପ୍ରସାଦେ ॥୨୬
ତାହାର ଭଲେ ଭଲ ମୋର । ସେ ହରି ଶରଣ-ସୋଦର ॥୨୭
ଦେଖ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ବୃକୋଦର । ଦିଶ ଆକାଶ ଅନ୍ଧକାର ॥୨୮
ତ୍ରିବିଧ ଉତ୍ପାତ ଗଗନେ । ତେଣୁ ସଂଶୟ ମୋର ମନେ ॥୨୯
ଭୂମି ଆକାଶ ପ୍ରାଣୀମନ । ଭୟେ କମ୍ପନ୍ତି ଛନ ଛନ ॥୩୦
ମୋହର ମନ ବୁଦ୍ଧି ଚିତ୍ତେ । କମ୍ପେ କଦଳୀ ଯେହ୍ନେ ବାତେ ॥୩୧
ଉରୁ ଲୋଚନ ବାହୁମାନ । ବାମେ କମ୍ପନ୍ତି ଘନ ଘନ ॥୩୨
ଭୟେ କମ୍ପଇ ମୋ ଶରୀର । ଦେଖ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ବୃକୋଦର ॥୩୩
ଏ ରିଷ୍ଟ ସୂଚକ ସ୍ୱଭାବ । ଏ ସେ ନିକଟେ ଦୁଃଖ ଦେବ ॥୩୪
ରବି ଉଦୟ କାଳେ ଆସି । ଶୃଗାଳ ଯୂଥେ-ଯୂଥେ ବସି ॥୩୫
ପୂର୍ବଦିଗକୁ ମୁଖ କରି । ବଦନୁ ଅନଳ ଉଦ୍‌ଗାରି ॥୩୬
କରନ୍ତି ଭୟଙ୍କର ନାଦ । ଏ ସେ ସୂଚକ ପରମାଦ ॥୩୭
କୁକୁର ମୋର ମୁଖ ଚାହିଁ । ନିର୍ଭୟେ ରୋଦନ କରଇ ॥୩୮
ଶୃଗାଳେ ମୋର ବାମଭାଗେ । ବେଗେ ପଳାନ୍ତି ଦକ୍ଷମାର୍ଗେ ॥୩୯

ଆବର ଶୁଭପଶୁ ଯେତେ । ମୋତେ ଭ୍ରମନ୍ତି ବିପରୀତେ ॥୪୦
ଏ ମୋର ଗଜ ଅଶ୍ୱ ଯେତେ । ମୋତେ ଚାହାନ୍ତି ଅଶ୍ରୁନେତ୍ରେ ॥୪୧
ଯମର ଦୂତ ପ୍ରାୟେ ଆସି । ଉଲୂକେ ମୋର ଆଗେ ବସି ॥୪୨
ଶବଦେ କମ୍ପାନ୍ତି ମେଦିନୀ । ମୋର ଚାହାନ୍ତେ ନୋହେ ତୁନି ॥୪୩
ପ୍ରତି ଉଲୂକ ମୁଖରାବେ । ରାବଇ ଭୟଙ୍କର ଭାବେ ॥୪୪
ଏହାଙ୍କ ରାବେ ଶୂନ୍ୟ ମହୀ । ପ୍ରଜାଏ ନ ରହିବେ କେହି ॥୪୫
ଦେଖ ଏ ଧୂମ ଦଶଦିଶେ । ଅନ୍ଧାର ପ୍ରାୟେ ମହୀ ଦିଶେ ॥୪୬
ପର୍ବତ ତୁଲେ ବସୁନ୍ଧରୀ । କମ୍ପଇ ଘୋରନାଦ କରି ॥୪୭
ନିର୍ମେଘେ ନିର୍ଘାତ ଶୁଭଇ । ବିଜୁଳୀ ତେଜ ଝଟକଇ ॥୪୮
ବାୟୁ ବହଇ ଖରତର । ଧୂଳିରେ ଦିଗ ଅନ୍ଧକାର ॥୪୯
ରୁଧିର ବରଷନ୍ତି ମେଘେ । ଆମିଷ ଗନ୍ଧ ସର୍ବଦିଗେ ॥୫୦
ସୂର୍ଯ୍ୟର ଦେହେ ନାହିଁ ତେଜ । ଦେଖ ଆକାଶେ ଗ୍ରହଯୁଝ ॥୫୧
ଦିଗେ ଦିଶନ୍ତି ଭୂତଗଣେ । ଯେହ୍ନେ ପୂରିତ ଅଗ୍ନିବାଣେ ॥୫୨
କ୍ଷୁଭିତ ଦିଶେ ନଦୀନଦ । କରନ୍ତି ସିନ୍ଧୁପ୍ରାୟେ ନାଦ ॥୫୩
ଜନ୍ତୁଙ୍କ ମନ ସେହିମତେ । ଅଦ୍‌ଭୁତ ପୂରିତ ଜଗତେ ॥୫୪
ଅନଳ ଲିଭେ ଘୃତଧାରେ । କାଳ କି ପ୍ରବେଶ ସଂସାରେ ॥୫୫
ବତ୍ସା ନ କରେ କ୍ଷୀରପାନ । ଗାବ ନ ଦ୍ୟନ୍ତି କ୍ଷୀରଦାନ ॥୫୬
ତୃଣ ନ ଚରି ଅଶ୍ରୁମୁଖେ । ବୃଷଭ ବୁଲେ ମନଦୁଃଖେ ॥୫୭
ହରଷେ ନ କରନ୍ତି ନାଦ । ଦେଖ ଅଦ୍‌ଭୁତ ପରମାଦ ॥୫୮
ଦେବତା ପ୍ରତିମା ଚଞ୍ଚଳେ । ରୋଦନ୍ତି ତନୁ-ଘର୍ମ-ଜଳେ ॥୫୯
ଏ ଜନପଦ ଗ୍ରାମମାନ । ନଗର ଆବର ଉଦ୍ୟାନ ॥୬୦
ବନ ଆଶ୍ରମେ ଯେତେ ଜନେ । ମୁହିଁ ଯା ଦେଖଇ ନୟନେ ॥୬୧
ସର୍ବେ ଦିଶନ୍ତି ହତଶିରୀ । ଚଳ ଚଞ୍ଚଳ ବନଗିରି ॥୬୨
ବାହ୍ୟ ଅନ୍ତର ସର୍ବ ଚାହିଁ । ମୁହିଁ ଏମନ୍ତ ବିଚାରଇ ॥୬୩
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦ ଲାଗି ମହୀ । ଅତି ସୁନ୍ଦର ବିରାଜଇ ॥୬୪
ସେ ପାଦ କିବା ଶୂନ୍ୟେ ଗଲା । ଅବନୀ ଏମନ୍ତ ଦିଶିଲା ॥୬୫

ସୂତ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତ କହୁଁ ଭୀମ ଆଗେ । ଧର୍ମନନ୍ଦନ ଉଦବେଗେ ॥୬୬

ଭୟେ କମ୍ପନ୍ତି ଛନ ଛନ । ତକ୍ଷଣେ ମିଳିଲା ଅର୍ଜୁନ ॥୬୭
ରାଜା ଚରଣ ତଳେ ପଡ଼ି । ଅଜ୍ଞାନେ ନମସ୍କାର ହୁଡ଼ି ॥୬୮
ଲୋଚନୁ ବହେ ଅଶ୍ରୁଜଳ । ଦେହେ ବ୍ୟାପିତ ଶ୍ରମଝାଳ ॥୬୯
ଅର୍ଜୁନ ଦେଖି ଧର୍ମସୁତ । ତକ୍ଷଣେ ଛାଡ଼ି ଭୀମହସ୍ତ ॥୭୦
ନିସ୍ତେଜ ଦେଖି ତାର ଗାତ୍ର । ବ୍ୟାକୁଳେ ହୃଦୟ କମ୍ପିତ ॥୭୧
ବନ୍ଧୁ-ସୁହୃଦ ମଧ୍ୟେ ଥାଇ । ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଚାହିଁ ॥୭୨
ନାରଦ ବଚନ ସୁମରି । ଅନ୍ତରେ ଚିନ୍ତି ନରହରି ॥୭୩
ଅର୍ଜୁନ ମୁଖ ଚାହିଁ ଭଣି । ଛନ୍ନ ବଦନେ ନୃପମଣି ॥୭୪

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉବାଚ

ଶୁଣ ଅର୍ଜୁନ ସାବଧାନେ । ଦ୍ୱାରକାପୁରେ ବନ୍ଧୁଜନେ ॥୭୫
ସୁଖେ ଅଛନ୍ତି ନା ସମସ୍ତେ । ଯାଦବବଂଶ ଯେ ସପତେ ॥୭୬
ଶୂର ମୋହର ମାତାମହ । ସେ ଭଲେ ଅଛନ୍ତି କି କହ ॥୭୭
ମାତୁଳ ଅକ୍ରୂରର ତୁଲେ । ସ୍ୱଗୃହେ ଅଛନ୍ତି ନା ଭଲେ ॥୭୮
ଦେବକୀ ଆଦି ପତ୍ନୀ ଯେତେ । ସୁଖେ ଅଛନ୍ତି ନା ସମସ୍ତେ ॥୭୯
ଦେବକ ଉଗ୍ରସେନ ଦୁଇ । ଭଲେ କି ଛନ୍ତି ବେନିଭାଇ ॥୮୦
ଗଦ ସାରଣ ଜୟନ୍ତନ । ଏ ଆଦି ମାତୁଳ-ନନ୍ଦନ ॥୮୧
ଶାମ୍ବ ସାତ୍ୟକି ହଳଧର । କହ କୁଶଳ ତାହାଙ୍କର ॥୮୨
ଯାଦବବଂଶେ ମହାରଥ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ରୁକ୍ମିଣୀର ସୁତ ॥୮୩
ତାର କୁମର ଅନିରୁଦ୍ଧ । ଅତି ଗମ୍ଭୀର ଶୂର ଯୋଧ ॥୮୪
ସୁଷେଣ ସୁମିତ୍ର ସହିତେ । ଭଲେ କି ଛନ୍ତି କୃଷ୍ଣ ସୁତେ ॥୮୫
ଋଷଭ ଆଦି ମହାବୀରେ । ସୁଖେ ଅଛନ୍ତି ନା ନଗରେ ॥୮୬
ଗୋବିନ୍ଦ ଅନୁଚର ଯେତେ । ସୁଖେ ଅଛନ୍ତି ନା ସମସ୍ତେ ॥୮୭
ସୁନନ୍ଦ ନନ୍ଦ ଆଦି ଯେତେ । ଉଦ୍ଧବ ମନ୍ତ୍ରୀର ସମେତେ ॥୮୮
ରାମଗୋବିନ୍ଦ ଭୁଜାଶ୍ରିତେ । ସର୍ବେ ଅଛନ୍ତି ଟି କି ସୁସ୍ଥେ ॥୮୯
ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ଭୁବନେ ଅଛନ୍ତି । ଆତ୍ମ କୁଶଳ ପଚାରନ୍ତି ॥୯୦
କରୁଣାସିନ୍ଧୁ ନନ୍ଦବାଳ । ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ଭକତ-ବତ୍ସଳ ॥୯୧
ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ତୁଲେ ବସି । ସୁଧର୍ମା ମଧ୍ୟେ ବ୍ରହ୍ମରାଶି ॥୯୨

ଲୋକ-ମଙ୍ଗଳ-କ୍ଷେମ ଅର୍ଥେ । ଯାହାର ଜନ୍ମ ଏ ଜଗତେ ।।୯୩
ସେ ହରି ଅଛନ୍ତି ନା ଭଲେ । ରୋହିଣୀସୁତ ରାମ ତୁଲେ ।।୯୪
ଯାହାର ଭୁଜ ଆଶ୍ରେ କରି । ଯାଦବେ ବିଷ୍ଣୁତେଜ ଧରି ।।୯୫
ମହାପୁରୁଷ ଯୋଗବନ୍ଧେ । କ୍ରୀଡ଼ନ୍ତି ପରମ ଆନନ୍ଦେ ।।୯୬
ଯାର ଚରଣେ ସେବା କରି । ଷୋଳ ସହସ୍ର କୃଷ୍ଣନାରୀ ।।୯୭
ସତ୍ୟାର ଛଳେ ଇନ୍ଦ୍ର ଜିଣି । ନନ୍ଦନବନୁ ଚକ୍ରପାଣି ।।୯୮
ଲୀଳାରେ ଜିଣି ଶଚୀନାଥ । ବଳେ ଉପାଡ଼ି ପାରିଜାତ ।।୯୯
ଯାହା ବିଳସେ ଇନ୍ଦ୍ରନାରୀ । ସେ ପୁଷ୍ପ ବିଷ୍ଣୁ ତେଜେ ହରି ।।୧୦୦
ସହସ୍ରେ ଶାଖା ପରିମାଣି । ନାରୀଙ୍କି ଦେଲେ ଚକ୍ରପାଣି ।।୧୦୧
ଯାହାର ଭୁଜଦଣ୍ଡ ବଳେ । ଯଦୁ-ପ୍ରବୀରେ ମହୀତଳେ ।।୧୦୨
ନିର୍ଭୟେ ଜଗତେ ଭ୍ରମନ୍ତି । ପାଦେ ସୁଧର୍ମା ଆକ୍ରମନ୍ତି ।।୧୦୩
ହେ ଭ୍ରାତ ଶୁଣ ମହାଭୁଜ । ତୁ ମୋତେ ଦିଶୁ ହତବୀର୍ଯ୍ୟ ।।୧୦୪
ଲଭିଲା ବସ୍ତୁ କେଣେ ଗଲା । ତୋତେ ଅବଜ୍ଞା କେହୁ କଲା ।।୧୦୫
ଚିରପ୍ରବାସେ ଦୁଃଖ ଚିନ୍ତା । ତେଣୁ ବଦନ ମଳିନତା ।।୧୦୬
କେବା ଭର୍ତ୍ସନା ଅମଙ୍ଗଳେ । ତୋତେ ଶଂପିଲା ବାକ୍ୟବଳେ ।।୧୦୭
ଅର୍ଥୀ ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ଦେବାକଲୁ । ମାଗନ୍ତେ କି ଅବା ନ ଦେଲୁ ।।୧୦୮
ବୃଦ୍ଧ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନିରମାଖି । ସ୍ତିରୀ ବାଳକ ଗୋରୁ ଦୁଃଖୀ ।।୧୦୯
ରୋଗ ପୀଡ଼ନ୍ତେ ଯେ ରୋଦନ୍ତି । ଯେ ଅବା ଶରଣ ପଶନ୍ତି ।।୧୧୦
ଏହାଙ୍କୁ ଦୟା ବା ନକଲୁ । ତେଣୁ ତୁ ଅଶୁଭ ଦିଶିଲୁ ।।୧୧୧
ଅଗମ୍ୟେ କଲୁ ବା ଗମନ । କି ବା ହରିଲୁ ସ୍ତିରୀଜନ ।।୧୧୨
ମାର୍ଗେ ଆସନ୍ତେ ତୁ ଚଞ୍ଚଳେ । କେବା ଜିଣିଲା ତୋତେ ବଳେ ।।୧୧୩
ବାଳକ ବୃଦ୍ଧ ନ ଭୁଞ୍ଜାଇ । ଅଗ୍ରେ ଭୁଞ୍ଜିଲୁ ଅବା ତୁହି ।।୧୧୪
କି ବା ନିନ୍ଦିତ-କର୍ମ କଲୁ । ତେଣୁ ତୁ ଏମନ୍ତ ଦିଶିଲୁ ।।୧୧୫
ଅତିଥି ଭୃତ୍ୟ ଗର୍ଭନାରୀ । କନ୍ୟା ବା ଅଭୋଜନ କରି ।।୧୧୬
କି ବା ତୋ ଜୀବନ ଠାକୁର । ଗୋବିନ୍ଦ ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର ।।୧୧୭
ତାହାର ଶୂନ୍ୟେ ଶୂନ୍ୟ ତୁହି । ଏମନ୍ତ ପ୍ରାୟ ମୁଁ ମଣଇ ।।୧୧୮
ତୋ ମନ ଦୁଃଖ ଏହା ବିନେ । କେବେହେଁ ନ ଘଟେ ମୁଁ ମଣେ ।।୧୧୯
ହରିଚରିତ ସୁଧାବାଣୀ । ଶୁଣି ସଂସାରୁ ତର ପ୍ରାଣୀ ।।୧୨୦

କହଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ । ପ୍ରଥମ ସ୍କନ୍ଧେ ଭାଗବତ ।।୧୨୧

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରବିତର୍କୋ ନାମ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ପଞ୍ଚଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତ ରାଜାର ବଚନ । ଅର୍ଜୁନ ଶୁଣି ଶୋକମନ ।।୧
ଯେତେ କହିଲେ ଧର୍ମସୁତ । ନାନା ଶକୁନ ବିପରୀତ ।।୨
କୃଷ୍ଣ ବିୟୋଗେ ଖେଦମନ । ସ୍ୱଭାବେ ଶୁଖିଛି ବଦନ ।।୩
ତେଜ ପ୍ରଭାବ ଦୂର ଗଲା । ଜୀବନ ଥାଉଁ ଦେହ ମଲା ।।୪
ଶୋକେ କମ୍ପିତ କଳେବର । ବଦନୁ ନ ସ୍ଫୁରେ ଉତ୍ତର ।।୫
ଲୋଚନେ ଦେଇ ବେନିକର । ଶୋକ ସମ୍ଭରି ବୀରବର ।।୬
ଶୋକେ କୁଣ୍ଠିତ କଣ୍ଠଦ୍ୱାର । ବିହ୍ୱଳେ ନ ସ୍ଫୁରେ ଉତ୍ତର ।।୭
ସଖା ସୁହୃଦ ନନ୍ଦବଳା । ସାରଥିପଣେ ରଥେ ଥିଲା ।।୮
ଏ ଆଦି ଯେତେ କୃଷ୍ଣଗୁଣ । ସୁମରି କାନ୍ଦେ ପୁଣପୁଣ ।।୯
ରାଜାଙ୍କୁ ଚାହିଁ ମନଖେଦେ । ବୋଲଇ ଶୋକ ଗଦଗଦେ ।।୧୦

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ

ସନ୍ଦେଶ ଶୁଣ ନରନାଥ । କୃଷ୍ଣେ ମୁଁ ହୋଇଲି ବଞ୍ଚିତ ।।୧୧
ମୋର ଜୀବନବନ୍ଧୁ ହରି । ତାର ବିୟୋଗେ ହତଶିରୀ ।।୧୨
ବିଶୀର୍ଣ୍ଣ ମୋହର ଶରୀର । ଦେଖ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ନୃପବର ।।୧୩
ଯେ ତେଜ ପ୍ରତାପ ମୋହର । ଦେବ-ଦାନବେ ଅଗୋଚର ।।୧୪

ସେ ତେଜ କୃଷ୍ଣ ସଙ୍ଗେ ଗଲା । ଜୀବନ ଜୀଉଁ ଜୀଉଁ ମଲା ।। ୧୫
କୃଷ୍ଣ ବିଯୋଗେ କ୍ଷଣମାତ୍ରେ । ଶୋକ ପୂରିତ ନିଜ ଗାତ୍ରେ ।। ୧୬
ଲୋକେ ଅପ୍ରିୟ ଦରଶନ । ଦେଖି କୁଣ୍ଠିତ ମୋର ମନ ।। ୧୭
ମରଣ କାଳେ ପ୍ରାଣୀ ଯେହ୍ନେ । ସନ୍ତ୍ରମେ କୁଣ୍ଠିତ-ବଚନେ ।। ୧୮
ଯାହାର ପାଦେ ଆଶ୍ରେକରି । ନିଜ ଗାଣ୍ଡିବ କରେ ଧରି ।। ୧୯
ଦ୍ରୁପଦ ଗୃହେ ରାଜମେଳେ । ଦ୍ରୌପଦୀ ସ୍ୱୟମ୍ବର କାଳେ ।। ୨୦
ଯେତେ ମିଳିଲେ ରାଜପୁତ୍ରେ । କନ୍ୟା ଲଭିବା ଫଳ ଅର୍ଥେ ।। ୨୧
କନ୍ୟା ଲଭିବା କାଳେ ଗୋଳ । ଯେସନେ ଜଳଧି ଉଲ୍ଲୋଳ ।। ୨୨
ହେଲେ ତାହାଙ୍କ ତେଜ ହରି । ଲଭିଲି ଲାଖବିନ୍ଧି ନାରୀ ।। ୨୩
ଖାଣ୍ଡବବନେ କ୍ରୀଡ଼ାରଙ୍ଗେ । କୃଷ୍ଣ ଯେ ଥିଲେ ମୋର ସଙ୍ଗେ ।। ୨୪
ସେ ବନ ଅଗ୍ନିମୁଖେ ଦେଇ । ଲଭିଲି ମାୟାସଭା ମୁହିଁ ।। ୨୫
ଅମରଗଣ ତୁଲେ ପୁଣି । କିଞ୍ଚିତେ ଇନ୍ଦ୍ରତେଜ ଜିଣି ।। ୨୬
ମୟନିର୍ମିତ ସଭା ଆଣି । ଯହିଁ ସକଳ ନୃପମଣି ।। ୨୭
ତୋହର ଯଜ୍ଞକାଳେ ମିଳି । ତୋ ପାଦେ କଲେ ନିଉଛାଳି ।। ୨୮
ଯାହାର ତୁଲେ ବେନିଭାଇ । ଛଦ୍ମେ ବିପ୍ରରୂପ ହୋଇ ।। ୨୯
ଜରାକୁ ବାହୁଯୁଦ୍ଧେ ଜିଣି । ରାଜାଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀଘରୁ ଆଣି ।।୩୦
ତୋହର ଯଜ୍ଞ ନିମନ୍ତ୍ରଣେ । ତୋତେ ଖଟିଲେ ନୃପଗଣେ ।।୩୧
ତୋହର ଯଜ୍ଞସ୍ନାନ କାଳେ । ଦ୍ରୌପଦୀ ଦେଖି ତୋର କୋଳେ ।।୩୨
ସ୍ୱଭାବେ ନାରୀ ଶିରୋମଣି । କବରୀ ବେଶେ ଜନ ଜିଣି ।।୩୩
କପଟପଶା କରି ବାଦେ । କୌରବେ ତୋତେ ସଭାମଧ୍ୟେ ।।୩୪
ଜିଣି ପାଞ୍ଚାଳୀ କେଶ ଧରି । ବିବସ୍ତ୍ର ସଭାତଳେ କରି ।।୩୫
ଭୟେ ପାଞ୍ଚାଳୀ ସୁମରିଲା । ସେବେଳେ ଯେ ହରି ରଖିଲା ।।୩୬
ପୁଣି ଅଜ୍ଞାତ-ବନବାସେ । ଦୁର୍ବାସା ଦୁଷ୍ଟଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସେ ।।୩୭
ଭୋଜନ ଅନ୍ତେ ଭିକ୍ଷାଅର୍ଥେ । ଅୟୁତ ବିପ୍ର ଘେନି ସାଥେ ।।୩୮
ଭୁଞ୍ଜିବା ପାଇଁ ସ୍ନାନ ସାରି । ତା ଜାଣି ପ୍ରଭୁ ନରହରି ।।୩୯
ଅତିଥି ରୂପେ ବିଜେ କଲା । ଶେଷ ଯେ ଶାକଅନ୍ନ ଥିଲା ।। ୪୦
କର ପ୍ରସାରି ତାହା ଖାଇ । ମୁନିଙ୍କ ମନମଧ୍ୟେ ଯାଇ ।। ୪୧
ସନ୍ତୋଷ କଲା ଜଳ ମଧ୍ୟେ । ତକ୍ଷଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆନନ୍ଦେ ।। ୪୨

ସନ୍ତୋଷେ ନିଜସ୍ଥାନେ ଗଲେ । ସେ ଦୁଃଖୁ ଯେ ହରି ରଖିଲେ ।। ୪୩
ଯାହାର ତେଜେ ଧନୁ ଟାଣି । ବନେ ଜିଣିଲି ଶୂଳପାଣି ।। ୪୪
ସନ୍ତୋଷେ ମୋତେ ଉମାକାନ୍ତ । ବୋଇଲେ ବରମାଗ ପାର୍ଥ ।। ୪୫
ପାର୍ବତୀ ବିଶ୍ୱାସେ ମୋହିତ । ବରେ ପାଇଲି ପାଶୁପତ ।। ୪୬
ହର ବିଶ୍ୱାସେ ମୋତେ ପୁଣ । ପାର୍ବତୀ ଦେଲେ ଅକ୍ଷତୂଣ ।। ୪୭
ସେ ବେନିଶସ୍ତ୍ର ପାଇ ବନେ । ମିଳିଲି ଇନ୍ଦ୍ରର ଭୁବନେ ।। ୪୮
ନର ଶରୀରେ ସୁରଦେଶେ । ମିଳିଲି ଯେ ହରି ବିଶ୍ୱାସେ ।। ୪୯
ବିଷ୍ଣୁର ତେଜ ଦେଖି ମୋତେ । ସର୍ବ ଦେବତା ତୋଷଚିତ୍ତେ ।। ୫୦
ବିଚାରି ସର୍ବ ଅନୁମାନେ । ବସାଇ ଇନ୍ଦ୍ରର ଆସନେ ।। ୫୧
ମୋତେ ପୂଜିଲେ ପୁରସ୍କାରେ । ମୁଁ ପୁଣି ରହି ସ୍ୱର୍ଗପୁରେ ।। ୫୨
ସର୍ବ ଦେବତାଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ । ଅସୁରବଳ କଲି ନାଶ ।। ୫୩
ଇନ୍ଦ୍ର ସହିତେ ସର୍ବଦେବେ । ମୋତେ ପୂଜିଲେ ଗଉରବେ ।। ୫୪
ଯା ତେଜୁ ମୋ ପୁରୁଷକାର । ସେ ହରି ମୋତେ କଲା ଦୂର ।। ୫୫
ଯେଉଁ ଗୋବିନ୍ଦ ବନ୍ଧୁପଣେ । କୁରୁସାଗର-ଘୋରରଣେ ।। ୫୬
ତରଲି ଦୁସ୍ତର-ସାଗର । ଦେବ-ମାନବେ ଅଗୋଚର ।। ୫୭
ସଂଗ୍ରାମେ ରିପୁବଳ ଜିଣି । ଅନେକ ଧନରତ୍ନ ଆଣି ।। ୫୮
ରତ୍ନ ମୁକୁଟ ମଣିପରେ । ଥିଲା ଯେ ରାଜାଙ୍କର ଶିରେ ।। ୫୯
ତାହା ହରିଲି ବାହୁବଳେ । ନିର୍ଭୟେ ଅବନୀ-ମଣ୍ଡଳେ ।। ୬୦
ବିରାଟ-ଗୋଧନ ହରଣେ । ମହାଦୁସ୍ତର ଘୋରରଣେ ।। ୬୧
ଗୋଧନ ନେଲି ନିଜପୁର । ସେ ହରି କଲା ମୋତେ ଦୂର ।। ୬୨
ଯେ ହରି ମୋର ରଥେ ବସି । ଅଗାଧ-କୁରୁବଳେ ଝାସି ।। ୬୩
ଭୀଷ୍ମ ସବିତାସୁତ କୃପ । ଶଲ୍ୟ ସହିତେ ଯେତେ ନୃପ ।। ୬୪
ତାହାଙ୍କ ଅଗ୍ରେ ରଥ କରି । ଅଶ୍ୱ ରସନା କରେ ଧରି ।। ୬୫
ରିପୁ ଆୟୁଷ ସଙ୍ଗେ ମନ । ହରିଲା ନନ୍ଦର ନନ୍ଦନ ।। ୬୬
ଭୀଷ୍ମାଦି ଥିଲେ ଯେତେ ବୀର । ସେ ଗୁରୁ-ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ସଙ୍ଗର ।। ୬୭
ଅମୋଘ ଅସ୍ତ୍ର ବରଷନ୍ତି । ସେ ମୋର ହୃଦେ ନ ଭେଦନ୍ତି ।। ୬୮
ଯେସନେ ନୃସିଂହର ପାଦ । ଆଶ୍ରେ ତରିଲା ପ୍ରହଲାଦ ।। ୬୯
ଜୟଦ୍ରଥର ବଧ କାଳେ । ଅଶ୍ୱେ ତୃଷିତ ମୋର ହେଲେ ।। ୭୦

ତାହାଙ୍କୁ ଜଳ ଦେବା ଅର୍ଥେ । ସଂଗ୍ରାମେ ହେଲି ଭୂମିଗତେ ॥୭୧
ମହାରଥୀଙ୍କ ଚିତ୍ତେ ଯାଇ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥୭୨
ନୟନେ ମୋ ରୂପ ଦେଖନ୍ତି । ଦେଖନ୍ତେ କେହି ନ ମାରନ୍ତି ॥୭୩
ଯାହାର ପାଦପଦ୍ମ ନିତ୍ୟେ । ଜ୍ଞାନୀଏ ଭାବୁଥାନ୍ତି ଚିତ୍ତେ ॥୭୪
କୁମତି-ବଳେ ନ ବିଚାରି । ତାହାଙ୍କୁ ସାରଥି ମୁଁ କରି ॥୭୫
ସେ କୃଷ୍ଣ ବସି ମୋର ପାଶେ । ଶୋଭନ-ସ୍ମିତ-ମନ୍ଦହାସେ ॥୭୬
ଆନନ୍ଦେ କରେ କର ଧରି । ବିବିଧ ପରିହାସ କରି ॥୭୭
ହେ ପାର୍ଥ ଅର୍ଜୁନ ହେ ସଖେ । କୁରୁନନ୍ଦନ ବୋଲି ଡାକେ ॥୭୮
ତାହାର ଗୁଣକର୍ମ ଯେତେ । ସୁମରି କ୍ଷୋଭିତ ମୋ ଚିତ୍ତେ ॥୭୯
ଶୟନ-ଆସନ-ଭୋଜନେ । ମୁହିଁ ଯେ ତାର ସନ୍ନିଧାନେ ॥୮୦
ସଙ୍ଗେ ବିହରି ସଖାପରି । ତା କରେ କର ଧରାଧରି ॥୮୧
ମୁଁ ପାପୀ କୁମତି ମୋହର । କେବେ ବା କରେ ତିରସ୍କାର ॥୮୨
ସେ ଅପରାଧ ମୋର ହରି । ନ ଘେନେ ମୋରେ ସ୍ନେହ କରି ॥୮୩
ସଖାର ସଖା ଯେହ୍ନେ ସହେ । ପିତାମାତା ବା ଯେହ୍ନେ ପୋଏ ॥୮୪
ନୃପେନ୍ଦ୍ର ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ । ମୋତେ ମୁଞ୍ଚିଲେ ଚକ୍ରପାଣି ॥୮୫
ମୋହର ପ୍ରିୟସଖା ହରି । ହୃଦୟ ଗଲା ଶୂନ୍ୟ କରି ॥୮୬
ଦେଖ ମୋହର ବୀରପଣ । ମାର୍ଗେ ଗୋବିନ୍ଦ-ପତ୍ନୀଗଣ ॥୮୭
ଆବୋରି ନ ପାରିଲି ବଳେ । ତକ୍ଷଣେ ଲୁଟିଲେ ଗୋପାଳେ ॥୮୮
ସେହି ଗାଣ୍ଡୀବଧନୁ ମୋର । ସେହି ଅକ୍ଷୟ ତୂଣଶର ॥୮୯
ସେହି ବିମାନ ଅଶ୍ୱ ଦେଖ । କ୍ଷଣକେ ହୋଇଲି ନିରେଖ ॥୯୦
ଯାହାର ତେଜେ ନୃପଗଣେ । ନମନ୍ତି ମୋହର ଚରଣେ ॥୯୧
ତାର ବିଯୋଗେ ତନୁ କ୍ଷୀଣ । ଦିଗେ ଦିଶନ୍ତି ମୋତେ ଶୂନ୍ୟ ॥୯୨
ସେ ପ୍ରାଣବାନ୍ଧବ ବିଯୋଗ । ଭସ୍ମେ ଯେସନେ ହବିର୍ଭାଗ ॥୯୩
କୁହୁକ ବସ୍ତୁ ମୁଷ୍ଟିଗତେ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ନୋହେ ଦୃଷ୍ଟିମାତ୍ରେ ॥୯୪
ଉଷର ଭୂମିରେ ରୋପିତ । ବୀଜର ପ୍ରାୟେ ମୁଁ ନିହତ ॥୯୫
ଶୁଣ ହେ ନୃପ ଶୁଦ୍ଧଚେତା । ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କ ବାରତା ॥୯୬
ଅପରେ ଯେତେ ଯଦୁକୁଳେ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ଥିଲେ କୁଶସ୍ଥଳେ ॥୯୭
ବ୍ରାହ୍ମଣଶାପ ଅବସାନେ । ମିଳିଲେ ଏରକାର ବନେ ॥୯୮

ଚାରୁଣୀମଦ୍ୟ କଲେ ପାନ । ଭୋଳେ ହୋଇଲେ ହତଜ୍ଞାନ ॥୯୯
ଏରକା ମୁଷ୍ଟି କରେ ଧରି । ଏକ ଆରେକ ମରାମରି ॥୧୦୦
ଆତ୍ମାକୁ ନ ଜାଣନ୍ତି ଭୋଳେ । ନାଶିଲେ ବ୍ରହ୍ମଶାପ ଫଳେ ॥୧୦୧
ଏଣୁ ଯାଦବ ବଂଶନାଶ । ରହିଲେ ଚାରିପାଞ୍ଚ ଶେଷ ॥୧୦୨
ଈଶ୍ୱର କ୍ରୀଡ଼ା ଏ ଜଗତ । ପ୍ରାଣୀଏ ଈଶ୍ୱର ଆୟତ୍ତ ॥୧୦୩
ମାରନ୍ତି ଏକୁ ଆର ବଳେ । ଜଳ ଜନ୍ତୁଏ ଯେହ୍ନେ ଜଳେ ॥୧୦୪
ନିର୍ବଳ ଜନ୍ତୁଙ୍କୁ ଗିଳନ୍ତି । ନିଜ ମରଣ ନ ଜାଣନ୍ତି ॥୧୦୫
ଦୁର୍ବଳ-ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ସବଳେ । ଦର୍ପ ହରନ୍ତି ଅବହେଳେ ॥୧୦୬
ଏହି ପ୍ରକାରେ ଯଦୁବଳେ । କଳି ଭିଆଇ ମଦ୍ୟଭୋଳେ ॥୧୦୭
ଯଦୁଙ୍କୁ ଯଦୁବଳେ ମାରି । ଭୂମିର ଭାରା ଅପହରି ॥୧୦୮
ଗୋବିନ୍ଦ କଲେ କର୍ମ ଯେତେ । ଲୀଳା ବିହାରେ ଏ ଜଗତେ ॥୧୦୯
ତା ଦେଶ-କାଳ-ଅର୍ଥଯୁକ୍ତ । ଶୀତଳବାଣୀ ଜନହିତ ॥୧୧୦
ସେ ବାଣୀ ସ୍ମରି ମୋର ଚିତ୍ତେ । ପ୍ରାଣ ଦହଇ ଅନ୍ତର୍ଗତେ ॥୧୧୧

ସୂତ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତେ ପାଣ୍ଡବ ଅର୍ଜୁନ । କୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ଦେଇ ମନ ॥୧୧୨
ସୁହୃଦଭାବେ ଗାଢ଼େ ଚିନ୍ତି । ଲଭିଲା ସୁବିମଳ ଗତି ॥୧୧୩
କୃଷ୍ଣ ଚରଣ ଅନୁଧ୍ୟାନେ । ଚିତ୍ତ ନିର୍ମଳ ଶାନ୍ତି ଜ୍ଞାନେ ॥୧୧୪
ଥିଲା ଯେ ଅଶେଷ କଲୁଷ । ଭକ୍ତିମନ୍ଥନେ ଗଲା ନାଶ ॥୧୧୫
ନିର୍ମଳବୁଦ୍ଧି ପ୍ରକାଶିଲା । ଗୋବିନ୍ଦ ବାକ୍ୟ ସୁମରିଲା ॥୧୧୬
ସଂଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟେ ରଥେ ରହି । ଯେ ଗୀତା କୃଷ୍ଣଥିଲେ କହି ॥୧୧୭
ତାହା ସୁମରି ଶୁଦ୍ଧମନେ । ଶୋକ ଛାଡ଼ିଲା କୃଷ୍ଣ ଧ୍ୟାନେ ॥୧୧୮
ପ୍ରକୃତି ଲୀନେ ଗୁଣ ଲିଙ୍ଗ । ସ୍ଥୂଳଶରୀର ସଙ୍ଗଭଙ୍ଗ ॥୧୧୯
ତେବେ ଦ୍ୱଇତ ଭାବ ଯାଇ । ଶୋକ-ସମ୍ଭ୍ରମ ଆଉ କାହିଁ ॥୧୨୦
ଆପଣା ଅଂଶ ବଂଶ ହରି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗଲେ ନିଜପୁରୀ ॥୧୨୧
ଅର୍ଜୁନ ମୁଖୁ ଏହା ଶୁଣି । ନିର୍ବେଦ ନୃପ-ଚୂଡ଼ାମଣି ॥୧୨୨
ଆତ୍ମା ନିବୃତ୍ତ ଜ୍ଞାନମାର୍ଗେ । ନିଶ୍ଚୟ କଲେ ସ୍ୱର୍ଗମାର୍ଗେ ॥୧୨୩
କୁନ୍ତୀ ଯେ ନିଜପୁରେ ଥିଲା । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବିଯୋଗ ଶୁଣିଲା ॥୧୨୪

ତକ୍ଷଣେ ପାଇ ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନ । ଗୋବିନ୍ଦ ପାଦେ ହେଲା ଲୀନ ॥୧୨୫
ଯେ ଦେହ ଭୂମିଭାର ନାଶେ । ଧରି ଜନ୍ମିଲେ ଯଦୁବଂଶେ ॥୧୨୬
ଭାରା ନିବାରି ତା ସଂହରେ । କଣ୍ଟକ ଯେହ୍ନେ କଣ୍ଟକରେ ॥୧୨୭
ମତ୍ସ୍ୟାଦି ରୂପକୁ ଯେମନ୍ତେ । ଧରି ଛାଡ଼ଇ କାର୍ଯ୍ୟଅନ୍ତେ ॥୧୨୮
ଯେସନେ ନଟରୂପ ଧରେ । କ୍ଷଣକୁ କ୍ଷଣ ଆନ କରେ ॥୧୨୯
ଭୂଭାର କ୍ଷୟ ଯେ ଦେହେଣ । ସେ ଦେହ କଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥୧୩୦
ଯେବେ ମୁକୁନ୍ଦ ମହୀତେଜି । ସ୍ୱଭାବେ ନିଜଧାମ ଭଜି ॥୧୩୧
ଯାର ମହିମା ନରଲୋକେ । ସାଧବେ ଏକକୁ ଆରକେ ॥୧୩୨
କହି ତରିଲେ ଭବଜଳୁ । କଳି ଆଗମ ସେହି ବେଳୁ ॥୧୩୩
ସକଳ ଦୋଷ ହେତୁ ଯହିଁ । ବେଦ-ପୁରାଣ-ମାର୍ଗେ କହି ॥୧୩୪
ମିଳିଲା ନରଲୋକେ ଆସି । ତକ୍ଷଣେ ଗ୍ରାମେଗ୍ରାମେ ପଶି ॥୧୩୫
ସକଳ ପୁରେ ପ୍ରାଣୀ ଚିତ୍ତେ । ଲୋଭ କପଟ ଦମ୍ଭମତେ ॥୧୩୬
ପ୍ରାଣୀ ହିଂସନ ଧର୍ମନାଶେ । ପ୍ରାଣୀଯେ କଳିର ବିଶ୍ୱାସେ ॥୧୩୭
ନିଷ୍ଠୁର ଚିତ୍ତ ସର୍ବଜନ । ତା ଦେଖି ଧର୍ମର ନନ୍ଦନ ॥୧୩୮
ସ୍ୱର୍ଗ-ଗମନ ମନେ ଗୁଣି । ତକ୍ଷଣେ ପରୀକ୍ଷିତ ଆଣି ॥୧୩୯
ଉତ୍ତମ ରାଜଚିହ୍ନ ଦେଖି । ସକଳ ଗୁଣ ଉପଲକ୍ଷି ॥୧୪୦
ଆତ୍ମାର ତୁଲ୍ୟପ୍ରାୟ ମଣି । ଅନେକ ତୀର୍ଥଜଳ ଆଣି ॥୧୪୧
ହସ୍ତିନାପୁର ନରଲୋକେ । ସ୍ଥାପିଲେ ନୃପ ଅଭିଷେକେ ॥୧୪୨
ଯାଦବବଂଶେ ଶେଷଥିଲା । ବଜ୍ର ଯେ ଅନିରୁଦ୍ଧବଳା ॥୧୪୩
ମଥୁରାପୁରେ ଧର୍ମଚାଟେ । ସ୍ଥାପିଲେ ଶୂରସେନପାଟେ ॥୧୪୪
ସକଳ ଭୋଗ ଦୂରକରି । ଶରୀର-ବନ୍ଧ ପରିହରି ॥୧୪୫
ଆତ୍ମାରେ ଆତ୍ମା-ଅଗ୍ନି ଜାଳି । ସର୍ବ-ବିଷୟ-ଘୃତ ଢାଳି ॥୧୪୬
ଜ୍ଞାନଗୋଚରରେ ଅଗ୍ନିପାନ । ତକ୍ଷଣେ ଧର୍ମର ନନ୍ଦନ ॥୧୪୭
ସର୍ବ ସମ୍ପଦ କରି ଦୂର । ନିର୍ମଳ-ରାଗ-ଅହଙ୍କାର ॥୧୪୮
ଅଶେଷ କର୍ମପାଶ ଛେଦି । ଯୋଗେ ଶରୀରରନ୍ଧ୍ର ରୁନ୍ଧି ॥୧୪୯
ବଚନ ମନେ ଲୀନ କରି । ବାୟୁ ଧାରଣେ ମନ ଧରି ॥୧୫୦
ବାୟୁ ଧାରଣ ପ୍ରାଣ ଯେହି । ଅପାନେ ତାହାକୁ ମିଶାଇ ॥୧୫୧
ଅପାନ ଉତ୍ସର୍ଗ ସହିତ । ଯେ ମାର୍ଗେ ହୋଏ ଅନ୍ତର୍ଗତ ॥୧୫୨

ସେ ମୃତ୍ୟୁଦେବକୁ ପଞ୍ଚତ୍ୱେ । ପଞ୍ଚକୁ ପଞ୍ଚରେ ଏକତ୍ୱେ ॥୧୫୩
ପୁଣି ପଞ୍ଚକୁ ତିନିଗୁଣେ । ତ୍ରିଗୁଣ ସମସ୍ତ କାରଣେ ॥୧୫୪
ତାହାକୁ ଜୀବେ ଦେଇ ସ୍ଥାନ । ଯେଣେ ଜୀବର ପରିତ୍ରାଣ ॥୧୫୫
ସକଳ ଗୁଣ ପରିହରି । ଆତ୍ମାରେ ଆତ୍ମା ହୋମକରି ॥୧୫୬
ବ୍ରହ୍ମନିର୍ବାଣେ ଥୋଇ ଚିତ୍ତ । ଉତ୍ତରପଥେ ଉପଗତ ॥୧୫୭
ଚିରବସନ ନିରାହାର । ମଉନ ମୁକ୍ତକେଶ ଶିର ॥୧୫୮
ଜଡ-ଉନ୍ମତ୍ତ-ଜନ ପ୍ରାୟେ । ଲୋକେ ଦେଖାଇ ନିଜକାୟେ ॥୧୫୯
ଲୋକ ବଦନକୁ ନ ଚାହିଁ । ଅନ୍ଧ-ବଧିର ପ୍ରାୟ ହୋଇ ॥୧୬୦
ହୃଦେ ନିବେଶି ବେନିପାଣି । ଉତ୍ତରଦିଗେ ନୃପମଣି ॥୧୬୧
ପୂର୍ବେ ଅଶେଷ ମୁନି ସନ୍ଥେ । ମୋକ୍ଷହୋଇଲେ ଯେଉଁ ପଥେ ॥୧୬୨
ପରମବ୍ରହ୍ମ ଚିନ୍ତି ଚିତ୍ତେ । ପ୍ରସ୍ଥାନ କଲେ ସ୍ୱର୍ଗପଥେ ॥୧୬୩
ପଛେ ଚଳନ୍ତି ଚାରିଭାଇ । ରାଜାର ଅନୁରୂପ ହୋଇ ॥୧୬୪
ପ୍ରଜାଙ୍କୁ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ । ହରଷେ ହରି ତାଙ୍କ ମନ ॥୧୬୫
ସେ ସାଧୁକୃତ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱ ଗୁଣୀ । ଆତ୍ମାର ହିତ ଚିତ୍ତେ ଜାଣି ॥୧୬୬
ମନ ନିବେଶି କୃଷ୍ଣପାଦେ । ବିଷ୍ଣୁ ଭକତି ଯୋଗସାଧେ ॥୧୬୭
ନିର୍ମଳ ଚିତ୍ତ ତାହାଙ୍କର । ଗୋବିନ୍ଦେ ଧ୍ୟାନ ନିରନ୍ତର ॥୧୬୮
କୃଷ୍ଣ ପାଦେ ଚିତ୍ତ ଦେଲେ । ପରମଗତି ସେ ଲଭିଲେ ॥୧୬୯
ଅସତ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବିଷୟେ । ନିତ୍ୟେ ଯାହାର ଚିତ୍ତ ରହେ ॥୧୭୦
ସେ ଯେବେ ପାଦହୃଦେ ଚିନ୍ତି । ସର୍ବକଲୁଷ ନାଶ ଯାନ୍ତି ॥୧୭୧
ସେପାଦେ ଲଭଇ ସେ ସ୍ଥାନ । ତାହା ପାଇଲେ ପଣ୍ଡୁନାନ ॥୧୭୨
ବିଦୁର ଥିଲେ ବନବାସେ । ପ୍ରଭାସତୀର୍ଥେ ମୋକ୍ଷ ଆଶେ ॥୧୭୩
ଗୋବିନ୍ଦ-ଚରଣ-କମଳେ । ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଲେ ଯୋଗବଳେ ॥୧୭୪
ପିତୃଗଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶି । ନକ୍ଷତ୍ର ମଧ୍ୟେ ଯେହ୍ନେ ଶଶୀ ॥୧୭୫
ନିଜ ଭୁବନେ ବିଜେ କଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣଶାପୁ ନିସ୍ତରିଲେ ॥୧୭୬
ତକ୍ଷଣେ ଦ୍ରୁପଦ କୁମାରୀ । ଭର୍ତ୍ତାଙ୍କ ପଥ ଅନୁସରି ॥୧୭୭
କୃଷ୍ଣେ ନିବେଶି ପଞ୍ଚପ୍ରାଣ । ପଥେ ଛାଡ଼ିଲେ ନିଜପ୍ରାଣ ॥୧୭୮
କହନ୍ତି ସୂତ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ସର୍ବମୁନିଙ୍କ ମଧ୍ୟଗତେ ॥୧୭୯
ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ବିପ୍ରଜନେ । କୃଷ୍ଣ-ମହିମା ଶୁଦ୍ଧମନେ ॥୧୮୦

ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣ କମଳେ । ପଣ୍ଡୁକୁମରେ ଭାବଭୋଳେ ॥୧୮୧
ସଂସାର ମାୟା ଦୂର କଲେ । ଜଗତ ମଧ୍ୟୁ ନିସ୍ତରିଲେ ॥୧୮୨
ପରମ ମଙ୍ଗଳ ଏ ବାଣୀ । ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ଶୁଣି ॥୧୮୩
ଭକତି ଲଭେ କୃଷ୍ଣପାଦେ । ସଂସାରୁ ତରେ ଅପ୍ରମାଦେ ॥୧୮୪
କୃଷ୍ଣ-ମହିମା-ସୁଧାରସ । କହିଲା ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ॥୧୮୫

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ପାଣ୍ଡବସ୍ୱର୍ଗାରୋହଣଂ ନାମ
ପଞ୍ଚଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଷୋଡ଼ଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ କହନ୍ତି ଅନୁରାଗେ । ଆନନ୍ଦେ ମୁନିଙ୍କର ଆଗେ ॥ ୧

ସୂତ ଉବାଚ

ସ୍ୱଭାବେ ଅଭିମନ୍ୟୁସୁତ । ତେଜ-ବିକ୍ରମେ ପରୀକ୍ଷିତ ॥ ୨
ବ୍ରାହ୍ମଣବାକ୍ୟେ ଜନ୍ମକାଳେ । ସମ୍ଭବି ହସ୍ତିନା-ମଣ୍ଡଳେ ॥୩
ରାଜ୍ୟ ଆବୋରି ମହାତେଜେ । ବିପ୍ରବଚନ ଗୁଣ ଭଜେ ॥ ୪
ବିରାଟସୁତ ସୁତା ଥିଲା । ସ୍ନେହେ ସେ ପରୀକ୍ଷିତେ ଦେଲା ॥ ୫
ଉତ୍ତରସୁତା ଭାଗ୍ୟବତୀ । ନାମ ତାହାର ଇରାବତୀ ॥ ୬
ତାହାର ଗର୍ଭେ ଚାରିସୁତ । ଧର୍ମେ ସମ୍ପାଦି ପରୀକ୍ଷିତ ॥ ୭
କୁମାର ଜନ୍ମଜୟ ଆଦି । ସକଳଗୁଣେ ସେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥ ୮
ଆନନ୍ଦେ ରାଜା ପରୀକ୍ଷିତ । ଯଜ୍ଞେ ବରିଲା ପୁରୋହିତ ॥ ୯
ଗଙ୍ଗାର ତୀରେ ବେଦସିଦ୍ଧ । ସାଧିଲା ତିନି ଅଶ୍ୱମେଧ ॥ ୧୦
ଦକ୍ଷିଣା ଦେଲା ମନଭରି । ଦିଗବିଜୟେ ବିଜେ କରି ॥ ୧୧

କଳିଯୁଗକୁ ଏକଦିନେ । ଦେଖିଲା ବେଳ ଅବସାନେ ॥ ୧୨
ସେ ଶୂଦ୍ରଜାତି ନୃପସଜେ । କାଷ୍ଠ ମୂଷଳ ଧରି ଭୁଜେ ॥ ୧୩
ଅଗ୍ରେ ଗୋମିଥୁନକୁ ଥୋଇ । ହୁଙ୍କାରେ ପାଦ ପ୍ରହାରଇ ॥ ୧୪
ତାହାକୁ ଦେଖି ନୃପମଣି । ତକ୍ଷଣେ ଭୁଜ ଧରି ଆଣି ॥ ୧୫
ବନ୍ଧନ କଲା ବାହୁବଳେ । ସେ ବୀର ଅବନୀ ମଣ୍ଡଳେ ॥ ୧୬
ଏମନ୍ତେ ସୂତ ମୁଖୁ ଶୁଣି । ଶୌନକ ଆଦି ଯେତେ ମୁନି ॥ ୧୭
ଆନନ୍ଦେ ହୋଇ କୃତକୃତ୍ୟ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ମୁନି ସୂତ ॥ ୧୮

ଶୌନକ ଉବାଚ

କେବଣ ହେତୁ ପରୀକ୍ଷିତ । ଦିଗବିଜୟେ ଉପଗତ ॥ ୧୯
କଳିକି ଧରି ବାହୁବଳେ । ବନ୍ଧନ କଲା କିମ୍ବା ଛଳେ ॥ ୨୦
ସ୍ୱଭାବେ ଶୂଦ୍ରରୂପ ଧରି । କପଟେ ନୃପବେଶ କରି ॥ ୨୧
ପାଦେ ପ୍ରହାରିଲା କାହାକୁ । ଭୋ ସୂତ କହିବା ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ॥ ୨୨
ଯେ କୃଷ୍ଣକଥା ଶୁଭବାଣୀ । ଏଜୀବ ତରେ ଯାହା ଶୁଣି ॥ ୨୩
ଶରୀର ବହି ମୋହକଳ୍ପେ । କି ଲାଭ ଅସତ୍ୟ ଆଳାପେ ॥ ୨୪
ଆୟୁଷ ଦିନୁଦିନ ତୁଟେ । ଜଳ ଯେସନେ ଛିଦ୍ରଘଟେ ॥ ୨୫
କ୍ଷୁଦ୍ର ଆୟୁଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର । ଅମୃତଦାତା ଚକ୍ରଧର ॥ ୨୬
ଯଜ୍ଞେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ନାଶ ଅର୍ଥେ । ମୃତ୍ୟୁପୁରୁଷ ଏ ଜଗତେ ॥ ୨୭
ସେ ନୋହେ କାହାରି ଆୟତ୍ତ । କରଇ କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ଗ୍ରସ୍ତ ॥ ୨୮
ଯାବତ ଯମ ଏହିଠାରେ । ମୃତ୍ୟୁ ନୋହିବ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରେ ॥ ୨୯
ସେ ମୃତ୍ୟୁମୁଖୁ ନିସ୍ତାରଣ । କେବଳ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଶରଣ ॥୩୦
କୃଷ୍ଣ-ଭକତି-ସୁଧାପାନେ । ଅମୃତ-ପିହିତ-ବଚନେ ॥୩୧
ଦିନ ହରନ୍ତି ଦୁଃଖସୁଖେ । ତାହାଙ୍କୁ ନାରାୟଣ ରଖେ ॥୩୨
ସ୍ୱଭାବେ ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧି ପ୍ରାଣୀ । ନିଜ ଆୟୁଷ ନ ପ୍ରମାଣି ॥୩୩
ନିରତେ ମନ୍ଦକର୍ମ କରେ । ତାର ଆୟୁଷ ଏ ସଂସାରେ ॥୩୪
ଅର୍ଦ୍ଧେ ହରଇ ନିଦ୍ରା ନିଶି । ଦିବସ ବ୍ୟର୍ଥକର୍ମେ ଗ୍ରାସି ॥୩୫
ଏମନ୍ତେ ମୁନିଙ୍କ ପ୍ରଶନେ । ସୂତ କହନ୍ତି ତୋଷମନେ ॥୩୬

ସୂତ ଉବାଚ

ସେ ରାଜରଷି ଯେତେବେଳେ । ବସିଲେ ହସ୍ତିନା-ମଣ୍ଡଳେ ।।୩୭
ବିଶେଷେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନର ନାତି । ରାଜାଙ୍କ ମଧେ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ।।୩୮
କଳି-ପ୍ରବେଶ-କଥା ଶୁଣି । ଦିଗବିଜୟେ ନୃପମଣି ।।୩୯
ତାର ସଙ୍ଗତେ ନୃପବରେ । ସମର୍ଥ ନୁହନ୍ତି ସମରେ ।।୪୦
ଉତ୍ତମରଥ ସଜକରି । ରଥେ ଯୋଚିଲା ଅଶ୍ୱଚାରି ।।୪୧
ଶ୍ୟାମ ତୁରଙ୍ଗ ମନୋଜବ । କେ କହୁ ଅଶ୍ୱଙ୍କ ପ୍ରଭାବ ।।୪୨
ଅଶ୍ୱଭୂଷିତ ଅଳଙ୍କାର । ଯେହ୍ନେ ଉଦିତ ଦିବାକର ।।୪୩
ରଥ ଉପରେ ସିଂହଧ୍ୱଜ । ପୁରୁ ବାହାର ମହାରାଜ ।।୪୪
ଆବୃତ୍ତ ଚତୁରଙ୍ଗ ବଳେ । କେ ତାକୁ ସମ ମହୀତଳେ ।।୪୫
ଦିଗବିଜୟେ ବିଜେ କଲା । ଚାଲନ୍ତେ ଅବନୀ କମ୍ପିଲା ।।୪୬
ମିଳେ ଉତ୍ତର କୁରୁଦେଶେ । ସର୍ବ ନୃପତି ତାର ବଶେ ।।୪୭
ଭଦ୍ରାଶ୍ୱ କେତୁମାଳ ଜିଣି । ଭାରତବର୍ଷ ନୃପମଣି ।।୪୮
ବରଷ କିଂପୁରୁଷ ଆଦି । ଜିଣିଲା ସକଳ ସମ୍ପାଦି ।।୪୯
ସର୍ବ ନୃପତି ତା ଚରଣେ । ଧନେ ଖଟିଲେ ଦାସପଣେ ।।୫୦
କେତେହେଁ ଲୋକ ତାର ଆଗେ । କୃଷ୍ଣଚରିତ ନାନାରଙ୍ଗେ ।।୫୧
ଆତ୍ମାକୁ ରଖିଲେ ଯେମନ୍ତେ । ଦ୍ରୋଣକୁମର ଶସ୍ତ୍ରଘାତେ ।।୫୨
ବୃଷ୍ଣି ପାଣ୍ଡବ ବନ୍ଧୁପଣେ । ଭକତି କୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ।।୫୩
ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କର ବାଣୀ । ତୋଷ ତାହାଙ୍କ ମୁଖୁ ଶୁଣି ।।୫୪
ସନ୍ତୋଷ ହେଲେ ନୃପମଣି । ଉତ୍ତମ-ଧନ-ବସ୍ତ୍ର ଆଣି ।।୫୫
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଲେ ପୁରସ୍କାର । ରତ୍ନ-କଙ୍କଣ-ମଣିହାର ।।୫୬
ପାଣ୍ଡବ ତୁଲେ ଯେତେ ଭାବ । ସଂସାରେ ସାଧିଲେ ମାଧବ ।।୫୭
ରଣେ ସାରଥି ପଣେ ରଥେ । ଯେ ବନବାସ ଘୋରପଥେ ।।୫୮
ଦୁଃଖୁ ଉଦ୍ଧାରି ସଖାପଣେ । ହସ୍ତିନା ଗଲେ ଦୂତପଣେ ।।୫୯
ଆସନ ଶୟନ ଭୋଜନେ । ସ୍ତୁତିବଚନେ ବନ୍ଧୁପଣେ ।।୬୦
ଏ ଆଦି ଯେତେ କର୍ମକରି । ପାଣ୍ଡବ ସଙ୍ଗତେ ବିହରି ।।୬୧
ସେ ଭାବଘେନି ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତେ । ଭଜିଲା କୃଷ୍ଣ-ପାଦଗତେ ।।୬୨

ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କର ଧର୍ମ । ସାଧିଲା ଅନୁଦିନେ କର୍ମ ।।୬୩
ସେ ପୁଣି ନିଜ କର୍ମବଶେ । ଲଭିଲା ଅଳପ-ବୟସେ ।।୬୪
ତାର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟକଥା ଯେତେ । ଶୁଣ ଶୌନକ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ।।୬୫
ଧର୍ମ ଯେ ଏକପାଦ ବହି । ଦିନେ ସେ ବୃଷରୂପ ହୋଇ ।।୬୬
ଭୂମିକି ଦେଖି ଧେନୁରୂପେ । ବିଶ୍ୱାସେ ମିଳିଲା ସମୀପେ ।।୬୭
ସେ ଧେନୁ ଅତିଦୁଃଖେ ଦୁଃଖୀ । ଅଧୋବଦନେ ଅଶ୍ରୁମୁଖୀ ।।୬୮
କାନ୍ଦଇ ତେଜହୀନ ହୋଇ । ବତ୍ସା ବିହୁନେ ଯେହ୍ନେ ଗାଈ ।।୬୯
ତାର ବଦନ ଚାହିଁ ଧୀରେ । ଧର୍ମ ପୁଚ୍ଛଇ ପ୍ରିୟଭରେ ।।୭୦
ଭୋ ବସୁନ୍ଧରୀ ସତ୍ୟ କହ । ତୋର ବିଷୟେ ମୋ ସନ୍ଦେହ ।।୭୧
ତୋର ଶରୀରେ କିବା ବ୍ୟାଧି । ଅନ୍ତର-ବାହାରେ ଆଚ୍ଛାଦି ।।୭୨
ବିରସ ବଦନ ତୋହର । ଯେ ମୁଖ ସ୍ୱଭାବେ ସୁନ୍ଦର ।।୭୩
କିବା ତନୟ ତୋର ମଲା । ସ୍ୱାମୀ ବା ଦୂରେ ପ୍ରବାସିଲା ।।୭୪
କିବା ତୋହର ମନବ୍ୟଥା । କି ନଷ୍ଟଧନେ ତୋର ଚିନ୍ତା ।।୭୫
ଏକଇ ପାଦ ଦେଖି ମୋତେ । ଦୟା ବସିଲା ତୋର ଚିତ୍ତେ ।।୭୬
କିବା ଏ ଘୋର କଳିକାଳେ । ଶୂଦ୍ରେ ଭୁଞ୍ଜିବେ ତୋତେ ବଳେ ।।୭୭
କିବା ଦେବଙ୍କ ପ୍ରୀତି ଛଳେ । ଯଜ୍ଞ ନୋହିଲା ମହୀତଳେ ।।୭୮
ତେଣୁ ବା ଇନ୍ଦ୍ର ନ ବର୍ଷିଲେ । ଏଣୁ ବା ପ୍ରଜାନାଶ ଗଲେ ।।୭୯
କି ବା ପୁରୁଷେ ନିଜ ନାରୀ । ଉପେକ୍ଷି ପରଦାରା କରି ।।୮୦
କି ବା ବାଳକେ ପିତାମାତା । ଛାଡ଼ିବେ ତେଣୁ ତୋର ଚିନ୍ତା ।।୮୧
କି ବା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ବେଦବାଣୀ । ସାଧିବେ ହୀନକୁଳେ ଆଣି ।।୮୨
କି ହୀନ କ୍ଷତ୍ରବନ୍ଧୁ ରାଜା । କଳି-ପୀଡ଼ିତ ଜନପ୍ରଜା ।।୮୩
ନିଜ ଭୁବନ ଛାଡ଼ି ଜନେ । ପଶିବେ ଦୁର୍ଗମ-ବିପିନେ ।।୮୪
ପ୍ରାଣୀ ନ ମଣି ସ୍ଥାନାସ୍ଥାନ । ଆସନ ଶୟନ ଭୋଜନ ।।୮୫
କରିବେ ପରପାକେ ମତି । ପର ଯୁବତୀ ସଙ୍ଗେ ରତି ।।୮୬
କିବା ତୋହର ଗୁରୁଭାର । ଖଣ୍ଡିଲା କୃଷ୍ଣ-ଅବତାର ।।୮୭
ତାର ଚରଣ ତୋ ଉପର । ଯେହ୍ନେ ଭୂଷିତ ଅଳଙ୍କାର ।।୮୮
ତାର ଚରିତ ଗୁଣଲୀଳା । କିବା ତୋ ମନ ସୁମରିଲା ।।୮୯
ତାର ବିୟୋଗେ ତୋର ଚିତ୍ତ । ଚିନ୍ତା-ସାଗରେ ମୋହଗତ ।।୯୦

ଏ ଆଦି ଯେତେ ଚିନ୍ତାଭାର । କହ ତୋ ବିମନ ବେଭାର ॥୯୧
ଦେବେ ପୂଜନ୍ତି ତୋତେ ଭଲେ । ଏବେ ଅବଜ୍ଞା କିବା କଲେ ॥୯୨
କାଳ ବା ତୋର ଶୁଭ ହରି । ଏଣୁ ଦିଶିଲୁ ହତଶିରୀ ॥୯୩
ଧର୍ମ ବୃଷଭ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । ଧରଣୀ କହେ ମନେ ଗୁଣି ॥୯୪

ଧରଣୀ ଉବାଚ

ଭୋ ବୃଷ ଯେତେ ପ୍ରଶ୍ନ ତୋର । ଏ ତୋତେ ନୋହେ ଅଗୋଚର ॥୯୫
ତୋହର ଚତୁର ଚରଣ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ସୁଖର କାରଣ ॥୯୬
ସତ୍ୟ ଶଉଚ ଦୟା କ୍ଷାନ୍ତି । ତ୍ୟାଗ ସନ୍ତୋଷ ଋଜୁବୃତ୍ତି ॥୯୭
ତପ ସମତା ଶମ ଦମ । ତିତିକ୍ଷା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସଂଯମ ॥୯୮
ଜ୍ଞାନ ବୈରାଗ୍ୟ ଅଇଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ । ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ତେଜ ସ୍ମୃତି ଶୌର୍ଯ୍ୟ ॥୯୯
ଧୈର୍ଯ୍ୟ କୌଶଳ ମୃଦୁଭାବ । କାନ୍ତି ବାଗ୍ମିତା ସୁସ୍ୱଭାବ ॥୧୦୦
ବିନୟ ସହ ଓଜବଳ । ସ୍ଥୈର୍ଯ୍ୟ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଏ ସକଳ ॥୧୦୧
କୀର୍ତ୍ତି ମାନ ଅନହଙ୍କାର । ଏ ସର୍ବ ଯାହାର ଶରୀର ॥୧୦୨
ଏ ଆଦି ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ଯେତେ । କର୍ମ ସାଧନ ଏ ଜଗତେ ॥୧୦୩
ମହତଜନ ଆଚରଣ । ଆତ୍ମାର ପରମ କାରଣ ॥୧୦୪
ଏ ସର୍ବଗୁଣ ସଉଭାଗେ । ଗମିଲେ ଗୋବିନ୍ଦର ସଙ୍ଗେ ॥୧୦୫
ପଡ଼ିଲା କଳି ଦୃଷ୍ଟିପାତ । ତେଣୁ ଶୋଚନା ମୋର ଚିତ୍ତ ॥୧୦୬
ସେ କୃଷ୍ଣ ବିରହେ କାତର । ତେଣୁ ଶୋଚନା ମୋର ଚିତ୍ତ ॥୧୦୭
ମୁଁ ଏବେ ଆତ୍ମାକୁ ସୁମରି । ଏ ସର୍ବଗୁଣ ମନେ ଧରି ॥୧୦୮
ତୋର ଚରଣ ଭଗ୍ନ ଦେଖି । କାନ୍ଦଇ ଅତି ଦୁଃଖେ ଦୁଃଖୀ ॥୧୦୯
ଦେବତା ଋଷି ପିତୃଗଣ । ଯେ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମ ଆଚରଣ ॥୧୧୦
ଏ ସର୍ବ ଧର୍ମ ଗଲା ଦୂର । ମୋତେ ଛାଡ଼ିଲେ ଚକ୍ରଧର ॥୧୧୧
ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଦେବୀ ଯେତେ । ନିଶ୍ଚଳେ ମୋହର ସହିତେ ॥୧୧୨
ଯାର ଅପାଙ୍ଗ ମୋକ୍ଷଶିରୀ । ଲଭିବୁ ବୋଲି ଆଶ କରି ॥୧୧୩
କଠୋର ତପ ସାଧି ବନେ । ପ୍ରପନ୍ନ ଯାହାର ଚରଣେ ॥୧୧୪
ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତେଜି ପଦ୍ମବନ । ଯାର ହୃଦୟେ ଲଭି ସ୍ଥାନ ॥୧୧୫
ସେ ସ୍ଥାନେ ନ ରହେ ତା ମନ । ଯାର ଚରଣେ ନିତ୍ୟେ ଧ୍ୟାନ ॥୧୧୬

କରି ବଞ୍ଚଇ ସର୍ବବେଳା । ସେ ହରି ନିଜପୁରେ ଗଲା ॥୧୧୭
ତାର ଚରଣ ଚିହ୍ନ ଯେତେ । ଧ୍ୱଜ ଅଙ୍କୁଶ ମୋର ଗାତ୍ରେ ॥୧୧୮
ସେ ବେଶେ ଅଳଂକୃତ ହୋଇ । ଶୁଦ୍ଧ ସୁନ୍ଦର ବିରାଜଇ ॥୧୧୯
ଯେଣୁ ଛାଡ଼ିଲେ ମୋତେ ହରି । ତେଣୁ ଦିଶଇ ହତଶିରୀ ॥୧୨୦
ଅସୁର ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ଭାର । ଉଶ୍ୱାସ କଲା ଯେ ମୋହର ॥୧୨୧
ତୋତେ ସ୍ଥାପିଲେ ଏ ସଂସାରେ । ଅଶେଷ-ଜନ-ଉପକାରେ ॥୧୨୨
ଯାଦବବଂଶ ହିତକର । ଅଶେଷ-ଅନଙ୍ଗ-ସୁନ୍ଦର ॥୧୨୩
ଏ ତିନିଲୋକ ମନ ମୋହେ । ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ନିଜ ଦେହେ ॥୧୨୪
ସେ ରୂପ ହୋଇଲା ଅନ୍ତର । ତେଣୁ ବିବର୍ଣ୍ଣ ରୂପ ମୋର ॥୧୨୫
କଥନ ମନୋହର ସ୍ମିତେ । ପ୍ରେମାବଲୋକ ବହୁମତେ ॥୧୨୬
ଦ୍ୱାରକାପୁର ନାରୀଙ୍କର । ଯେ ମାନ ହରେ ନିରନ୍ତର ॥୧୨୭
ଯାର ଚରଣ ରେଣୁ ଲାଗି । ତୃଣ ଛଳେ ମୁଁ ପୁଲକାଙ୍ଗୀ ॥୧୨୮
ତାର ବିଯୋଗ କେବା ସହି । ଏ ଜୀବଲୋକେ ଦେହ ବହି ॥୧୨୯
ସୂତ କହନ୍ତି ଅବଧାନେ । ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ମୁନିଜନେ ॥୧୩୦

ସୂତ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତେ କହୁ କହୁ ବାଣୀ । ଧର୍ମର ସଙ୍ଗତେ ଧରଣୀ ॥୧୩୧
ସେ ପରୀକ୍ଷିତ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଦିଗବିଜୟ କର୍ମ ସାରି ॥୧୩୨
ଧର୍ମ ଧରଣୀ ସଙ୍ଗମେଳେ । ମିଳିରେ ସରସ୍ୱତୀ କୂଳେ ॥୧୩୩
ବୋଲଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ । ଗୀତ ପ୍ରବନ୍ଧେ ଭାଗବତ ॥୧୩୪
ଭବସିନ୍ଧୁ-ତରଣେ-ଭେଳା । ଏଣେ ସୁଜନେ ହୁଅ ମେଳା ॥୧୩୫
ଅମୃତ କୃଷ୍ଣର ଚରିତ । ପ୍ରଥମ ସ୍କନ୍ଧେ ଭାଗବତ ॥୧୩୬
ଅମୃତରସ କୃଷ୍ଣବାଣୀ । ସୁଜନେ ତର ଏହା ଶୁଣି ॥୧୩୭

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ପୃଥ୍ୱୀଧର୍ମସମ୍ବାଦୋ ନାମ
ଷୋଡ଼ଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ସୂତ ଉବାଚ

ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ମୁନିଜନେ । ହରି ଚରିତ ଶୁଦ୍ଧମନେ ।। ୧
ସେ ପ୍ରାଚୀ ସରସ୍ୱତୀ କୂଳେ । ପ୍ରବେଶ ଚତୁରଙ୍ଗ ବଳେ ।। ୨
ସେ ରାଜରଷି ପରୀକ୍ଷିତ । ତେଜେ କି ବିରାଜେ ଆଦିତ୍ୟ ।। ୩
ତକ୍ଷଣେ ସରସ୍ୱତୀ କୂଳେ । ମିଳିଲେ ଗୋ-ମିଥୁନ ମେଳେ ।। ୪
ଦେଖିଲେ ରାଜରୂପଧାରୀ । ଲୁହାର ଯଷ୍ଟି କରେ ଧରି ।। ୫
ସ୍ୱଭାବେ ଶୂଦ୍ର ତାର ଦେହୀ । ନଟର ପ୍ରାୟ ସଜ ହୋଇ ।। ୬
ସର୍ପର ପ୍ରାୟେ ଘୋରନାଦେ । ଦଣ୍ଡ ପ୍ରହାରେ ବୃଷ ପାଦେ ।। ୭
ସ୍ୱଭାବେ ଏକଇ ଚରଣ । ପ୍ରହାର କରେ ପୁଣା ପୁଣ ।। ୮
ତାର ପ୍ରହାରେ ସେ ବିକଳ । ଲୋଚନୁ ବହେ ଅଶ୍ରୁଜଳ ।। ୯
କମ୍ପଇ ମହାଭୟେ ଦେହୀ । ମୂତ୍ର ପୁରୀଷ ଉତ୍ସର୍ଗଇ ।। ୧୦
ତାର ପ୍ରହାରେ ଧେନୁ କାନ୍ଦେ । ସ୍ଥିର ନ ରହେ ଚାରିପାଦେ ।। ୧୧
ପାଦେ ପ୍ରହାରେ ଧେନୁ ପୁଣ । ଲୁଟଇ ଚତୁର ଚରଣ ।। ୧୨
ବସ୍ତ୍ରା ବିହୀନ କୃଶଦେହୀ । କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତେ ଭୋଜନ ଇଚ୍ଛଇ ।। ୧୩
ତାର ନିକଟେ ରଥେ ଥାଇ । ରାଜନ ଅଳଙ୍କୃତ ଦେହୀ ।। ୧୪
ବାର ଆରୋପି ଧନୁର୍ଗୁଣେ । ଗଭୀର କୋମଳ ବଚନେ ।। ୧୫
ଅନାଇଁ ବୃଷଭ ବଦନ । ପୁଚ୍ଛଇ ପ୍ରହାର କାରଣ ।। ୧୬
ସେ ଦୁଷ୍ଟ ପୁରୁଷକୁ ଚାହିଁ । ରାଜନ କହେ ରୋଷବହି ।। ୧୭

ରାଜାଉବାଚ

କହ ଏ କେବଣ କାରଣ । କିମ୍ପାଇ କରୁ ପ୍ରହାରଣ ।। ୧୮
କାହୁଁ ଅଇଲୁ ତୁ ପୁରୁଷ । କହ ତୋହର ନାମ କିସ ।। ୧୯
ମୋର ଶରଣ ନରଲୋକ । ଏହାକୁ କରୁ ତୁ ନିରେଖ ।। ୨୦
ନିର୍ବଳ ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ତୁ ବଳେ । ପ୍ରହାରୁ ବଳିଆର ଛଳେ ।। ୨୧
ବେଶେ ତୁ ରାଜରୂପ ବହୁ । ନଟର ପ୍ରାୟ ଦ୍ୱିଜ ନୋହୁ ।। ୨୨
କହ ଏ କେବଣ କାରଣ । ଦେଖ ମୋ କରେ ଧନୁର୍ବାଣ ।। ୨୩
ଦେଖ ଅର୍ଜୁନ ସଙ୍ଗେ କରି । ନିଜ ଭୁବନେ ଗଲେ ହରି ।। ୨୪
ସେ ତ ସ୍ୱଭାବେ ଅରକ୍ଷିତ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କି କିମ୍ପା କରୁ ହତ ।। ୨୫

ପ୍ରାଣୀ ସଂହରୁ ଅବହେଳେ । କାଳ ତୋ ପୂରିଲା ନିଶ୍ଚଳେ ।। ୨୬
ପୁଣି ବୃଷଭ ମୁଖ ଚାହିଁ । ସମ୍ଭ୍ରମ ଚିତ୍ତେ ପଚାରଇ ।। ୨୭
ତୁ ବୃଷ ମୃଣାଳ ଧବଳ । ଏକଇ ପାଦେ ତୁମ୍ଭେ ଚଳ ।। ୨୮
ତିନି ଚରଣ ତୋର ଥିଲା । କହ କି ହେତୁ କେଣେ ଗଲା ।। ୨୯
କେଉଁ ଦେବତା କହ ତୁହି । ମାୟାରେ ବୃଷରୂପ ହୋଇ ।। ୩୦
ଏ କଥା ମୋତେ ବଡ଼ ଗରୁ । ମୋହର ମନେ ଖେଦ କରୁ ।। ୩୧
ଦେଖ କୌରବ ବଂଶଭୁଜେ । ପ୍ରଜା ରକ୍ଷିତ ମୋର ରାଜ୍ୟେ ।। ୩୨
ପ୍ରାଣୀ ଲୋଚନୁ ଅଶ୍ରୁଜଳ । ତୋ ବିନୁ ନ ପଡ଼ଇ ତଳ ।। ୩୩
ପୁଣି ସୁରଭୀ ମୁଖ ଚାହିଁ । ଆଶ୍ୱାସ ବାକ୍ୟେ ପଚାରଇ ।। ୩୪
ତୁ ଧେନୁ କାନ୍ଦୁ କାହିଁପାଇଁ । ବୃଷଭ ଭୟ ତୋର ନାହିଁ ।। ୩୫
ଭୋ ମାତ ରୋଦନ ନ କର । ମୁହିଁ ଖଳଙ୍କ ଦର୍ପହର ।। ୩୬
ମୁହିଁ ପାଳକ ଅଛି ଯହିଁ । ମୋର ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଦୁଃଖ କାହିଁ ।। ୩୭
ଯାହାର ରାଜ୍ୟେ ପ୍ରଜାକୁଳେ । ହିଂସା କରନ୍ତି ଦୁଷ୍ଟଖଳେ ।। ୩୮
ତା ଯେବେ ରାଜା ନ ଶୁଣଇ । ତାର ଆୟୁଷ ଯଶ କାହିଁ ।। ୩୯
ନାଶଇ ଇହ ପରଲୋକ । ଅନ୍ତେ ସେ ପଡ଼ଇ ନରକ ।। ୪୦
ରାଜପଣର ଧର୍ମ ଏହି । ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ପ୍ରଜା ଯେ ପାଳଇ ।। ୪୧
ଏଣୁ ଏହାକୁ ବଧ କରି । ଧର୍ମେ ଅଧର୍ମ ଦୂର କରି ।। ୪୨
ପ୍ରଜାରକ୍ଷଣେ ଏ କାରଣ । ଏବେ ହୋ ବୃଷଭ ତୁ ଶୁଣ ।। ୪୩
ତୋର ଚତୁରପାଦ ଥିଲା । ତିନିଚରଣ କେଣେ ଗଲା ।। ୪୪
କୃଷ୍ଣସେବକ ରାଜ୍ୟେ କେହି । ତୋ ପରି ଦୁଃଖଚିତ୍ତେ ନାହିଁ ।। ୪୫
କୃଷ୍ଣାନୁବ୍ରତୀ ରାଜା ଯେତେ । ତାହାଙ୍କ ରିପୁ ଏ ଜଗତେ ।। ୪୬
ଧର୍ମ ନାଶନ୍ତି ମହୀତଳେ । ଯେ ସାଧୁ ହିଂସେ ଅବହେଳେ ।। ୪୭
ତୋହର ବିରୂପ ଚରଣ । ପାଣ୍ଡବବଂଶେ ଏ ଦୂଷଣ ।। ୪୮
ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ଯେ ହିଂସେ । ସେ ଅପରାଧେ ଆତ୍ମା ନାଶେ ।। ୪୯
ତାହା ତୁ କହ ମୋ ଆଗର । ମଙ୍ଗଳ କରିବି ତୁମ୍ଭର ।। ୫୦
ସଂସାରେ ପାପୀଜନଙ୍କର । ମୋ ଭୟେ ହୃଦୟ କାତର ।। ୫୧
ସାଧୁଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ନିମନ୍ତେ । ଅସାଧୁଗଣ ନାଶ ଅର୍ଥେ ।। ୫୨
ଏଣୁ ଏ ଲୋକେ ଅପଯଶ । ଯେ କରେ ହୋଇ ନିରଙ୍କୁଶ ।। ୫୩

ମୁହିଁ ତାହାର ଭୁଜ ଦୁଇ । ଛେଦିବି ଯେବେ ଦେବ ହୋଇ ।। ୫୪
ରାଜା ପରମଧର୍ମ ଏହି । ସ୍ୱଧର୍ମେ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ପାଳଇ ।। ୫୫
ସ୍ୱଧର୍ମେ ପାଳେ ବସୁନ୍ଧରୀ । ଖଳ ଚଉର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ନିବାରି ।। ୫୬
ଯେ ଚାରିବର୍ଣ୍ଣ ଏ ଜଗତେ । ସ୍ୱଧର୍ମ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟପଥେ ।। ୫୭
ତାହାଙ୍କ ଗର୍ବ ଯେବେ ହରେ । ସେ ରାଜଧର୍ମ ରାଜ୍ୟ କରେ ।। ୫୮
ରାଜାର ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ତୋଷେ । ସେ ଧର୍ମ କହନ୍ତି ହରଷେ ।। ୫୯

ଧର୍ମ ଉବାଚ

ପାଣ୍ଡବବଂଶେ ଏ ବେଭାର । ଆରତ ପ୍ରାଣୀ ଭୟ ହର ।। ୬୦
ଯାହାର ପୁଣ୍ୟଗୁଣେ ହରି । ସାରଥି ଦୂତପଣ କରି ।। ୬୧
ଶୁଣ ହୋ ପୁରୁଷ-ଉତ୍ତମ । ଯାହାର ଯେବା ନିଜଧର୍ମ ।। ୬୨
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ କ୍ଳେଶବୀଜ ଯେତେ । ପ୍ରକାଶ ନୋହେ ମୋର ଚିତ୍ତେ ।। ୬୩
ଯେ ବାକ୍ୟଭେଦ ବିମୋହନ । ତାକୁ ନ ଜାଣେ ତେଣୁ ଜନ ।। ୬୪
କେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନେ ଆତ୍ମା ଧରେ । ଆତ୍ମାର ବିକଳ୍ପ ବିଚାରେ ।। ୬୫
କେ ବୋଲେ ଦୈବ ବଳୀୟାର । କେ ବୋଲେ କର୍ମର ଏ ଫଳ ।। ୬୬
କେ ବୋଲେ ସ୍ୱଭାବ ଏହାର । ବ୍ରହ୍ମାଶଙ୍କରେ ଅଗୋଚର ।। ୬୭
ତର୍କ ନ ପାରି ଯାହା ମନେ । କେ ତାହା କହିବ ବଚନେ ।। ୬୮
ଏ ଆଦି ଯେ ବିଧି ବୃତ୍ତାନ୍ତ । ତୁ ରାଜା ଏହା ମନେ ଚିନ୍ତ ।। ୬୯

ସୂତ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତେ ଧର୍ମମୁଖୁ ବାଣୀ । ସେ ରାଜା ସାବଧାନେ ଶୁଣି ।। ୭୦
ମନରୁ ଖେଦ ଦୂର କଲା । ସ୍ୱରୂପେ ଧର୍ମକୁ ଦେଖିଲା ।। ୭୧
ଦେହେ ଉତ୍ତରୀ ଅକ୍ଷମାଳ । କଟୀରେ ଅଜିନ ଦୁକୂଳ ।। ୭୨
ଲମ୍ବ ସୁନ୍ଦର ଚାରିକର । ଶିରେ ଶୋଭିତ ଜଟାଭାର ।। ୭୩
ତନୁ ଶଶାଙ୍କ-ବପୁ ଗଞ୍ଜେ । ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଚିହ୍ନ ହୃଦେ ସାଜେ ।। ୭୪
ଯେସନେ ତଡ଼ିତ ତରାସ । ରାଜା ଦେଖିଲା ଏହୁ ବେଶ ।। ୭୫
ରାଜାକୁ ସ୍ୱରୂପ ଦେଖାଇ । ସେ ବୃଷ ଏକପାଦେ ରହି ।। ୭୬
ରାଜା ଦେଖିଲା ଧର୍ମ ରୂପ । ଚିତ୍ତେ ପ୍ରକାଶେ ଜ୍ଞାନଦୀପ ।। ୭୭

କପୋଳେ ଦେଇ ବେନିକର । ଧର୍ମକୁ ବୋଲେ ନୃପବର ।। ୭୮

ରାଜାଉବାଚ

ତୁ ଧର୍ମ ଧର୍ମକଥା କହୁ । ଛଳେ ବୃଷଭ ରୂପ ବହୁ ।। ୭୯
ଅଧର୍ମ କର୍ମ ଯେ କରଇ । ଯେ ଅବା ତାହା ପ୍ରକାଶଇ ।। ୮୦
ନରକେ ଗତି ଦୁହିଙ୍କର । ଏ ରୂପେ ଶାସ୍ତ୍ରର ବିଚାର ।। ୮୧
କିବା ଏ ଦେବମାୟା ଗତି । କେ ଜାଣି ବାରେ ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତି ।। ୮୨
ମନ ବଚନେ ଅଗୋଚର । ନିଶ୍ଚୟ ବିଚାର ପ୍ରାଣୀର ।। ୮୩
ତୋହର ଚତୁର ଚରଣ । ପ୍ରଥମ ଯୁଗେ ଆଚରଣ ।। ୮୪
ତପ ଶଉଚ ଦୟା ସତ୍ୟ । ଏ ଯୁଗ ଅନୁରୂପେ କୃତ୍ୟ ।। ୮୫
ସତ୍ୟର ସଙ୍ଗେ ତପ ଗଲା । ଶଉଚ ତ୍ରେତୟା ହରିଲା ।। ୮୬
ଦ୍ୱାପର ଗଲା ଦୟା ସଙ୍ଗେ । ସତ୍ୟ ରହିଲା କଳିଯୁଗେ ।। ୮୭
ତପକୁ ଗର୍ବ ନାଶ କଲା । ଶଉଚ ସଙ୍ଗ ସଂହାରିଲା ।। ୮୮
ଦୟା ହରିଲା ମଦ ବଳେ । ସତ୍ୟ ଯେ ରହିଲା ନିଶ୍ଚଳେ ।। ୮୯
ଯେ ସତ୍ୟବଳେ ପ୍ରାଣୀ ତୋତେ । ସାଧନ୍ତି କର୍ମ ନାନାମତେ ।। ୯୦
ଏବେ ଯେ ଅଛି ଏକପାଦ । ଏ କଳି ତାହାକୁ ଆପଦ ।। ୯୧
ଚିନ୍ତଇ ମିଥ୍ୟା ଅଧର୍ମରେ । ଏ କିମ୍ପା ମୋର ଅଧିକାରେ ।। ୯୨
କଠୋର ସତ୍ୟ ଯେ ପାଳିବ । ସେ ପ୍ରାଣୀ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପାଇବ ।। ୯୩
ଏ ସତ୍ୟଭାବୁଁ ସତ୍ୟଯୁଗ । ଏ କଳି ଅନ୍ତେ ପ୍ରକାଶିବ ।। ୯୪
ଏ ଭୂମି ଭାରାଭର ହରି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗଲେ ଅପସରି ।। ୯୫
କୃଷ୍ଣର ପାଦପଦ୍ମ ଚିହ୍ନ । ମଣି କୁଣ୍ଡଳ ଶୋଭାବନ ।। ୯୬
ପବିତ୍ର ସୁନ୍ଦର ଶରୀର । ଦେଖି ସାନନ୍ଦ ସୁରନର ।। ୯୭
ସେ ହରି ଛାଡ଼ିଗଲା ଯେବେ । ଦେଖ ଏହାର ଦୁଃଖ ଏବେ ।। ୯୮
ଦୁର୍ଭଗା ପ୍ରାୟେ ଅଶ୍ରୁମୁଖୀ । କାନ୍ଦଇ ଅତି ଦୁଃଖେ ଦୁଃଖୀ ।। ୯୯
ପାପିଷ୍ଟ ଶୂଦ୍ରରାଜା ଯେତେ । ସର୍ବେ ଭୁଞ୍ଜିବେ ମିଳି ମୋତେ ।। ୧୦୦
ଏମନ୍ତେ ଧର୍ମ ବସୁନ୍ଧରୀ । ବାକ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧେ ବୋଧ କରି ।। ୧୦୧
ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଖଡ଼ଗ ଧରି ହସ୍ତେ । ମିଳିଲା କଳିର ଅଗ୍ରତେ ।। ୧୦୨
ଅଧର୍ମ ହେତୁ ବଳେ ମାରି । ମୁହିଁ ପାଳିବି ବସୁନ୍ଧରୀ ।। ୧୦୩

କଳି ଦେଖିଣ ତା ବଦନ । ଛାଡ଼ିଲା ନୃପତି ଲାଞ୍ଛନ ॥୧୦୪
ପ୍ରାଣ କାତରେ ଉଦବେଗେ । ପଡ଼ିଲା ରାଜା ପାଦଯୁଗେ ॥୧୦୫
ସେ କଳି ଜୀବନ ବିକଳେ । ପାଦେ ପଡ଼ିଲା ଯେତେବେଳେ ॥୧୦୬
ଦେଖିଣ କଳିର ବିକଳ । ସ୍ୱଭାବେ ମେଦିନୀ ବତ୍ସଳ ॥୧୦୭
ତାର ବିକଳ ମୁଖ ଦେଖି । ଖଡ଼ଗ ଭୁଜ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱେ ରଖି ॥୧୦୮
ଛେଦନ ନ କରି ତା ଶିର । ହସି ବୋଲନ୍ତି ନୃପବର ॥୧୦୯

ରାଜା ଉବାଚ

ତୁ ଯେ ଅଞ୍ଜଳି ଶିରେ ଧରି । ପାଦେ ପଡ଼ିଲୁ ଭୟ କରି ॥୧୧୦
ଅର୍ଜୁନବଂଶେ ଜାତ ଯାର । ତାହାକୁ ଭୟ ନାହିଁ ତୋର ॥୧୧୧
ଅଧର୍ମବନ୍ଧୁ ତୁ ସ୍ୱଭାବେ । ମୋର ବଚନ ଶୁଣ ଏବେ ॥୧୧୨
ମୋହର କ୍ଷେତ୍ରେ ନ ପଶିବୁ । ଯେବେ ତୁ ଜୀବନେ ବଞ୍ଚିବୁ ॥୧୧୩
ତୁ କେହ୍ନେ ଥିବୁ ରାଜଘରେ । ଅଧର୍ମ ଯୂଥ ତୋ ସଙ୍ଗରେ ॥୧୧୪
ଲୋଭ ଅସତ୍ୟ ଚୌର୍ଯ୍ୟକର୍ମ । ଏ ଆଦି ଅଶେଷ ଅଧର୍ମ ॥୧୧୫
ଦୁର୍ଜନ ଆଚରଣ ଅହଂ । ମାୟା କଳହ ଦମ୍ଭ ମୋହ ॥୧୧୬
ତୋହର ସଙ୍ଗେ ଥାନ୍ତି ଏତେ । ମୋ ଦେଶେ ଥିବୁ ତୁ କେମନ୍ତେ ॥୧୧୭
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଥିବେ ସତ୍ୟଧର୍ମେ । ତହିଁ ତୁ ନ ପଶିବୁ ଭ୍ରମେ ॥୧୧୮
ଏ ବ୍ରହ୍ମାବର୍ତ୍ତେ ଯେତେ ଜନ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଦି ଚାରିବର୍ଣ୍ଣ ॥୧୧୯
ଆଗମ ନିଗମ ପ୍ରମାଣେ । ଯଜ୍ଞ ସମ୍ପାଦି ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ॥୧୨୦
ହରିଚରଣେ ପୂଜା କରି । ଯେଣେ ସନ୍ତୋଷ ନରହରି ॥୧୨୧
ସ୍ଥାବର ଆଦି ଚାରିଦେହେ । ବାହ୍ୟ ଅନ୍ତରେ ବ୍ୟାପିରହେ ॥୧୨୨
ଯେହ୍ନେ ପବନ ଏ ଶରୀରେ । ବହଇ ଅନ୍ତର ବାହାରେ ॥୧୨୩
ସେ ହରିପୂଜା କରି ଯହିଁ । ତହିଁ ପ୍ରବେଶ ତୋର ନାହିଁ ॥୧୨୪
ଏ ଧର୍ମ ମୋହର ପ୍ରମାଣ । ଏଥକୁ ସାକ୍ଷ ନାରାୟଣ ॥୧୨୫

ସୂତ ଉବାଚ

ଶୁଣି ସେ ରାଜାର ଉତ୍ତର । କଳି କମ୍ପଇ ଥରହର ॥୧୨୬
ଉଚ୍ଚେ ଉଞ୍ଚାଇ ଅସିବର । ଯେହ୍ନେ କୁପିତ ଦଣ୍ଡଧର ॥୧୨୭

ସେ ରାଜା ମୁଖ କଳି ଚାହିଁ । ବୋଲଇ ଶିରେ କର ଦେଇ ॥୧୨୮

କଳି ଉବାଚ

ଭୋ ରାଜା ତୋହର ଚରଣେ । ଥିବି ତୋ ଆଜ୍ଞା ପରମାଣେ ॥୧୨୯
ତୋତେ ଦେଖଇ ମୋର ପଛେ । ଖଡ଼ଗ ହସ୍ତେ ତୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ॥୧୩୦
ତୁ ଧର୍ମପ୍ରାଣୀଙ୍କର ସାର । ବିଚାରି ମୋତେ ସ୍ଥାନ କର ॥୧୩୧
ଯହିଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ଥିବି ମୁହିଁ । ତୋହର ଆଜ୍ଞା ଶିରେ ବହି ॥୧୩୨
ସୂତ କହନ୍ତି ଶୁଦ୍ଧମନେ । ଶୁଣ ସକଳ ମୁନିଜନେ ॥୧୩୩

ସୂତ ଉବାଚ

କଳି ବଚନ ଶୁଣି ହସି । ସନ୍ତୋଷ ଚିତ୍ତେ ରାଜରଷି ॥୧୩୪
ଚାରିପ୍ରକାରେ ସ୍ଥାନ ଦେଲା । ନିତ୍ୟେ ଅଧର୍ମ ଯହିଁ ମେଳା ॥୧୩୫
ଦ୍ୟୂତ କାମିନୀ ମଦ୍ୟପାନ । ପ୍ରାଣୀ ମାରଣ ଯେବା ସ୍ଥାନ ॥୧୩୬
ପୁଣି ବୋଲଇ କଳିଯୁଗ । ମୋର ଏ ସ୍ଥାନ ଚାରିଭାଗ ॥୧୩୭
ଯହିଁ ମୁଁ ଥିବି ନିରନ୍ତରେ । ପଞ୍ଚମଭାଗ ଦିଅ ମୋରେ ॥୧୩୮
କଳିର ବାକ୍ୟ ଭାଳି ଚିତ୍ତେ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଦେଲା ତାର ହସ୍ତେ ॥୧୩୯
ଏ ପଞ୍ଚସ୍ଥାନ ପଞ୍ଚଗୁଣ । ବ୍ରାହ୍ମଣେ ସାବଧାନେ ଶୁଣ ॥୧୪୦
ମିଥ୍ୟା ବସଇ ଦ୍ୟୂତ ମଧ୍ୟେ । କାମ କାମିନୀ ମଦ ମଧ୍ୟେ ॥୧୪୧
ପ୍ରାଣୀ ମାରଣେ ରଜୋଗୁଣ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟେ ରିପୁଗଣ ॥୧୪୨
ଏ ପଞ୍ଚସ୍ଥାନ ତାରେ ଦେଲା । ଯହିଁ ଅଧର୍ମ ସଙ୍ଗମେଳା ॥୧୪୩
ପ୍ରମାଣି ଅଭିମନ୍ୟୁବଳା । କଳିଯୁଗକୁ ସ୍ଥାନ ଦେଲା ॥୧୪୪
ତକ୍ଷଣେ ରାଜାର ବଚନେ । କଳି ବସିଲା ପଞ୍ଚସ୍ଥାନେ ॥୧୪୫
ଏଣୁ ଏମାନଙ୍କୁ ସେବନ । ନ କରେ ବିଜ୍ଞ ଯେଉଁ ଜନ ॥୧୪୬
ସେ ଧର୍ମଶୀଳ ଯେହ୍ନେ ମେରୁ । ସ୍ୱଭାବେ ଲୋକପତି ଗୁରୁ ॥୧୪୭
ତପ ଶଉଚ ଦୟା ତିନି । ବୃଷଭପାଦ ବୋଲି ମାନି ॥୧୪୮
ନିଜର ବିଷୟ ପାଳନେ । ବର୍ତ୍ତିଲା ଏ ଚାରି ଚରଣେ ॥୧୪୯
ଆଶ୍ୱାସ ବାକ୍ୟେ ମନ ହରି । ପୃଥ୍ୱୀକି ସମବୁଦ୍ଧି କରି ॥୧୫୦
ସ୍ୱଭାବେ ସ୍ୱଧର୍ମ ପାଳନେ । ରାଜାର ଉଚିତ ପ୍ରମାଣେ ॥୧୫୧

ଧର୍ମନନ୍ଦନ ଧରି ବୋଲେ । ତପେ ଅରଣ୍ୟେ ଯିବାବେଳେ ॥୧୫୨
ପରୀକ୍ଷେ ରାଜଶିକ୍ଷା ଦେଇ । ସ୍ୱର୍ଗେ ଚଳିଲେ ପାଞ୍ଚଭାଇ ॥୧୫୩
ସେହି ପ୍ରକାରେ ମନେ ଗୁଣି । ରହେ କୌରବ ଶିରୋମଣି ॥୧୫୪
ହସ୍ତିନାପୁରେ ରାଜନୀତି । ପ୍ରଜାପାଳନେ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ॥୧୫୫
ଏମନ୍ତେ ଅଭିମନ୍ୟୁସୁତ । ପ୍ରଜାପାଳନେ ସୁବିଦିତ ॥୧୫୬
ଯାହାର ରାଜ୍ୟେ ତୁମ୍ଭେ ଥାଇ । ହରି ଭଜୁଛ ଯଜ୍ଞେ ଦାହି ॥୧୫୭
ସେ ହରି ଚରଣେ ବିଶ୍ୱାସ । କହଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ॥୧୫୮

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ କଳିନିଗ୍ରହୋ ନାମ
ସପ୍ତଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

●

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

କହନ୍ତି ସୂତ ଶୁଦ୍ଧଚେତା । ଶୁଣ ସକଳ ବ୍ରହ୍ମବେତ୍ତା ॥୧

ସୂତ ଉବାଚ

ଦ୍ରୋଣକୁମର ଶସ୍ତ୍ରାଘାତେ । ଯେ ରାଜା ବଞ୍ଚି ଗର୍ଭଗତେ ॥୨
କୃଷ୍ଣର ଅନୁଗ୍ରହ ଭାବେ । ନ ମଲା ଜନନୀର ଗର୍ଭେ ॥୩
ବ୍ରାହ୍ମଣ କୋପେ ଶାପ ଦେଲା । ତକ୍ଷକେ ମର ତୁ ବୋଇଲା ॥୪
ତେଣୁ ତକ୍ଷକ ତାକୁ ବଳେ । ବେଗେ ଦଂଶିଲା ଗଙ୍ଗାଜଳେ ॥୫
ମରଣ ଜାଣି ମହୀପତି । ହୃଦେ ଚିନ୍ତିଲା ଯଦୁପତି ॥୬
ହରିମହିମା ପରିମାଣି । ବ୍ୟାସକୁମର ମୁଖୁ ଶୁଣି ॥୭
ଛାଡ଼ିଣ ସର୍ବସଙ୍ଗ ହେଲେ । ଯେ ଜୀବ ଜ୍ଞାନତତ୍ତ୍ୱ ବଳେ ॥୮
ଗଙ୍ଗାରେ ଛାଡ଼ି ନିଜପ୍ରାଣ । ଗୋବିନ୍ଦେ ପଶିଲା ଶରଣ ॥୯

କୃଷ୍ଣର ଗାଥା ଗୁଣପନ୍ତି । ଯେ ନିତ୍ୟେ ହୃଦରେ ଚିନ୍ତନ୍ତି ॥୧୦
କୃଷ୍ଣର କଥାମୃତ ତୁଣ୍ଡେ । କହି ରୋମାଞ୍ଚ ନିଜ ପିଣ୍ଡେ ॥୧୧
ସର୍ବଦା ପାଦ ଯେ ସ୍ମରନ୍ତି । ମରଣେ କିବା ତାଙ୍କ ଭୀତି ॥୧୨
ସେ ରାଜା ଯେତେଦିନ ଥିଲା । ସଂସାରେ କଳି ନ ପଶିଲା ॥୧୩
ନନ୍ଦନନ୍ଦନ ଯେତେବେଳେ । ତନୁ ଛାଡ଼ିଲେ ମହୀତଳେ ॥୧୪
ତକ୍ଷଣେ ଅଧର୍ମ ପୁରୁଷ । କଳି ଏ ସଂସାରେ ପ୍ରବେଶ ॥୧୫
ସେ ରାଜା ତାକୁ ସ୍ଥାନ ଦେଇ । ସାରଙ୍ଗ ପ୍ରାୟ ସାର ଖାଇ ॥୧୬
କୁଶଳ କର୍ମ ଯେ କରନ୍ତି । ସେ ଫଳ ଏ ଦେହେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ॥୧୭
ଇତର ଚିନ୍ତା ନ ଲାଗଇ । ଯେ ଶୁଭକର୍ମେ ନିତ୍ୟେ ଥାଇ ॥୧୮
ସେ କଳିଯୁଗ ଭୟଙ୍କର । ସ୍ୱଭାବେ ସୁବୁଦ୍ଧି ଗଭୀର ॥୧୯
ନିରତେ ଅପ୍ରମତ୍ତ ହୋଇ । ସିଂହର ପ୍ରାୟେ ବିକ୍ରମଇ ॥୨୦
ପ୍ରମତ୍ତ ପ୍ରାୟ ବାଳ ମଧ୍ୟେ । ସେ କଳି ବିହରେ ଆନନ୍ଦେ ॥୨୧
ସେ ପରୀକ୍ଷିତ ଗୁଣଗାଥା । ଯହିଁ ପ୍ରକାଶ କୃଷ୍ଣକଥା ॥୨୨
ପ୍ରସଙ୍ଗେ କହିଲଇଁ ଏବେ । ଯେଣୁ ପୁଛିଲ ପ୍ରିୟଭାବେ ॥୨୩
କୃଷ୍ଣର ଯେତେ ଗୁଣଗାଥା । ଯେ ସାଧୁଜନ ମଧ୍ୟେ କଥା ॥୨୪
ତାର ମହିମା ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । କହି ବଞ୍ଚନ୍ତି ସାଧୁସଙ୍ଗେ ॥୨୫
ନିତ୍ୟେ ତାହାର ପଦ ଚିନ୍ତି । ନିଶ୍ଚୟେ ଗୋବିନ୍ଦେ ପଶନ୍ତି ॥୨୬
ସୂତ ବଚନ ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେ । ମନ ଆନନ୍ଦେ ମୁନିଜନେ ॥୨୭
କର ପ୍ରସାରି ଜଣେ ଜଣ । ସୂତଙ୍କୁ କରନ୍ତି କଲ୍ୟାଣ ॥୨୮

ଋଷିଜନ ଉବାଚ

ନିର୍ମଳ-ଯଶ-ଗୁଣ-ଦେହୀ । ଚିର ଜୀବନେ ରହ ତୁହି ॥୨୯
ଆମ୍ଭେ ଯେ ନରଦେହ ବହି । ତୋର ନିକଟେ ଶୁଭେ ଥାଇ ॥୩୦
କୃଷ୍ଣ ଅମୃତ କଥାମାନ । ତୋର ବଚନୁ କର୍ଣ୍ଣେ ପାନ ॥୩୧
କରି ବଞ୍ଚିଲୁ ଦିନାକେତେ । ସୁସାଧୁ ସଙ୍ଗର ଆୟତ୍ତେ ॥୩୨
ଏ ଯଜ୍ଞକର୍ମେ ଆମ୍ଭ ଚିତ୍ତ । ବେଦ ବଚନେ ମୋହଗତ ॥୩୩
ଏ ଯଜ୍ଞ ଧୂମେ ଧୂମାକୁଳ । ଆମ୍ଭର ଆତ୍ମା ହୀନବଳ ॥୩୪
ଫୁଟିଲୁ ଯଜ୍ଞବାଟେ ଭ୍ରମି । ପଥୁକୀ ଯେହ୍ନେ ପଥଶ୍ରମୀ ॥୩୫

ତୁ ଯେ ଆମ୍ଭର ଶ୍ରମ ଜାଣି । କୃଷ୍ଣ ଅମୃତ କଥା ବାଣୀ ॥୩୬
ପାନ କରାଇ ଶ୍ରୁତିମାର୍ଗେ । ରଖିଲ ଆମ୍ଭ ପ୍ରାଣ ବେଗେ ॥୩୭
ହରି ଭକତଜନ ସଙ୍ଗେ । ଯେ କ୍ଷଣେ ବଞ୍ଚେ ନର ଅଙ୍ଗେ ॥୩୮
ତା ସଙ୍ଗେ ସ୍ୱର୍ଗ-ଭୋଗ-ମୋକ୍ଷ । କେ ତୁଲ୍ୟ କରିବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ॥୩୯
ଏଣୁ ଯେ କରେ ସାଧୁସଙ୍ଗ । ତରଇ ଏ ଭବତରଙ୍ଗ ॥୪୦
ପ୍ରାଣୀ ବାଞ୍ଛିତ ଆଶା ଏତେ । ଅଧିକ କ୍ଳେଶ ଏ ଜଗତେ ॥୪୧
କୃଷ୍ଣକଥାରେ ରସ ଯେତେ । ତାହା ଆସ୍ୱାଦି ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥୪୨
କେବା ରସଜ୍ଞ ତାହା ତେଜେ । କର୍ଣ୍ଣ ଜିହ୍ୱାରେ ସୁଖେ ଭୁଞ୍ଜେ ॥୪୩
ଯାହାର ଗୁଣ ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ସ୍ୱଭାବେ ନିର୍ଗୁଣ ବୋଲାଇ ॥୪୪
ଭବ ବିରଞ୍ଚି ଯାର ଅନ୍ତ । ପ୍ରମାଣି ନ ପାରେ ଜଗତ ॥୪୫
ଏଣୁ ଭକତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର । ଭାବୁକ ମଧ୍ୟେ ତୁମ୍ଭେ ବର ॥୪୬
ମହତଜନଙ୍କ ଶରଣ । ଯାହାର ଅଭୟ ଚରଣ ॥୪୭
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉଦାର ଚରିତ । ବିଶୁଦ୍ଧ ରସେ ଆମ୍ଭ ଚିତ୍ତ ॥୪୮
ଲୋଭିଲା ମଧୁକର ପ୍ରାୟେ । ଭୋ ମୁନି କର ତୁ ସଦୟେ ॥୪୯
କହ ଗୋବିନ୍ଦ-ରସକଥା । ଯେଣେ ଛାଡ଼ିବୁ ଭବବ୍ୟଥା ॥୫୦
ସେ ମହାଭାଗ ପରୀକ୍ଷିତ । ଭକତ ମଧ୍ୟେ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ॥୫୧
ବ୍ୟାସନନ୍ଦନ ମୁଖୁ ବାଣୀ । ସାନନ୍ଦେ ଗଙ୍ଗାତୀରେ ଶୁଣି ॥୫୨
କୃଷ୍ଣର ପାଦପଦ୍ମ ଗନ୍ଧେ । ଭୃଙ୍ଗ ଯେସନେ ମକରନ୍ଦେ ॥୫୩
ଗରୁଡ଼ଧ୍ୱଜ ପାଦମୂଳେ । ପ୍ରାଣ ନିବେଶି ଗଙ୍ଗାଜଳେ ॥୫୪
ପଶିଲା ସର୍ବସୁଖ ତେଜି । ହରି ଚରଣ ଭାବେ ଭଜି ॥୫୫
ତାର ଚରିତ ଯୋଗସାର । ସେ ଯେ ଭକତ ମଧ୍ୟେ ବର ॥୫୬
ଅନନ୍ତ ଚରିତ ସଂଯୁତ । ଯେ କର୍ମ କଲେ ପରୀକ୍ଷିତ ॥୫୭
କହ ସକଳ ଆମ୍ଭ ଆଗ । ତୁମ୍ଭେ ସହଜେ ମହାଭାଗ ॥୫୮
ଶୁଣି କହନ୍ତି ସୂତମୁନି । ବିପ୍ରଙ୍କ ଭାବେ ଭାବ ଘେନି ॥୫୯

ସୂତ ଉବାଚ

ବୋଲନ୍ତି ଭାଗ୍ୟ ଏ ମୋହର । ବୃଦ୍ଧଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ପୁରସ୍କାର ॥୬୦
ବିଲୋମେ ଜନ୍ମ ମୁଁ ଲଭିଲି । ସତ୍‌କୁଳ ମଧ୍ୟେ ଗଣ୍ୟ ହେଲି ॥୬୧

ମହତଜନଙ୍କୁ ଯେ ପାଇ । ତାର ଦୁଷ୍କୃତ ଦୋଷ କାହିଁ ॥୬୨
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମ ଯେ ଗୁଣନ୍ତି । ଯେ ଅବା ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣନ୍ତି ॥୬୩
ତାଙ୍କର କଥା କି କହିବା । ତାଙ୍କୁ ସମାନ ଅଛି କେବା ॥୬୪
ସେ ହରି ସର୍ବଘଟେ ଥାଇ । ଶରଣ ରକ୍ଷଣ ବୋଲାଇ ॥୬୫
ଅନନ୍ତ ଶକ୍ତି ଯେ ଅନନ୍ତ । ମହାନ୍ତଗୁଣ ନାହିଁ ଅନ୍ତ ॥୬୬
ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବ ଋଷି ଯେତେ । ଯା ଅନୁରୋଧେ ବେଦପଥେ ॥୬୭
ଯୋଗ ସମାଧି ତପେ ଚିନ୍ତି । ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କଟାକ୍ଷ ଇଛନ୍ତି ॥୬୮
ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସର୍ବ ଗୁଣ ଛାଡ଼ି । ତାର ଚରଣେ ଚିତ୍ତ ବଢ଼ି ॥୬୯
ନିତ୍ୟେ ବସଇ ବୃକ୍ଷସ୍ଥଳେ । ଧ୍ୟାନ ନିରୋପି ପାଦମୂଳେ ॥୭୦
କୃଷ୍ଣର ପାଦପଦ୍ମ ରଜେ । ନିଷ୍କାମ ମାର୍ଗେ ନିତ୍ୟେ ଭଜେ ॥୭୧
ଯାହାର ପାଦ ନଖ ଲାଗି । ସ୍ୱଭାବେ ଗଙ୍ଗା ସଉଭାଗୀ ॥୭୨
ସେ ଗଙ୍ଗାଜଳ ଏ ଜଗତେ । ପୂଜନ୍ତି ବିରଞ୍ଚି ସହିତେ ॥୭୩
ସେ ଗଙ୍ଗାନାମ ଉଚ୍ଚାରିଲେ । ପ୍ରାଣୀ ତରନ୍ତି ପାପୁ ଭଲେ ॥୭୪
ଏଣୁ ମୁକୁନ୍ଦ ନାମ ବିନେ । ସଂସାରେ କେବା ଉଚ୍ଚାରଣେ ॥୭୫
ସେ କି ପଦାର୍ଥ ଏ ଜଗତେ । ଚିନ୍ତି ନ ପାରେ ମୁନିସନ୍ତେ ॥୭୬
ଯାର ଚରଣେ ସିଦ୍ଧଗଣେ । ସମାଧି ଯୋଗ ଆଚରଣେ ॥୭୭
ଛାଡ଼ି ବିଷୟ ମୁନିଗଣ । ନିତ୍ୟେ କରନ୍ତି ସୁମରଣ ॥୭୮
ଭକ୍ତି ସମାଧି ଦୃଢାସନେ । ତରିଲେ ସଂସାର ବନ୍ଧନେ ॥୭୯
ହେ ଅର୍ଯ୍ୟମଣ ମୁନି ଯେତେ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପଚାରିଲ ମୋତେ ॥୮୦
କହିବି କୃଷ୍ଣର ମହିମା । ଯେ ଅବା ତାର ଗୁଣସୀମା ॥୮୧
କେ ଅବା ପାରେ ମୁଖେ କହି । ଯେହ୍ନେ ଗଗନ ଅନ୍ତ ନାହିଁ ॥୮୨
କୃଷ୍ଣ ମହିମା ସେହିମତେ । ଯେ ପକ୍ଷୀ ଉଡ଼ିପାରେ ଯେତେ ॥୮୩
ତାର ବାରତା ସେ ଜାଣନ୍ତି । ଅଧିକେ ନ ପାରନ୍ତି ଚିନ୍ତି ॥୮୪
ଏଣୁ ପଣ୍ଡିତଜନ ଯେତେ । ଜ୍ଞାନ ବିଚାରି ଏ ଜଗତେ ॥୮୫
କୃଷ୍ଣର ମହିମା ବିଚାରେ । ସହସ୍ରଜନ୍ମେ କେବା ପାରେ ॥୮୬
ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ବିପ୍ରଜନେ । ହରିଚରିତ ଶୁଦ୍ଧମନେ ॥୮୭
ସେ ପରୀକ୍ଷିତ ଏକଦିନେ । ମୃଗୟା ଅର୍ଥେ ଗଲା ବନେ ॥୮୮
ମୃଗ ନ ପାଇ ଘୋରବନେ । କ୍ଷୁଧିତ ତୃଷିତ ବଦନେ ॥୮୯

ଜଳ ନ ପାଇ ପଥଶ୍ରମେ । ମିଳିଲା ମୁନିଙ୍କ ଆଶ୍ରମେ ॥୯୦
ଦେଖଇ ଏକବୃକ୍ଷ ତଳେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆସନ ନିଶ୍ଚଳେ ॥୯୧
ଆନନ୍ଦେ ମୁଦ୍ରିତ ଲୋଚନେ । ଆତ୍ମା ନିବେଶି ଯୋଗଧାନେ ॥୯୨
ନିଶ୍ଚଳ ଆତ୍ମା ମନ ବୁଦ୍ଧି । ପବନ ନବଦ୍ୱାରେ ରୁନ୍ଧି ॥୯୩
ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ପ୍ରତ୍ୟାହାରେ । ଧ୍ୟାନେ ପ୍ରବେଶ ଶୂନ୍ୟପୁରେ ॥୯୪
ଆଧାର ଲିଙ୍ଗ ନାଭିହୃଦେ । କଣ୍ଠମଣ୍ଡଳ ଭ୍ରୂରୁମଧ୍ୟେ ॥୯୫
ମନପବନ ବ୍ରହ୍ମରନ୍ଧ୍ରେ । ନିବେଶି ଅଛନ୍ତି ଆନନ୍ଦେ ॥୯୬
ଯୋଗନିଶ୍ଚଳ ବ୍ରହ୍ମଭୂତ । ତିନିବିକାରୁ ସେ ଅତୀତ ॥୯୭
ପ୍ରକୀର୍ଣ୍ଣ ଜଟାଭାର ଶିରେ । ହରିଣ ଚର୍ମର ଉପରେ ॥୯୮
ଏମନ୍ତ ବିପ୍ରକୁ ଅନାଇ । ତୃଷିତେ କଣ୍ଠ ଶୁଷ୍କ ହୋଇ ॥୯୯
ଜଳ ମାଗିଲା ମହାରାଜା । ଇଚ୍ଛଇ ଆପଣାର ପୂଜା ॥୧୦୦
ଉଦକ ତୃଣ ଭୂମି ଆଦି । ଅତିଥି ପୂଜାର ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥୧୦୧
ଅର୍ଘ୍ୟ ସୁନୃତ ସାଧୁବାଣୀ । ନ ଲଭି କୋପେ ନୃପମଣି ॥୧୦୨
ମନେ ବିଚାରେ ମହାରାଜ । ଅବଜ୍ଞା କଲା ମୋତେ ଦ୍ୱିଜ ॥୧୦୩
କ୍ଷୁଧା ତୃଷାର ବଳେ ମନ । କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ଅଚେତନ ॥୧୦୪
ପ୍ରଚଣ୍ଡ କ୍ରୋଧ କୋପାନଳେ । ମୃତ ଉରଗ ଧନୁହୁଳେ ॥୧୦୫
ବ୍ରାହ୍ମଣଗଳେ ନେଇ ଦେଲା । ତକ୍ଷଣେ ନିଜପୁରେ ଗଲା ॥୧୦୬
ସେ ପରୀକ୍ଷିତ ନୃପମଣି । ବ୍ରାହ୍ମଣ କଥା ମନେ ଗୁଣି ॥୧୦୭
ସର୍ବ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ନିବୃତ୍ତି । ନୟନ ବୁଜି କିମ୍ବା ଛନ୍ତି ॥୧୦୮
କିବା ଏ ରାଜାଙ୍କ ଆଗତ । ନିମିତ୍ତେ କରି ଦୃଢ଼ବ୍ରତ ॥୧୦୯
ତେଣୁ ଏ କପଟ ଏହାର । ନିଶ୍ଚଳ ସମାଧି ଗୋଚର ॥୧୧୦
ଏତେ ଅବଜ୍ଞା ନରଦେହେ । କ୍ଷତ୍ରିୟଜନ୍ମେ କେବା ସହେ ॥୧୧୧
ଏମନ୍ତେ ଗଲା ନରନାଥ । ତକ୍ଷଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ସୁତ ॥୧୧୨
ବାଳକ ସଙ୍ଗେ କ୍ରୀଡ଼ା କରେ । ତେଜେ ଅନଳ ରୂପ ଧରେ ॥୧୧୩
ରାଜାର ଆଗମନ କଥା । ପିତାର ଯେମନ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥୧୧୪
ବାଳକ ମୁଖୁ ଶୁଣି କୋପେ । ମିଳିଲା ପିତାର ସମୀପେ ॥୧୧୫
ପିତାର ଗଳେ ସର୍ପ ଦେଖି । କୋପେ ଚଞ୍ଚଳ କଲା ଆଖି ॥୧୧୬
ସଂସାର ଧର୍ମ ଯେ ପାଳକ । ଦେଖ ତାହାର ଅବିବେକ ॥୧୧୭

ଶ୍ୱାନର ପ୍ରାୟେ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ଦାସ ତ ସ୍ୱାମୀକୁ ଲଂଘିଲା ॥୧୧୮
ବ୍ରାହ୍ମଣେ କ୍ଷତ୍ରିୟଙ୍କୁ ବରି । ଯଜ୍ଞରେ ଦ୍ୱାରପାଳ କରି ॥୧୧୯
ଶ୍ୱାନର ପ୍ରାୟେ ଦ୍ୱାରେ ଥାନ୍ତି । ସେ ଭାଣ୍ଡେ ଭୋଜନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ॥୧୨୦
ଉତ୍ପଥ ପ୍ରାଣୀ ଦଣ୍ଡ ଅର୍ଥେ । ଯେ କୃଷ୍ଣ ଥିଲେ ଏ ଜଗତେ ॥୧୨୧
ସେ ଯେଣୁ ନିଜପୁରେ ଗଲା । ତେଣୁ ଏ ଅନ୍ୟାୟ ଚିନ୍ତିଲା ॥୧୨୨
ଏ ପ୍ରାଣୀ ସଂସାରେ ରହିଲେ । ଧର୍ମ ନଥିବ ଏଥି ଭଲେ ॥୧୨୩
ଦେଖ ମୋହର ବିପ୍ରପଣ । କରିବି ଏଥିର କାରଣ ॥୧୨୪
ଏମନ୍ତ ବାଳକଙ୍କୁ କହି । ରଙ୍ଗନୟନେ ରୋଷ ବହି ॥୧୨୫
କୌଶିକୀ ଜଳେ ହସ୍ତଭରି । ମାର୍ଜନା ଆଚମନ କରି ॥୧୨୬
ରାଜା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି ମନେ । ବଜ୍ର-ପ୍ରହାରଣ ବଚନେ ॥୧୨୭
ବୋଲଇ ଅଧର୍ମ ବିଚାର । ଅନ୍ୟାୟ କଲା ଏ ପାମର ॥୧୨୮
ଆଜହୁଁ ସପତ-ଦିବସେ । ତକ୍ଷକ ଆସି ମହାରୋଷେ ॥୧୨୯
ତାର ଶରୀର ବେଗେ ଖାଉ । ଏ ପାପୀ ଜଗତେ ନ ଥାଉ ॥୧୩୦
ମୋର ପିତାର ଦ୍ରୋହକାରୀ । ସେ କିମ୍ପା ଥିବ ଦେହଧରି ॥୧୩୧
ଏମନ୍ତ ଶାପ ତାକୁ ଦେଇ । ମିଳିଲା ପିତା ପାଶେ ଯାଇ ॥୧୩୨
ପିତାର ଗଳେ ସର୍ପ ଦେଖି । କାନ୍ଦଇ ଅତି ଦୁଃଖେ ଦୁଃଖୀ ॥୧୩୩
ପୁତ୍ର ରୋଦନ କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି । ଧ୍ୟାନ ତେଜିଲା ବିପ୍ରମଣି ॥୧୩୪
ସେ ଆଙ୍ଗିରସ ନିଜାସନେ । ଚାହିଁଲା ଉନ୍ମୀଳ ଲୋଚନେ ॥୧୩୫
ଆପଣା ଗଳେ ସର୍ପ ଦେଖି । ଉଠିଲା ଆସନ ଉପେକ୍ଷି ॥୧୩୬
ଗଳାରୁ ସର୍ପକୁ ପକାଇ । ପୁଚ୍ଛଇ ପୁତ୍ରମୁଖ ଚାହିଁ ॥୧୩୭
ହେ ପୁତ୍ର କାନ୍ଦୁ କିସ ଅର୍ଥେ । କେ ପ୍ରାଣୀ ଶୋକ ଦେଲା ତୋତେ ॥୧୩୮
ପିତା ବଚନ ଶୁଣି ବଳା । ସଂକ୍ଷେପି ସକଳ କହିଲା ॥୧୩୯
ହେ ତାତ ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ । ମୃଗୟା ଆସି ନୃପମଣି ॥୧୪୦
ମଉନବ୍ରତ ତୋର ଦେଖି । ସ୍ୱଧର୍ମ କଲା ସେ ଉପେକ୍ଷି ॥୧୪୧
ମୃତ-ଉରଗ ତୋର ଗଳେ । ଦେଇ ଚଳିଲା ଅବହେଳେ ॥୧୪୨
ମୁଁ ତାକୁ ଜାଣି ଶାପ ଦେଲି । ତକ୍ଷକେ ମର ତୁ ବୋଇଲି ॥୧୪୩
ଏବେ ତୋ ଗଳେ ସର୍ପ ଚାହିଁ । ଭୟେ କାନ୍ଦଇ ଦୂରେ ରହି ॥୧୪୪
ପୁତ୍ର ବଚନ ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେ । କୋପ ବସିଲା ବିପ୍ରମନେ ॥୧୪୫

ପୁତ୍ରକୁ ଚାହିଁ କୋପଭରେ । ବୋଲଇ ନିଷ୍ଠୁର ଉତ୍ତରେ ॥୧୪୬
ଅଳପ ଅପରାଧେ ତୁହି । ଏ କର୍ମ କଲୁ କିସ ପାଇଁ ॥୧୪୭
ସେ ଭାଗବତ ପୁଣ୍ୟଦେହୀ । ଏ ଶାପ ତାକୁ ନ ଯୋଗାଇ ॥୧୪୮
ଅହୋ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଦେଖ କଥା । ଶୁଣି ମୋ ମନେ ଗରୁ ବ୍ୟଥା ॥୧୪୯
ଅଳପ ଅପରାଧେ ଦେଖ । ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ବିହିଲୁ ବାଳକ ॥୧୫୦
ଯାହାର ଭୁଜ ଆଶ୍ରେ କରି । ଧର୍ମ-ସମ୍ପଦ-ସୁଖ-ଶିରୀ ॥୧୫୧
ପ୍ରଜାଏ ସୁଖେଣ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି । ସେ କି କାହାରେ ଦ୍ରୋହ ଚିନ୍ତି ॥୧୫୨
ବିଷ୍ଣୁର ଅଂଶ ନରପତି । କେ ଅଛି ତାରେ ଦ୍ରୋହ ଚିନ୍ତି ॥୧୫୩
ଏବେ ରାଜାର ଅନ୍ତେ ମହୀ । ଚଉର୍ଯ୍ୟ ବଳଦର୍ପ ବହି ॥୧୫୪
ଅରକ୍ଷ ମେଷଯୂଥ ପ୍ରାୟେ । ଲୋକ ନଶିବେ ଚୋରଭୟେ ॥୧୫୫
ଧନ ହରିବେ ଅନ୍ୟୋଅନ୍ୟେ । ପ୍ରଜା ପଶିବେ ଘୋରବନେ ॥୧୫୬
ନିର୍ଭୟେ ପଶୁଙ୍କୁ ହିଂସିବେ । ପର ରମଣୀ ନ ମାନିବେ ॥୧୫୭
ଅନାଥ ହୋଇବ ସଂସାର । ସେ ପାପ ହୋଇବ ଆମ୍ଭର ॥୧୫୮
ଧର୍ମ ଛାଡ଼ିବ ଚାରିପାଦେ । ଯେବା ବିହିତ ଅଛି ବେଦେ ॥୧୫୯
ବର୍ଣ୍ଣ ଆଶ୍ରମ ଯେ ଆଚାର । ଏ ତିନିଧର୍ମ ଯେ ବେଦର ॥୧୬୦
ସେ ଧର୍ମ ତେଜି ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ । ପଶିବେ ଅଧର୍ମ ବେଭାରେ ॥୧୬୧
ସର୍ବେ ବୁଡ଼ିବେ ଅର୍ଥକାମେ । ବଞ୍ଚିବେ ଶ୍ୱାନ କପି ଧର୍ମେ ॥୧୬୨
ଏ ଧର୍ମପାଳ ନରପତି । ସୁକୃତବନ୍ତ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ॥୧୬୩
ସାକ୍ଷାତେ ମହାଭାଗବତ । ସେ ରାଜରଷି ପରୀକ୍ଷିତ ॥୧୬୪
କଲା ଯେ ତିନି ଅଶ୍ୱମେଧ୍ । ଆଗମ ନିଗମ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥୧୬୫
କ୍ଷୁଧା ତୃଷାରେ ବୁଲି ବନେ । ମିଳିଲା ମୋହର ଆଶ୍ରମେ ॥୧୬୬
ତାହାଙ୍କୁ ଶାନ୍ତି ତୁ ନ କଲୁ । ବିଶେଷେ ଘୋରଶାପ ଦେଲୁ ॥୧୬୭
ସେ ଆମ୍ଭ ଶାପ୍ୟେ ଯୋଗ୍ୟ ନୋହେ । ଅଶେଷ ଧର୍ମେ ଦେହ ବହେ ॥୧୬୮
ଏମନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ମନେ ଧ୍ୟାୟି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲେ ତ୍ରାହି ତ୍ରାହି ॥୧୬୯
ନିଷ୍ପାପ ଭୃତ୍ୟକୁ ଏ ବଳେ । ଦ୍ରୋହ ଚିନ୍ତିଲା ମହୀତଳେ ॥୧୭୦
ଅଳପ ବୁଦ୍ଧି ଏ ବାଳକ । ଏହାର ମନେ କଲା ଦୁଃଖ ॥୧୭୧
ଭୋ ନାଥ କରୁଣାସାଗର । ବାଳକ ଦୋଷ କ୍ଷମାକର ॥୧୭୨
ନିନ୍ଦା କପଟ ଅବଜ୍ଞାନ । ଶାପ ତାଡ଼ନ ଆଦି ମାନ ॥୧୭୩

କଲା ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ପ୍ରତିକୃତ । ନ କରେ ଯେ ତୋର ଭକତ ॥୧୭୪
ତୋହର ଭକତ ଯେ ଜନ । କୋପ ନ ବସେ ତାର ମନ ॥୧୭୫
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଅପରାଧ ସହେ । ତୋହର ଭାବେ ଚିତ୍ତବହେ ॥୧୭୬
ଅତି ଅନ୍ୟାୟ କର୍ମ ମୋର । ମୁଁ କର୍ମହୀନ ଦୁରାଚାର ॥୧୭୭
ନିରପରାଧେ ଦ୍ରୋହ ଚିନ୍ତି । ଏ ମୋର ଚିତ୍ତେ ଗରୁଭ୍ରାନ୍ତି ॥୧୭୮
ଦେବହେଳନ କର୍ମ ମୋର । ନିଶ୍ଚେ ଲଭିଲି ଦାମୋଦର ॥୧୭୯
ଦୁଃଖ ମୁଁ ଲଭିବି ନିକଟେ । ଏ ଘୋର-ସଂସାର-ସଙ୍କଟେ ॥୧୮୦
ଏମନ୍ତେ ପୁତ୍ର ଅପରାଧେ । ମହତ ଶାପ ଅପବାଦେ ॥୧୮୧
ଅନୁତାପିତ ବିପ୍ରବର । ବୋଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ରକ୍ଷାକର ॥୧୮୨
ରାଜା ଯେ ଅପରାଧ କଲା । ସେ କଥା ଚିତ୍ତେ ନଘେନିଲା ॥୧୮୩
ଏ ନରଲୋକେ ସାଧୁ ଯେତେ । କୋପ ନ ବଶେ ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତେ ॥୧୮୪
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଦୋଷ ନ ଘେନନ୍ତି । ସ୍ତୁତିରେ ହରଷ ନୁହନ୍ତି ॥୧୮୫
ପରଦୁଃଖରେ ଦୁଃଖୀ ହୋନ୍ତି । ସମଦୃଷ୍ଟିରେ ଆତ୍ମା ଚିନ୍ତି ॥୧୮୬
ସେ ସାଧୁଜନଙ୍କର କଥା । କେବେହେଁ ନୁହଇ ଅନ୍ୟଥା ॥୧୮୭
ବୋଲଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ । ଭାଷାପ୍ରବନ୍ଧେ ଭାଗବତ ॥୧୮୮
ସୁଜନଜନଙ୍କର ହିତେ । ଯେବା ପ୍ରକାଶ ମୋର ଚିତ୍ତେ ॥୧୮୯
ସୁଜନେ ନ ଘେନିବ ଦୋଷ । ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଦାସଙ୍କର ଦାସ ॥୧୯୦

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟା ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ବିପ୍ରଶାପୋପଲମ୍ଭନଂ ନାମ
ଅଷ୍ଟାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଊନବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ କହନ୍ତି ଅନୁରାଗେ । ଶୌନକଆଦି ଋଷିଆଗେ ।। ୧

ସୂତ ଉବାଚ

ସେ ମହୀପତି ପରୀକ୍ଷିତ । ଚିନ୍ତା ନିମଗ୍ନ ଦୁଃଖଚିତ୍ତ ।। ୨
ଏକାନ୍ତେ ବସି ବିଚାରଇ । ନିନ୍ଦିତକର୍ମ କଲି ମୁହିଁ ।। ୩
ଅର୍ଜିତ-କର୍ମବଶ ହୋଇ । ଗୁରୁ ଯେସନେ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ।। ୪
ଅନ୍ୟାୟେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ବେଭାରେ । କୁକର୍ମ କଲି ଏ ସଂସାରେ ।। ୫
ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ-ବ୍ରାହ୍ମଣର ଗଳେ । ସର୍ପ ଲମ୍ବାଇ ଧନୁହୁଳେ ।। ୬
ନିଶ୍ଚଳ-ଯୋଗେ ତାର ଧାନ । ନ ଜାଣି ହେଲି ହତଜ୍ଞାନ ।। ୭
ଦେବହେଳନ କର୍ମ କଲି । ନିକଟେ ସଙ୍କଟ ଲଭିଲି ।। ୮
ଏ ପାପ-ବିନାଶନ ହେତୁ । ବେଗେ ବିଧାତା ମୋତେ ଚିନ୍ତୁ ।। ୯
ଏ କର୍ମ ପୁଣ ମୁଁ ଯେମନ୍ତେ । କେବେହେଁ ନ କଳ୍ପଇ ଚିତ୍ତେ ।। ୧୦
ବ୍ରାହ୍ମଣକ୍ରୋଧ ଦାବାନଳ । ଏ ମୋର ରାଜ୍ୟ-ଧନବଳ ।। ୧୧
ଆତ୍ମାର ସଙ୍ଗେ ଦହୁ ମୋତେ । ଏ କର୍ମ ନ କରେ ଯେମନ୍ତେ ।। ୧୨
ଗୋଦ୍ୱିଜଦେବଙ୍କ ହିଂସନେ । ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ନ ସ୍ଫୁରୁ ମୋ ମନେ ।। ୧୩
ଏମନ୍ତେ ବିଚାରୁ ବିଷାଦେ । ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଶୁଭେ ଜନପଦେ ।। ୧୪
ଉରଗ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଗଳେ । ରାଜା ଯେ ଦେଲା ଧନୁହୁଳେ ।। ୧୫
ତାର ବାଳକ ଶାପ ଦେଲା । ତକ୍ଷକ ଦଂଶିବ ବୋଇଲା ।। ୧୬
ସପ୍ତମଦିନେ କୋପାନଳେ । ତାହାଙ୍କୁ ଦଂଶିବ ସେ ବଳେ ।। ୧୭
ଏମନ୍ତ ଜନମୁଖୁ ଶୁଣି । ମନେ ସାନନ୍ଦ ନୃପମଣି ।। ୧୮
ବୋଲଇ ବେଗେ ମୋତେ ଖାଉ । ଏ ମୋର କୁଳେ ତାପ ନୋହୁ ।। ୧୯
ଯେଣୁ ବିଷୟା ତ୍ୟାଗ ହେତୁ । ତେଣୁ ଚିନ୍ତଇ ଆତ୍ମମୃତ୍ୟୁ ।। ୨୦
ଯେମନ୍ତେ ଇହ ପରଲୋକେ । ମରଣେ ନ ପଡ଼ଇ ଦୁଃଖେ ।। ୨୧
ଏମନ୍ତ ନିଶ୍ଚୟ ବିଚାରି । ରାଜସମ୍ପଦ ପରିହରି ।। ୨୨
ଚିନ୍ତିଲା କୃଷ୍ଣ-ପାଦପୃଷ୍ଠ । ସେବନ ବିନା ନାହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।। ୨୩
କୃଷ୍ଣର ପାଦପଦ୍ମଜଳେ । ପ୍ରବେଶ ଯାଇ ଗଙ୍ଗାକୂଳେ ।। ୨୪
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ-ଚରଣ-ତୁଳସୀ । ପାଦଉଦକରଜେ ମିଶି ।। ୨୫

ଅତି ପବିତ୍ର ବହେ ବାରି । ଉଭୟଲୋକ ପାପହରି ।। ୨୬
ପ୍ରାଣୀର ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କାଳେ । କେବା ନବସେ ତାର କୂଳେ ।। ୨୭
ପାଣ୍ଡବବଂଶେ କୀର୍ତ୍ତିକର । ସକଳରାଜା ମଧ୍ୟେ ବର ।। ୨୮
ସେ ସୁରନଦୀ ତୀରେ ଯାଇ । ଚିତ୍ତେ ଗୋବିନ୍ଦପଦ ଧ୍ୟାୟି ।। ୨୯
ବିଷୟସଙ୍ଗ ଦୂର କରି । ଅନ୍ନ-ଉଦକ ପରିହରି ।। ୩୦
ମୁନିଙ୍କ ବ୍ରତେ ସେ ନିଶ୍ଚଳେ । ମନ ନିବେଶି ଗଙ୍ଗାଜଳେ ।। ୩୧
ସେ କଥା ଶୁଣି ମୁନିଜନେ । ଯେ ଅବା ଥିଲେ ଗିରିବନେ ।। ୩୨
ନିଜ ନିବାସ ଉପେକ୍ଷିଲେ । ହସ୍ତିନା ନଗରେ ମିଳିଲେ ।। ୩୩
ଯେ ଅବା ଥିଲେ ଯେଉଁ ଦେଶେ । ରାଜାଙ୍କୁ ଦେଖିବାର ଆଶେ ।। ୩୪
ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ଶିଷ୍ୟଗଣ । ଅପରେ ଅଶେଷ ବ୍ରାହ୍ମଣ ।। ୩୫
ତାଙ୍କ ମହିମା କେବା କହେ । ତୀର୍ଥ ପବିତ୍ର ତାଙ୍କ ଦେହେ ।। ୩୬
ଅତ୍ରି ବଶିଷ୍ଠ ଆଦି ମୁନି । ଚ୍ୟବନ ଭୃଗୁ ବ୍ୟାସ ଘେନି ।। ୩୭
ଅଙ୍ଗିରା ପରାଶର ଗାଧି । ସୁତ ଉତଥ୍ୟ ଯେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ।। ୩୮
ଗୌତମ ଭରଦ୍ୱାଜ ମୁନି । ମୈତ୍ରେୟ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ଘେନି ।। ୩୯
ଅରିଷ୍ଟନେମି ଆର୍ଷ୍ଟିଷେଣ । ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରମଦ ଶରଦ୍‌ବାନ ।। ୪୦
ନାରଦମୁନି ଆଦି କରି । ସର୍ବେ ମିଳିଲେ ରାଜପୁରୀ ।। ୪୧
ଦେବର୍ଷି ରାଜର୍ଷି ମହର୍ଷି । ଅପରେ ଯେତେକ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି ।। ୪୨
ସକଳ ଋଷି ଏକମେଳେ । ମିଳିଲେ ଜାହ୍ନବୀର କୂଳେ ।। ୪୩
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ପରୀକ୍ଷିତ । କପୋଳେ ଦେଇ ବେନିହସ୍ତ ।। ୪୪
ବନ୍ଦିଲା ମୁନିଗଣ-ପାଦେ । ଆନନ୍ଦେ ଅଶ୍ରୁ-ଗଦଗଦେ ।। ୪୫
ସୁଖେ ବସିଲେ ମୁନିଗଣେ । ପୁଣି ହିଁ ରାଜା ପରଣାମେ ।। ୪୬
କର ଅଞ୍ଜଳି ଶିରେ ଦେଇ । ବୋଲଇ କୃତକୃତ୍ୟ ହୋଇ ।। ୪୭

ପରୀକ୍ଷିତ ଉବାଚ

ରାଜାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୋ ଜୀବନ । ନିଶ୍ଚେ ଜାଣିଲି ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ।। ୪୮
ମୋହର ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କାଳେ । ମହାନ୍ତଜନେ ବିଜେ କଲେ ।। ୪୯
ବ୍ରାହ୍ମଣପାଦ ଯହିଁ ଧୋଇ । ସେ ସ୍ଥାନେ ନିଜ ଶିର ଦେଇ ।। ୫୦
କ୍ଷତ୍ରିୟ ସ୍ୱଭାବ ଏମନ୍ତ । ଆଗମ ନିଗମ ଉକତ ।। ୫୧

ଯେ ଏହା ଲଙ୍ଘେ ଦୁଷ୍ଟପଣେ । ଦୂଷିତ ହୋଇ ତତକ୍ଷଣେ ॥୫୨
ସେ ବିପ୍ରେ ଆସି ମୋର ପାଶେ । ବସନ୍ତି ମନର ହରଷେ ॥୫୩
ତାହାର ଭାଗ୍ୟ କି କହିବା । ଯାହା ନ ପାନ୍ତି ସୁର ଦେବା ॥୫୪
ଅପ୍ରାଧ କଲି ବିପ୍ରକୁଳେ । ଦେଖ ମୋହର ଅନ୍ତକାଳେ ॥୫୫
ସର୍ବ-ବିଷୟ-ସଙ୍ଗ ତେଜି । କୃଷ୍ଣଚରଣେ ଚିତ୍ତ ମଜ୍ଜି ॥୫୬
ତୁମ୍ଭେ ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ମିଳିଲ ମୋର ପାଶେ ଆସି ॥୫୭
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାପ କୋପାନଳ । ଏ ମୋର ବିମୁକ୍ତିର ମୂଳ ॥୫୮
ଯେ କର୍ମ କଲେ ଏ ସଂସାରେ । ପ୍ରାଣୀ ତରନ୍ତି ମାୟାଘୋରେ ॥୫୯
ତୁମ୍ଭର ଅନୁଗ୍ରହ ସେବି । ପ୍ରସନ୍ନ ହେଉ ଗଙ୍ଗାଦେବୀ ॥୬୦
କୃଷ୍ଣଚରଣେ ପ୍ରୀତି ହେଉ । କୁହକ ତକ୍ଷକ ବା ଖାଉ ॥୬୧
ତେଣେ ସଂଶୟ ନାହିଁ ମୋର । ସକଳେ କୃଷ୍ଣକଥା କର ॥୬୨
କୃଷ୍ଣବିଷୟେ ହେଉ ମତି । ତାର ସେବକ ସଙ୍ଗ ଗତି ॥୬୩
ମୋହର କର୍ମଫଳ ଲଇ । ଜନ୍ମ ଲଭିବି ଯହିଁ ତହିଁ ॥୬୪
ମୁଁ ତହିଁ କୃଷ୍ଣଦାସ ପଣେ । ସେବିବି ଅଭୟ ଚରଣେ ॥୬୫
ଶରଣାଗତ ବୋଲି ମୁହିଁ । ହେ ବିପ୍ରେ ଭାବ ଦୟା ବହି ॥୬୬
ସକଳଜୀବେ ମିତ୍ରଭାବ । ଯେମନ୍ତେ ହୋଇବ ସମ୍ଭବ ॥୬୭
ଏମନ୍ତ ମୋତେ ଦିଅ ବର । ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ନମସ୍କାର ॥୬୮
ଏମନ୍ତ ମୁନିଙ୍କି ଜଣାଇ । କୃଷ୍ଣଚରଣେ ମନ ଦେଇ ॥୬୯
ଜାହ୍ନବୀତୀରେ କୁଶଶଯ୍ୟା । ଶୟନ ଅର୍ଥେ କଲା ରାଜା ॥୭୦
ପୂର୍ବଦିଗକୁ ଶିର କରି । ଉତ୍ତରମୁଖେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥୭୧
ଗଙ୍ଗା ଦକ୍ଷିଣକୂଳେ ଶୋଇ । କାରୁଣ୍ୟଜଳେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ॥୭୨
ଯେ ଜନ୍ମେଜୟ ସୁତ ତାର । ତା ଶିରେ ଦେଇ ରାଜ୍ୟଭାର ॥୭୩
ଅଶେଷ ଋଷିଗଣ ମଧ୍ୟେ । ମନ ନିବେଶି କୃଷ୍ଣପାଦେ ॥୭୪
ଆକାଶେ ଥାଇ ଦେବଗଣେ । ଆନନ୍ଦେ ପୁଷ୍ପବରଷଣେ ॥୭୫
ଦୁନ୍ଦୁଭି ବାଦ୍ୟନାଦ ତୁଳେ । ସାଧୁଶବଦେ ସ୍ତୁତି କଲେ ॥୭୬
ଯେ ମୁନିଗଣେ ଗଙ୍ଗାକୂଳେ । ଥିଲେ ଯେ ପରୀକ୍ଷିତ ମେଳେ ॥୭୭
ଗଗନେ ଶୁଣି ସାଧୁବାଣୀ । ଆନନ୍ଦମନେ ସର୍ବମୁନି ॥୭୮
ସାଧୁଶବଦ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ । ଦିଶ ପୂରିଲା ଗଙ୍ଗାତୀରେ ॥୭୯

ପ୍ରଜାଏ ଅନୁଗ୍ରହ ମୁଖେ । କହନ୍ତି ଏକକୁ ଆରକେ ॥୮୦
ଏ ସାଧୁରାଜା ବିଚକ୍ଷଣ । ଅକାଳେ ଲଭିବ ମରଣ ॥୮୧
ଦେଖ ଏହାର ଭାଗ୍ୟବଳେ । ମୁନିଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଅନ୍ତକାଳେ ॥୮୨
ଯାର ଆସ୍ଥାନେ ସର୍ବରାଜା । ଶିର ନୁଆଁଇ କଲେ ପୂଜା ॥୮୩
ସେ ରାଜା କାଳେ ହରିଭାବେ । ପଶିବ ଜନ୍ମର ସ୍ୱଭାବେ ॥୮୪
ଏ ନରପତି ଯେତେଦିନେ । ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିବ କୃଷ୍ଣଧ୍ୟାନେ ॥୮୫
ସୁଖେ ଲଭିବ ବିଷ୍ଣୁଲୋକ । ଯେ ସ୍ଥାନ ବିମୋହ ବିଶୋକ ॥୮୬
ଆମ୍ଭେ ସକଳେ ଏହି ସ୍ଥାନେ । ବଞ୍ଚିବା ଗଙ୍ଗାଜଳପାନେ ॥୮୭
ଏ ଭାଗବତର ଉତ୍ତମ । ନିଶ୍ଚେ ଲଭିବ ପ୍ରେମଧାମ ॥୮୮
ଏମନ୍ତେ ପ୍ରଜାମୁଖୁ ଶୁଣି । ଅମୃତ ସମ ସାଧୁବାଣୀ ॥୮୯
ରାଜା ମଣିଲା ସତ୍ୟ ପ୍ରାୟ । ଛାଡ଼ିଲା ସକଳ ସଂଶୟ ॥୯୦
କୃଷ୍ଣଚରଣ ସେବାଫଳେ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀ ମହୀତଳେ ॥୯୧
ପୂର୍ବେ ଲଭିଲେ ହରିଭାବ । ଯେ ବ୍ରହ୍ମାଶଙ୍କରେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥୯୨
ଦେଖ ମୋହର ଭାଗ୍ୟବଶୁ । ସର୍ବେ ମିଳିଲେ ସର୍ବଦେଶୁ ॥୯୩
ବେଦେ ଯେମନ୍ତ ଦେହବନ୍ତେ । ସ୍ୱର୍ଗେ ବିବୁଧଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ॥୯୪
ବସି କହନ୍ତି ନାନାଧର୍ମ । ଯେ ବର୍ଣ୍ଣେ ଯେବା ନିଜକର୍ମ ॥୯୫
ଯେ ଫଳ ଇହ ପରଲୋକେ । ପ୍ରାଣୀ ଲଭନ୍ତି ସୁଃଖସୁଖେ ॥୯୬
ତେମନ୍ତେ ଅନୁଗ୍ରହ ଚିତ୍ତେ । ତୁମ୍ଭେ ଆଗତ ପରହିତେ ॥୯୭
ଏ ବିନେ ନାହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଆର । ଏ ଦେହସ୍ୱଭାବ ତୁମ୍ଭର ॥୯୮
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପଚାରଇ ମୁହିଁ । ମରଣେ ଅନ୍ତର୍ଜଳେ ଥାଇ ॥୯୯
ଏବେ କି କୃତ୍ୟ ଅଛି ମୋତେ । କହ ସକଳେ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥୧୦୦
ଏ ଘୋର-ସଂସାର-ସାଗରେ । ମରଣୁ କିବା କରି ତରେ ॥୧୦୧
ଏମନ୍ତ ପୁଚ୍ଛୁଁ ରାଜଋଷି । ଶୁକ ମିଳିଲେ ବେଗେ ଆସି ॥୧୦୨
ମହୀ-ଭ୍ରମଣ ଇଚ୍ଛା ସୁଖେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣନାମ ଗାଇ ମୁଖେ ॥୧୦୩
ଲକ୍ଷି ନପାରି ଯାର ଅଙ୍ଗ । କ୍ଷଣକ୍ଷଣକେ ନାନାରଙ୍ଗ ॥୧୦୪
ନିରତେ ନିଜ ଲାଭେ ତୋଷ । ସ୍ୱଭାବେ ଅବଧୂତ ବେଶ ॥୧୦୫
ବେଷ୍ଟିତ ବାଳକ ସମୂହେ । କିବା ଉପମା ଦେବା ଦେହେ ॥୧୦୬

ସ୍ୱଭାବେ ଷୋଡ଼ଶ ଅବଦ । ସୁନ୍ଦର ସୁକୁମାର ପାଦ ॥୧୦୭
କର ଯୁଗଳ ବାହୁ ଅଂସ । ଉନ୍ନତ ସୁନ୍ଦର ସୁନାସ ॥୧୦୮
ନିବିଡ଼ ବେନି ଉରୁ ସାଜେ । ସୁନ୍ଦର କପୋଳ ବିରାଜେ ॥୧୦୯
ଆୟତ ଚକ୍ଷୁ ଚାରୁକର୍ଣ୍ଣ । ସୁଗ୍ରୀବ ସୁନ୍ଦର ଆନନ ॥୧୧୦
ମାଂସେ ନିଗୂଢ଼ ଜତ୍ରୁ ସାଜେ । ତୁଙ୍ଗ ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ବିରାଜେ ॥୧୧୧
ତ୍ରିବଳୀ କୁକ୍ଷି ମନୋହର । ଆବର୍ତ୍ତ ନାଭି ସୁଗଭୀର ॥୧୧୨
ବିକୀର୍ଣ୍ଣ କେଶ ଦିଗମ୍ବର । ବିଭୂତି-ଭୂଷଣ ଶରୀର ॥୧୧୩
ପ୍ରଲମ୍ବଭୁଜ ଜାନୁଯାଏ । ଦିଶେ ଅମରବର ପ୍ରାୟେ ॥୧୧୪
ଶରୀର ବର୍ଣ୍ଣରୁଚି ଶ୍ୟାମ । ରୂପେ ତୁଳିତ ନୋହେ କାମ ॥୧୧୫
କି ଅବା ଦେବା ପଟାନ୍ତର । କାମିନୀଜନ-ମନୋହର ॥୧୧୬
ଏମନ୍ତ ରୂପ ତାର ଦେଖି । ମୁନିଏ ଆସନ ଉପେକ୍ଷି ॥୧୧୭
ଜାଣନ୍ତି ତାହାଙ୍କ ଲକ୍ଷଣ । ସେ ଯୋଗୀ କୃଷ୍ଣ-ପରାୟଣ ॥୧୧୮
ଶୁକ ଆଗମ ଦେଖି ରାଜା । ତକ୍ଷଣେ ଆଣି ଅର୍ଘ୍ୟପୂଜା ॥୧୧୯
ବିନୟଭାବେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଚରଣେ ନମସ୍କାର କରି ॥୧୨୦
ସ୍ତିରୀ ବାଳକ ଯେତେ ଥିଲେ । ତା ଦେଖି ଭୟେ ବାହୁଡ଼ିଲେ ॥୧୨୧
ରାଜା ପୂଜିଲା ମନତୋଷେ । ଶୁକ ବସିଲେ ରାଜାପାଶେ ॥୧୨୨
ବେଷ୍ଟିତ ଋଷିଗଣ ମଧ୍ୟେ । ସେ ଶୁକ ବସିଲେ ଆନନ୍ଦେ ॥୧୨୩
ଶଶାଙ୍କ ଯେହ୍ନେ ତାରାମେଳେ । ବିରାଜେ ଗଗନ ମଣ୍ଡଳେ ॥୧୨୪
ପ୍ରଶାନ୍ତ-ଚିତ୍ତ ମୁନିବର । ଅକୁଣ୍ଠ-ଧାରଣା ଯାହାର ॥୧୨୫
ସେ ମୁନିପାଦେ ନମସ୍କାର । କରି ଯୋଡ଼ିଲା ବେନିକର ॥୧୨୬
ନିର୍ମଳବାକ୍ୟ ସୁଧାଧାର । ମୁନିଙ୍କି ଚାହିଁ ନୃପବର ॥୧୨୭
ପୁଚ୍ଛଇ ବେନିକର ଯୋଡ଼ି । ଚରଣେ ପୁଣ ପୁଣ ପଡ଼ି ॥୧୨୮

ରାଜା ଉବାଚ

ଆଜ ମୋହର ଜନ୍ମ ଧନ୍ୟ । କ୍ଷତ୍ରିୟବଂଶେ ବିଦ୍ୟମାନ ॥୧୨୯
ତୁମ୍ଭେ ଅତିଥି ରୂପେ ଆସି । ନିର୍ମଳଚିତ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି ॥୧୩୦
ଦେଖି ମୋ ଆତ୍ମା କୃତକୃତ୍ୟ । ଦେହକୁ କଲି ତୀର୍ଥଭୂତ ॥୧୩୧
ଯାହାର ସ୍ମରଣ ବିଶ୍ୱାସ । ପବିତ୍ର କରେ ଗୃହୀବାସ ॥୧୩୨

ତାହାର ଦରଶନ ମାତ୍ରେ । ଦୁରିତ ନ ରହଇ ଗାତ୍ରେ ॥୧୩୩
ସ୍ପରଶ ପାଦଜଳ ଯହିଁ । ସକଳ ତୀର୍ଥଫଳ ତହିଁ ॥୧୩୪
ଆଜ ଜୀବନ ମୋର ଧନ୍ୟ । ଦେଖିଲି ତୁମ୍ଭର ବଦନ ॥୧୩୫
ଯେତେ ଦୁରିତ ଦେହେ ଥିଲା । ତୁମ୍ଭ ସାନ୍ନିଧ୍ୟେ ଦୂର ଗଲା ॥୧୩୬
ବିଷ୍ଣୁର ତେଜ ମହାଘୋରେ । ଯେମନ୍ତେ ନଶନ୍ତି ଅସୁରେ ॥୧୩୭
ଆଜ ଜାଣିଲି ମୋତେ ହରି । ପାଣ୍ଡବ ସ୍ନେହେ ପ୍ରୀତି କରି ॥୧୩୮
ବାନ୍ଧବପ୍ରିୟ ବ୍ରହ୍ମରାଶି । ଯେହ୍ନେ ପାଣ୍ଡବ ଗୃହେ ଆସି ॥୧୩୯
ତାହାଙ୍କ ଗୋତ୍ର ଯେଣୁ ମୁହିଁ । ତେଣୁ ସଦୟ ମୋରେ ହୋଇ ॥୧୪୦
କୃଷ୍ଣର ଦୟା ଯେଣୁ ହୋଇ । ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନେ ଯୋଗ୍ୟ ମୁହିଁ ॥୧୪୧
ଅବ୍ୟକ୍ତଗତି ଯେ ତୁମ୍ଭର । କେ ତାହା କରିବ ଗୋଚର ॥୧୪୨
ପୁଣି ମରଣେ ତୁମ୍ଭ ସଙ୍ଗ । ତରିଲି ଏ ଭବ-ତରଙ୍ଗ ॥୧୪୩
ଯୋଗୀଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ତୁମ୍ଭେ ଗୁରୁ । ଯେହ୍ନେ ଅଚଳ-ମହାମେରୁ ॥୧୪୪
ଦେଖ ଜୀବନ ଯିବା କାଳେ । କିବା ସାଧିବି ମହୀତଳେ ॥୧୪୫
କିବା ଶୁଣିବି କର୍ଣ୍ଣପଥେ । ସ୍ମରଣ କି କରିବି ଚିତ୍ତେ ॥୧୪୬
କିବା ବଚନ ଉଚ୍ଚାରଣେ । ଭଜିବି କାହାର ଚରଣେ ॥୧୪୭
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଦ୍ୱାରେ । ଦଣ୍ଡେ ନ ରହ ମନସ୍ଥିରେ ॥୧୪୮
ଗୋଦୋହମାତ୍ରେ ତୁମ୍ଭ ଗତି । ଏଣୁ ମୋହର ମନେ ଭ୍ରାନ୍ତି ॥୧୪୯
କହନ୍ତି ସୂତ ଶୁଦ୍ଧମନେ । ଶୁଣ ସକଳ ମୁନିଜନେ ॥୧୫୦

ସୂତ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତ ପରୀକ୍ଷିତ ବାଣୀ । ଆନନ୍ଦେ ଶୁକମୁନି ଶୁଣି ॥୧୫୧
ହରଷେ ମୁଦ୍ରିତ ଲୋଚନ । ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତିଲେ ଭଗବାନ ॥୧୫୨
ସେ ମୁନି ଚରଣ କମଳେ । ସୁଜନେ ଚିନ୍ତ ଧ୍ୟାନବଳେ ॥୧୫୩
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ଭାଗବତ । ବର୍ଣ୍ଣଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ ॥୧୫୪

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧେ ଶୁକାଗମନଂ ନାମ ଏକୋନବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।